

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FATMA KARABIYIK BARBAROSOĞLU'NUN
HİKÂYELERİNDE SOSYAL MESELELER**

HAZIRLAYAN
TUBA ÇAKMAK

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ESAT CAN

EDİRNE 2019

Tezin Adı: Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Hikâyelerinde Sosyal Meseleler

Hazırlayan: Tuba Çakmak

ÖZET

Fatma Barbarosoğlu'nun hikâyeleri incelendiğinde karşımıza çok çeşitli sosyal meseleler çıkmaktadır. Bunlar tezimizde inceleniş sırasına göre iletişimsizlik, konuşma ihtiyacı, yalnızlık, başörtüsü, “imaj” düşkünlüğü, yazar-okuyucu-eleştirmen ilişkileri, medya ve toplum, ahlâkî bozulmuşluk, toplumsal değişim, çevre sorunları, kadınlar, fakirlik-gerilik-sefalet, yaşlılık, maddeye bağlılık, gelin-kayınvalide ilişkileri ve terördür. Yazarın hikâyelerini yazdığı zaman dilimine bağlı olarak işlediği sosyal meseleler değişmektedir. Örneğin 90'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başında yazdığı hikâye kitaplarında ağırlıklı olarak işlenen sosyal meseleler iletişimsizlik, yalnızlık, başörtüsü gibi meseleler iken 2013 yılında yayınladığı *Rüzgâr Avı* kitabında ve 2017 yılında yayımlanan son hikâye kitabı *Mutluluk Onay Belgesi*'nde işlenen sosyal meseleler farklılaşmıştır. Bu kitaplarda başörtüsü meselesi farklı bir hâl almış, “imaj” kaygısıyla başını örten kadınlar eleştirilmiştir. Ayrıca son kitaplarında yazar sosyal medya konusunu da ağırlıklı olarak işlemiş, bu konuya eleştirel bir bakışla yaklaşmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Fatma Barbarosoğlu, sosyal meseleler, hikâye

Name of the Thesis: The Social Issues In The Stories of Fatma Karabiyik Barbarosoğlu

Author of the Thesis: Tuba Çakmak

ABSTRACT

When Fatma Barbarosoglu's stories are reviewed, we face a great variety of social problems. According to the order of examination in our thesis, these are lack of communication, need to talk, loneliness, hijab, "image" addiction, writer-reader-reviewer relations, media and society, moral corruption, social change, environmental problems, women, poverty-deficiency-misery, elderliness, substance dependence, bride-mother in law relations and terror. One of the situations during our work which has called our attention is the alteration of the social issues which the author discusses depending on the era during which the author wrote the stories. For instance, the social issues predominantly discussed at the end of the years of 1990's and at the beginning of the years of 2000's are issues such as lack of communication, loneliness and hijab, whereas the social issues in her book *Rüzgâr Avı*, published in 2017 and in *Mutluluk Onay Belgesi* which is the last story book published in 2017, the social issues have been differentiated. In these books, the issue of hijab, has received a different form, the women who wear hijab due to their concern for image have been criticized. Furthermore, in the latest books, the author has discussed the matter of social media predominantly and approached this stream with a critical point of view.

Keywords:

Fatma Barbarosoğlu, social issues, story

ÖN SÖZ

Her dönemde toplumsal değişimler edebî eserlere yansımıştır. Dönemin şartlarına göre bu yansıma bazen daha fazla bazen daha az olmuştur. Toplumsal olayların edebî eserlere yansımaları hususunda yazarların tercihi de önemlidir. Bazı yazarlar bu meselelere duyarsız kalamazken bazı yazarlar ise daha çok bireysel meseleleri anlatmayı tercih ederler.

Bu çalışmayla amacımız, Fatma Barbarosoğlu'nun hikâyelerinde sosyal meseleleri araştırıp onları yazarın nasıl ele aldığı ve işlediğini belirlemektir. Zira Fatma Barbarosoğlu, bir yazar, aynı zamanda bir sosyolog ve bir felsefeci olarak toplum sorunları karşısında derin bir duyarlılık göstermiş ve onları okuyucunun dikkatine sunup üzerlerinde düşünmesini istemiştir.

Barbarosoğlu, edebiyatın birçok türünde eserler veren üretken bir yazarımızdır. Onunla ilgili çeşitli konularda yapılmış yüksek lisans tezleri ve doktora tezi olsa da yazarın hikâyelerinde sosyal meselelerin incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum bizim bu konuyu seçmemizde etkili olmuştur. Çalışmamızda “Fatma Barbarosoğlu'nun Hikâyelerinde Sosyal Meseleler” konusu incelenmiş ve hikâyelerde tespit edilen sosyal meseleler önem sırasına göre sıralanmıştır.

O, hikâyelerinde en fazla iletişimsizlik meselesini işlemiş, onu başörtüsü ile “imaj” düşkünlüğü izlemiş, daha sonra yazar-okuyucu-eleştirmen ilişkilerini el almış, medya, ahlâkî bozulmuşluk, toplumsal değişim, kadınlar, çevre sorunları, fakirlik-gerilik-sefalet, yaşlılık, maddeye bağımlılık, gelin-kayınvalide ilişkileri ve terör konuları da onun dikkat ve ilgi alanı içerisine giren konular olmuştur.

Yazar uzun yıllardır kızının isteği üzerine bekârlık soyadı olan “Karabıyık”ı kullanmadığı için biz de eserimizde yazarın bu isteğine saygı duyarak sadece Barbarosoğlu soyadını kullandık.

Çalışmamız giriş, sonuç ve kaynakça dışında iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde yazarla ilgili yapılan tezler tanıtılmıştır.

İlk bölümde Fatma Barbarosoğlu'nun hayatı, edebî kişiliği ve eserleri incelenmiştir. Yazarın eserleri kısmında ise eserler türlerine göre ve bu türler de kronolojik sıraya göre verilmiştir.

İkinci bölümde ise Fatma Barbarosoğlu'nun hikâyelerinde sosyal meseleleri inceledik. Meseleleri incelerken de bunları ağırlık durumlarına göre sıraladık. Meselâ “iletişimsizlik” meselesi yazarın en fazla üzerinde durduğu mesele olduğu için ilk sırada o incelendi. Yazarın tek bir hikâyesinde işlediği “terör” meselesi ise aynı sebepten dolayı en son mesele olarak belirlendi. Keza birbiriyle ilgili meseleler de arka arkaya getirilmeye çalışıldı. Söz gelimi “iletişimsizlik”, “konuşma ihtiyacı” ve “yalnızlık” meseleleri birbiriyle ilişkili olduğu için bu meseleler arka arkaya getirilerek incelendi.

Sonuç bölümünde ise eserlerin incelenmesi neticesinde elde ettiğimiz bulgular ve vardığımız hüküm ifade edilmiştir.

Severek çalıştığım tez konumu belirlerken fikirleri ile yol gösteren ve tez çalışma sürecinde bana yardımcı olan hocam Dr. Öğretim Üyesi Esat Can'a, tez çalışma sürecinde ihmal ettiğim aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Tuba Çakmak

Edirne, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.FATMA BARBAROSOĞLU’NUN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ	4
1.1. Hayatı	4
1.2. Edebî Kişiliği.....	7
1.3. Eserleri.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

2.FATMA BARBAROSOĞLU’NUN HİKÂYELERİNDE SOSYAL MESELELER	30
2.1 İletişimsizlik	30
2.1.1. Eşler Arasında İletişimsizlik	31
2.1.2. Arkadaşlar Arasında İletişimsizlik.....	44
2.2. Konuşma İhtiyacı	56
2.3. Yalnızlık	61
2.4. Başörtüsü	69
2.5. “İmaj” Düşkünlüğü.....	90
2.6. Yazar-Okuyucu-Eleştirmen İlişkileri	109

2.7. Medya ve Toplum	126
2.8. Ahlâki Bozulmuşluk.....	143
2.9. Toplumsal Değişim	157
2.10. Çevre Sorunları.....	172
2.11. Kadınlar	178
2.12. Fakirlik-Gerilik-Sefalet	191
2.13. Yaşlılık	196
2.14. Maddeye Bağlılık	200
2.15. Gelin-Kayınvalide İlişkileri.....	203
2.16. Terör	210
SONUÇ.....	215
KAYNAKÇA.....	221

GİRİŞ

Sosyal meseleler toplum içinde meydana gelen ve birçok kişiyi ilgilendiren konulardır. E. Durkheim'e göre *bir olayın sosyal nitelikte olması için, o olayın genel bir nitelik taşıması gerekir. Ancak, sadece genel olması da yeterli değildir. Mesela, insanın fizyolojik ihtiyacının karşılanması için yemek yemesi, evlenmesi genel bir olaydır. Ancak yemek yemenin farklı mutfak özelliklerine, adetlere örflere ve tarzlara göre yerine getirilmesi halinde genel olan olay sosyalleşir.*¹

Sosyal meselelerin, çoğu zaman dönemin edebî eserlerine yansımaları kaçınılmazdır. *Osmanlı'dan Günümüze Edebiyat ve Toplum* adını taşıyan eserinde Prof. Karpat, edebiyatın, içinde yeşerdiği toplumu yorumlamada, sosyolojik bir kaynak olarak kullanılabileceğini ortaya koymuştur.”² O, kitabının önsözünde edebiyatın toplum meseleleri hakkında bilgi verdiğini ifade ederek “*Fakat bu bilgi gerçekleri olduğu gibi yansıtmaktan çok, yazarın olayları nasıl gördüğü ve yorumladığının ifadesidir.*”³ der. Hattâ “*Karpat'a göre bir edebiyatın kuvveti, içinde geliştiği toplumun davalarının çeşidi ve derinliği ile ölçülebilir.*”⁴

Son dönem Türk Edebiyatı yazarlarından olan Fatma Barbarosoğlu, sosyal meselelere yakın ilgi duymuş, onları eserlerinde sıklıkla işlemiştir. Yazar, daha çok hikâye türündeki eserleriyle tanınmakla birlikte, roman, inceleme, deneme, söyleşi, makale gibi edebiyatın birçok türünde eser vermiş verimli yazarlarımızdandır. Eserleri üzerine bugüne kadar on bir tez çalışması yapılmıştır.

¹ “Sosyal Olay Nedir?” <http://sosyal-olay.nedir.org/> (24.08.2019)

² Mesut Çetintaş, “Kemal Karpat’ın Edebiyat ve Toplum Adlı Eseri Üzerine”, *Belleten Dergisi*, 2010-I, s. 213.

³ Mesut Çetintaş, agm. s. 216.

⁴ Mesut Çetintaş, agm. s. 219.

Bunlardan ilki, Abdullah Koçal'ın 2011 yılında yaptığı “İnci Aral ve Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Romanlarında Aile Kurumu” adlı tezidir. Çalışmada söz konusu iki yazarın romanlarında aile kurumunun işleniş tarzı anlatılmıştır.

Yazarın hayatı ve bütün eserlerinin birlikte incelendiği ilk çalışma ise Yasemin Okumuş'un 2013 yılında yaptığı “Fatma Barbarosoğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri” başlıklı yüksek lisans tezidir.

Yine aynı yıl Mehmet Çivioğlu'nun “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Romancılığı ve Hikâyeciliği” ismindeki yüksek lisans tezinde yazarın romanları ve hikâyeleri etraflıca incelenmiştir. Çivioğlu'nun tezi üç bölümden oluşmaktadır. O, birinci bölümde Fatma Barbarosoğlu'nun hayatı, eserleri ve sanat anlayışını, ikinci bölümde yazarın romanlarını, üçüncü bölümde ise hikâyelerini incelemiştir. Çivioğlu tezinin giriş bölümünde hidayet romanlarından bahsederek Fatma Barbarosoğlu'nun hidayet romanı yazmadığını sebepleriyle birlikte anlatır.

Esen Yıldız'ın 2013 yılında tamamladığı “Fatma Barbarosoğlu'nun Hikâye Kişileri Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezinde ise Esen Yıldız, yazarın hikâyelerinde kişileri etraflıca incelemiştir. Yıldız, Barbarosoğlu'nun hikâye kişilerini kadın, çocuk ve erkek diye temelde üç başlıkta incelemiş, onları da çeşitli alt başlıklara ayırmıştır.

Kübra Yalçınkaya'nın yazar üzerine 2014 yılında yaptığı yüksek lisans çalışmasının ismi ise “Fatma Barbarosoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Eserleri”dir. Çalışmada yazarın bütün eserlerinin kısa bir değerlendirmesi mevcutken asıl üzerinde durulan, romanları ve hikâyelerinde din, gelenek ve batıl inanç unsurlarının değerlendirmesidir. Yalçınkaya, tezinin sonuna Fatma Barbarosoğlu ile yaptığı söyleşiyi de ilâve etmiştir.

Yazarın eserlerinde kadın konusunun işlendiği üç ayrı çalışma vardır. Bu çalışmalardan ilki Enes Yaşar'ın, “Fatma Barbarosoğlu'nun Hikâyelerinde Gelenek ve Modernleşme Bağlamında Kadın” başlıklı, 2015 tarihli yüksek lisans tezidir. Yine

aynı yıl Burcu Kateroğlu Şimşek'in "Fatma Barbarosoğlu'nun Hikâyelerinde Kadın Kimliği" başlıklı yüksek lisans tezi vardır. Yazarın eserlerinde kadın konulu başka bir tez ise Bağdagül Bulut'un 2016 tarihli "Fatma Barbarosoğlu'nun Roman ve Hikâyelerinde Kadın" başlıklı, yüksek lisans tezidir.

Mehmet Emin Yılmaz'ın tezi ise "Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Öykülerinin Değerler Eğitimi AçıŐından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezidir. 2015 tarihli tezde Mehmet Emin Yılmaz, 25 değer belirlemiŐ ve yazarın öyküleri bu 25 değerini içerip içermemeleri bakımından incelenmiştir.

Zerrin Küçükciviz'in Fatma Barbarosoğlu'nun Eserlerinde Gelenek ve Modernizm isimli yüksek lisans tezinde ise Küçükciviz, önce gelenek ve modernizm kavramlarını incelemiş, sonra da Fatma Barbarosoğlu'nun eserlerini bu kavramlar bağlamında ele almıştır.

Son olarak Fatma Barbarosoğlu hakkında yapılan tek doktora tezi olan Yılmaz Evat'ın "Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Hayatı ve Edebi Eserleri Üzerine Bir İnceleme" isimli tez 2015 tarihlidir. Bu çalışmada yazarın hayatı, romanları, hikâyeleri ve denemeleri etraflıca incelenmiştir.

Bu çalıŐmalar içerisinde yazarın hikâyeleri üzerine yapılmış tezler olsa da doğrudan yazarın hikâyelerinde sosyal meseleler konulu herhangi bir tez bulunmamaktadır. Biz, yazarın hikâyelerini derinlemesine inceleyerek hikâyelerdeki sosyal meselelerin tahlilini amaçladık.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FATMA BARBAROSOĞLU’NUN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Fatma Barbarosoğlu dört çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olarak 1962 yılında Afyon’da doğmuştur. Eğitimini lise son sınıfa kadar İstanbul’da sürdürmüş, son sınıfı ise Afyon’da tamamlayarak 1980 yılında Afyon Lisesi’nden mezun olmuştur. O, 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü’nü bitirmiş, 1985 yılında *Türk-İslam Düşüncesinde Tasavvufî Eğitimin Değerlendirilmesi* adlı teziyle de yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Yazar, *Modernleşme Sürecinde Moda- Zihniyet İlişkisi* adlı teziyle ise 1995 yılında sosyoloji doktoru olmuştur.

“Kitapların iç kapağına konulmuş öz geçmişimden âlâ kendimi tanıtacak kelimelere sahip değilim” diyen Barbarosoğlu’na Afyon’da öğretmenleri *“İstanbul’dan gelen kız”* lâkabını takarlar.

*“Sınıfın üçte biri muhtelif tıp fakülteleri için sabahlara kadar çalışırken; İstanbul’dan gelen kız bir an önce mezun olup yedek köy öğretmenliği yapmanın hayallerini kurdu. Ya köy öğretmeni olacaktı ya da bir bankada memur. İstanbul’a asla dönmeyecekti.”*⁵

Barbarosoğlu 1980 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü kazanır. O, dindar olduğu için felsefe okuyanlardan, felsefe okuduğu için de dindarlardan kabul görmez. Bir taraftan da yazılar yazan Barbarosoğlu, şiiir

⁵ Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, “Öğretmenler Günü Yazısı Olsun!”, <http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=30&makaleid=4674#refresh> , (05.05.2019)

yazdığı için de hocaları ve arkadaşları tarafından alay konusu edilir. Ders dinlemek için girdiği Edebiyat dersinden Felsefe bölümü öğrencisi olduğu fark edilince atılır.

Yazarın dindar kimliğinden dolayı doktora savunması da bir hayli zorlu geçer.

Fatma Barbarosoğlu'nun yayımlanan ilk yazısı 1980 yılında *Doğuş* edebiyat dergisinde Zehra Özdemir müstearıyla yayımlanan "Taş Bina" adlı hikâyedir. Onu izleyen hikâyeleri ve araştırmaları *Dergâh*, *Türk Edebiyatı*, *Kırkayak*, *Kafdağı*, *İzlenim* dergilerinde yayımlanır.

Gün Akşamsızdır adlı hikâye kitabıyla, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2001 yılında "Yılın Hikâyecisi" seçilir.

Çocuk Vakfı Danışma Kurulu üyesi olan yazar, *Yeni Şafak* gazetesinde halen köşe yazarlığı yapmaktadır.

Yazarın başörtüsü, dönemin siyasî şartlarından dolayı hep kendisini zor durumda bırakmış, üniversitede çalışma hayali bu sorundan dolayı gerçekleşmemiştir. Ayrıca tanık olduğu siyasî olaylar onun yazma macerasını etkilemiş, yaşananlar eserlerinde yer bulmuştur. O *Sözüm Söz* adlı kitabının önsözünde hayatını bölümlere ayırırken siyasî olaylar üzerinden gider:

*"Uzun bir giriş yazmak istiyordum. Refik Halit Karay'ın 'Üç Devir Üç Hayat' kitabında yaptığı gibi; Aziz Dönemi, Hamit Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak gündelik hayatın değişen yüzü üzerine yazdığı yazılardan esinlenen bir dönem okumasını, sorular üzerinden yapmak niyetinde idim. Özal dönemi, Erbakan Dönemi, Erdoğan Dönemi. Her şey nasibi ile. Demek ki; süreç henüz tamamlanmadığı için dönemin izleğini, iki kapak arasında muhafaza edilen söyleşiler üzerinden sunabileceğim sadece."*⁶

⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm Söz*, 2. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 10.

Yazarın en belirgin kişilik özelliklerinden biri de özel hayatıyla ilgili bilgi vermektan kaçınması ve yazdıklarıyla bilinir olmak istemesidir. O kendisiyle yapılan söyleşide bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle dile getirir:

“Popüler kültürün işleyişine, kendi hayatım üzerinden koyduğum prensipler var. Özel sorulara cevap verdikçe şöhretim artar. Ben yazdığım kitaplarla var olmak istiyorum. Asla kendimin ön plana geçmesini istemem. Benim görüşlerim, analizlerim ön planda olmalı. Yoksa çok popüler bir yazar olabilirdim.

İslamî kesim ile ilgili her tartışmaya laf yetiştirebilirim. Ama hayır. Ben daima yazdığım kitap üzerinde konuşmayı tercih ettim.”⁷

Yazar, *İmaj ve Takva* kitabına kadar kızlık soyadı olan Karabıyık'ı kullanmış, fakat sonra kızının isteği üzerine Karabıyık soyadını kullanmaktan vazgeçmiştir. Bu olayı, 28 Ocak 2011 tarihinde *Yeni Şafak*'taki köşe yazısında şöyle anlatır:

“Birkaç yıl önce kızım: ‘Anneciğim benim ile soyadının aynı olmasını istiyorum.’ dedi. Aynı dedim. Hayır, kitaplarında yazan isminin de sadece Barbarosoğlu olmasını istiyorum dedi. Tamam dedim, ilk fırsatta. İmaj ve Takva'nın yeni baskısı Profil yayınlarından çıktı. Rica ettim Karabıyık soyadını çıkarttılar. Cumhuriyet'in Dindar Kadınları ve Uzak Ülke'de K harfi ile temsil edilen genç kızlık soyadım İmaj ve Takva'da tamamen buharlaştı.”⁸

Son olarak yazar hayatında nihai olarak ulaşmak istediği hedefleri ise şöyle sıralar:

“İman ehlî olarak, son nefesimi teslim etmek isterim. Evlatlarımı hayırlı bir şekilde yetiştirmeyi, ana-babama hayırlı bir evlat olarak, onların rızasını kazanmış

⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 258.

⁸Fatma Barbarosoğlu, “Zaruri Bir Açıklama”, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/fatmabarbarosoglu/zaruri-bir-aciklama-artik-sadece-barbarosoglu-25874>, (09.05.2019)

*olarak bu dünyadan ayrılmayı isterim. Amel defterimi açık bırakacak eserler bırakabilirsem, ne âlâ. Başka? Başkası yok. Üç günlük dünya işte.”*⁹

1.2. Edebî Kişiliği

Barbarosoğlu’nu çocukluk günlerinde etkileyen iki çocuk kitabı olmuştur. Bunlardan birinin son on sayfası yırtık olduğu için yazar buraları kendi hayal gücüyle tamamlamıştır:

*“İki kitap çok önemli oldu ilkokul yıllarımda. Birisi Tom Amcanın Kulübesi. Hâlâ canlı o satırlar. İkincisi Yüz Sene Uyuyan Prenses. Çünkü kitabın son on sayfasının aşağı köşesi yırtıktı. O bölümleri zihnimden tamamlamıştım. Hayal dünyasının yazı üzerinden sınırlarını belki de böyle keşfettim.”*¹⁰

Ondaki yazarlık yeteneğini daha ilkokul üçüncü sınıf öğrencisi iken sınıf öğretmeni fark eder:

*“İlkokul üçüncü sınıftayken hani her öğretmen sevdiği öğrencisi için yarınlar biçip de ‘Senin kızın/oğlun büyüyünce şu olacak’ türünden keşiflerde bulunur ya, benim öğretmenim de babama ‘Senin kızın yazar olacak’ demişti. Başka babalar da bir öğretmenin ağzından çıkan bir sözü bu kadar ciddiye alıyor mu? Henüz dokuz yaşındaydım ve babam o tarihten ilk kitabımı yayınladığım 1995 yılına kadar yazar olacağım günü hiç acele etmeden sabırla bekledi.”*¹¹

Yazar on iki yaşına geldiğinde ise duygularını şiire döker:

“Her Türk genci edebiyatın kapısına şiirden girer diye bir söz vardır. Bu söze inanırım. Ben de ilk şiirimi on iki yaşında yazmıştım. Şöyle: ‘İstanbul

⁹ Fatma Barbarosoğlu “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile ...”

¹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 300.

¹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Senin Hikâyen*, 7. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 10.

sokaklarında bir çocuk/Soğuktan morarmış elleri/En güzel limonlar bende diyen ince çocuksu sesi.’ Uzun bir şiir. Hatırimda kalma sebebi ses ile yazdım. Yani zihnimde sürekli tekrarlayarak.”¹²

Barbarosoğlu, yayıncılık hayatına ise lise yıllarında adım atar. Okul gazetesini çıkaran yazar, hem dönemin siyasî şartlarından dolayı hem de gazeteyi doldurabilecek kadar yazı yazmak zorunda kalıp kendi yazılarının altına başka arkadaşlarının isimlerini yazmak zorunda kaldığı için zorluklar yaşar. O günleri şu sözlerle anlatır:

“Lise yıllarında, okul gazetesini tek başıma çıkarırdım. Arkadaşlarıma yalvarırdım yazdığım yazının altına onların isimlerini koyayım diye. Çünkü rehber öğretmenle takışmıştık. Okuldaki sağcı öğrenciler için solcu, solcular için sağcıydım ben. Başka bir öğrenci, tek başına bir gazete çıkarsaydı, başı göklere değerd. Benim nasibim, bütün yazıları benim yazdığım anlaşılmasın diye isim dilenmek oldu. Gazeteyi doldurmak için durmadan yazardım. Hepsini benim yazdığım anlaşılmasın diye, durmadan farklı şeyler denemeye çalışırdım. Tabii konu bulmak için, deneme türü biçilmiş kaftandı. Ahmet Haşim’i, Ahmet Rasim’i bu dönemde keşfettim. Onların yazdığı başlıklardan yola çıkarak, yenisini çalışırdım.”¹³

Mehmet Çivioğlu ise yazar hakkında yaptığı yüksek lisans tezinde o günlerle ilgili şu satırları yazmıştır:

“Lise yıllarında yazdıklarından dolayı, her iki siyasî grup tarafından da kabullenilmeyen yazar, bir gruba katılma hususunda tehditlere maruz kalmaktadır. Barbarosoğlu, siyasî bir gruba katılmadığı için yalnızdır ve dertlerini paylaşacak bir arkadaşı da yoktur. Bunun üstüne bir de öğretmenlerin sözlü notlarını kasıtlı olarak düşük vermesi ve tehditler sonucunda psikolojisi bozulduğu için hastalanır: ‘Her iki taraf da, müthiş bir kafası var ama bizden değil diyormuş. ‘Biz’den olmam için peş peşe tehditler yemeye başlayınca, aynı gün içinde hem ülkücülerin hem de solcuların ‘yüzündeki jilet izleriyle muhteşem görüneceksin’ iltifatına mazhar olunca ve bu

¹² Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm...*, s. 301.

¹³ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm...*, s. 192.

iltifatlar ille de her yazılı öncesi tekrarlanınca notlarım hızla düştü. Üstelik yaşadığım gerilim mideme vurmuş, daha o yaşta yemek borusu gastriti teşhisiyle tedavi altına alınmışım. Yazdığım bütün kompozisyonlarda fakirleri, kimsesizleri anlattığım için azılı solcu, daha o yaşta Osmanlı tarihine ilgim bir hayli fazla olduğu için 'faşist' ilan edilmişim. O kadar yaralı ve o kadar yalnızdım ki, okulda tek bir arkadaşım yoktu. En iyi arkadaşımı bir şiir yüzünden kaybetmişim. Defterindeki Annabel Lee şiirini ondan izinsiz kendi defterime geçirdim diye küsmüş, ben de intikamımı her teneffüs sesli sesli Annabel Lee şiirini okuyarak almıştım.' ”¹⁴

Barbarosoğlu, yazdığı yazı ve şiirleri çevresindekilere okuyup onların görüşünü almaktadır. Çocukluk yıllarında yazılarını ilk okuduğu kişi annesiyken üniversite yıllarında annesinin yerini ev arkadaşları almıştır.

Yazarla yapılan bir söyleşide “Yazmaya ne zaman başladınız peki?” sorusuna yazarın cevabı şöyledir:

“Şimdi mesela bu soru ile ilgili ben şöyle düşünüyorum. Aslında hikâyelerimizi bugünden geriye doğru yazıyoruz. Şimdi ben yazar olduğum için ve bu söyleşiyi de yazarlık üzerinden yaptığımız için ne zaman yaptığımızı buluyoruz ve işte diyeceğim ki ilk yazım şu vakit çıkmıştı. Mesela ben şimdi dünya çapında bir cerrah olsaydım. Bana deseydiniz ki cerrahi yeteneklerinizin olduğunu ne zaman fark ettiniz? O zaman onunla ilgili de bir hikâye çıkartacaktım ve o da doğru olacaktı aslında. O bulduğunuz hikâye benim tam da yazar olduğumu ya da ileride yazar olacağımı pekiştiren bir anı değil aslında. Ben şimdi yazar olduğum için o anı değerli. İlkokul üçten itibaren yazıyordum. Yazmak benim için bir yazgıydı en başta zaten. Çünkü burnum kanyor, oyunlara katılamıyorum, baraka bir sınıf, ne yapacaksın o esnada okuyacaksın. Okuyan insan da zaten bir müddet sonra yazmak

---

¹⁴ Mehmet Çivioğlu, *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Romancılığı ve Hikâyeciliği*, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2013, s. 10.

zorunda kalıyor. Taşınca da ne yapacaksın yani. Su taşınca sel oluyor. İnsanın içinde birikmiş kelimeler taşınca da yazı oluyor.”¹⁵

Barbarosoğlu iyi bir okuyucudur. En belirgin üst kimliğini okuyucu olarak tanımlar:

“Esas önemli olan yazı olmadı benim için. Okumak oldu, hep okumak... Okumanın bütün çağrışımlarıyla okumak, kâinatın dilini okumak, insan yüzlerini okumak. Evet, okumak hep vardı.”¹⁶

Barbarosoğlu, küçük yaştan itibaren hem Türk yazarları hem de yabancıları okumuş ve okuduklarından etkilenmiştir:

“Tam bir yıl, Cemil Meriç’in *Eco Homo*’sunu okudum. Evde kimsenin olmadığı saatlerde yüksek sesle ve ağlayarak okurdum *Eco Homo*’yu. Üniversite’de, Zerdüşt’e takıldım. Sonra birkaç arkadaş ile beraber *Huzur macerası. Mümtaz*’ ve *Nuran*’ı galiba taniyorduk. Sonra ‘*Dava Delisi Kerim*’e tutuldum, *Ya Tahammül Ya Sefer*’in *Kerim*’ine... *Sevinç Çokum*’un ‘*O Çocuk*’ hikayesi, ...*Kafka*’nın *Dönüşüm*’ü, ... *Oğuz Atay*, ... *Rasim Özdenören*’in *Gül Yetiştiren Adam*’ı. Bunlar şu an aklıma gelenler, liste uzundur. Etkilenmek, taklit etmeyi aşıyorsa, etkilenmenin gerekli olduğunu düşünüyorum. Etkilendiğimiz yazarlar, esasında bizim gerçek okulumuzdur diye düşünüyorum.”¹⁷

“Türk yazarlarıyla çok barışığım. Refik Halit Karay benim yazarımdır, ama onun daha çok romanlarını severim. Bakmayı ve görmeyi öğrendiğim bir yazardır. Bir de tabii ki Tanpınar. Tüketemediğimiz bir yazardır. *Oğuz Atay*, *Mustafa Kutlu*, *Rasim Özdenören*, *Sevinç Çokum*’un çok sevdiğim öyküleri vardır. *Tomris Uyar*’da ‘her şey her an öyküye dönüşebilir’i sevmişimdir... Her yazarda başka bir şey

¹⁵ Kübra Yalçınkaya, *Fatma Barbarosoğlu’nun Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa 2014, s. 338.

¹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 288.

¹⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 174.

bulmayı da severim. Mesela bir yazarda sıcaklık çok hoş bir şeydir, tam benim kumaşıma uygundur. Başka bir yazarda soğukluk, mesafe çok iyi gelir. Adalet Ağaoğlu'nun mesafesini kalemine yakıştırırım. Yabancılar arasında da, Iris Murdoch. Halbuki onu okurken hayranlık duyduğumu hiç hatırlamıyorum. Ama bende birikmiş olan kelama onun romanlarının ebelik ettiğini yeni keşfettim.”¹⁸

Yazar aynı zamanda kurduğu her cümlede Prof. Dr. Nihat Keklik ve Mustafa Kutlu'nun emeği olduğunu, ayrıca Ahmet Kabaklı'dan da etkilendiğini belirtir.

Barbarosoğlu, ayrıca bir sanatçının en fazla kendi kitaplarını okuması gerektiğini de belirtir. O kendi kitaplarını tekrar tekrar ve her defasında yüksek sesle okur. Ancak böyle kendi yazdığı hikâyeye yabancılaşabileceğini düşünür. Yazarların okuyarak belli bir üslup kazanacağına inanır. Ona göre üslup, doğuştan değil sonradan kazanılan bir şeydir.

Yazarın rahatsız olduğu bir konu da yazarlığının ön plâna çıkarılmayıp kıyafetinden dolayı değerlendirilmesidir. *“Edebî kamu, tesettürlü kadın yazarların başörtüsünü parantez içine alıp sadece yazdıkları üzerinden değerlendirmeyi başarabildiğinde çok önemli açılımların olacağına inanıyorum”*¹⁹ Ona göre edebî açıdan asıl olan, eserdir. O kitaplarında Müslüman kimliğiyle ilgili doğrudan bir mesaj vermez fakat eserlerini okumayanların kıyafetinden dolayı kendisini islamî yazar diye tanıtmaları onu rahatsız eder:

“Benimle röportaj yapmak için Ankara'dan gelen hanıma sordum. Haftalık bir haber dergisi için benim yazdığım roman nasıl haber değeri taşıyor diye. Aldığım cevap ilginçti, 'Dışarıdan bakınca, başörtülü kadınlar daha edilgen kadınlar olarak görülüyor. Hidayet romanı yazmamış olmanız, sizi doğrudan haber değeri

¹⁸ “Öykü Tartışması”, Gerçekleştiren: Aslı Tohumcu, Katılanlar: Ayfer Tunç, Ali Teoman, Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, Sadık Yalsızuçanlar, Akşam gazetesi Kitap Eki, 11.06.2012.

¹⁹Fatma Barbarosoğlu, “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile Röportaj” yayiniletisimkulubu.blogcu.com/fatma-karabiyik-barbarosoglu-ile-roportaj/2932491, 09.05.2019)

haline getiriyor. Çünkü edebî bir ürün inşa etmek, özgürlük ister. Ne kadar özgürsünüz insan bunu çok merak ediyor?’’²⁰

Hikâyesinin çıkış noktasının kendi hayatı olup olmadığıyla ilgili olarak da şunları söyler:

“Her yazar, hem kendi hayatından malzeme toplar hem farkında olmadan gözlemediği şeyler birikir. Hayat böyledir zaten. Biz farkında olmadan dünyaya gözlemlerimizle dâhil oluruz. Sonra bu gözlemleri kendi hayatımıza dâhil ederiz, kendi hayatımızdan bir renk çıkartırız. Ama hiçbir zaman benim hayatımda şöyledir, şundan bir hikâye yazayım tarzında yazan bir insan değilim. Hani arı bir sürü çiçeğe konar, sonra da bal yapar ya benim yazma tarzım da bu. Baktım bu çok çarpıcı bir şey bundan yazı olur şeklinde yazan bir insan değilim. O malzemeyi nasıl topladığının farkında bile olmuyorum. Onun için bak sana bir şey anlatacağım, bundan çok güzel öykü olur dedikleri anda benim dokumu bozuyor anlatanlar. Aslında onu demeden anlatsa belki o kendiliğinden içeride bal olacak; ama dediği anda anlatılanla benim arama bir mesafe giriyor. Halbuki iyi bir edebiyat inşasında mesafenin ortadan kalkması gerekiyor. Yani yazarın su ise su, taş ise taş olması gerekiyor.”²¹

Her fırsatta kaybolmamak için yazıya sığındığını belirten yazar, yazıya ruhu terbiye edici bir mürşit gözüyle de bakar.

Onun, edebî eserlerini kaleme almasında sonbahar mevsiminin özel bir yeri vardır:

“İlle de güz ikindileri, güneşin son cilveleridir, kalemimi edebî kılan. Her sonbahar, köşe yazıları yazmaya isyan ederim. Köşe yazarları izinlerini yazın

²⁰ Fatma Barbarosoğlu, Sözüm ..., s. 249.

²¹ Kübra Yalçınkaya, age., s. 353.

kullanır. Ben güzü beklerim. Çünkü edebiyata dair yazdığım metinler, güzün pınarından süzülür gelir.”²²

Fatma Barbarosoğlu, sosyoloji doktoru olduğu için eserlerini inceleyenler hep onun bu kimliği üzerine yoğunlaşmışlardır. Fakat kendisi bu konuda farklı düşünmektedir:

“Ben hayatı bir sosyolog olarak değil, felsefeci olarak anlamaya çalışıyorum. Sosyoloji değişen ile ilgilenir. Felsefe değişmeyen ile. Ama sosyoloji disiplini almış olmam, değişendeki değişmeyi aramaya, bunu problematik yapmama sebep oluyor.”²³

Yazarın felsefe, sosyoloji gibi alanlarda eğitim almış olması, onun yazdıkları için bir zenginlik oluşturmuştur. O, bu alanlardan gelen dikkat ve birikim ile eserlerini kaleme alır. Eserlerinde toplumsal olayları, bunların alt yapısında yatan sebepleri görmek mümkündür. Yazarın eserlerine ve eserlerini yazdığı zamana baktığımızda o dönem toplumunun yaşama biçimini, değerlerini en canlı şekilde görürüz.

Ömer Lekesiz konuyla ilgili şu değerlendirmeyi yapar:

“Barbarosoğlu, asıl mesleğinden (ki o bir sosyolog) edindiği kazanımları tahkiyeye iyi aktarabilen bir öykücü... Kimlik bunalımlarının, değişim olgularının, modernizmin dayattığı yaşam biçimlerinin neden ve sonuçlarını iyi analiz etmekle kalmıyor, bunları edebiyat potasına dökerek yetkin bir dil ve dinamik bir söylemle okunur, bilinir kılıyor.”²⁴

Barbarosoğlu, kendisinin kadın bakış açısıyla yazdığı, daha çok kadın kahramanlar kullandığı ve kadınlara yönelik konular seçtiği gibi eleştirilerden rahatsız olduğu kadar, edebiyat dünyasında kullanılan “kadın yazar” ifadesinden de

²² Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 373.

²³ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 201, 202.

²⁴ Ömer Lekesiz, *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları*, 1. Baskı, Selis Kitaplar, İstanbul 2006, s. 190.

rahatsızdır. Ona göre doğru ifade “yazar kadın” ifadesidir. “kadın yazar” ifadesinde cinsiyet ayrımı vardır ve yazar buna karşıdır. Bu düşüncesini her fırsatta dile getirmekten çekinmez:

“Erkek yazarlar sınıflandırması olmadığına göre. ‘kadın yazar’ ifadesini, sadece feminist bakış açısını benimsemek noktasında geçerli bir kategori olarak görüyorum. Feminist bakış açısını benimsemeyenler için, ‘kadın yazar’ tabiri çok anlamlı geliyor. Çünkü kadın yazar tabirinde kadın olmayı birinci planda tutan bir anlayış var. Feminist bakış da bunu benimsiyor. Dünyayı kadın gözünden yeniden değerlendirmek, onarmak ve inşa etmek. Hâlbuki ben yazma serüvenimde, kadın oluşumun bir parçası olarak görmüyorum. Yaşarken, olayları değerlendirirken, merkeze kadın oluşu koymuyorum. Ama bu, benim kadınları yazmama engel değil.

Kadın bakış açısı, bir binadaki katlardan yalnızca birisi. Ben çatıdan bakmayı tercih ederim. Yazdığım hikâyelerde ve diğer yazılarda tam tersine, dünyayı idrak etmek üzere kadın bakış açısı diye bir perspektife takılı kalmayı reddederim. İnsanın kemâlatı, ruhunun geçirdiği tekâmüldedir. Ruh ise ne eril, ne dişil.”²⁵

“Bir kadın, kadınlar hakkında yazıyorsa, ‘haa bu kadın sorunu ile ilgili yazıyor’ gibi bilgisizce saptamalar yapıyor. Bir kadın yazara soru sorulacağı zaman, onun üzerine yazı yazılacağı zaman, klişe bir ifade ile başlanıyor. ‘Kadınları anlattığı bu kitabında...’ Böyle şey olur mu? Erkek yazarlar için, ‘erkekleri anlattığı bu kitabında’ gibi bir ifade ile karşılaşılıyor musunuz? Yani ne okur, ne de eli kalem tutanlar, kadınsı yazmak ile kadın yazar olmak, ya da yazarın kadın olması arasındaki fark üzerinde düşünmüş değil. Şunu çok kesin bir ifade ile söylemek isterim ki; kadınsı yazan biri değilim. Ben yazarı kadın olan metinler, hikâyeler yazıyorum.”²⁶

²⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 201.

²⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 200.

Yazarın bu konudaki fikirleri böyle olmakla birlikte incelediğimiz metinlerden hareketle söyleyebiliriz ki onun hikâyelerinde kadın kahramanlar ağırlıktadır ve kadın kahraman ağızından anlatılan hikâyeler de oldukça fazladır.

Fatma Barbarosoğlu'nun ilk romanı *Hiçbiryer* 2004 yılında yayımlanana kadar yayımlanmış beş hikâye kitabı vardır. Yazarın yayımlanmış ilk hikâyesi 1980 yılında *Doğuş* edebiyat dergisinde yayımlanan "Taş Bina" adlı hikâyedir. İlk hikâye kitabı *Acı Deniz*'in yayımlanma tarihi ise 1996'dır. Dolayısıyla on altı yıl gibi uzun bir zaman diliminde birikim oluşturmak için beklemiştir, diyebiliriz.

Yazar hikâyeyi tek bir tanıma sığdırmaz. Ona göre ne kadar insan varsa o kadar hikâye ve hikâye tanımı vardır. "*Benim öyküm için, evet hafızaya alınmış, harflerin gövdesinde muhafaza edilmeye çalışılmış bir fotoğraf albümü tanımı yapılabilir.*"²⁷ diyen yazar, başka bir yerde hikâye anlayışını şöyle özetler:

*"Hikâye bir idrak ânıdır. Onu alelâde bir olayken bir başkasının sözünde ve kaleminde, hikâye mertebesine yükselten bu idrak ânıdır. Bu idrak ânı, söze ve yazıya yüklendikten sonra hafızanın motor gücü olur. Çünkü hikâye hayata bağlanmaktır. Her yeni hikâye hayat ile bağınızı tazelemektir. Yazarken hayattan feragat ediyor gibi gözükmesine rağmen, her yeni hikâye, yeni bir bağlanma ihtiyacından doğar. Gördüğümüzü, anladığımızı üstelik başkalarından daha çok gördüğünüzü ve daha iyi anladığımızı ispat etmek üzere yazarsınız. Fakat her şeye rağmen hikâyecinin hayat ile bağı sağlam değildir. Hayat ile bağı yeterince taze tutamadığından belki önce kağıdı, kalemi, sonra okuyucunun idrak ânını ve okuyucunun hafızasını yardıma çağırır."*²⁸

Barbarosoğlu, hikâyelerinde toplumda her an karşılaşılabileceğimiz, hayatın içinden kahramanlara yer verir:

²⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 206.

²⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 358.

*“Elbette insanın her halini yazmak istiyorum. Ama benim talip olduğum insan, sıradan insan. Her gün karşılaştığımız sıradan insanların, farklı hallerini yazmaya talibim.”*²⁹

Fakat yukarıda da belirttiğimiz gibi yazarın hikâyelerinde kadın kahramanlar ağırlıktadır. Yazar kahramanlarını buldukları konuma göre anlatmayı iyi bilir. Eserlerinde her yaşta kahraman vardır. Eserlerinin yayınlanma tarihine göre şu değerlendirme de yapılabilir: Yazarın son yayınladığı hikâyelerde popüler kültürden etkilenmiş, gösteriş düşkünü kahramanlar ağırlıktayken, daha önceki hikâyelerde kendi olabilen ve kendini ifade edebilen, karakter sahibi kahramanlar ağırlıktadır. Hikâyelerde geleneksel değerleri temsil eden kahramanları yazar olumlu yönleriyle anlatsa da kişilerin kendi gibi davranmaları yani şahsiyet olabilmeleri önemsendir. Yazarın hikâyelerinde gösteriş peşine düşmüş, taklitçi kahramanlar olumsuz yönde eleştirilir. Ayrıca yazar geleneksel değerleri temsil eden kahramanları olumlu yönleriyle anlatarak gelenekten yana olduğunu her fırsatta hissettirir.

Sokakta insanları gözlemlerken dikkatini çeken durumları da şu sözlerle anlatır:

*“Sokakta âşık insanları, güzel insanları görmem. Ağlayan çocukları, çaresiz bir duruşun içinde bakakalmış anneleri, yalnızlığın içindeki ihtiyarı, ne pahasına evine helalinden ekmek götürmeye çalışan babaları görürüm.”*³⁰

Barbarosoğlu, eserlerini kaleme alırken kahramanlarını özgür bırakır. Esere başlamadan kahramanlarının kaderini kesin olarak belirleyip o kadere göre eserlerini kaleme almaz. Esere başladıktan sonra kişiler olayların seyrine göre davranırlar:

“Ben kahramanlarımın kaderini mutlak olarak belirleyemiyorum. Başka bir sonla bitirmek üzere başladığım hikayelerin, benim tasarladığım çok dışında bıraktığı olmuştur. Onun için kalemin kaderi var diyorum. Fakat bu kader yazarın

²⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 331.

³⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 284.

elinde değil. Benim için hikâyenin cazibesi burada. Kendinize rağmen yazmak. Yani yazdırılmak. Yaşadığımız bütün tecrübeler, zenginleşe zenginleşe bizim dışımızda ve içimizde bir mükemmelliğe ulaşıyor.”³¹

Yazarın hikâyelerinde toplumsal olayları ve onların altında yatan sebepleri görebilmek mümkündür. “*Temel motif, hayatın içinden doğrudan çıkar gelir.*”³² diye düşünen yazara göre günlük hayat edebiyatta farklı bir hâl alır:

“Fakat edebiyattaki günlük hayat, tarhana çorbasındaki yoğurt, nohut, domates gibi olmaktır. Tarhanadaki domatesin domates, yoğurtun yoğurt olarak bulunmaması gibi, günlük hayat da sıradanlığını, yazarın kaleminde olağanüstüye dönüştürerek edebiyatın malzemesi olabilir.”³³

Barbarosoğlu, günlük hayatı anlatarak, hep karşılaştığımız fakat farkına varmadığımız durumları okuyucuya göstermek ister. Onun yaptığı, fark edilmeyeni fark ettirmektir. Eserlerinde günlük hayatın sıradan durumları en canlı şekilde yer bulur. O vak’a anlatmak yerine durumları gösterip okuyucuyu düşündürmek ister. Okuyucuya anlatılan durumların kahramanları nasıl etkilediğini gösterir. Hikâyelerde dış çatışmadan ziyade iç çatışma vardır:

“Bu hikâyelerde ne gerilim vardır, ne de önemli sayılabilecek bir dış ‘çatışma’. Yalnız kişiler yoğun bir ‘iç çatışma’ (bunalım) hali yaşarlar. Bu yüzden hikâyelere dışa yansıtılmayan bir ‘iç eylem’ durumu hâkimdir. Pek fazla kişiler arası dış çatışma olmadığı için de bu hikâyelerde doğru dürüst bir ‘vaka’ (olay örgüsü) göze çarpmaz. Kişilerinin dış dünyadaki görüntüleri böylesine pasifize edilmesine karşılık, onların iç dünyalarında ve bilinç altlarında adeta fırtınalar kopar. Yani Barbarosoğlu’nun hikâyelerinde ‘eylem’ dış dünyada değil, kişilerin iç dünyalarında oluşur.”³⁴

³¹ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 178.

³² Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 202.

³³ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 199.

³⁴ Şaban Sağlık, “Âlime ve Edîbe Kimlikleriyle Fatma Karabıyık Barbarosoğlu”, *Kafdağı*, S. 48, Nisan 1999, s. 30.

Hikâyeleri durum hikâyesi olduğu için de hikâyenin sonunda çatışma bitirilmez. Sonuç bir anlamda okuyucuya bırakılır.

Ahmet Kekeç, yazarın hikâyeleriyle ilgili şu değerlendirmeyi yapar:

“Ahir Zaman Gülüşleri’ni okudum; hayatın içinden bakan bir hikâyeci Fatma Karabıyık Barbarosoğlu. Çoğu zaman dikkatimizden kaçan ayrıntıların, yazarın idrakine çarpıp ete kemiğe büründü(rüldü)ğünde, nasıl canlı birer fotoğrafa dönüştüğünü bu kitapta görmek mümkün. Anlatmasını bilen, üstelik iyi anlatan, daha da önemlisi meselesi olan bir yazar Barbarosoğlu. Medyayı, medya dünyasını eksen alan hikâyeleri de, öncelikle hikâye değeri açısından ele almalı. Zaman zaman ironik, ama içinde debelendiğimiz dünyanın vahşetinden uzak kalabilmiş, ‘medyanın parodik eleştirisi’ diyebileceğimiz türden hikâyeler bunlar, ama öncelikle hikâye...”³⁵

Yaşanacaklardan daha çok, yaşananlara değer veren yazar, temel meselenin her olayla yeni bir şekle, yeni bir hatırlamaya dönüşen, yaşandığı ana yabancılaşıp, hatırlandığı ana yaklaşan izler olduğunu söyler.

Yazarın hikâyelerinde bireysel gibi gözükken meselelerin arka plânında da sosyal ilişkiler vardır. İncelememizin asıl kısmını bu mesele oluşturduğu için burada bu konu üzerinde durmayacağız.

Fatma Barbarosoğlu’nun hikâyelerinde mekân unsuru vurgulanmaz. Olayların geçtiği mekân bazen isim olarak geçerken bazen de mekânla ilgili herhangi bir şey söylenmez. Hikâyelerde zaman ise son derece esnektir. Yazar bir olayı anlatırken geriye dönüşlerle zamanda esneklik sağlar. Hikâyelerini yazarken kahramanların iç dünyalarını anlatmaya yarayan bilinç akışı, iç monolog, iç diyalog, diyalog, günlük, gösterme gibi teknikler kullanır.

³⁵ Fatma Barbarosoğlu, “Medya ne kadar masum?”, <https://www.yenisafak.com/arsiv/2002/mayis/16/kultur.html>, (09.05.2019)

Yazara göre günümüzde Türk hikâyeciliği yeniden parlamaya başlamıştır. O hikâyenin, romanın küçüğü gibi düşünülmesini yanlış bularak hikâyenin şiirin kardeşi olduğunu ifade eder. Önümüzdeki yıllarda hikâye ve denemenin birbirine yakınlaşıp metin denilen türün ağırlıklı olarak kendini hissettireceği kanaatindedir. Hikâyenin gelişmesi ve ilerlemesi konusunda ümitli olan yazar konuyla ilgili şunları belirtir:

*“Mesnevi’ye kadar inen damar ile Ömer Seyfettin ve Sait Faik’ten de alınan renklerle münbit bir birikime sahip öykümüz. Herkes kendi meşrebince hikaye anlatıp öyküsünü kuruyor. Geleneği tekrarlamadan yeni bir şey inşa ediyor Türk öyküsü. Kötü örneklerle takılmak yerine yılda bir iyi öykü kitabının çıkmasını bile zenginlik olarak görüyorum ki, birden fazla oluyor her yıl.”*³⁶

Yazarın hikâyeleri de deneme türüne benzetilir. “Hikâye ile denemelerin iç içe geçiyor. Hikâyelerinde deneme, denemelerinde hikâye tadı var...” yorumuna yazar şöyle karşılık verir:

*“Bu tespit beni mutlu ediyor. Esasen tam da böyle olsun istiyorum. Çünkü felsefe okudum, sosyoloji ile serüvenli bir doktora macerası yaşadım. Dolayısıyla, düşünce yoksa benim için hikâye de yok, deneme de yok. Hikâyede vak’a, sadece iskelet. O iskeleti hikâye adı altında elbise biçmeye kalktıysam eğer, sezgisel olarak peşine düştüğüm şeyler aşkınadır. Hayatın mayasına dair bir şey yakalayabilme aşkıdır, beni hikâyenin peşinde koşturan. Bazen bu maya öylesine kabarmış bir şekilde karşınıza çıkar ki; onu bir iskelet için biçimlendirmek çok sınırlayıcı gelir. Gidebildiği yere kadar, serapa gitsin istersiniz. O zaman, denemenin vadisinde akmaya başlarsınız. Çünkü denemeci hayatı, eşyayı, insanı, birbirlerine karşı duruşlarını ve karakterlerini sınavan adamdır. Tek derdi vardır denemecinin, kendisiyle beraber her şeyi sınamak.”*³⁷

³⁶ Öykü Tartışması

³⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 190, 191.

Barbarosoğlu, hikâyelerini nasıl yazdığını ise kendisiyle yapılan söyleşide şöyle anlatır:

“Kendimi hep uzun yaz ikindilerinde, güneşin eşya ile cilveleştiği masal saatlerde etrafta yalnız su sesi varken hayal ederim. Bu görüntü benim hafızamdaki yerini alır almaz yazmaya başlarım. Çünkü epeyce malzeme vardır. Üstelik bu malzemeyi bir çırpıda harcayıvereceğim bir kulağın da yokluğunu hissetmekteyimdir ne vakittir.

Bilgisayarın başına otururum ve günlerdir, belki de aylardır içimde yaşamakta olan kahramanın, kendini kâğıtlara adayacağı vaktin gelip de geçmek üzere olduğu, telaş içinde yazmaya başlarım. Olağanüstü bir durum olmazsa, yani ben yazı masasından zorla koparılmazsam o hikâye bitecek kıvama gelir. Sonra tekrar, tekrar okurum. Her defasında yüksek sesle. Ancak böyle kendi yazdığım hikâyeye yabancılaşabileceğimi düşünürüm.”³⁸

Yazar ilk yayımladığı hikâye kitabı *Acı Deniz*'den sekiz yıl sonra *Hiçbiryer* adlı ilk romanını yayımlar. Aradan geçen sekiz yıl boyunca dört hikâye kitabı, dört deneme türünde kitabı, söyleşi ve makale türünde eseri yayımlanmıştır. Her ne kadar roman yazmayı daha sonraya bırakmış olsa da yazar hikâyenin roman için bir basamak olduğunu düşünmez. Neden roman yazmıyorsunuz sorularına yazarın cevabı ise 40 yaşından sonra roman yazmak istemesidir.

Hiçbiryer, Fatma Aliye: Uzak Ülke, Medyasenfonu ve Son On Beş Dakika isimlerinde dört romanı olan yazar roman yazmak ile hikâye yazmak arasındaki farkı şu sözlerle açıklar:

“Roman yazmak yatılı misafir ağırlamak gibi. Size fazla zaman kalmıyor. Hikâye yazmak bir öğleden sonra randevusu gibi. Daha sınırlı, daha yoğun ama aynı zamanda daha özgür bir inşa. Oysa roman kahramanlarınızın her halini, kahramanınızın içinde yaşadığı mekânları bir yük gibi zihninizde taşımak

³⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Fatma barbarosoğlu'yla ropörtaj*, Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Hece Yayınları, Ankara 2000, s. 46,47.

zorundasınız. Hikâye bir anda yaşanıyor. Romanı döne döne, tekrar tekrar yaşamak zorundasınız.”³⁹

Yazarın bu konuda başka bir karşılaştırması da şöyledir:

“Romanı şarj ola ola yazarsınız. Öyküyü deşarj olmak için yazarsınız. Öykü yazmak sizi rahatlatır. Roman yazmak bunaltır. Esir eder. Didikler. Deşer. Kanatır ve yaralar. Oysa öykü merhemdir.”⁴⁰

Yazarın romanları da tıpkı hikâyeleri gibi hayatın içinden konuları içerir. O toplumsal olayların edebî esere girmesini gayet tabii bulur:

“Magazin kültürünün siyaseti belirlediği, hutbeleri belirlediği bir çağı yaşıyorsak, bunun romanda yer bulmasından daha tabii ne olabilir? Ben yaşadığım zamanı yazmaya talibim... İşte ben de yaşarken, tanık olduğum olayların, durumların rayhasının, edebî metne girmesinden yanayım. Bir eliyle meleklerin bir eliyle şeytanın elini tutan insanın romanını yazmaya talibim. Bu insanı, sosyal hayatın içinde izlemeye talibim. Caddedeki insanı yazıyorum. Cadde demek, vitrin demek. Işıltı demek. Propaganda ve reklam demek. Cep telefonu ve cep telefonuna gelen reklam mesajı demek.”⁴¹

Barbarosoğlu, bir metin yazarken önceden metnin türünü belirlemediğini ve romanlarındaki kurguda esnek davrandığını da şu sözlerle anlatır:

“Bir konuyu yazarken onu roman, hikâye, deneme ya da inceleme konusu olarak düşünmüyorum. Bir rüyanın peşinden gitmek gibi bir şey benim yazı yazmam. Onun için romanlarımdaki kurgunun zayıf olduğunu söyleyenler haklı. Ama o “zayıf”lığın kaynağı benim bir yazar olarak beceriksizliğimden kaynaklanmıyor. Ben kurgusu muhkem romanları bir okuyucu olarak da pek fazla sevmeyen biriyim.

³⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 246.

⁴⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 267.

⁴¹ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 321.

Metindeki aşırı matematiksellik, aşırı “yapı” benim için yazının sahiciliğini öldürüyor.

Zevk meselesi. Defaatle söylemişimdir. Benim üst kimliğim yazar değil. Okuyucu. Dolayısıyla okumaktan zevk aldığım romanlar gibi romanlar yazıyorum.”⁴²

Yazar romanlarda sahife sayısını önemsemez. Onun için önemli olan anlatılanın hangi yoğunluk üzere anlatıldığıdır. Çünkü romanda veya edebiyatın diğer türlerinde önemli olan, ne anlatıldığı değil anlatılanın nasıl anlatıldığıdır.

Türk hikâyeciliğini beğenen yazar, Türk romanı konusunda da aynı fikirdedir:

“Fakat Türk romanı yazılmadı tespitine katılmadığımı da söylemek isterim. (...) Türk romanı 1950’den bu yana aynı anda pek çok damarın aktığı bir zenginlik olarak devam ediyor. Zaman zaman ideolojik yapılar, zaman zaman da günümüzde olduğu gibi kitabın ürüne dönüşüp metalaşması sonucu çok satanların diğer kitapları örttüğü durumlar yaşıyoruz. Ama bu iyi yazarların iyi romanlar yazdığı gerçeğini değiştirmiyor. Sessizlik suikastına maruz kalmak Tanpınar’dan bu yana devam ediyor.”⁴³

Barbarosoğlu, okuyucuya belli bir ders vermek için yazmadığını her fırsatta dile getirir:

“Edebi türlerin “yolu aydınlatmak” için pek kullanışlı olmadığını düşünüyorum. Özellikle hikâye, başkalarının yolunu aydınlatmak için yakılmış bir meşale olamaz gibi geliyor. Hikâye çerçeve içine alınmış bir an’dır. Ben elinde ışık tutan biri değilim.”⁴⁴

⁴² Fatma Barbarosoğlu, “Türk romanının varlığı ve yokluğu meselesi II”, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/fatmabarbarosoglu/turk-romaninin-varligi-ve-yoklugu-meselesi-ii-23091>, (13.05.2019)

⁴³ Gös. yer.

⁴⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 176.

Yazarın yaptığı, hayattan bir kesiti anlatmak ve okuyucuyu düşündürmektir. Bu eserlerde mutlaka bir tema vardır ama bu tema doğrudan değil dolaylı şekilde ifade edilir. Bu anlamda, yazdıkları hidayet romanlarından keskin çizgilerle ayrılır:

“Romanlar çözüm sunmaz. Sosyolojik bir makale de çözüm sunmaz. Ama ne yazık ki Türkiye’de okuyucular yazarların, sosyal bilimcilerin iki artı iki eşittir dört keskinliği içinde bir çözüm sunmasını bekliyor. Edebiyatçılar, sosyal bilimciler süreci anlatır. Süreci tasvir eder. Süreci analiz eder. Ama o sürecin sonunda çözüm önermek edebiyatçının ya da sosyal bilimcinin işi değildir. Yoksa ortaya edebiyat çıkmaz. Hidayet romanı çıkar. Hidayet romanı, romanın sonunda çözüm sunar. Evet, okuyucu bu romantik çözümle mutlu da olur. Ama o çözümler çözüm olsaydı niye şimdi bu haldeyiz diye sormamız gerekmiyor mu? Yıllardır yaşadığımız sıkıntıların kesintisiz devam etme sebebi, süreci anlamadan çözüm peşinde koşmamızdan kaynaklanıyor. Edebi metin içimizdeki karmaşayı sükûna erdirir ya da içimizdeki durgunluğu enerjiye dönüştürür.”⁴⁵

Yazar eserlerini okuyacak kültürlü okurun peşindedir:

“Her yazarın karşısına bir gün bir yerde ‘ben bunun için yazıyordum’ dediği bir okuyucu çıkar. Ve okuduklarına öyle manalar yükler ki; yazmak için bu okuyucuya muhtaç olduğunuzu düşünürsünüz. Ben her yazarın çalışma masasında, görünmeyen bir levhanın varlığını hissederim. ‘Okuyucu Velinimetimizdir’. Velinimet olan okuyucu, sıradan okuyucudan çok farklı özelliklere sahiptir. Yazdıklarınıza dair bazen öyle kuvvetli sorular sorar ki; ona cevap verirken, yeni yeni fikirler doğurduğunuzu fark edersiniz.”⁴⁶

“Donanıma sahip, belli okuma seviyesine yükselmiş okuyucuları önemser Barbarosoğlu. Nitekim eserlerini incelediğimizde, satır arası okumaları, metinlerinin çok katmanlı okumaya elverişli oluşu ve metinlerarası ilişkiler göz önüne alındığında

⁴⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 320.

⁴⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 182.

yazarın, eserlerini tamamen estetik kaygılarla kaleme aldığı izlemek mümkündür. Popüler romanlar, en'ler listeleri yazarın dikkat sınırlarına dahil değildir.

Estetik kaygılarla yazan Barbarosoğlu, birikim sahibi okuyuculara ulaşmayı ister. Donanım sahibi, hayatın farkına varmış, kim olduğunun, kişiliğinin bilincinde okuyucular olmasını ya da bu konular üzerinde sorular sorarak hayatı sorgulama bilincine erişmiş, belli bir kültür seviyesine hitap etmek ister."⁴⁷

O, kitleler tarafından onaylanmayı, kitaplarının çok satanlar listesine girmesini veya imza günlerini önemsemez. Hattâ bu tip durumların iyi yazar olma tarafına zarar vereceğini düşünür:

*"Günümüz yazarını daha öncekiler karşısında güçsüz bırakan bence bu. Kitleler tarafından onaylanmama. Çok satan kitaplar listesine bir şekilde dâhil olma mecburiyeti. Hâlbuki çok iyi bilinir ki, o listeye girdiğin zaman 'iyi yazar' olma tarafın zarar görür."*⁴⁸

Yazar kalıcılığı hedeflemektedir. Bir dönem çok okunmayı ifade eden yatay okunurluktansa kalıcılığı ifade eden dikey okunurluğun peşindedir. Okuyucularla aynı seviyede olduğunu da şu sözlerle dile getirir:

*"Okuyucunun hizasında'yım. Onlardan biriyim. Sadece onlar başka yöne bakarken, ben başka yöne baktığım için bazı şeyleri fark ediyor olabilirim."*⁴⁹

Barbarosoğlu, eserlerini yazdıktan sonra bir bekleme süresi geçirir. Kendi tabiriyle bu zaman bir demlenme zamanıdır. Demlenme zamanı şartlara göre bazen kısa bazense uzundur:

⁴⁷ Yasemin Okumuş, *Fatma Barbarosoğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir 2013, s. 30.

⁴⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 195.

⁴⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 177.

*“Yazma ile yayımlama arasındaki en önemli durak, benim için demlenme zamanı. Bazen yazıldıktan sonra bir demlenme süresi gerekiyor. Bazen de o hikâyeye uygun bir dil bulamadığım için daha uzun bir bekleme oluyor. Mesela; “Ölümün Adı Şiir” adlı hikâyeyi iki yıl bekledim.”*⁵⁰

Yazar devrik cümleleri, yer yer halkın kullandığı söyleyişleri, atasözlerini, deyimleri kullanır. Yazarın eserlerinde kullandığı dil süsten ve gösterişten uzak, sade ve anlaşılabilir bir dildir. O böyle bir dil kullanarak kalıcılığı yakalayabilmeyi hedefler:

*“Ben sade olanı, dolaysız olanı fakat zamana karşı direnecek olanı tercih ederim. Sadelikte bayağılık yoktur. Süslü ve gösterişli olanın bayağı olma riski daima vardır. Süs çoğu zaman, aksayan tarafları gizlemeye yarar. Sadelikte bir özgüven vardır. Zamana direnen eserler yani klasikler çok sade fakat aynı zamanda çok damardandır. Yani sizin vücut kimyanızı doğrudan etkileyecek bir güce sahiptir. Süslü cümleler, çoğunlukla kötü edebiyatın hanesine kayıtlı kalmıştır. Meselesi, kendine has bir dünya tasavvuru ve hissedışı olmadan yazmaya niyet edenler genellikle süslü yazmayı tercih ediyorlar.”*⁵¹

Barbarosoğlu, yazarların yeni kelimeler icat etmesine de karşıdır. Asıl olan, yeni kelime icat etmek değil yeni nüanslar yakalamaktır:

*“Her yazar aklına estiği şekilde bir kelime icat etmemeli.(...) Bu tavır, dilin yaşayan yanını inkar ederek, mühendislik hesaplara dökülmesi demek. Edebiyata gönül vermiş birisi olarak bunu kabul etmem ya da onaylamam mümkün değil. Yazara düşen, yeni kelimeleri elde etmek değil. Yeni nüanslar yakalamaktır.”*⁵²

Yazar eserlerinde çoklu bakış açısı kullanarak aynı durumun başka kahramanlar gözünde nasıl görüldüğünü anlatır. Bu bakış açısı olaylara gerçekçi bir boyut kazandırıp eserlerin etkileyciliğini arttırmaktadır.

⁵⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 173.

⁵¹ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 215.

⁵² Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 194.

*“Bu şekilde yazar, kurgu kişileri ile arasına mesafe koyar; okuyucu ile kurgu kişilerinin arasından çekildiği için nesnel anlatıcı tutumu sergilemiş olur. Bu yöntem okuyucunun bizzat olaylara şahit olmasına zemin hazırlar.”*⁵³

Sanatkâr, kendisiyle yapılp *Sessiz Çığlık* dergisinde 2007 yılında yayımlanan bir röportajda yazıları ve çalışma hayatına dair şu bilgileri verir:

*“Yazılarımı evde yazıyorum, internet üzerinden gazeteye gönderiyorum, çalıştığım kitaplar bitince yayınevine gidiyorum. Hepsi bu. Davetlere hemen hemen hiç katılmam. Televizyon programlarına katılmam. Yılda bir defa. O da eğer yaptığım çalışma üzerinden ise katılırım. Bir iki yazar arkadaşım var. Onlarla görüşmeye çalışırım. Hepsi bu. Sizin zannettiğiniz gibi hareketli bir dünyam yok. Ama katılmaya kalksanız, günde en az birkaç yere davetli oluyorsunuz. Bütün davetlere katılırsam, kendimin gerisine düşerim. Ne okumaya vakit kalır ne de yazmaya. Benimkisi münzevî bir hayat.”*⁵⁴

Fatma Barbarosoğlu, çocukluğundan beri edebiyata ilgi duymuş ve lise yıllarından itibaren yazılar yazmıştır. O ilk kitabını çıkardığı 1995 yılından bugüne kadar çok değişik türlerde eserler veren verimli bir yazardır. Sosyoloji ve felsefe alanlarındaki eğitimi eserlerinde kendini gösterir. Toplumsal gelişmelere duyarsız kalmayan sanatçı bu gelişmelerin bireydeki etkilerini eserlerinde işler. O, yazdıklarının ön plâna çıkarılmayıp kıyafetinden dolayı değerlendirilmeye karşıdır. Yazarın eserlerinde sıradan insanlar yer alır ve o günlük hayatta hep karşılaştığımız fakat farkına varmadığımız durumları anlatır. Yazar bir dönem çok okunan bir yazar olmaktansa her dönem kültürlü bir okuyucu kitlesi tarafından okunmayı hedeflemektedir.

⁵³ Yasemin Okumuş, *age.*, s. 12.

⁵⁴ Fatma Barbarosoğlu, “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile ...”

1.3. Eserleri

1.3.1. Hikâyeleri

1. *Acı Deniz* 1996
2. *Gün Akşamsızdır* 2000
3. *Senin Hikâyen* 2001
4. *Ahir Zaman Gülüşleri* 2002
5. *Bahçeler, Sokaklar* 2003
6. *İki Kişilik Rüyalar* 2005
7. *Rüzgâr Avı* 2013
8. *Mutluluk Onay Belgesi* 2017.

1.3.2. Romanları

1. *Hiçbiryer*, 2004
2. *Fatma Aliye: Uzak Ülke* 2007
3. *Medyasenfoni* 2008
4. *Son On Beş Dakika* 2011

1.3.3. Denemeleri

1. *Söziün ve Sükâtun Renkleri* 1998
2. *Ramazaname* 2002
3. *Otobüsname* 2003

4. *Okuyucu Velinimetimizdir* 2003

5. *Hayat Teselli Olmaktır* 2016

1.3.4. İncelemeleri

1. *Moda ve Zihniyet* 1995

2. *Şov ve Mahrem* 2006

3. *Cumhuriyet'in Dindar Kadınları* 2009

1.3.5. Makaleleri

1. *İmaj ve Takva* 2002

2. *Feyyaz Kayacan'ın Hikâyeleri* 1993

3. *Fihristi Olmayan Kitap-1 Fatma Aliye Hanım* 2008.

4. *“Taşranın ve Büyük Kentin Endam Aynası: Köy* 2011

1.3.6. Söyleşileri, Açıkoturumlar, Soruşturmalar

1. *Nazife Şişman, Kamusal Alanda Başörtülüler: Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile Söyleşi* 2000.

2. *Sözüm Söz* 2012.

3. *“Osmanlı Modernleşmesi ve Kimlik”*, Avanos- Kızılırmak I: Kültür ve Sanat Günleri Avanos Yazarlar Buluşması (Konuşma, Soru-cevap) Ankara 2010.

4. *“Öykü Tartışması”*, Gerçekleştiren: Aslı Tohumcu, Katılanlar: Ayfer Tunç, Ali Teoman, Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, Sadık Yalsızuçanlar, *Akşam* gazetesi kitap eki, 2012.

5. Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, “ÖYKÜ SORUŐTURMASI: Öykü Türünün Sizdeki Yazınsal Karşılığı Nedir? Öykülerinizi Nasıl Yazıyorsunuz?”, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, *Hece* Aylık Edebiyat Dergisi, S. 46-47 (Ekim-Kasım), Ankara 2000.

6. “Unutturulmaya alıŐılan Kadın”, Söyleşen: . Begüm Soydemir, *Radikal* gazetesi, *Radikal Hayat*, 2008.

7. “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile Söyleşi: Bir Uzak Ülke Fatma Aliye”, Söyleşenler: Nazife Şişman, Münire Daniş, Nazan Bekiroğlu, Sema Karabıyık, Seval Akbıyık, *Yeni Şafak* gazetesi kitap eki 5.01.2007

8. Gülcan Tezcan, Fatma Barbarosoğlu ile Söyleşi: ‘Hâl dilinin hikayesi için fikrimi yoruyorum...’, *Star* gazetesi, 21 Ocak 2013, <http://haber.stargazete.com/sanat/hal-dilinin-hikayesi-icin-fikrimi-yoruyorum/haber-721112>.

İKİNCİ BÖLÜM

2. FATMA BARBAROSOĞLU'NUN HİKÂYELERİNDE SOSYAL MESELELER

Fatma Barbarosoğlu, hikâyelerinde özellikle sosyal meselelere ağırlık verir. Onun eserlerinde bireysel gibi gözükken meselelerin bile arka plânında sosyal meseleler vardır. Yazarın insan ilişkilerini önemsemesi ve sosyoloji alanında doktora yapmış olması bu bakımdan ayrıca önemlidir.

Barbarosoğlu'nun hikâyelerini incelerken karşımıza çok çeşitli sosyal meseleler çıkmaktadır. Bu meseleleri on altı başlık altında incelemeyi plânlanmış bulunuyoruz. Bunların başta geleni ise iletişimsizliktir:

2.1 İLETİŞİMSİZLİK

İletişimsizlik yazarın hikâyelerinde karşılaştığımız en belirgin meselelerden biridir. Hikâyeler etraflarındaki insanlarca anlaşılmayan kahramanlarla doludur. Bu kahramanlar çoğunlukla üstün kişilik yapılarıyla dikkat çekerler. Yani sıradan insanlardan farklı, insan ilişkilerinde duyarlı kahramanlardır. Fakat bu kahramanlar bu duyarlılıklarından dolayı anlaşılamazlar ve yalnız kalırlar. İletişimsizliğin tabii sonucu ise insanların birbirine yabancılaşmalarıdır. Hikâyelerdeki iletişimsizlik temasını iki başlık altında inceleyebiliriz:

2.1.1. EŞLER ARASINDA İLETİŞİMSİZLİK

Yazarın bazı hikâyelerinde eşler arasında ciddi bir iletişimsizlik söz konusudur. Çoğu zaman ilişkilerde bir taraf aşırı duyarlıyken, diğer taraf ise duyarsızdır. Duyarlı taraf hayattan şikâyet etmeyen, elindekine razı konumundadır. Fakat anlaşılmadığı için mutsuzdur. Yazarın hikâyelerinde duyarlı taraf çoğu zaman kadınlardır. Erkekler daha rahat, etraflarındaki olaylara kayıtsız tiplerdir.

Hikâyelerde eşler arasında iletişimsizlik vardır fakat büyük münakaşalar bir yana basit tartışmalara bile şahit olmayız. Bu durum duyarlı olan tarafın diğer taraftan ümidi kesmesiyle ilgilidir. Duyarlı olan taraf da yukarıda bahsettiğimiz gibi çoğu zaman kadınlardır. Kadınlar eşlerinin değişebileceğine inanmadığı için iletişim kurmaktan vazgeçip içlerine kapanmıştır. Bu konuda Hülya Argunşah'ın tespitleri de bizim tespitlerimizle örtüşür:

“Evlilik çoğu zaman çocuklar yüzünden ya da değişen bir şeyin olmayacağı düşüncesiyle sadece katlanılan bir durum olur. Kadınlar sessizleşirler. Bu konunun anlatıldığı hikâyelerdeki kadınların derin bir sessizliği seçmiş olmaları ilgi çekicidir. İç dünyalarında oldukça konuşkan, kavgacı hattâ isyankâr olsalar da bu ses hiç dışarıya çıkmaz. Kadın içindeki kalabalığa rağmen dışarıda yalnızdır.”⁵⁵

“Tamir Görmemiş Aşk”, Barbarosoğlu'nun hikâyelerinde görmeye alışık olduğumuz birçok motifi içerisinde barındıran bir hikâyedir. Hikâyede Nurgül kendini ifade etmekten vazgeçip içine kapanan bir kişidir. Kendisini çok seven Özhan ile evlenmek için birçok fedakârlıkta bulunur. Söz gelimi, Kütahya Simav'a tayini çıktığı hâlde gitmez ve çok sevdiği öğretmenlik mesleğini yapamaz. Özhan edebiyata meraklıdır, kendini bu anlamda tatmin edecek bir iş bulamadığı için çalışmaz, ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgilenir. Evi geçindirmek zorunda kalan

⁵⁵ Hülya Argunşah, “Yakın Dönem Kadın Hikâyelerinde Kadının Kadını İnşası”, *Hikâyenin Bugünü – Bugünün Hikâyesi: 80 Sonrası Türk Hikâyesi Sempozyumu – 19-20 Ekim 2007* (Bildiriler), haz. Prof. Dr. M. Fatih Andı – Doç. Dr. Ömür Ceylan, Ümraniye Belediyesi, İstanbul 2008, s. 211.

Nurgül, Özhan'ın sorumsuzluklarına daha fazla dayanamaz. Aynı zamanda eşinin kendisini aldattığını da öğrenen Nurgül, bir süre sonra çocuğunu da alarak evi terk eder.

Hikâyede karı-koca arasında çözülmesi gereken sorunlar vardır. Fakat hikâye boyunca eşler arasında bu anlamda herhangi bir diyalog kurulamaz. Nurgül kendisine yapılan haksızlıkları fark eder, ancak hep sineye çeker. Özhan'ın kendisini Eczacı Aysel ile aldattığını öğrendiği zaman bile bir şey yapmaz, bir yıl boyunca bekler.

Özhan ise kendine göre haklılıkları olduğu düşüncesindedir. Nurgül'ün sessizliği, eşiyile iletişim kurmaması okuyucuya iç monologlarla hissettirilir:

“Sen beni dünyana almıyorsun! Benim kurduğum dünyaya da gelmiyorsun. Sen neredesin Nurgül? Ben nerdeyim?”⁵⁶

“Sen beni hiç sevmedin! Sevmedin. Hoca girmeseydi araya, belki de evlenmezdin benimle. Tek taraflı aşk olur mu? Yıllarca seni tek başıma sevmekten, bu evi, eşyaları tek başıma sevmekten yoruldum. Ortak dostlarımız bile olmadı. Evimize gelenler, sadece bana geliyordu sanki Sen hep uzaklardaydın. Çok uzaklarda. Ben evin içinde yapayalnız bir adam!”⁵⁷

“Sefer” hikâyesinde ise Selim çalışmaz, evde oturup kitap okur ve torunuyla ilgilenir. Aile bundan dolayı maddî sıkıntı içerisinde. Bu durum okuyucuya “Tamir Görmemiş Aşk” hikâyesindeki Özhan'ı hatırlatır. Selim'in eşi Müzeyyen ise onunla iletişim kurup sıkıntıları anlatmaz:

“Niye iki okul bitirdin be Selim? Keşke liseden terk bir seyyar satıcı olsaydın. Hiçbirini söyleyemiyor. Suratını astıyor sadece.”⁵⁸

⁵⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır*, 8.Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 86.

⁵⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır....*, s. 81.

⁵⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 104.

“Şiirleri Şehirleri Dolduran Kadın” hikâyesinde ise, bahsettiğimiz diğer hikâyelerdeki kadar ön planda olmasa da, karı-koca arasında bir iletişimsizlik göze çarpar. Üslûbu itibariyle farklı olan bu hikâyede şair bir adam ile şaire bir kadın anlatılır. Eşler her ne kadar aynı zevki paylaşıyor da zaman zaman kadının şiire odaklanıp evdeki sorumluluklarını yerine getirmemesi ve ünlü olması adamı ilişkiden soğutur:

*“Sen beni bir nesir kuruluşunda akan günlük hayata teslim et. Sen bunca ortadayken bana yer kalmıyor diyememiş, artık hiç de yeni damat olmayan adam.”*⁵⁹

Zaman zaman da adam iyi şiir yazdığını düşünüp benlik duygusuna kapıldığı için ilişki bozulur ve sonunda kadın adamı terk eder:

*“Adamın adı anıldıkça anılmış.
Ayarını kaybetmiş, adı en çok bilinen adam.
Ayarını kaybettikçe eve –barka sığamaz olmuş
Evine sığmayan adı sokaklara, meydanlara taşıkça ben diyormuş. Ben ben.
Daima ben. Her yerde ve herşeyde ben.
Adam ben’leştikçe adam olmaktan çıkmış.
Adam olmaktan çıktıkça daha bir şöhret bulmuş.
Artık hiç kimse şiirden, mısradan yana konuşmaz olmuş.
Adamın ben’i bütün şiirlerin yerini tutmuş.
Şöhretin harfleri, şiirin harfleriyle kaynaşamadıkça adamla kadının
kelimeleri küsmüş bir birine.”*⁶⁰

Anlatımın şiirsel bir üslûpla yapıldığı bu hikâyede hikâyeye özgü yapı özellikleri belirgin şekilde yer almasa da okuyucu anlatılanlardan hareketle, karı-kocanın iletişimlerinin kötü olduğu sonucunu çıkarır.

⁵⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır....*, s. 132.

⁶⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır....*, s. 134.

“Eksik Kalan” hikâyesinde başkahraman Dilek’in trenle Akşehir’e gidişi anlatılır. Fakat esasta anlatılan geçmişte yaşadığı sıkıntılardır. Dilek’in anne ve babası boşanmıştır. Okuyucu geri dönüşlerle, Dilek’in anne ve babasının iletişimsizliğini fark eder. Yazarın birçok hikâyesinde olduğu gibi burada da anlaşamayan fakat kavga da etmeyen bir karı-koca vardır. Aslında bu durum kahramanların güçlü karakter yapılarından ileri gelir. Yazarın hiçbir hikâyesinde mahalle ağzıyla yapılan kavga yoktur. Yani kahramanlar seviyelidir. Aile çatışmaları birkaç cümleyle hissettirilir. Söz gelimi bu hikâyede baba, elinde balıklarla gelir, roka da almıştır. Balkonda mangal yakmak ister. Bu durumda eşinin tepkisi şundan ibarettir:

*“Gözünü seveyim Sedatçığım kokmasın. Alan var almayan var. Ben sana mis gibi tava yaparım.”*⁶¹

Yine aynı hikâyede adamın ağzından söylenen şu ifadeler ise pasifliğe, deyim yerinde ise tepkisizliğe tepki mahiyetindedir:

*“Bir gün de kavga etseydin benimle. Öyle yukardan yukardan duracağına. Şöyle sen de her fani gibi, insanın karşısına geçip iki çift laf etseydin, ‘Bıktım senden’ filan deseysin mesela. ‘Ben sana çok geliyorum’ desen bile olurdu. Bu susuşlar, beni çileden çıkarıyor anlıyor musun? Hayatıma yeni kadınlar girecek. Kavga etmeyi bilen kadınlar. Nefes alan. Kızan. Ve seven. Sen fazla plastiksindir. Nerede iki örgüsünü bile açmayan üniversiteli kız. Ben sendeki doğallığı sevmiştim oysa.”*⁶²

Dilek ise anne ve babası boşandığı için ikisine karşı da tepkilidir. Boşanmak karı-kocanın işine gelmiştir fakat bu durumdan olumsuz etkilenen Dilek’tir:

“Bekleseydiniz, birbirinizin duvarı olup bekleseydiniz. Ben sınava girmiş olsaydım. Bir bölüm kazanmış olsaydım. Şimdi ikiniz birden benim duvarım oldunuz.

⁶¹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik Rüyalara*, 4. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 51.

⁶² Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 49.

İkiniz birden. Siz birbirinizin yolundan çekildiniz. Benim yolum ebediyen tıkalı kalacak. ”⁶³

“Sevabın Kefareti” ise daha sonra başörtüsü meselesi bölümünde, genişçe inceleyeceğimiz bir hikâyedir. Ancak hikâyede başörtü meselesinin yanı sıra eşler arasındaki iletişimsizlik de dikkati çeker. Yine birbirini anlamayan eşler vardır. Kadının psikolojisi, başörtüsü açılmak istendiği için bozulmuştur. Siyasî şartlardan ötürü de başını açmak zorundadır. Adam eşinin bu zor durumunu anlayamaz ve eşinin başını açması için fetvalar bulur ve eşinin başını açtıktan sonra bu duruma uyum sağlayabilmesi için çareler üretir. Fakat başını açmak istemeyen bir kadın için bulunan bu çareler kadının psikolojisini büsbütün bozmaktan başka bir işe yaramaz.

“İmajatörün Evi” hikâyesi birçok meseleyi içinde barındıran uzun bir hikâyedir. Hikâyenin başkahramanı Nuri Hoca, modern dünyaya ayak uydurmamış, kendi hâlinde emekli bir öğretmendir. Başta ailesi olmak üzere etrafındaki insanlar Nuri Hoca’nın bu değişmezliğinden rahatsızdır. Özellikle oturdukları bahçeli evden modern bir apartman dairesine çıkmayışları, Nuri Hoca’nın eşi ve çocuklarını rahatsız eder. Zaten hikâyede diğer hikâyelerde görmeye alışık olduğumuz türden eşler arasında bir iletişimsizlik göze çarpar. Bu iletişimsizlik okuyucuya hikâye boyunca hissettirilir fakat burada da eşlerin kavgasına rastlanılmaz. Kahramanlar duygularını içlerinde yaşarlar, lâkin dışa vurmazlar:

“Hanımı bir iki defa Selim’in ev tekliflerine şahit olmuş, kocasının biz o evlerde kaybolup gideriz diye itiraz etmesine öfkelenmişti. Ne sanıyordu bu adam? Çoluk çocuk büyümüş ev daraldıkça daralmıştı. ”⁶⁴

Hikâyede Nuri Hoca ile eşinin uzaklığı öylesine derindir ki Nuri Hoca, Manisa’ya gitme bahanesiyle evden ayrılmayı düşündüğü zaman evdekilerin kendisini aramayacağını, hattâ gitmesine sevineceklerini düşünür:

⁶³ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 48.

⁶⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 33.

“Yaza ne kalmıştı şurda. Evden Manisa’ya gidiyorum diye ayrılırdı. Telefon falan etmezlerdi arkasından. Karısı ve çocukları sevinirdi gitti diye belki. Rahat ederlerdi yokluğunda. Varlığı onlara nasıl bir yük oluyorsa. İkide bir ona akıl vermekten kurtulurlardı en azından.”⁶⁵

Hikâyede dikkati çeken bir diğer kahraman da Nuri Hoca’nın, “Mir” adıyla bir nevi falcılığa başladığı zaman, kendisine sorunlarını anlatmaya gelen bir kadındır. Bu kadın adeta Nuri Hoca’nın kadın hâlidir. O yıllarca evde eşine, çocuklarına hizmet etmiş ve bunu büyük bir mutlulukla yapmıştır. Üniversite mezunu olduğu hâlde çalışmamış, bu durumdan şikâyetçi de olmamıştır. Fakat kadın yıllar sonra eşini ve çocuklarını hiç memnun edemediğini fark eder. Bunun sebebi ise iki tarafın da hayata bambaşka cephelerden bakması ve iletişim kuramayışlarıdır:

“Ben aynı noktadaymışım.

O kaçınıcı defa yeni bir tur için başlarken ben daima aynı turdaymışım. Kendimi hapsettiğim inimden çıkmalıymışım artık. Kolay olanı seçmişim ben. Dışarda kıran kırana bir mücadele varken, ben hâlâ Ayşegül küçük anne rolünü bıkıp usanmadan tekrar be tekrar oynamayı sürdürüyormuşum. İnsan en azından arkadaşlarına bir bakarmış. Herkes mesleğinde bir kariyer edinmişken, pek çok arkadaşım siyâsî istikballer vaad ederken ben evin gündelikli havasında çocuk yetiştirmeyi bahane ederek, gündelikçi kadın mutluluğuyla yaşamaya nasıl talip olabilirmişim?”⁶⁶

Nuri Hoca veya falcı adıyla Mir, kendisine gelip dertlerini anlatan kadına yardımcı olamaz. Çünkü aynı dertler kendisinde de vardır. O da tıpkı kadın gibi eşini ve çocuklarını memnun edememiş bir insandır:

⁶⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 38.

⁶⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 55.

“Birkaç dermanım vardı, son girene verdim hepsini. Sizin derdinizin dermanını bilseydim, burada olmazdım. Ben de sizin gibi eşimin ve çocuklarımın dünyasına hiç giremeden bir ekmek ağacı olarak yaşadım bunca yıl.”⁶⁷

“İmajatörün Evi” hikâyesinde Nuri Hoca’nın ev sahibi Mıgırdıç Usta ile eşi arasında yaşanan iletişimsizlik de dikkate değerdir. Nuri Hoca ile eşi arasındaki uyumsuzluğa benzer bir uyumsuzluk Mıgırdıç Usta ile eşi arasında da vardır. Mıgırdıç Usta kendi çocuklarından “Madamın Çocukları” diye bahseder. Kadın kısmının, her şeyi benimseme de kocasını benimsemediğini düşünür:

“Nuri Hoca Mıgırdıç Usta’nın kendi çocuklarına ‘madamın çocukları’ demesiyle latife eder, ‘ilahi Ustam, onlar senin çocukların değil mi?’ derdi. O zaman Mıgırdıç Usta’nın yüzü bulutlanır, sol gözünün seyrimesi iyice artardı. Kısık bir sesle hayatın en önemli sırrını vakitsiz ifşa ediyormuş gibi tedirgin ‘Değil be kuzum, çocuk daima kadınıdır. Mal, mülk, çocuk. Kadın kısmışı herşeyi benimser de bir tek kocasını benimsemez’ derdi.”⁶⁸

Mıgırdıç Usta tıpkı Nuri Hoca gibi ağacı, toprağı seven bir insandır. Fakat eşi toprağın dilinden hiç anlamaz. Bundan dolayı “has evladım” dediği bahçeli evini terk edip Şişli’de bir apartman dairesine yerleşirler. Fakat bu durumdan o kadar rahatsızdır ki veda mektubuna “benim ölümüm, apartmanların soğuk çehrelerinden yüz bularak bana ulaştı”⁶⁹ diye yazmıştır.

“Yalan Makinesi” adlı hikâyede de yine diğer hikâyelerde görmeye alışık olduğumuz türden bir iletişimsizlik göze çarpar. Hikâyede Adnan Bey siyasetle ilgilenir, eşi ise ev hanımıdır. Adnan Bey siyasî çevrelerde ailenin, özellikle de eşin öneminden hareketle gittiği toplantılara eşini de götürür, hattâ katılmak istemediği davetlere sadece eşini gönderir. Oysa eşi hastadır, yalan söyleyen insanların

⁶⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 57.

⁶⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 34.

⁶⁹ Gös. yer.

yüzlerine bakınca midesi bulanmaktadır. Fakat bu durumu doktorlar tespit edemez, birçok tetkik yapılır, ancak hastalığa bir tanı konamaz.

Hikâye boyunca Adnan Bey ile eşi arasında yaşanan iletişim kopukluğu dikkat çekicidir. Adnan Bey yukarıda belirttiğimiz gibi, eşini işinde başarılı olmak için bir araç olarak görür. Diğer taraftan eşini başka bir kadınla aldatmaktadır, gerekçesi ise eşinin bir “asalet abidesi” olmasıdır:

“Onunla evlenmem söz konusu bile olamaz. Bayağı bir kadın. Niye mi ilişkim var? Evde bir asalet abidesi olunca ne yaparsın? Gönül işte değişiklik istiyor.”⁷⁰

Adnan Bey zaman zaman da eşini hastalığından dolayı kaybedebileceğini düşünür, fakat bu durum ona acı vermez. Tam tersine dul bir erkek olmanın mı yoksa boşanmış bir erkek olmanın mı işine yarayacağını hesaplarını yapmaya başlar:

“Ya ölümcül bir hastalığa yakalandıysa?.. O zaman karısı ölmüş bir adam olmayı tercih etmem sence çok mu kötü olur? Dul bir adam olmamın siyasi kariyerime faydası olur belki.”⁷¹

Adnan Bey’in eşine karşı bu olumsuz duygu ve düşüncelerine karşılık, eşinin ona karşı herhangi bir olumsuz duygu ve düşüncesine rastlanmaz.

“Kırlı Yağan Karlar” hikâyesinde Zerrin Hanım ile eşi Ziya da, kavga etmemelerine rağmen iletişim kurmayan bir çifttir.

Hikâye Rusya’nın Belgarod diye bir yerleşim biriminde geçer. Türk erkekleri Belgarod’da bir şantiyeye çalışmaya gitmiştir. Aralarında mühendisler, ustalar ve ameleler vardır. Zerrin Hanım oradaki tek Türk kadındır. O etrafındaki olumsuzluklara duyarlı yapıda biridir. Oradaki Türk erkekleri fuhuş batağına batmış,

⁷⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 79.

⁷¹ Gös. yer.

memleketlerindeki ailelerine yalanlar sıralayan, yaptıklarını da son derece normal gören bir bozulmuşluk içerisindedir. Zerrin Hanım, bütün bunlara için için üzülür, Türk erkeklerine doğrudan bir şey söyleyemese de davranışlarından onlara kızdığını belli eder. Türk erkekleri de Zerrin Hanım'dan rahatsızdır ve sonrasında Zerrin Hanım'ın işçilerin üzerinde yoğun baskısının olduğu iddia edilerek sözleşmesi yenilenmez.

Zerrin Hanım Belgarod'da yaşananlar için kahrolurken eşi Ziya Bey hiçbir şey yapmaz. Hattâ olaylara müdahale etmek yerine ahlâksızlık içerisindeki iş arkadaşlarını dinler, onlarla vakit geçirir. Bu duyarsızlık Zerrin Hanım'ı çok üzer:

“Ziya'ya dayanamıyorum. Hemcinslerinin ahlâksızlığını müdafâ ettiğini fark etmiyor bile.

Bana kocasını nasıl aldattığını ballandıra ballandıra anlatan bir kadının değil sofrasına oturmak, selam bile vermem. Ama burada sanki her pislik döne döne anlatılmak için yaşıyor.

Ziya da dinliyor bu anlatılanları. Ben odaya girince neden o keskin sükûta bürünüyor yoksa. Sahiden dinliyor mu?”⁷²

İşinde yaşadığı olumsuz durumlara duyarsız kalamayan Zerrin Hanım, işten atıldığı zaman eşinin tavrını merak eder. Onun kendisini savunmasını ister fakat Ziya Bey her zamanki duyarsız tavrından vazgeçmez. O Zerrin Hanım'a böylesinin kendisi için daha iyi olacağını söyleyerek olaylara duyarsız kalmaya devam eder.

“Şiirli Yalnızlık” hikâyesinde yine eşler arasında bir iletişimsizlik göze çarpar. Hikâye Rusya'da geçer ve hikâyenin başkahramanı Gülsun yalnızlıktan ve oradaki ahlâkî çöküntüden şikâyetçidir. Hikâyenin mekânı ve bahsedilen ahlâkî çöküntü bize “Kirli Yağan Karlar” hikâyesini hatırlatır. Hikâyede Gülsun'un yalnızlığını ve etrafında yaşanan olumsuz durumlara karşı duyarlılığını eşi ve çocukları anlayamaz:

⁷² Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 70.

“Kar yağdıkça yabancılığım artıyor. Bir an’ı ve o an’ın içindeki bir mekânı birisiyle paylaşmaya muhtacım. Öyle bir an yakalayabilirsem kendi içimden çıkacağım. Çocuklarımla konuşamıyorum. ‘Biraz uyumlu ol anne’ diyorlar. Uyumlu olmak Moskova’da bir Rus gibi mi davranmak?... Eşim benden ümidi çoktan kesmiş...”⁷³

“Swan Sevenler Derneği” adlı hikâyenin kahramanı ise arabalara meraklı bir adamdır. Adamın on iki arabası vardır ve hepsine itinayla bakar. Eşi ise arabalara o kadar uzaktır. Adam arabalarla kurduğu bütünleşmeyi eşiyile kuramaz. Eşinin de arabaları kendi gibi önemsemesini ve korumasını ister. Arabalarla ilgili kendisine önemli gelen yazıları eşine tavsiye eder. Hattâ eşine en çok sevdiği gece kulübü çıkışında, müzik ve yıldızlar eşliğinde arabalarla ilgili kendine önemli gelen bir makale okur. Fakat eşi okunanları anlamaz ve kendisiyle alay eder:

“Mehtap ve yıldızlar her şey makalenin yanındaydı. Ama sesi karısının kulaklarına hiç gitmemişti. ‘Böyle bir gecede şiir okuman gerektiğini anlaman için seni romantizm kurslarına yazdıracağım.’ diye kahkahalarla gülmüştü. Kendisi gitse iyi olacaktı kursa. Oysa ne muhteşem bir dili vardı makalenin. Her kelime, otomobil ile insanı bütünleştiren bir yapı ortaya koyuyordu. Otomobilleri ile kurduğu bütünleşmenin onda birini kurabilmiş olsaydı karısıyla. Nerde...”⁷⁴

Adama göre karısı eşyanın dünyasından uzaktır. Ona göre her şey gelip geçicidir. Kadının eşyalarını çok kolay bir şekilde değiştirmesi ona tuhaf gelir:

“Ne kolay değiştirir her eşyayı. ‘Tabi değiştireceğiz efendim, bu salon takımlarına nikahlanmadık ya?’⁷⁵

“Hayatınız Sizin İçin Yorumlanır” adlı hikâyede başkahraman psikiyatrist, aylardır muayenehanesinin kapısını kimseler çalmayınca muayenehanesinin camına

⁷³ Fatma Barbarosoğlu, *Acı Deniz*, 6.Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 121.

⁷⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 24.

⁷⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 28.

“Hayatınız yorumlanır” yazıp gelenlerin hayatlarını yorumlamak suretiyle para kazanmayı düşünür. Fakat adam bu durumu eşiyile paylaşmaz. Eşinin kendisini anlamayacağını ve moralini bozacağını düşünür:

“Karısına hiçbir şey söylemedi. Bir ilan hazırlığından, tarzını değiştirdiğinden filan bahsetmedi. Nasıl olsa içindeki bütün şevki kıracak kadar çok laf vardır karısının ağzının içinde. ‘Sen zaten’ diye başlayıp dünyada tek bir lisan kalmamacasına bütün sözcükleri bitirdikten sonra, ‘Ben zaten seni hiç anlamıyorum’la neticelendireceği konuşmasını bilmese de olurdu.”⁷⁶

“Cennetlik Arkadaşımız İçin Plâket Töreni” adlı hikâyede ise Cennetlik İhsan diye tanıtılan kahraman ile eşi arasında ciddi bir iletişim kopukluğu ve gerginlik vardır:

“ ‘Kimseler kıymetini bilmedi’ dedi o sabah karısı. Kocasının sesini çıkarmadığını görünce ‘Belki de hiç kıymeti olmayan adamsın’ diye ekledi.

‘Kim bilecekti ki benim kıymetimi, sen bilsen bana yeterdi hatun’ demek istedi. Çok uzun bir cümle. Yarı yolda tükenirdi gücü. Karısı metrelerce konuşurdu. Dağlardan ovalara inerdi bir nefeste. Adam iki kat çıkamaz, iki cümleyi arka arkaya yoldaş edemezdi karısının karşısında.”⁷⁷

Hikâyede farklı olan durum diğer hikâyelerde kavga etmeyen eşler olmasına rağmen bu hikâyede kavgaya meyilli bir kadının varlığıdır. Cennetlik İhsan sabırlı ve sakin yapısıyla çıkabilecek kavgalara engel olur. Duyarsız ve kavgacı tarafın kadın olması da yazarın hikâyeleri açısından baktığımızda farklı bir durumdur.

Hikâyede eniştesinin plâket almasını kıskanan Cennetlik İhsan’ın karısı, durumu eşine anlatır. Amacı eniştesinin plâket almasından hareketle kendi eşini aşağılamaktır. Cennetlik İhsan da hissettiklerini iş yerindeki arkadaşı büyük İhsanla paylaşır. Büyük İhsan, Cennetlik İhsan teselli olsun diye iş yerindeki arkadaşlarıyla

⁷⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman Gülüşleri*, 7. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 117.

⁷⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay Belgesi*, 2. Baskı, Profil Kitap, İstanbul, 2017, s. 9.

konuşur ve hep birlikte cennetlik İhsan'a plâket takdimi yapılacak bir tören hazırlarlar. Fakat töreni orada bulunanlar videoya çekip sosyal medyada paylaşınca işler hiç de tahmin edilmeyen bir şekilde gelişmeye başlar:

“Tekrar tekrar baktı vidyoya. ‘Kadınlar için pozitif ayrımcılık yaptığı için...’ Biz kadın değiliz demek. Hiçbir pozitifliğini görmedik. Varsa yoksa negatif takaza tokmaklar.

‘Mükrim olduğu için...’ Hah şimdi anlaşıldı iki yakamızın bir araya gelmeme sebebi.

‘İş yerini müşteriler ve mesai arkadaşları için cennete çevirdiği için...’ Evimizi niye cennete çevirmiyorsun. Ha. Niye! Niye!⁷⁸

Cennetlik İhsan'ın karısı, olanları, ablasını gözetlemek için onun feysbukuna girince öğrenir. Arkasından da İhsan'ın mı yoksa karısının mı cennetlik olduğu tartışması ülke gündemine oturur. Herkes bu haberi konuşur, bu konuda oylamalar yapılır.

“Karanfilli Kavga” hikâyesinde eşinin tayini çıktığı için yeni bir şehre yerleşen ve o şehre alışmak zorunda olan bir kadın vardır. Kadın, Talat Beyle on iki yıldır evlidir ve onun mesleği olan subaylıktan dolayı devamlı yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Fakat yine de yeni şehirlere alışırken zorlanır. Hattâ eşi kendisine *“Sen asker karısı olmayacakmışın.”⁷⁹* der.

Yazara göre asker karısı olmanın zorluklarından biri de eşinin terfi etmesi için mücadele etmek durumunda olmaktır. Fakat kahraman, ilkeleri olan biridir. Meselâ eşinin görevinden dolayı Kıbrıs'ta yaşarken komutanın karısı için Türkiye'de hediyelik eşya satmayı reddeder. Bu durum eşinin terfi almasını engellese de kendince doğrudur. Bu ilkelerinden dolayı da çok arkadaş edinemez.

⁷⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 9.

⁷⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 51.

Hikâyede karı-koca arasında ciddi anlamda bir iletişim kopukluğu yaşanır. Hattâ aslında birbirini çok seven çiftler birbirlerine duygularını anlatamaz, yüzeysel şeyler konuşur veya susarlar, çoğu yerde hikâye iç monologlarla sürer gider.

*“Uzaklardan bir adam geldi. Güneşin cildini kavruk bir köy çocuğuna döndürdüğü soğuk bir adam... ‘Neden karanlıkta oturuyorsun?’ dedi. Nasılsın demeden. Seni çok özledim demeden. Bensiz ne yaptın demeden.”*⁸⁰

Hikâyedeki karı-koca arasında, yukarıda da bahsettiğimiz gibi, büyük münakaşalar yaşanmaz. Sadece birbirleriyle iletişim kuramamaktadırlar. Hattâ Talat Bey *“Kavuşmayı ümid ettiğin insan yanibaşında. Ama kavuşulamayacak kadar uzak.”*⁸¹ sözleriyle anlattığı eşiyile kavgayla bile iletişim kurmaya razıdır:

*“N’olur benimle kavga etse... Şikayet etse... ‘Verdiğin para yetmiyor’ filan gibi bir şey söylese.”*⁸²

Hikâyenin sonunda Talat Bey ordudan atıldığını söyler ve bu iletişim kurma hamlesi üzerine bütün buzlar erir ve birbirlerine olan olumsuz bakış açıları değişir:

“... İlk defa o uzun ince parmaklı ellerini koyacak bir yer bulamadığını görüyorum. Soru sormasını boşuna bekliyorum. Zırhlı bir komutan gibi hareketsiz oturuyor. ‘Ordudan atıldım.’

Sırtındaki zırh parçalanıyor. Ellerimi tutuyor. Kara gözlerinde bir tek mâna var: ‘Senin acın benim acım. Birlikteyiz.’

‘Seni bu kadar çok sevmenin günah olduğunu biliyorum.’

*Nasıl söyleyebildim? Neden söyledim? Ağlıyor... Güçlülkle ‘Ben sanmıştım ki...’ diyor. Gerisini getiremiyor. Ben de öyle sanmıştım...”*⁸³

⁸⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 53.

⁸¹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 57.

⁸² Gös. yer.

⁸³ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 58.

Kübra Yalçınkaya'nın yazarla yaptığı mülâkatta bahsi geçen hikâyede eşler arasındaki iletişimsizlikle ilgili sorduğu soruyu yazar şöyle cevaplar:

“ ‘Karanfilli Kavga’ hikâyenizden de yola çıkarak eşler arasındaki iletişimsizlikle ilgili ne düşünüyorsunuz?

F.B. : Orada iletişimsizlik yok aslında. Bir çocuklarının olmaması aradaki bağlantıyı koparmış gibi görünüyor; ama aslında eşler birbirini çok seviyor. Fakat dünya meşgalesi eşlerin arasına girdiği için iletişimsizlik varmış gibi görünüyor. Sonradan zaten hakiki bir aşk olduğu ortaya çıkıyor.”⁸⁴

2.1.2. ARKADAŞLAR ARASINDA İLETİŞİMSİZLİK

Yazarın hikâyelerinde ele alınan temalardan biri de dostluk temasıdır. Hikâyelerde karşımıza çok güzel dostluklar çıkar. Yazar birçok yerde dostluğun önemini vurgular:

“Serseri olmayan dostluğu ne bilsin. Dostluk, ortak tarihi olanların yazdığı bir kitaptır...”

Cebindeki son kuruşu beraber harcamak, hiç kimseleri beğenmemek ama bahsederken ‘biz’ diye bahsetmektir dostluk. Her rüyayı iki kişilik görmektir...”⁸⁵

Fakat bazı hikâyelerde dostluk gibi görünse de birbirleriyle iletişim kuramayan taraflar vardır. Bu hikâyelerde çoğu zaman taraflardan birinin lehine gelişen ilişki, diğerinin aleyhinedir. Bir taraf kendini iyi ifade edip dostluktan fayda sağlarken; diğer taraf, içine kapanan, mağdur taraftır. Yazarın hikâyelerinde

⁸⁴ Kübra Yalçınkaya, *age.*, s. 353.

⁸⁵ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 116.

yaşadıklarını, hissettiklerini anlatan, paylaşan kahramanların huzurlu; içine kapanan, etrafındaki insanlarla iletişim kuramayan kahramanların ise huzursuz olduğu görülür.

Kahramanların iletişim kuramamaları, günümüz toplumuyla da yakından ilgilidir. Günümüzde insanların konuşmaya meyilli, dinlemeyi reddeden kişilikleri yukarıda belirttiğimiz gibi, bazı dostlukların sorunlu olmasına yol açmıştır. Yazar günümüzde konuşmaya yer olmadığını “Kelâm bitti” hikâyesinde şu sözlerle anlatır:

*“İletişim toplumunda kelama yer yok. Seyretme telaşı içine düşmüş insanların durup düşünmeye düşündüğünü ifade etmeye dair tüm kabiliyetleri ellerinden alınmış sanki. Önce söz vardı. Şimdi seyretme var bol bol.”*⁸⁶

“İmajatörün Evi” hikâyesinde de benzer durum şöyle ifade edilmiştir:

*“Ne var bunda şaşacak Hoca, insanlar dertli. Lakin dertlerini paylaşacak bir kimse bulmaları çok zor.”*⁸⁷

Yazarın arkadaşlar arasındaki iletişimsizlik meselesini işlediği hikâyelere yakından bakacak olursak:

“Sınanan Dostluklar” hikâyesi adından anlaşılacağı üzere dostluk temasının işlendiği bir hikâyedir. Hikâyede dostlarını sıyanan isimsiz bir kahraman vardır. O her dostluğun sınanması gerektiğine inanmıştır. Sıkıntılı bir gününde derdini anlatacağı iki arkadaşına gider fakat ikisine de ulaşamaz, dostları onu dinlemek istemez. Kahraman hayal kırıklığıyla eve döner. Bir taraftan da dost zannettiği insanların aslında dostu olmadığını anlamasından ötürü rahatlamıştır:

“ ‘Bir dosta emanet edilmeyecekse hayatın ağırlığı; niye yaşanır bunca şey...’ dedi. Bir dosta anlatılmak üzere şehrin bir ucundan bir ucuna gezdirdiği yangın, garip bir şekilde serinlemişti sanki. Telaşın yerini huzur almıştı. Bir günde

⁸⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 51.

⁸⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır....*, s. 46.

iki dost yitsin de, bir yangın yerine dönecek yüreğin üzerinde ferah meltemler esiyor olsun. İki kaybın arkasından duyduğu huzura şaşırıldı. Acıyla geldiği yollardan huzurla geri döndü.”⁸⁸

“Dazlak” hikâyesinde dostluk gibi görünse de bir menfaat ilişkisi söz konusudur. Hikâyede başkahraman, arkadaşı Aslı’yı sürekli dinler. Dinlediklerinden hareketle Aslı’nın hayatındaki her şeyi öğrenmiştir. Fakat Aslı onu dinlemez ve muhatabı hakkında çok az bilgiye sahiptir. Bu durum aslında bu iki arkadaşın karakterlerinin farklılığından kaynaklanır. Başkahraman; olgun, son derece duyarlı biridir. Aslı ise olaylara, durumlara daha yüzeysel bakan bir yapıdadır. O, insanların iç dünyasından ziyade dış görünüşleriyle ilgilenir. Başkahramanın başörtüsünden dolayı okula alınmayacağı günün öncesinde bile Aslı, bu olayla ilgili konuşmaz, ona karşı son derece ilgisiz davranır:

“Günlerdir beklemişti ‘Senin için çok üzülüm’ demesini. Yalancılıktan. Sırf söylenmiş olsun diye söylenen kelimeler eşliğinde hattâ. Hiçbir şeye gücü yetmese bile, koluna sıkı sıkı sarılmasını. Aptal maviş gözleriyle kıpış kıpış çok üzülümş numarası MESELA. Hepsi kabulüydü hepsi. Dağlardan ses geldi, Aslı’dan ses gelmedi. Boşuna beklediğini bilerek. Bekledi. Kantinde sigara içerken, sigara dumanlarını etrafa savururken ‘Ya aslında ben Aslı olarak diye’ başlayan yamuk cümlelerinden birini kurmasını... BEKLEDİ

Okul çıkışında gördüğü mavi ayakkabıya nasıl âşık olduğunu anlatırken, ‘Sahiden okulu bırakacak mısın?’ diye SORMASINI. Küçük bir reklam arası. Aslı’nın âşık olduğu ayakkabıların, eteklerin, arabaların, arabaların direksiyonunda Brad Pitt edalı ya da Tarkan duruşlu çocukların arasına, küçük bir reklam arası olarak sıkıştırılıvermiş bir... Bir merak. HİÇ OLMADI”⁸⁹

Yazarın “Dostlukların Son Kullanma Tarihi” hikâyesi beş ayrı bölümden oluşmaktadır. İlk dört bölümde bağımsız hikâyeler vardır. Beşinci bölüm ise dostlukların bitişine ilişkin açıklamalardan oluşmaktadır. İlk dört hikâyede

⁸⁸ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 93.

⁸⁹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 66.

iletişimsizlik teması göze çarpar. İlk hikâyenin girişinde yazar her dostluğun bir “son kullanma tarihi” olduğuna dair şu açıklamayı yapar:

“...Son kullanma tarihi. Dostlukların, ilişkilerin son kullanma tarihi var. Bunu bilin. Bunu başından bilin. Daha az ağlamak, daha az acı çekmek ve ikide bir ‘terk edildim’ sızlanışlarına duçar olmamak için son kullanma tarihinizi bilin.

Bazı dostluklar için son kullanma tarihi, hep verirken bir gün alıcı durumuna geçildiğinde biter....”⁹⁰

İlk hikâyede Serra ile Çiğdem’in dostlukları anlatılmaktadır. Onlar eşlerinin işlerinin aynı olması ve komşu olmalarından dolayı birbirlerine oldukça yakındırlar. Çiğdem, Serra’ya çocuk bakımı ve ev işleri konusunda yardımcı olur, Serra’nın evi de Çiğdem için yazarın ifadesiyle “nefes alınacak rüzgârlı bir balkon” gibidir. Çiğdem’in bacakları tutmayan fakat çenesi sağlam bir kayınvalidesi vardır. Çiğdem sigara içmek için fırsatlar yaratıp Serra’nın evine gelir. O, Serra’nın çocukları için ikinci bir annedir. Çocuklar Çiğdem ile vakit geçirmeyi çok severler. Anneleri evde olmadığı zamanlarda Çiğdem teyzelerine gidip orada güzel vakit geçirirler. Çiğdem’in ise çocuğu olmamaktadır. Çiğdem ile eşi Çiğdem’in kayınvalidesi öldükten sonra evlâtlık edinmeye karar verirler ve Hasan’ı evlâtlık alırlar. Hasan ile birlikte Çiğdem’in bütün ev düzeni değiştiği için Serra’ya ve Serra’nın çocuklarına eskisi kadar zaman ayıramaz, Serra’da Hasan’a ilgi göstermez. Hasan’ın gelmesi hikâyeye göre, bu dostluğun “son kullanma tarihi” yani bitişidir. Fakat hikâye dikkatli incelenirse aslında en başından Çiğdem ile Serra’nın sağlıklı bir dostluklarının olmadığı görülür. Zira Serra, Çiğdem’i anlayacak birikimde bir insan değildir. Onun için her zaman menfaatleri ön plândadır:

“Serra yemeğe gelecek misafirleri için Çiğdem’den yardım istemek, yardım istemek de değil yemeğin mөнüsünü kotarıvermesini istemek üzere gelmişti. ‘Hani senin yaptığın şu soğan dolması var ya ona herkes bayılıyor’ diye lafa başlayıp ‘kurutulmuş patlıcan dolması da olur’ diye devam ederken, akli sıra Çiğdem’i ‘işte

⁹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 95.

bu yemekleri senin yapman gerekiyor' şeklinde yıllardır vermekte olduğu role hazır hale getirmek için konuşurken; salonun ortasında yatmakta olan Hasan'ı, Hasan'a endişeyle bakan, alnındaki sirkeli bezleri sürekli değiştiren Çiğdem'i hiç görmeden Hasansız günlerin Çiğdem'ine iş buyurmaya devam etti. ”⁹¹

Barbarosoğlu'nun diğer hikâyelerinde görmeye alışık olduğumuz hep dinleyen fakat hiç dinlenilmeyen arkadaşlık ilişkisi bu hikâyede farklı bir şekilde karşımıza çıkar. Burada hep veren fakat hiç alamayan bir taraf vardır. Aslında bu ilişkiye arkadaşlık demek doğru değildir. Bu ilişki için menfaat ilişkisi demek daha doğru olur. Hikâyede çoğunlukla Çiğdem verici, Serra ise alıcıdır. Çiğdem alıcı konuma geçmek istediğinde ise arkadaşlık sona erer:

“Dünyada en önemli şey kendisi, kendisi bile değil kocasının ona ne kadar aferin diyebileceği probleminde düğümlenen bu kadın ateşler içinde kalmış oğlunu, Hasan'ını görmüyordu. Yüzü ateşten lâl taşına dönmüş küçük masum çocuğu görmüyordu. İşte o an Çiğdem kendinden çıktı. Kendinden çıkarken bencil kapı komşusunu da hayatından çıkardı. ”⁹²

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi” hikâyesinin ikinci bölümü, yine sonuna gelmiş bir dostluğun hikâyesidir. Hikâyenin kahramanları Metin ve Sezai'dir. Kahramanların erkek olması, okuyucunun diğer hikâyelerde görmeye alışık olmadığı bir durumdur. Yazarın kahramanları genellikle kadınlardır. Okuyucu için yeni olan bir diğer durum da dostluğun bitiş şeklidir. Metin ve Sezai'nin dostluğunun bitışı, Metin'in sigaradan dolayı ayak parmağının kesildiği günlere rastlar. Fakat yazar geriye dönüşlerle geçmişi anlattığında görürüz ki önceden de aralarında bir uyumsuzluk vardır:

“Her defasında aynı şey olurdu. Herkesle kavga edip misket oynayacak kimseler kalmadığı zaman 'bağışladım' edalarında gelip bulurdu Sezai'yi. Sanki aranmadan bulunmak için hep aynı yerde, Metin'in bildiği ama kimselerin görmediği

⁹¹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik....*, s. 99.

⁹² Gös. yer.

şeftali tepesinde sabırla beklerdi. Sabır. İkisinin uzun yıllar sürmüş arkadaşlıklarının sıvası, Sezai'nin dervişâne sabrıyla rüzgâra, fırtınaya rağmen dökülmeden hep aynı tazelikte durdu. Sezai ne kadar sabırlı, vermeye ne kadar hazır, affetmeye dünden razı ise Metin o kadar geçimsiz, kimseye minnet etmez havalarda, burnunu Kaf dağına bağışlamış bir adem olarak, lütfen arkadaşlık eden bir kostümün içinde gezdirdi dostluklarını.”⁹³

Metin hastaneden çıktıktan sonra onun Sezai'ye olan uzaklığı devam eder. Sezai tamir ustası olduğu hâlde minibüsünü ona götürmez, soranlara da Sezai'nin haksız olduğunu ima eden cevaplar verir. Bu cevaplarla birlikte Metin ile beraber bütün çarşı Sezai'yle selâmı sabahı keser. Ardından Sezai “sebeb-i hayatım” dediği babasını kaybeder. Fakat bu durum bile Metin'in Sezai ile yakınlaşmasını sağlayamaz ve uzun yıllar Sezai'nin fedakârlıklarıyla devam eden dostluk böylece biter.

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi”ndeki üçüncü hikâyeye ise sanal ortamda geçmektedir. Hikâyenin kahramanları Aydan ile Esra chat odasında tanışırlar. Aydan sıradan bir ev kadınıdır fakat Esra Aydan'ı çok sevdiği bir hikâyeye yazarı zanneder. Aydan durumu fark eder ancak zannedilen kişi olmadığını açıklamaz. İnternet ortamında konuşmalar bir yıl boyunca samimi şekilde devam eder. Birbirlerine anlatmadıkları, sadece Aydan'ın gerçek kimliği ve Esra'nın Aydan'ı bir hikâyeye yazarı zannetmesidir. Dostluk, Esra'nın Aydan zannettiği yazarla karşılaşması, Aydan'ın ise malum yazarı arayıp konuşmasıyla biter. Bu tarih aynı zamanda Aydan ve Esra'nın sanal ortamda başlayıp yine sanal ortamda son bulan dostluklarının “son kullanma tarihi”, yani bitişidir.

Bu hikâyede iletişimsizlik temasından öte yanlış başlayan bir iletişim söz konusudur. Kahramanlar dostluk kurmaya birbirlerini gerçek hayatta tanımadan başlarlar. Hattâ Esra, dostluğa Aydan'ı farklı bir kişi zannederek başlar. Aslında dostluğun başlamasının sebebi bu zandır. Aydan durumun farkında olsa da gerçeği

⁹³ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik....*, s. 101.

söylemez. Yapay dostluk, böylece bir sene boyunca devam eder. Aydan'ın gerçeği söylemeyip bir sene boyunca yanlış kimlikle devam eden bir dostluğu sürdürmesi; onun anlatma, paylaşma ihtiyacıyla açıklanabilir:

“Her yazışmada tanıdığı yazara bir başkası olarak rastlamış Esra ile tek seyircisinin karşısına bir başkası olarak çıkmanın heyecanını duyan Aydan, bu ‘bir başkasının bedenine konuk olmak’ ve konuk olunan bedeni sahi sanmak dışında birbirlerine her şeyi anlattılar. İki ruh birbirlerine ayna olabiliyorsa Aydan ile Esra'nın ruhuna bakmak gerekebilirdi en evvela. Birbirlerine her şeyi söyleyebiliyorlardı/yazıyorlardı. Kendilerine en çok chat odasında rastladıklarını zannediyorlardı.”⁹⁴

Barbarosoğlu'nun hikâyelerinde çoğu defa bir tarafın hep fedakâr, diğer tarafın ise hep bencil olduğu düşünülürse bu hikâyenin diğerlerine benzemediği anlaşılır. Fakat burada da kimliğini saklayıp muhatabına şeffaf davranmayan bir “taraf” vardır.

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi”ndeki dördüncü dostluk hikâyesi ise Saime ve Esmâ'nın ilişkileri üzerinedir. Görünüşte dostluk gibi görünse de aslında bu ilişki de daha önce anlatılanlar gibi tek taraflıdır ve tam bir menfaat ilişkisidir. İlişkiden menfaat sağlayan tarafsa Esmâ'dır. Esmâ on sekiz ay yirmi üç gün boyunca Saime'ye dertlerini anlatır. Bu durum yazarın hikâyelerinde görmeye alışık olduğumuz bir durumdur. Hikâyelerde anlatma ihtiyacı olan kadınlar vardır. Aslında Esmâ, Saime'ye dertlerini anlatarak rahatlarken bir süre sonra Saime'nin bu dostluktan faydalandığını ima eden sözler söylemeye başlar:

“O kadar gelip gitmelerine, her gelişini adeta bir tacize dönüştürmüş olmasına rağmen Esmâ, Saime'yi bir defa bile evine davet etmedi. Başlangıçta ‘Beni sen anlıyorsun’ yollu şükran cümleleri sonra, sonra ‘Senin kapını bir ben çalıyorum’ pervasızlığına dönüştü.”⁹⁵

⁹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik....*, s. 104.

⁹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik....*, s. 107.

Saime Esmâ'yı on sekiz ay yirmi üç gün boyunca dinlemiş olmasına rağmen bir gün onu bir sünnet düğününde görüp el sallaması üzerine Esmâ, kendisini görmezlikten gelir. Saime, Esmâ'nın bu hareketini yine iyiye yorar ve onun kendisini fark etmediğini düşünür. Fakat lavaboda tekrar karşılaşınca Esmâ yine Saime'yi görmezlikten gelir. Saime o zaman gerçeği anlar ve dönüş yolu boyunca gözyaşlarını tutamaz.

“Şiirli Yalnızlık” hikâyesinde de yukarıdaki hikâyeler gibi bir tarafın fedakârlık yapması diğer tarafın ise bu durumu kötüye kullanması söz konusudur. Hikâyenin başkahramanı Gülsun uzaktaki arkadaşının dertlerini dinler, dertleri benzediği için onu ruh ikizi zanneder. Fakat konuşan, dert anlatan taraf, hep karşı taraftır. Gülsun dinleyici konumdadır ve arkadaşlık bir süre sonra biter.

“Güzel Ölüm Defteri” hikâyesi ise Necibe ve Yüksel adlı iki arkadaşın hikâyesidir. Onlar yaşı ilerlemiş, uzun yıllar dostluk yapmış iki iyi arkadaşlardır. Yazarın diğer hikâyelerinde görmeye alıştığımız bir tarafın diğer tarafı istismar etmesi, bu hikâyede söz konusu değildir. Tam tersi olarak, arkadaşlar arasında çok iyi bir duygu ortaklığı vardır. Ancak Yüksel arkadaşı Necibe'yi uzun bir süre aramaz, Necibe aradığı zaman ise çeşitli bahaneler ile onunla görüşmeyi reddeder. Necibe hastayken bile Yüksel ona, rahatsız etmeme bahanesiyle, gelmez. Yaşanan bu durumlar Necibe'yi oldukça üzer. O, Yüksel'in yeni arkadaşlar edinip kendisini unuttuğunu düşünür. Hasta olduğu zaman ziyaretine gelmemesini ise şöyle yorumlar:

*“Günlerdir yatıyorum geçmiş olsun ziyaretime gelmedi. Nezaketi elden bırakmıyor aklı sıra. ‘Seni görmeyi çok isterim ama rahatsız etmeyeyim. Sen yat dinlen.’ Emrin olur sultanım yatmıyordum ya günlerdir sen dedin hemen yatarım. Bu, ‘Sen şimdi yatıyorsun. Bana hizmet edemezsin. Ben başka evlerin mutfağına girip iş yapmayı hiç sevmem. Zaten acı çekerken seninle koyu bir sohbet de olmaz’ manasına gelmektedir.”*⁹⁶

⁹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 115.

Hikâye buraya kadar okunduğunda, vefasız bir dostla karşılaşıldığı zannedilir. Fakat devamında anlaşılır ki Yüksel kanserdir ve hastalığını gizlemektedir. İnsanlarla görüşünce de hastalığının anlaşılacağından korktuğu için hiç kimseyle görüşmek istemez. Yüksel'in ölümünün ardından yeğeni, Necibe'yi arar ve durumu haber vererek Yüksel'in kendisine bir defter bıraktığını söyler. Necibe ölümün kokusunun hissedildiği o evde insanların arasında defteri açar ve okumaya başlar. Okuduklarından o kadar etkilenir ki sandalyeden düşer ve kendisi için ambulans çağrılır. Fakat ölüp ölmediği okuyucuya bildirilmez. Duygu yoğunluğunun ağır bastığı bu romantik hikâye bu şekilde sona erer.

“Kayınvalide Hikâyeleri” adlı metinde Ayşe, eşinin işinden dolayı üç aylığına gittiği yerde kendi durumundaki kadınlarla iletişim kuramaz ve yalnızlık çeker. Onun yalnızlığı, yalnızlık bahsinde de bahsedeceğimiz üzere, ince duyarlılıklara sahip olduğu için etrafında bulunan sıradan insanlar tarafından anlaşılmama durumuyla ilgilidir. O bu durumunu bildiği için, bir süre sonra etrafındaki insanlarla diyalog kurmaktan vazgeçer:

“Onlar dört arkadaş tavla oynayıp, denize girip maç seyrederken ben her şeyin dışında kalacağım. Yalnız olmak mesele değil. Ama kalabalıkların içinde yalnızlık sürekli izah bekleyen bir problem gibi duruyor. Üstelik hanımlar canları sıkıldıkça yemek yapacaklar. Hamur açıp börek yapmaya bile kalkarlar. Ben aralarında sivri bir sükût olarak kalacağım. “Yürüyelim” desem yürümezler. Yürüseler bile ritmik bir yürüyüş yerine ellerine dondurmalarını ya da çekirdeklerini alarak yürümeyi, şöyle etraflarına baka baka, onun mayosuna, bunun saçına, ötekinin kilosuna dikkat ede ede yürümeyi tercih ederler.”⁹⁷

“Son Bayram” hikâyesi ise iletişimsizlik meselesinin işlendiği, fakat arkadaşlar arasında iletişimsizlik veya eşler arasındaki iletişimsizlikten farklı bir iletişimsizliğin anlatıldığı bir hikâyedir. Bu, nesiller arası iletişimsizliktir. Bu hikâyede biri, kulakları duymayan; diğeri, ayakları felçli iki yaşlı kadın,

⁹⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 40.

etraflarındaki torunlarının çocuklarıyla iletişim kuramazlar. Gençler başka, yaşlılar başka bir dil ile konuşurlar. Yaşlıların her söylediği gençler için alay konusudur:

“Aç kaldık. Açık kaldık. Başımızın üstünde bir dam olmadı. Velakin bir gün kırmadık birbirimizi. Malın ardına düşmedik. Yokluğumuzu bölüştük. Olaydı paramız pulumuz, onu da bölüşürdük.

Biri hariç ötekiler kahkahalarla gülüyorken geveze olanı şamata şenlik bağıra bağıra itiraz ediyor. ‘En kolay bölüşülen yokluktur. Olaydı fındık bahçeleriniz, çay tarlalarınız. Bakalım neyi ne kadar paylaştınız?’ ”⁹⁸

Söyledikleri sözlerle alay edileceğini bilen yaşlılar; hâl, hareket ve sözlerine bu endişeyle dikkat ederler. Yaşça büyük olan kadın, ortamdan uzaklaşmak için evin dışındaki ıhlamur ağacının yanına gider. Torunu, yaşlı kadının orada ölüsünü bulur. Felçli küçük kardeş ise ablasının öldüğünü fark ettikten sonra yatağında ölür.

Birbirlerinin devamı niteliğinde olan “O Karanlık Kasım Sabahı”, “Şehirde Bir Adam” ve “Dağlar Kadar Katı” hikâyelerinde ise dede ile torun arasında bir iletişimsizlik söz konusudur. “O Karanlık Kasım Sabahı” ve “Şehirde Bir Adam” hikâyelerinde yaşlı adamın durumunu öğreniriz. İlk hikâyede o, köyden gelmiştir ve torununun evinde kalmaktadır. Fakat şehir hayatına yabancısıdır, torunuyla iletişiminden ise bahsedilmez. İkinci hikâyede ise yaşlı adam hastaneye yatar ve ameliyatla bacağı kesilir. Adamı hüznendiren, bacağının kesilmesinden ziyade torununun bu haberi verirken takındığı duygusuz tavidir:

“Hepsi kabul. Bütün bunları gözlerinde yaşlarla söyleseydi. Hani hep avuçlarının içini öperdi. Tam avucunun içini öperken söyleseydi mesela. Hemşireler bile ‘Hacı amca senin için çok üzüldük’ derken... ‘Bu imtihanın en zor sorusu senin!’ Kapıdan çıkıp gitti. Sağ bacağına bile ilgi göstermeden. En zor soru ha!”⁹⁹

⁹⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 110.

⁹⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 69.

Torun; dedesiyle ilgilenin diye doktora yüz dolar rüşvet verir ve gider. Bu yüz dolar karşılığında doktor, yaşlı adamla daha sık ilgilenir ve sakalını kestirmek istemeyen dedenin sakalının kalmasına müsaade eder.

“O Karanlık Kasım Sabahı” hikâyesi ise torunun ağzından yazılmıştır. Torun, dedesinin bacağı kesileceği için son derece üzgündür. Fakat dede-torun iletişim kurmadıkları için birbirlerinin duygularından habersizdirler. Torun, dedesine bacağının kesileceğini kendisi söylemek ister. Arkasından torun, nereye gideceğini bilemez bir hâlde bir hamburgercide bulur kendini, dedesinin bacağının kesileceğini düşünürken baygınlık geçirir.

Görüldüğü gibi torun, dedesini sevmeyen, onun bacağının kesileceğini önemsemeyen bir yapıda değildir. Fakat ikisi arasında yaşanan iletişimsizlikten dolayı dede, torunu tarafından önemsenmediğini düşünmektedir. Bu hikâyedeki iletişimsizlik, “Son Bayram” hikâyesindeki gibi nesiller arası bir iletişimsizlik değildir. Onların iletişim kuramamasının sebebi, nesil farkı değil kahramanların kişilik özellikleridir.

Bazı hikâyelerde nesiller arası iletişimsizliğin sebebi dil üzerinden anlatılır. Nesil değişmiş, değişen nesille birlikte kullanılan kelimeler veya kelimelere yüklenen anlamlar değişmiştir. Hâl böyle olunca kişiler kendi çocuklarını bile anlayamaz olurlar. Bu durum “Kelâm Bitti” hikâyesinde şu sözlerle anlatılır:

“Ben konuştuğca sen durmadan ‘hayret bi şey’ diyorsun. Anlamıyorum. Söylediklerimde hayret edilecek bir şey yok diye düşünüyorum. Senin her ‘hayret bi şey’inden sonra hayretine hayret ediyorum. Bazen ‘çok güzel ya’ deyiveriyorsun. Çok sürmüyor bu sevincim. Bunu aletâde, her sıradan şeyin arkasından söylediğini fark ediyorum. Ah siz güzeli öldüren nesil demek istiyorum. Sonra vazgeçiyorum. Öyle ya herkes sizden yana. Şimdi gençler gibi düşünmek ve ne olursa olsun gençlerden yana olmak moda. Aysel’in annesi için ‘çok kafa kadın’ diyorsun. Ne demek istediğini sormaya korkuyorum. Kafalı kadın demek mi bu, yoksa kafasız kadın demek mi? Sorsam gülüverirsin. Sonra sizin gibi düşünen herkes için bu

tabiri kullandığınızı görüyorum. Ben senin yüz şablon cümleyle konuşmana yanarken; arkadaşlarının yanında pek lâtif bir hava. Bu esintileri yüzümüzde duymayı özlemiştik dedim diye 'Anne arkadaşlarımın yanında böyle konuşma 'senin annen saraydan herhalde' deyip dalga geçiyorlar benimle' deyip kızılıyorsun... ”¹⁰⁰

Esen Yıldız, yazarla ilgili yaptığı tez çalışmasında konuyla ilgili şunları söyler:

“Anne, kendi nesli ile şimdiki neslin hayata bakışlarını, olayları değerlendirişlerini zihniyet yönüyle karşılaştırır. Eski nesil; yani annenin nesli söze, sözdeki ayrıntıya ve zenginliğe önem verirken yeni nesille birlikte 'seyretme' öne çıkmış, kelimelerin anlam zenginliğine dikkat edilmez olmuştur. Bu durum 'düşünme' nin kıymetinin kalmaması demektir.”¹⁰¹

Dilin bozulması ve bundan dolayı yaşanan nesiller arası çatışma yazarın “Ninemin Emoji Sözlüğü” hikâyesinde de dile getirilir. Hikâyede sosyal medyada kullanılan emojileri öğrenmeye çalışan iki yaşlı kadın, gençlerin kullandığı dildeki tuhafılığı şu sözlerle anlatırlar:

“Ne işi olacak? Gençler biliyorsun çok b.lu konuşuyor. Sevgilerini bile sen manyak mısın diye ifade ediyorlar...”

Her şeyi b.lu, püsürüklü, manyak diye ifade ettikleri için gerçekten manyak bir durum olduğunda söyleyecek hiçbir kelime bulamıyorlar. ”¹⁰²

“Her Sabah Paris” hikâyesinde ise sosyal medyanın diline yabancı olan baba kız iletişimsizliğine şahit oluruz:

“Ne demek duvarlanmak mı? Offf baba yav. İşimiz var senle. ”¹⁰³

¹⁰⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 37, 38.

¹⁰¹ Esen Yıldız, *Fatma Barbarosoğlu'nun Hikâye Kişileri Üzerine Bir İnceleme*, (Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2013, s. 44.

¹⁰² Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 30.

Barbarosoğlu'nun hikâyelerine genel olarak bakıldığında iletişimsizlik, ilk hikâye kitabı *Acı Deniz*'den son hikâye kitabı *Mutluluk Onay Belgesi*'ne kadar değişmeyen bir meseledir. Hikâyelerde çoğu zaman etrafındaki insanlarla iletişim kuramayan sonunda da ümidi kesip yalnız kalan kahramanlar vardır. Bu kahramanlar duyarlı ve kültürlü kişilik özellikleriyle dikkat çekerler. Arkadaşlar arasında ve eşler arasında diye iki alt başlık altında incelediğim iletişimsizlik meselesinde eşler arasında iletişimsizlikte duyarlı taraf çoğu zaman kadınlardır. Onlar eşleriyle iletişim kuramadıklarını fark edip bu duruma alışmışlardır.

2.2. KONUŞMA İHTİYACI

Yazarın hikâyelerinde işlenen en temel meselelerden biri de konuşma ihtiyacıdır. İnsan sosyal bir varlıktır; düşündüklerini, hissettiklerini etrafındaki insanlarla paylaşma ihtiyacı içerisinde. *“Birey hayatının olduğu gibi toplum hayatının da hemen hemen her alanında konuşma, hayati bir önem taşımaktadır. Teknolojinin gelişme sınırlarının hızla ilerlediği günümüzde konuşma, kişiler arası ilişkileri düzenleyen en önemli etkidir. İnsanın bir veya birden fazla kişiyle doğrudan ilişkisi anlamına gelen konuşmanın etkisi, yazarak veya okuyarak anlatmadan her zaman çok daha fazladır.”*¹⁰⁴ Yazarın hikâyelerinde konuşma ihtiyacı duyan insanlar kendilerini seçilmiş bir mekânda ifade ederler. Bunun sebebi başka yerlerde konuşacak birilerini bulamamalarıdır. Meselâ “İmajatörün Evi” hikâyesinde Mıgırdıç Usta'nın konuşma ihtiyacını karşıladığı mekân Nuri Hoca'nın yanıdır. “Dostluk Efektü” hikâyesinde genç kadının konuşma ihtiyacını karşıladığı mekân yaşlı komşusunun evidir. “Dostlukların Son Kullanma Tarihi” hikâyesindeki dördüncü hikâyede Esmâ konuşma ihtiyacını Saime'nin evinde giderir.

Konuşma ihtiyacı meselesine daha detaylı bakacak olursak:

¹⁰³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr Avı*, 1. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2013, s. 96.

¹⁰⁴ Fahri Temizyürek, İlhan Erdem, Mehmet Temizkan, *Konuşma Eğitimi*, 1. Baskı, Öncü Basımevi, Ankara 2007, s. 249.

"İmajatörün Evi" hikâyesinde bir nevi falcı dükkânı açıp insanların dertlerini dinleyen Nuri Hoca insanların yirmi beş dakika dert anlatmak için elli dolar verebildiklerine şaşırır. Yardımcısı Agop ise bu duruma hiç şaşırmaz:

*"Ne var bunda şaşacak Hoca, insanlar dertli. Lakin dertlerini paylaşacak kimse bulmaları çok zor. Babamı getirsene aklına. Her hafta sana gelmek için ne çok uğraşırdı. Sanma bahçesi. Ağaçların altı. Sana gelirdi. İçinin sıkıntısını anlatırdı."*¹⁰⁵

Aynı hikâyede Mıgırdıç Usta konuyla ilgili düşüncelerini Nuri Hoca'ya şu sözlerle anlatır:

*"Sizde doğuştan gelme bir dert dinleme sanatı var. Gülmeyesiniz. Herkes dinleyemez. Dinlemek bir sanattır. Dert dinlemek ise sanatların sanatı. Öyle sıkılmadan dinlemek. Az şey midir? İnsanlar dertlerinden kurtulamayınca, onu birine emanet etmek isterler."*¹⁰⁶

Yine "İmajatörün Evi" hikâyesinde pop müzik şarkıcısının konuşma ihtiyacı şu ifadelerle dile getirilmiştir:

*"Oysa içimdeki şarkıyı birine dinletmeye muhtacım.
Dinlet o zaman, adın şarkıcıya çıkmış nasılsa diyeceksiniz.
Bizim piyasayı bilmeyen herkes böyle söyler.
Bizim piyasa dediğime bakmayın.
Orda ben'im biz yapacak tek bir kulak bulamadım."*¹⁰⁷

"Kuru Emine Hanımın Sofraları" adlı hikâyede Emine Hanım muazzam sofralar kurarak insanları davet eder. O çevrede bu sofralara davet edilmek bazı insanlar için şüpheli bir durumken, birçok insan içinse bir itibar sebebidir. Emine

¹⁰⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 46.

¹⁰⁶ Gös. yer.

¹⁰⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 48.

Hanım, hikâyede belirtilmeyen bir sebepten dolayı çocukluğundan beri yemek yiyemez, sadece süt içerek beslenir. O da çevresindeki insanları yemeğe davet ederek hem onları dinleyip rahatlatır, hem de onların yemeklerden aldığı lezzeti hissedip kendince mutlu olur.

Emine Hanım, davetine gelen kişileri can kulağıyla dinler. Onunla birlikte ötekiler de konuşan kişiyi dinler. Dinlenen kişi, yazarın ifadesiyle odadaki herkesin birden dostu olduğunu anlayıverip, sonsuz bir zenginliğe gark olduğunu zannederek sarhoş olur. İnsanlar birbirlerini dinlemedikleri için kimsenin konuşma ihtiyacını karşılayamadığı bir çevrede Emine Hanım'ın sofraları konuşma ihtiyacını karşılamak için idealdir:

“ Dinlerdi. Bir gazeteci gibi değil!

Dinlerdi. Bir psikiyatris gibi değil!

Dinlerdi. Sadece dinlerdi.

Vücûdunun bütün hücreleri ve gönlünün bütün zenginliği ile.

Onunla birlikte ötekiler de dinlemeye çalışır, başlangıçta zorlansalar da yavaş yavaş muhatabın sesi kulaklarına kuş civıltıları gibi dolmaya başladı.

Dostluklar sanki ilk önce ‘Sizi sonsuza kadar dinleyeceğim’ taahhüdü ile kurulmuş gibi, konuşan, bütün bu odadaki herkesin birden dostu olduğunu anlayıverip, sonsuz bir zenginliğe garkolduğunu zannederek sarhoş olurdu. Dostluklardan sarhoş.”¹⁰⁸

Konuşma ihtiyacı meselesinin işlendiği önemli hikâyelerden biri ise “Dostluk Efektı” hikâyesidir. Bu hikâyede genç komşusunun dertlerini dinleyen bir yaşlı kadın ve dertlerini anlatan komşusu vardır. Yaşlı kadın, komşusunu dertli bir kadın zanneder ve dertlerini anlatması için sık sık evine çağırır. Genç kadın ise güzel ikramlar eşliğinde dertlerini anlatır. Genç kadın anlattıkça yaşlı kadının mutlu olduğunu hisseder ve kendisine dert gelmeyen şeyleri dertmiş gibi anlatmaya başlar.

¹⁰⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 40, 41.

Hattâ gazetelerden duyduğu haberleri bir arkadaşının başından geçmiş gibi anlatır. Yaşlı kadının dinlemekten, genç kadının ise anlatmaktan keyif aldığı bir gerçektir:

“Bir hayrım oluyor sanıyordum onu evime davet ederek. Onu dinleyerek. Dinlemek erdemdir. Böyle derdi rahmetli haminninem. Ben onu dinledikçe güzelleşeceğini umuyordum. İçindeki zehirden kurtulacağını. Ama o, kendi içindeki zehirleri akıtıp yok etmek yerine yeni zehirler dolduruyordu. Sanki kendi dertlerine arka çıkılsın diye arkadaşlarının derdine dolduruyordu içine. Dert de değil ya. İncir çekirdeği hesabı işte...”¹⁰⁹

“ ‘Dinlemek erdemdir.’ derdi, başını iyice yukarılara kaldırıp. O benim acılarımı dinlediği için bir kat daha erdeme bulanır, ben ona kendi sıkıntılarımı anlattığım için bir kat daha küçülürdüm.”¹¹⁰

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi”ndeki üçüncü hikâyede de konuşma ihtiyacını belirgin bir şekilde görürüz. Hikâyede internette tanışan iki kadın birbirlerinin asıl kimliklerini bilmeden bir yıl boyunca samimi bir şekilde arkadaşlık ederler. Bu durum yine konuşma, paylaşma ihtiyacıyla açıklanabilir.

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi”ndeki dördüncü hikâye ise Saime ve Esmâ'nın hikâyesidir. Hikâyenin adında dostluk ibaresi geçse de aslında onlar dost değildirler. Esmâ, Saime ile beraberken konuşma ihtiyacını karşılar. Saime kendi evinde Esmâ'yı on sekiz ay yirmi üç gün boyunca dinler. Bu sürede ön plânda olan sadece Esmâ ve onun sorunlarıdır. Saime hep onu dinleyen, ikinci plânda bir kişidir.

Barbarosoğlu, hikâyelerinde kişilerin konuşma ihtiyacını sık sık vurgular. Kişiler anlattıkça var olur. Bunun yanı sıra dinlemek de kişiyi var eden, değerli kılan bir unsurdur. Yazarın bazı hikâyelerinde anlatarak rahatlayan kahramanlarla karşılaşırken bazı hikâyelerinde ise dinleyerek rahatlayan kahramanlarla karşılaşırız.

¹⁰⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 95.

¹¹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 98.

“O, kendini anlatıyordu. Oysa ben ondan yeni bir ‘ben’ yaratıyordum. Onda kendi benlik idealimi yoğuruyordum. Kendime yüklemekten çekindiğim bütün övgüler onaydı. Bütün güzellikler ona. Tek övüncüm onun benim ruhumun sağlaması olduğuydu. Kendime dair bütün şüpheleri ortadan kaldıran bir sağlama. Yavan bir dünyada o benim matematik hakikatimdi.”¹¹¹

“Şiirli Yalnızlık” hikâyesi de konuşma ihtiyacı meselesinin işlendiği dikkate değer hikâyelerden biridir. Hikâyenin kahramanı Gülsun Rusya’da iki çocuğu ve eşiyle yaşar. Rusya’da yaşamak kendisinin tercihi değildir ve orada yaşadığı için mutsuzdur. Rusya’nın iklimine, kültürüne, insanlarına yabancısıdır ve konuşma ihtiyacı içerisinde. Daha önceki hayatında birçok dostunu kaybeden Gülsun bu sefer mesafeleri aşan bir dost bulmuştur. Dostunun ruhunun ikizi olduğunu düşünen Gülsun, yanılmıştır. Yazarın hikâyelerinde görmeye alışık olduğumuz, bir tarafın konuşma ihtiyacını karşılamak için diğer tarafı istismarı durumu, bu hikâyede de karşımıza çıkar. Gülsun hep dinleyen taraftır. Uzun süre karşı tarafın dertlerini dinler, onda kendini bulur:

“Ruhumun ikizini buldum sanıyordum. O konuştuğça ben susuyordum. O ikimize dair olan bir dünyayı resmediyordu. O, anlatırken kendini, ben ‘Ben’i buluyordum.”¹¹²

Gülsun arkadaşını kaybettikten sonra hikâye anlatacak kimse bulamaz:

“Anlatılacak bir kulak bulunamadığından kaç hikâyeye ölü doğdu. Ve ben ölüsünü taşıdım içimde.”¹¹³

Neticede konuşma ihtiyacı, yazarın hikâyelerinde anlattığı bir meseledir. Hikâyelerde bazı kahramanlar kendilerini ifade edemedikleri için konuşma ihtiyacı

¹¹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 120.

¹¹² Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 120.

¹¹³ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 119.

içerişimdedirler. Bu kahramanlar konuşma ihtiyaçlarını giderebilecekleri bir yer seçerek bu ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlar.

2.3. YALNIZLIK

Fatma Barbarosoğlu'nun hikâyeleri, etrafındaki insanlar tarafından anlaşılmadığı için yalnız kalan kahramanlarla doludur. Daha önce "iletişimsizlik" maddesinde etraflıca anlattığım bu kahramanlar düşünen, üreten, okuyan ve en önemlisi şikâyet etmeyen tipler oldukları için etraflarındaki insanlarla iletişim kurmaktan vazgeçip içlerine kapanırlar. Yani bu kahramanların yalnızlığı, tercih edilen bir yalnızlıktır.

"Kayınvalide Hikâyeleri"nde Ayşe eşiyle birlikte bir yere gider. Gitme sebebi Ayşe'nin eşinin işiyle ilgilidir. Gidilen yerde kendisi gibi oraya eşinin işinden dolayı gelen başka kadınlar da vardır. Fakat diğer kadınlar, Ayşe ile o kadar farklı hayat biçimlerine ve dünya görüşlerine sahiptir ki onlarla beraberken de onlardan ayrıken de Ayşe hep yalnızdır. Yalnızlık onun için adeta bir mecburiyettir:

"Onlar dört arkadaş tavla oynayıp, denize girip maç seyrederken ben her şeyin dışında kalacağım. Yalnız olmak mesele değil. Ama kalabalıkların içinde yalnızlık sürekli izah bekleyen bir problem gibi duruyor. Üstelik hanımlar canları sıkıldıkça yemek yapacaklar. Hamur açıp börek yapmaya bile kalkarlar. Ben aralarında sivri bir sükût olarak kalacağım. 'Yürüyelim' desem yürümezler. Yürüseler bile ritmik bir yürüyüş yerine ellerine dondurmalarını ya da çekirdeklerini alarak yürümeyi, şöyle etraflarına baka baka, onun mayosuna, bunun saçına, ötekinin kilosuna dikkat ede ede yürümeyi tercih ederler."¹¹⁴

¹¹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 40.

“Büyüme” hikâyesinde bir annenin, oğlunun gurbetin ne olduğuyla ilgili sorusuna verdiği karşılığı beğenmeyen diğer kadının araya girip gurbeti tanımlamasının ardından anne zihninden şunları geçirir:

“Çok yaşamış, çok görmüş ve çokbilmiş, dünyadan sorumlu ak saçlı, pırlanta yüzüklü, yeşil süet ayakkabılı kadın insanın kendisini tam evinin ortasında nasıl gurbette hissettiğini hiç yaşamamış demek ki.”¹¹⁵

“Gün Akşamsızdır” hikâyesinde bir yaşlı kadın yalnızlık çekmektedir. Kapısı açılmayalı günler, hattâ aylar olmuştur. Evine kimselerin gelmediği gibi apartmanda da kimselerin sesini duymaz. Bu durum onu o kadar rahatsız eder ki asansörlü eve çıktığına pişman olur. Evi asansörlü olmasa en azından inenlerin çıkanların seslerini duyarak yalnızlığını giderecektir:

“Günler, belki aylar olmuştur kapısı açılmayalı. Kel başa şimşir tarak ne hadlerineyse asansörlü eve taşınmak. Issız bir yerde yaşıyor gibi komşu yüzüne hasret kalmıştı. Asansör olmasa inenlerin-çıkanların seslerini duyacak, kim kimdir bilecekti.”¹¹⁶

Yaşlı kadın yalnızlığını gidermek için türlü çareler arar. Apartmanın kapıcısı olduğu hâlde sırf insanlarla muhabbet edip yalnızlığını giderebilsin diye otobüslere binerek uzak marketlere gider. Bu durumu gören apartman kapıcısı, onun ucuz mal aradığını zannederek homurdanır. Diğer taraftan kapıcı belediyenin yaşlılara paso vermesinden de rahatsızdır.

Yaşlı kadının yalnızlığını gidermek için bulduğu çarelerden biri de akşamın geç saatlerinde yaşadığı Anadolu yakasından Avrupa yakasına geçmektir. Eminönü’nden vapura, vapurdan indikten sonra da otobüse biner. Bütün bunlardan maksat insan görmek, ortak bir mekânı paylaşmak ve mecbûrî konuşmalardan alınan keyiftir. Yaşlı kadın öylesine bir yalnızlık çekmektedir ki parklarda sohbet etmek

¹¹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 63.

¹¹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 116.

için yanlarına sokulduğu torunlarına bakan diğer yaşlıların anlattığı şikâyet dolu hayatlar ona ilâç gibi gelir. Çünkü kendisinin şikâyet diye anlatacağı bir hayatı bile yoktur. O ölmekten değil yalnız ölmekten korkar.

Bir gün yaşlı kadın yalnızlığını gidermek için gittiği Eminönü ziyaretinden dönerken satmak için toptancıdan bir şeyler almış olan iki kadınla karşılaşır. Yaptıkları işin kendi yalnızlığını gidereceğini düşünerek toptancıdan çamaşır alıp komşularına satmayı plânlar. Etrafa haber versin diye sattıklarından parça başı kâr vermek üzere kapıcının karısıyla anlaşır. Gelenleri memnun etmek için türlü türlü ikramlar hazırlar. İlk günler geleni boldur fakat sonra insanlar durumdan şüphelenir ve gelenler gelmez olur. Yaşlı kadın yine yalnızdır:

“Bir hafta, iki hafta derken gelenler gelmez olmuştu. Bu yaştan sonra neden bir şeyler satmaya başlamıştı bu yaşlı kadın? İhtiyaçtan dense değil. Üstelik izzet ikramın arkası kesilmiyor. Yok bu işin içinde bir iş var diyenler çoğaldıkça gelenler gelmeye korkar oldu. Hem ekmek alınır gibi her gün çamaşır alınmazdı ya. Osun. Hiçbir şey almasalar da gelselerdi ya!”¹¹⁷

Yalnızlığından kurtulmak için türlü türlü yollar deneyen yaşlı kadın, başarılı olamamıştır ve kendisini yalnız bırakan insanlara kırgındır. Yine sokaklarda dolaşır fakat kimseyle konuşmak istemez, ilk selâmı karşı taraftan bekler. Parkta gördüğü başka bir yaşlı kadının suallerine kısa, sohbet açmayacak cevaplar verir. Fakat kadın anlatmayı sever, o hayatıyla ilgili bir sürü şikâyeti sıraladıktan sonra yalnızlığını yalancı çocuklarıyla unuttuğundan bahseder. Parktaki yaşlı kadının yalancı çocuklarından kastı televizyondaki dizi kahramanlarıdır. Hikâyenin kahramanı yaşlı kadın başta bu fikre sıcak baksa da düşünce dünyasında televizyon seyretme fikrine onay vermez. Bir daha açılmamacasına televizyon dolabının kapağının çekildiği çok olmuştur. Sonra yanına boyacı bir çocuk gelir, yaşlı kadının eve gidecek gücü olmadığı için evdeki ayakkabılarını boyatacağı bahanesiyle çocuktan yardım ister. Bin bir güçlkle çocuğun eve getirdiği yaşlı kadın evin eşliğini aşmadan ölür:

¹¹⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 124.

“Ancak karıncalara yakışacak adımlarla yavaş yavaş eve geldiklerinde, kadın cansız ayaklarını unutup eşliğinden kuş gibi uçup geçmek istedi. Eşik değil koca bir duvar vardı önünde. Atlamaya çalıştı atlayamadı. Ne düşünceli adamdır Hacı Bey, kolundan kavrayıp nasıl da geçiriverdi öbür tarafa. Öbür taraf?”¹¹⁸

“Kuru Emine Hanım’ın Sofraları” adlı hikâyede ise Emine Hanım yalnız bir kadındır. Yalnızlığını gidermek ve insanların yediği yemeklerden aldığı lezzeti hissetmek için güzel sofralar kurup insanları bu sofralara davet eder. Bu sofralarda Emine Hanım, davet edilen kişileri can kulağıyla dinler, insanlar kendilerini can kulağıyla dinleyen birilerinin varlığını bilerek anlattığı için rahatlar. Aslında hikâyede yalnızlığı giderilen tek kişi Emine Hanım değildir, derdini anlatıp rahatlayan herkesin yalnızlığı giderilmiştir:

“Emine Hanım’ın dâvetine icâbet eden herkes daha önce kimselere anlatamamış olduğu şeyleri anlatmayı dener ve sonunda bunun ne kadar kolay olduğunu herkesin kendisini tam da anlatmak istediği şekilde anladığını fark edince bu odanın efsûnlanmış olduğuna cânı gönülden inanırdı.”¹¹⁹

“Son Bayram” hikâyesinde iki yaşlı kardeş kadın vardır. Yaşlılardan birinin kulağı duymadığı için birbirleriyle iletişim kurmaları zordur. Etrafındaki gençlerle de iletişim kurmak onlar için oldukça zor olduğu için yaşlıların kendi kabuğuna çekilip yalnızlaştığını görürüz.

“Kirli Yağan Karlar” hikâyesinde Zerrin Hanım etrafındakilerle iletişim kuramaz ve içine kapanıp yalnızlaşır:

“Ortalık bunca kalabalıkken, içimi kör karanlık sükûtlarda ıssızlaştıran nedir?”¹²⁰

¹¹⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 128.

¹¹⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 42.

¹²⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 69.

“Şiirli Yalnızlık” hikâyesinde ise Gülsun Moskova’da eşi ve çocuklarıyla yaşamaktadır fakat aralarında güçlü bir iletişim bulunmadığı için Gülsun yalnızlık çekmektedir:

“Ben bu şehrin yabancısıyım. İçine girmeye çalıştıkça dışında kalan bir yabancı. Beni bu şehrin içine alacak hayat kırıntıları toplamaya çalışmam boşuna. Bilmediğim kokulara açılan evlerin kapı aralıklarından bakmaya çalışmam boşuna. Üst üste hayatların yaşandığı bu barınaklar yaşayanların kimliğine dair hiçbir ipucu sunmuyor. Gecenin bir yarısında köpek ulumalarına piyona sesleri karışıyor.

...

Kar yağdıkça yabancılığım artıyor. Bir an’ı ve o an’ın içindeki bir mekânı birisiyle paylaşmaya muhtacım. Öyle bir an yakalayabilirsem kendi içimden çıkacağım. Çocuklarımla konuşamıyorum. ‘Biraz uyumlu ol anne’ diyorlar. Uyumlu olmak Moskova’da bir Rus gibi mi davranmak?... Eşim benden ümidi çoktan kesmiş...”¹²¹

“Kapanmayan Yaralar Antolojisi”nde ise Nihan yalnızdır. Başörtü konusunda dava arkadaşlarını kaybetmiştir. Şimdi kendi kendine mücadele verir. Fakat bu durum onun için hiç de kolay değildir:

“Her biri bir yıldız olacaktı. Ötekiler nerede? Kendisi sönmüş bir volkandı. SÖNMÜŞ. Rüzgârın uğultusuyla birlikte yalnızlığının ağrımakta olan bir yara olduğunu hissetti.”¹²²

Nihan o kadar yalnızdır ki yürüdüğü sokakta köşe başındaki kestanececinin tezgâhından gelen kokuda bile yalnızlığını besleyen, yalnızlığına arka çıkan bir yan görür. Kendisi öğretmen olan Nihan’a okul dönüşü yolunda rüzgâr arkadaşlık eder. O, zil çalmasa konuşma açlığıyla dertlerini öğrencilerine dökecektir. Nihan hem nişanlısı Cenan’ı bir deniz kazasında kaybetmiş hem de başını örttüğü için birtakım

¹²¹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 121.

¹²² Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 49.

haksızlıklara uğramış ve uğramaya da devam etmektedir. Üstelik yukarıda belirttiğimiz gibi, kendi gibi başörtüsü sorunu yaşayan arkadaşlarından da ayrılmıştır.

“Hayatınız Sizin İçin Yorumlanır” hikâyesinde hayatını yorumlatmak isteyen adam toplumsal ilişkileri zayıf, yalnız bir adamdır. Bilgisiz, donanımsız olduğu hâlde çeşitli “imaj”larla belli makamlara gelen insanlardan ve bilmediği konularda çok biliyormuşçasına yorum yapan insanlardan hoşlanmadığı için yalnızdır. Hayatını doğru yorumlayamadığı için onu bitirmek ister. Tam bu esnada “Hayatınız Sizin İçin Yorumlanır” tabelasını görerek hayatını yorumlatmaya girer.

“Şehirde Bir Adam” ve “Dağlar Kadar Katı” hikâyelerinde ise yaşlı adam hasta ve yalnızdır. Birbirlerinin devamı niteliğinde olan bu hikâyelerden “Şehirde Bir Adam” hikâyesinde yaşlı adam torununun adalara bakan evinde kalmakta ve yalnızlık çekmektedir. Şehir köyüne benzemez. Şehirde köyde duymaya alışık olduğu sesleri ve duygu birliğini arar fakat bulamaz:

“Neden şehir kör bir kuyu gibi? Seher vakti. Bir ışık yansaydı evlerden. Biri çıksaydı balkonuna. Kulakları ezan sesinde, aynı manzaraya bakıyor olsalardı. Bütün lisanları sökerdi o zaman. Şehrin lisânını.”¹²³

“Dağlar Kadar Katı” hikâyesinde ise yaşlı adamın ayağı kesilmiştir ve hastanede yalnızdır. Eşi sekiz ay önce ölmüştür, çocuğundan ise hikâyede bahsedilmez. Torunu dedesini hastaneye yatırır, doktorlara dedesiyle ilgilenmesi için para verir fakat yanında kalmaz:

“ ‘Senin kimsen yok mu?’ diye soruyorlardı odaya girip çıkanlar. ‘Dağlardan katı bir torunum var’ demek zordu.”¹²⁴

“O Karanlık Kasım Sabahı” hikâyesi ise “Şehirde Bir Adam” ve “Dağlar Kadar Katı” hikâyelerinde bahsedilen yaşlı adamın torununun ağzından anlatılmıştır.

¹²³ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 64.

¹²⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 68.

Bahsi geçen hikâyelerde bacağı kesilen yaşlı adam yine yalnızdır, derdini paylaşacak kimsesi yoktur. Torununun bacağının kesileceği haberine nasıl o denli duygusuz yaklaştığının şaşkınlığı içerisindedir. Torun ise tıpkı dedesi gibi yalnızlık çekmektedir. O dedesinin bacağının kesileceği haberi üzerine çok üzülmüş, gittiği lokantada baygınlık geçirmiştir.

“Gitmiyorgibigittim.blogspot.com” hikâyesinde Reyhan adlı kahraman da başta yalnızlık çeker. Onunki de tercih edilmiş bir yalnızlıktır. Reyhan Hakkârî’ye doktor olarak atanmış ve orada geçirdiği ilk günlerden sonra hayatına başka insanlar girmiştir ama o kendini diğer insanlara çok açmadığı için tercih edilmiş bir yalnızlık içerisindedir.

“Her Sabah Paris” hikâyesinde ise yalnızlık çeken kahraman, kanser tedavisi gören Yasemin’dir. Yasemin’in yalnızlığı da yazarın hikâyelerinde görmeye alışık olduğumuz tercih edilmiş bir yalnızlıktır. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında Yasemin’in etrafında Yasemin’in kişiliğine hiç benzemeyen, gösteriş meraklısı kadınlar olduğunu öğreniriz. Yasemin’in bu kadınlarla diyalogu yoktur. Kanser olduğunu öğrenip kemoterapiye gittiği günlerde kızı ve eşiyle bile karşılaşmak istemez. Bu süreçte doktor arkadaşı Rezan’ın yanında kalır. Fakat hikâye içerisinde Rezan ile de uzun uzun sohbetleri yoktur. Yasemin hasta olduğu için içine kapanmış vaziyettedir:

“Yakıcı yalnızlık. Yakan yalnızlık.

Yakan top oynardık çocukluğumun sınırsız bahçelerinde. Yakan topu en iyi oynayandım. Herkes takımına beni almak isterdi. Şimdi yakan yalnızlığın en iyi oyuncusuyum.

...

Rezan bu yolculuğu niye benimle yürüyor? En yakıcı yalnızlığın, hastanın yalnızlığı olduğunu bildiği için mi? ”¹²⁵

¹²⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 86, 87.

“Karanfilli Kavga” hikâyesindeki ismi belirtilmeyen kahraman kadın da yalnızlığını şu sözlerle anlatır:

*“Kimbilir kaç yaz ikindisi yaşayacağım, benim gönlümü kendi zenginliği içinde eritecek bir dostun özlemiyle...”*¹²⁶

“Söz Darmadağın”, “Sözün Bittiği Yer” ve “Ölümün Adı Şiir” hikâyeleri ise birbirlerinin devamı niteliğinde hikâyelerdir. Hikâyelerin başkahramanı Sühendan derviş olma hayali kuran fakat sonra hayal kırıklıkları yaşayan bir kişidir. O etrafında kendini ifade edecek bir arkadaştan yoksundur. Bu durumdan şikâyetini hikâyelerde zaman zaman dile getirir:

*“Arkamda birileri olsun istedim. Yalnızlığın soğuk ikliminden kaçarken sığınılacak birileri.”*¹²⁷

*“Bir gönülde değilsem ben nerdeyim”*¹²⁸

*“Sühendan dertleşecek kimse bulamıyor, bıraktığı Sühendan'lara ağlıyor, öteki Sühendanlar gözyaşlarını topluyordu.”*¹²⁹

Sonuç olarak yalnızlık meselesi yazarın hikâyelerinde sıkça karşımıza çıkan meselelerden biridir. Yalnız kahramanlar duyarlı ve kültürlü kişilik özellikleriyle dikkat çekerler. Bu özelliklerinden dolayı çevresindeki insanlarla iletişim kuramayan bu kahramanlar için yalnızlık mecburî bir seçimdir.

¹²⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 50.

¹²⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 30.

¹²⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 25.

¹²⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 14.

2.4. BAŞÖRTÜSÜ

Kadınların giyim tarzı modernleşme süreciyle beraber hep gündemde kalan bir konu olmuştur. Kadın giyimi çoğu zaman modernlikle (çağdaşlıkla) ilişkilendirilir. Moda denen yapı en çok kadını ve kadının giyimini etkilemiştir. Modanın hayatımızı etkilemesiyle birlikte giyinme sadece bir ihtiyaç değil; insanların düşünce yapısını, dünya görüşünü ifade eden bir durum olmuştur. Modern hayat içinde kişiler giyim tarzlarıyla çeşitli “imaj”lar çizmeye başlarlar. Özellikle başörtü meselesi kadınların giyiminden söz edilirken hep üzerinde durulan, tartışılan bir mesele olmuştur. Bu konu üzerinde çokça duran, eserlerinde bu meseleleri tartışan sanatçı, *Şov ve Mahrem* kitabında konuyla ilgili şunları söyler:

*“Kamusal alanda yer alma talebinde bulunan kadınların kamusal alanın seküler dilini bozacakları gerekçesiyle kabul edilmemelerini yasakçılar tarafından meşru kılan özellik, Osmanlı ile Cumhuriyet arasında tamamen ters yönde cereyan eden yasaklı giyim alanıdır. Osmanlı toplumunda tesettüre riayet etmeyişi, fermanlar yoluyla yasaklanırken bu defa Cumhuriyet ile birlikte ‘gereğinden fazla örtünmek’ yasaklanma yoluna gidilmiştir.”*¹³⁰

Kadının üniversitede okumasının ve kamu kurumlarında çalışma hayatına girmesinin yaygınlaştığı 1990’lı yıllarda başörtüsü, ülkemizde sorun olmaya başlamıştır. Resmi otorite, başörtüsünü dinî veya siyasî bir sembol olduğu gerekçesiyle yasaklarken; başörtülü kadınlar yasağa karşı çıkıp başlarını açmak istemez. Türkiye’de bu durum yakın zamana kadar böyle devam eder.

Barbarosoğlu, hikâyelerinde genellikle değişik kimlikleriyle kadınları anlatır ve işlediği sosyal meselelerden biri de başörtü meselesidir. Hikâyelerde başını açmaya zorlanan üniversite öğrencileri, başını açmadığı için sürgüne gönderilen öğretmenler, eşi başörtülü olduğu için kariyerini kaybedeceğini düşünen erkekler, başörtü yasağını protesto eden gençler vardır.

¹³⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Şov ve Mahrem*, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s. 54.

Yazarın başörtüsü konulu hikâyelerinde siyasî baskılardan dolayı başını açmak zorunda olan, fakat başını açamayan güçlü, bir o kadar da yıpranmış kadınlarla karşılaşırız. Başını açamayan kadın, gerekli bilgi ve deneyime sahip olsa bile hak ettiği yerlere gelemmez ve bu durum kişilerde psikolojik sorunlara yol açar. Hikâyelerdeki başörtülü kadınları başörtülü eşler, başörtülü öğrenciler ve başörtülü çalışanlar olmak üzere üç kategoride inceleyebiliriz. Başörtülü eşler ev hanımıdır ve başörtüleri eşlerinin kariyeri için engel teşkil etmektedir. Başörtülü öğrenciler ve çalışanlar ise öğrencilik hayatlarında ve iş hayatlarında başörtülerinden dolayı engellerle karşılaşır.

Ayrıca hikâyelerde anlatılanlar, başörtü takmanın gerekçeleri gibi dinî unsurlar değil, başörtülü kadınlara karşı diğer insanların takındığı olumsuz tavrılardır.

Yazarın başörtü konusunu işlediği hikâyelere yakından bakacak olursak:

“Sevabın Kefareti” hikâyesi başörtüsü konusunda en dikkate değer hikâyelerden biridir. Hikâyenin baş kahramanı, eşinin işinden dolayı başını açmaya zorlanan bir kadındır. Kadının kocası eşinin başını açmasını ister ve bu yönde fetvalar bulur. Kadın ise başörtüsünü kabuğu gibi görür. Tıpkı bir kabuk gibi başörtüsünün kendisini koruduğuna inanır:

*“Ben dağılırım yapamam. Bir kabuğum olmazsa yapamam. Anlıyor musun? Kabuk diyorlar küçümsüyorlar. Ama ben kabuksuz yapamam. Yapamam. Dağılırım. Kaplumbağa kabuksuz ne yapsın?”*¹³¹

Kadın bu duygularla bir tanıdığına gider ve içini döker. Yemek masasına üzüm tabağı konmuştur. Kadın üzümleri alıp kabuklarını soyar ve kabuğu soyulan üzümleri kolayca ezer. Simgelenen, başörtüsüdür.

¹³¹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 76.

“Yavaş yavaş soyuyor üzümüleri. Minik bir patatesi soyarmışçasına. Ağzına atmasını beklerken, çatalın tersiyle ezip geçiyor üzümü. Yeniden soyuyor. Kabuğundan kurtardığı üzümü yine çatalın tersiyle eziyor. Durmadan aynı işlemi tekrarlıyor. Ev sahibi korkuyor. Kabuksuz üzümün ezilişinden korkuyor.”¹³²

Kadın sonra evine geldiği kişiye başını nasıl örttüğünü anlatır. Bu hikâyede başını örten genç kızların örtündüğü ilk zamanlarda yaşadıkları zorlukları görmek mümkündür:

“Hayatın dili... Ben hayatın dilini hiç öğrenemedim. Hem başımda başörtüm vardı hem de derse geç kalmıştım. Matematik dersi olmasa girmeyip dışarıda beklerdim belki. Ama matematikti. O dersin yokluğunu sonradan telafi edemeyeceğimi düşündüm. Sınıfa girdim. Yavaşça geçip yerime oturacaktım. Hep öyle olurdu. Geç kalanlar, dersi bölmeden yavaşça geçerlerdi yerine. Ben de öyle yapacaktım. ‘Ooo’ dedi matematik hocası ‘dikiş iğnesiydik toplu iğne olmuşuz artık’. Neye uğradığımı şaşırđım. Bütün sınıf güldü. Ben hariç.”¹³³

Bu hikâye ortasında gelen bir telefon her şeyi anlamsızlaştırır. Çünkü gelen bir ölüm haberidir. Sonra başka düşüncelere geçilir. Kadının kocası onu akrabası olan bir psikiyatra götürmüştür. Yazarın hikâyelerinde doktorlara karşı çizilen olumsuz “imaj”ı burada da görürüz. Doktor, kadının duygularını anlayamaz ve onu herhangi bir hastalık kategorisine sokmaya çalışır. Hasta bunun farkındadır ve ilâçlarını alsa da bir daha o doktora gitmez.

Kadının yaşadığı duygusal sorunları eşinin hiç anlayamaması ve ona destek olamaması kadına çok zor gelir. Adam, eşinin çok değer verdiği başörtüsünü açması için, yukarıda da bahsettiğimiz gibi, fetvalar bulur:

“Fetva nereden bulunuyor böyle? Kocama fetvayı veren, benim hayatımı delik deşik edecek fetvayı veren, benim kalbimi biliyor mu? Sevabın bile kefaretini ödeye ödeye, bugüne geldiğimi biliyor mu?”¹³⁴

¹³² Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 75.

¹³³ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 80.

¹³⁴ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 85, 86.

Başörtü meselesinin işlendiği bir diğer hikâye “Kapanmayan Yaralar Antolojisi”dir. Hikâyenin başkahramanı Nihan başörtülü olduğu için İstanbul’daki okulunda soruşturma geçirerek Afyon’a sürülmüştür. Bu süreçte okuldaki arkadaşlarından herhangi bir destek görmemiştir. Onlar Nihan’a yardım ederlerse başlarının derde gireceğini düşünmüşlerdir. Nihan yaşadığı olaylardan dolayı etrafındaki insanlara kırgındır. Okuldan ayrılan her öğretmen için para toplanıp hediye alındığı hâlde onun için bu yapılmaz. Bu durum bile diğer öğretmenler için bir risk olarak algılanır:

*“İçten bir şekilde uğurlarlarsa dosyalarına işlenecekmiş gibi sanki. Hatıra niyetine bir hediye verirlerse ‘memurin kanununa’ muhalefetten ekmek parasından olurlarmış gibi. Tavrını onaylamadıklarını belirtmek için ‘Keşke sen de ...’ deyip susmuşlardı.”*¹³⁵

Nihan’ın sorunları Afyon’a gelmekle de bitmez. Orada da başörtüsünden dolayı dışlanır. Öğretmenler odasına girdiğinde o yokmuş gibi davranılır veya o gelir gelmez masadan kalkıp gidilir.

Nihan, uğruna bu kadar sıkıntılara katlandığı başörtüsü konusunda önceleri aynı saflarda yer alan arkadaşlarının bugünkü durumunu annesinden gelen mektupla öğrenir ve mektupta yazanlar onu üzer:

*“Yere göğe koyamadığın Nüzhet Ağabey’in ‘Vizyon değiştirmem gerek’ diyerek karısı Emine’nin başını açmasını istemiş. Erkeklerin vizyonu hanımlarının görüntüsünden ulaşıyor dört bir yana. Emine hafızdı biliyorsun. Vizyon için hafız hanım nasıl bir yükse ‘Çocuklarım var diyerek’ başını açtı Emine. Önce ağladı. Sonra elinde bir sigarayla görmeye başladım orda burda. Dün saçları civciv sarısına bulanmıştı.”*¹³⁶

¹³⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 55.

¹³⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 60.

“Eksik Kalan” hikâyesinde ise Dilek başörtülüdür. O çok çalışkan ve başarılı bir öğrenci olduğu hâlde sınav günü başını açmak zorunda olduğu ve bu durum kendisini olumsuz yönde etkilediği için dört defa sınava girmesine rağmen sınavı kazanamaz:

“Telkin ediyordu kendisini. Başını açıyormuş gibi değil. Eldivenini çıkarıyormuş GİBİ. Eldivenini çıkardığını düşün. Hadi düşün. Herkes tek tek içeri girerken ona kapıda ‘Çıkart şu başındakini ’ diyorlardı.

Başındakini çıkarıyordu.

Başındakinin içinde kalbi kalıyordu.

Aklı kalıyordu.

Onuru kalıyordu.

Herkes annesini babasını bırakıyordu sınav salonunun dışına. Dilek bütün uzuvlarını.”¹³⁷

Başkaları başını açmasını söylediği zaman Dilek’in olumsuz etkilendiğini düşünen annesi, kızına kimsenin açmasını istemeden başörtüsünü kendisinin açmasını öğütler. Fakat Dilek’in yaşadığı psikoloji değişmez:

“Çıkartmıştı.

Sürekli başını yokluyordu. Sanki her şey başının üstünden geçiyordu. Başını üşüyordu. Başından sonra bütün bedeni titremeye başlamıştı. Hayatının en uzun on beş dakikasıydı. Kendisini erteleyememişti.”¹³⁸

Bu hikâyede Dilek’in hayatının arka plânında annesinin hayat seyrini öğreniriz. Dilek’in babaannesinin, gelini Elif’e ettiği nasihatlerden Elif’in de başörtü konusunda sorun yaşadığı fark edilir:

“ ‘Kızım beni yanlış anlama ama... Yani demem o ki... Kocanın etrafında bir sürü genç, güzel kadın var. Şöyle çeki düzen ver kendine biraz. Saçlarına boya

¹³⁷ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 53.

¹³⁸ Gös. yer.

attır. Yüzüne gözüne azıcık sür sürüştür. Evin içinde örtme şu başındakini. 'İhtilal oldu' diyorlar. Postmodern ihtilalmiş bu! Karısının başı kapalı olanlara neler neler yapıyorlarmış... Hak ver kocanın sıkıntılarına. Hadi aç başını. Günahın benim olsun evladım. Bak Şadiye Hanımın kızı açmış başını. Kocası üniversitedeydi biliyorsun. Devir fedakârlık devri. Sedat bu yükün altından kalkamaz.' ¹³⁹

Elif'in başörtü konusunda yaşadığı sıkıntılar, eşinden kaynaklı sıkıntılardır. Hikâyede bu sıkıntılar detaylandırılmaz fakat Elif'in evliliğinin sona erdiği belirtilir.

Başörtü konusunun işlendiği başka bir hikâyeye olan "Dazlak" hikâyesinde ise okuduğu üniversitede başörtü yasağı başladığı için saçlarını dazlak yapan bir kız anlatılır. Kız başörtü yasağının haberini duyunca hemen okulu bırakma kararı alır. O arkadaşlarından farklı olarak oldukça sakindir, her şeyin olacağına varacağına inanarak kendini teselli eder:

"İngilizce öğrenmekse mesele, üç yılın ardından kendisi de ilerletebilirdi bundan böyle.

'Yarımdan sonra burada değilim ama yarınlar henüz bitmedi' diye vedalaştı arkadaşlarıyla.' ¹⁴⁰

Fakat aile fertleri kızın okulu bırakmasına karşıdır. Annesi, okulu bırakmaması için onu ikna etmeye çalışır. Kızın da bu teklife karşılık tek bir şartı vardır: Kafasını dazlak yapmak. Sonra kızın saçları annesinin yardımıyla kesilir ve dazlak yapılır. Annenin kızın kafasını dazlak yaptığı satırlarda anne ve kızın psikolojisi şöyle tasvir edilir:

"Kadın bebekken yaptığı gibi önce kızının saçlarını kokladı. Burnunun direkleri sızladı. Göz pınarlarına dolan yaşlar akmasın diye olabildiğince sıkı dişlerini. Neşeli bir şeyler söyleyerek kızını rahatlatmayı düşünüyor fakat elinin titremesini bir türlü durduramıyordu. Bütün dikkati ellerindeydi. Ellerine dikkat

¹³⁹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 49.

¹⁴⁰ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 65, 66.

ettikçe daha çok titrediklerini görüyor, daha çok titrediklerini gördükçe kızının saçlarını kesemeyeceğini düşünüyordu.

Kesilecek olan onun saçları değil miydi? Yıllardır itina ile baktığı, 'Belime kadar uzatacağım' dediği. Atlas yorgan gibi bir omzundan öteki omzuna savurduğu..."¹⁴¹

Kızın yenilmezliği, kendine olan güveni saçını dazlak yaparken aklından geçenlerle verilmiştir:

"Hiçbir duyguya geçit vermeden sınıksız toplayıp ördü saçlarını. Saçını toplarken dağılan olmamalıydı. Kaybeden. Yenilen. Asla!"¹⁴²

Saçlarını dazlak yaptığının ertesi günü okula giden genç kızı okul personeli yadigar, yaptığının bir eylem olduğunu düşünüp bu eylemin kendilerini zora sokacağını belirterek kızdan başörtüsünü örtmesini isterler:

"Örtün!!! Başörtülü olmanız, dazlak olmanızdan daha az tehlikeli bizim için."¹⁴³

"Yaşayamadığımız Dünya" hikâyesinde ise Aslı başörtülü bir üniversite öğrencisidir. Hocası radyo programlarıyla ilgili bir araştırma ödevi vermiştir ve ödevin cemaat radyolarını kapsamadığını özellikle vurgulamıştır. Aslı bunun üzerine ödevi yapmak için Cahit adlı bir radyo programcısının "Yaşayamadığımız Dünya" programını mecburen dinlemeye başlar. Sonra da kendisinden randevu alıp onunla röportaj yapmak üzere radyoya gider. Cahit'in gerçek ismi Sıtkı'dır. Sıtkı, Aslı'yı başörtülü görünce onunla alay eder, ona yardımcı olmak istemez. Fakat Aslı'nın kendinden emin tavırlarından sonra geri adım atar ve Aslı'nın giyinişini tasvip etmese de ödevini yapmasına yardımcı olur.

¹⁴¹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 72, 73.

¹⁴² Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 73.

¹⁴³ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 74.

Yine aynı hikâyede Aslı'nın üniversiteden hocası başörtülülere karşı olumsuz bir bakış açısına sahiptir. O bütün dindarların bir ve aynı olduğunu, cemaatin başka türlü olmalarına izin vermediğini düşünmektedir. Ona göre, başörtülüler başörtülerinden dolayı diğer insanlarla iletişim kurmakta zorlanırlar. Aslı, radyo programcısı Cahit ile yaşadığı olumsuz görüşmeden sonra aklından geçirdikleriyle hocasına hak vermeye başlar:

“ ‘Siz haklıydınız. Benim kimliğim, yani kimliğimi herkes için aşikâr kılmam iletişim kurmamı engelliyor. Benim açımdan değil. Muhatapların açısından. Şehrin dış kapıları, iç kapıları, billurdan, zümrüitten kapıları var. Ben sadece dış kapıdan içeri girebiliyorum. ’ ”¹⁴⁴

Yukarıda ele aldığımız hikâyeler yazarın başörtüsü yasaklarını öncelikli konu olarak işlediği hikâyelerdir. İncelediğimiz beş hikâyenin üçü *İki Kişilik Rüyalara* kitabının “Bahçe” bölümünde art arda sıralanan hikâyelerdir. “Yaşayamadığımız Dünya” hikâyesi *Âhir Zaman Gülüşleri*'nde, “Kapanmayan Yaralar Antolojisi” ise *Senin Hikâyen* kitabında yer alır. Bu hikâyelerin yazıldığı yıllar Türkiye’de başörtüsü yasağının sert bir şekilde uygulandığı yıllardır.

Yazar daha sonra yayımladığı hikâye kitabı *Rüzgâr Avı*'nda da başörtü konusunu işler. Fakat bakış açısı öncekilerden oldukça farklıdır. Bu kitapta diğer hikâye kitaplarında anlattığı başörtülü kadınlardan çok farklı başörtülü kadın kişileri vardır. Önceki hikâyelerindeki başörtülü kadınlar kendini geliştirmiş, kendine güvenen, entelektüel bir bakış açısına sahip, ilkeli kadınlar iken; *Rüzgâr Avı* kitabında şeklen başını örttüğü hâlde özünde dinle bütünleşmemiş kadınlar çoğunluktadır. Bu kadınlar da, eski hikâyelerinde anlattığı başörtülü kadınlar gibi toplumda bir yer edinmek isterler, herhangi bir yasakla karşılaşmazlar. Fakat bazıları oldukça niteliksiz, gösteriş meraklısı kişilerdir. Söz gelimi “Etiket” hikâyesinin “Bir Köşem Olsaydı Şöyle Denize Nazır” bölümünün “Avni Bey’in Karısı” alt bölümünde Avni Bey’in karısı Hümeýra, bu anlamda dikkat çekici bir kahramandır.

¹⁴⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 98.

O, başını örtmüştür ancak onun din adına yaptığı başka şeyler dikkati çekmez. Meselâ bir başörtüsüne 250 euro verecek kadar müsriftir. Bulunduğu ortamlarda dikkat çekmek adına dış görünüşünü çok önemser. Eğitim seviyesi ise düşüktür. Kimya Fakültesi'nde sadece bir ay okuduktan sonra evlenmiştir. Yazar böylece hikâyede Hümeysra Hanım'dan hareketle günümüzün bazı başörtülü kadınlarını da eleştirir.

Fakat aynı hikâyede karşımıza çıkan yazar Müberra Esen, Hümeysra'dan oldukça farklıdır. O Hümeysra gibi gösteriş meraklısı değildir, özle ilgilenir. Şekille ilgili her şeye karşıdır. Bu yönleriyle Müberra Esen, yazarın önceki hikâyelerindeki başörtülü kahramanlara benzer:

*“Ağırlanmak istemiyorum. İmaj istemiyorum. Promosyon istemiyorum. Halkla ilişkiler seremonisi istemiyorum. İnsan. O kadar. Etiket umurumda değil. Sunum umurumda değil”*¹⁴⁵

Müberra Esen gittiği yerlere şeklen sıradan bir şekilde gitse de iyi yetişmiş biri olduğu için kendisiyle ilgilenenler çoktur. Bir akşam Müberra Esen ile Hümeysra aynı davete katılırlar. Fakat bütün dikkatler Müberra Esen üzerinde olduğu için Hümeysra onu kıskanır:

*“Bu kadar mesai. Bu kadar çalışma. Bunca itina. Eee... Yani!!! Nasılsınız Müberra Hanım. Müberra Hanım kim ya! KİM! Ninem gününden kalmış başörtüsü ile. Dikişi açılmış ayakkabıları ile Müberra Hanım kim ya. Yazarmış. Ne yazmış. Yazmış da Nobel mi almış! Yazdığı yazılar ile hastalara şifa, dertlilere deva mı olmuş yani.”*¹⁴⁶

Müberra Esen'in gittiği yerlerde ilgi görüp, iyi ağırlanması da başörtü sorununun çözüldüğüne ve toplumun geldiği noktaya işaret eder.

¹⁴⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 19.

¹⁴⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 16.

“Etiket” hikâyesinden birkaç bölüm sonra da karşımıza Füsun isimli kahraman çıkar. Füsun, Hümeyra’nın kardeşidir ve kitapta şu ifadelerle tanıtılır:

*“Doğma büyüme Almanyalı kızımız. Ailevi sebeplerden liseyi Türkiye’de okumuş. Başörtü yasağı sertleşince Almanya’ya geri dönmüş. Moda ve tasarım okumuş. Çizdiği başörtü desenlerini bir iki firmaya çaldırılmış.”*¹⁴⁷

Ayrıca Füsun’un organik temalı çizimleri ve özellikle çocuklar için tasarladığı kıyafetler, Danimarka ve İsveç’te moda olduğu için Kuzey ülkelerinde kendi çapında bir “marka” olmuştur. Onun meslek prensibi tüketimi hızlandıracak hiçbir giysi ve ürün pazarlamamak ve dünyanın tek bir zerresini bile boşa harcamamaktır.

Görüldüğü üzere Füsun ilkeleri olan bir kahramandır. Neyi niçin istediğini bilir. Hümeyra gibi şeklen başını örttüğü hâlde özünde din adına hiçbir şey yapmayan bir kahraman değildir. O, moda olsun diye kapanmaya karşıdır. “Etiket” hikâyesinde geçen şu ifadeler, Füsun’un başörtüye bakış açısını özetler mahiyettedir: *“Hanımlar tesettürde sözüm ona vücut hatlarını gizliyorlar ama hatunun hazırladığı dosya tam da ruhum ayaklarınızın altında temasını barındırıyor.”*¹⁴⁸

Füsun, Müberra Esen gibi, yazarın önceki eserlerindeki din adına başını örten kahramanlara benzer.

Hümeyra, eşinin gölgesinde yaşamaktan yorulmuş, bir şeyler yapmak istemektedir. Bunun için de işinde oldukça başarılı olan kardeşi Füsun’u kullanarak kâr etmek ister. Füsun’u Naciye adında butik sahibi bir kadına götürür. Füsun fikirleriyle Naciye’ye yardımcı olacaktır. Naciye ise gelen müşteriye göre kıyafet ve çeşit çeşit maske imal eden biridir. Naciye, Hümeyra’nın niyetini anlamıştır fakat onun derdi de Füsun’un otobiyografisi üzerinden kendi markasını yaratmaktır.

¹⁴⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 32.

¹⁴⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 27.

Sanatkâr *Rüzgâr Avı* kitabındaki iç içe geçmiş bu hikâyeleriyle okuyucuya farklı farklı başörtülü tipler çizer. Eski hikâyelerinde ilkeli, kendine güvenen, münevver başörtülü tiplere karşın bu kitapta karşıt özelliklere sahip başörtülüler vardır. Aslında bu durum okuyucu açısından yadırganacak bir durum değildir. Çünkü *Rüzgâr Avı*'nin yayım tarihi 2013'tür. Bu yıllar Türkiye'de başörtüsü yasağının neredeyse, bütünüyle ortadan kalktığı, hattâ başörtüsü modasının başladığı yıllardır. Barbarosoğlu çizdiği Naciye ve Hümeyra kişileriyle bunu okuyucuya yansıtır.

Rüzgâr Avı kitabında bulunan “Haset” hikâyesinde ise banka memuru Didem'in son derece sığ bir bakış açısıyla başörtülü bir kadın tanıtılır. Lacivert beyaz puantiyeli başörtülü genç kız diye tanıtılan kadın, banka müşterisidir:

“Didem puantiyeli kız için iletişim özürlü diye geçiriyor aklından. Hiç de kibar değil diyor. Başörtünün üzerine oturduğu güneş gözlüklerine takılıyor gözü. Pahalı bir şey diyor. Kim bilir kaç para. Yeni sezonun malına benziyor.

Çantası taklit ama kesinlikle taklit. Gerçek bir Louis omuza böyle asılmaz.”¹⁴⁹

Didem'in anlattıklarından hareketle başörtülü kadının kişilik analizini yapmak zor olmakla birlikte bunlar, toplumun bazı kesimlerinin başörtülü kadınlara bakış açısını göstermesi bakımından önemlidir. Hikâyede Didem dışında banka şefi ve “keçi kızımız” diye anlatılan kahramanlar da başörtülülerle ilgili fikir beyan etmişlerdir. Şef paranın başörtülülerde olduğundan ve bundan dolayı onlara çok kibar davranılması gerektiğinden bahseder. “Keçi kızımız” diye tanıtılan kahraman ise gece bile bazı başörtülülerin başörtüleri üzerine güneş gözlüğü taktığından bahsederek görgüsüzlük vurgusu yapar. Böylece başörtülü kadın, başka kahramanların gözünden tanıtılmış, fakat herhangi bir olay içerisinde konuşturulup fikir beyan etmemiştir. Hikâye, onun kişiliğini analiz edecek malzemeyi bize vermez. Başörtülüdür, şık giyimlidir, pahalı bir telefona sahiptir ve bankaya dolar yatırmıştır. Fakat başörtülü kadının tasvirinin Didem gibi başkalarının kıyafetlerini incelemeye

¹⁴⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 67.

meraklı ve kendini ön plânda tutmayı seven, popüler kültürden etkilenmiş birinin bakış açısıyla verildiği düşünülürse başörtülü kadın hakkında yorum yapmak, biraz zorlaşmaktadır. Fakat Didem gibilere göre başörtülüler gösteriş düşkünü, dünya malı meraklısı kişilerdir.

Başörtülülere olumsuz eleştiri mahiyetinde başka bir hikâyeye ise “Her Sabah Paris” hikâyesinin “Hastane Günlüğü” bölümünde anlatılır. Hikâye hasta olan Yasemin Hanım’ın bakış açısıyla anlatılmıştır. Kendisi de başörtülü olan bu kadın, hastanede karşılaştığı iki hemşireyi anlatır. Hemşirelerden biri, çok hasta olduğu için kendisine öncelik tanıyan ve son derece kibar davranan sarı saçlı, zümrüt gözlü biridir. Diğerisi ise hastalara duyarsız, kendi âleminde erkek arkadaşıyla lâubalî sohbetler eden, pembe başörtülü, deniz gözlü hemşiredir:

“Ki bu sırada onkolojiden gelen hastanın koluna şırıngayı hoyrat bir şekilde batırmıştır deniz gözlü pembe başörtülü hemşire.

...

Pembe başörtülü kıkırdıyor.

Onkoloji servisinden gönderilen hasta ile göz teması kurmamaya dikkat ederek.

O kadar dikkatli ki. Hayatın neşesi sarmışken dört bir yanını, bir çift hasta bakışın o neşeyi delmesine asla razı değil”¹⁵⁰

Pembe başörtülü kadın, yazarın önceki hikâye kitaplarında görmeye alışık olduğumuz aydın başörtülü kahramanlardan oldukça uzaktır. Yazar din icabı başını örten bir kadının merhametsiz, duyarsız, dikkatsiz olması çelişkisini hikâyede etkili bir şekilde işlemiştir.

“Mutluluk Onay Belgesi” hikâyesinde ise gece mavisini başörtüsü takan 70 yaşlarındaki kadının, uçağın önünde selfi çekmesi eleştirilmiştir. Kadın son selfisini uçağın önünde çekmeye çalışırken merdivenden yuvarlanmış, onun yüzünden uçak

¹⁵⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 112.

45 dakika gecikmeli kalkmıştır. “Yumruk Yumruğa” hikâyesinde ise son model cep telefonu ile uluslararası bir toplantıda selfi çeken başka bir başörtülü kadının eleştirisi yapılır.

Yazarın bazı hikâyelerinde ise başörtü meselesi konu olarak anlatılmasa bile çok sayıda başörtülü kadın vardır. “Dostlukların Son Kullanma Tarihi” hikâyesinde Saime, başörtülü bir kahramandır. “İmajatörün Evi” hikâyesinde Nuri Hoca’ya derdini anlatmaya giden kadın, başörtülüdür. Hattâ Nuri Hoca başörtülü bir kadının falcıya gelmesine şaşırır. Bu şaşırma ifadelerinde başörtüye övgü gizlidir:

“Bu haza hanımefendi duruşlar. Falcıların yolunu aşındırmış olamazsınız hanımefendi. Başınızdaki başörtüye ihanet eden bir duruş yok hiçbir uzvunuzda.”¹⁵¹

“İlan” hikâyesinde ise esas hikâyeye tesadüfen dâhil olan başörtülü bir üniversite öğrencisi vardır. Hikâyede kendini tanıtmaya çalışan bir adam, rastgele seçtiği ve hiç tanımadığı başörtülü bir kızın fotoğrafını kullanarak, fotoğraftakinin eşi olduğu ve eşinin, iki kızını da alarak kendisini terk ettiği yalanını uydurup televizyon programlarına çıkar. Fotoğraftaki kız, başörtü eylemlerine katılan başörtülü bir üniversite öğrencisidir. Katıldığı başörtü eyleminde şiddet görüp hastanelik olur. Gittiği hastanede ise mağdur olduğu düşünülen adamın karısı zannedildiği için olumsuz eleştirilere maruz kalır. Bu durum kahramana zor anlar yaşatmıştır.

Yazarın *Rüzgâr Avı* hikâye kitabına kadar anlattığı başörtülü kahramanlar başörtülerinden dolayı engellemelerle karşılaşmışlardır. Yazar bir kadını anlatırken başörtüyle ilgili bir meseleden bahsetmeyecekse o kadının başörtülü olduğunu belirmez. Hattâ başörtü meselesinin anlatıldığı hikâyelerde bile başörtülü kadınlar tasvir edilirken başörtülü oldukları hemen vurgulanmaz. Onlar da diğer insanlar gibi hayatın gündelik akışında yaşarlar. Bir aile ve dost çevreleri vardır. *Rüzgâr Avı* kitabındaki hikâyelerde ise başörtü modası başladığı için kahramanların başörtülü olduğu doğrudan vurgulanır:

¹⁵¹ Fatma Barbarosoğlu, Gün Akşamsızdır..., s. 52.

“İyi güzel. Cici kızlar. Başörtüleriyle icratlarını-aman icraat işte icraatın içinden- yapıyorlar. Ama ne münasebet yemek servisi engelleniyor. Lütfen. Bilet satılırken böyle yapılmıyor ama...”¹⁵²

“Didem puantiyeli kız için iletişim özürlü diye geçiriyor aklından. Hiç de kibar değil diyor. Başörtünün üzerine oturduğu güneş gözlüklerine takılıyor gözü. Pahalı bir şey diyor. Kim bilir kaç para. Yeni sezonun malına benziyor.

Çantası taklit ama kesinlikle taklit. Gerçek bir Louis omuza böyle asılmaz.

Puantiye başörtülü kız, sarı saçlı kızın beş dakika önce herkese itina ile yaklaşan tutumunu, herkese şapur şapur bize gelince yarabbi şükür diye değerlendiriyor.”¹⁵³

Fatma Barbarosoğlu'nun anlattığı başörtülü kahramanlar, kendileri istediği için başlarını örterler, bu konuda ailelerinden herhangi bir baskı görmemişlerdir. “Eksik Kalan” hikâyesindeki Dilek, “Dazlak” ve “Sevabın Kefareti” hikâyelerindeki adı söylenmemiş kahramanlar bu konuda örnek olarak gösterilebilir.

Eserlerde inançları gereği başlarını örten kadınlar, daha önce ifade ettiğimiz gibi, münevver, kendine güvenen, yaşadığı olumsuz durumlarda kendini çok iyi ifade edebilen kahramanlardır. Onlar başörtüsünü *Rüzgâr Avı* kitabındaki Hümeysra, Naciye gibi, görünür olma derdiyle örtmezler. Gerekliğinde başlarını neden örttüklerini güzel bir şekilde dile getirirler. Meselâ “Yaşayamadığımız Dünya” hikâyesinde radyo programcısı Cahit'in, Aslı'ya son derece laubali bir tavırla neden başını örttüğünü sorması üzerine Aslı kendini güzel bir şekilde ifade eder:

“...Sen dürüst biri misin bakalım? Başına türban sarmak kolay. Sen öteki insanlardan daha mı üstün görüyorsun kendini? Ben daha dindarım, diye ortalıkta dolanmak için ne gibi geçerli nedenlerin var?”¹⁵⁴

Aslı'nın cevabı hazırdır ve gayet nettir:

¹⁵² Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 43.

¹⁵³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 67.

¹⁵⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 95.

*“Dindarlığın tek ölçütü başörtü takmak değil. Ama kabuğudur. Kabuk olmadan öz olmaz. Ben başörtü takarak sadece insanlara bir güvence veriyorum. Benden size bir kötülük gelmez. Ben Allah’a teslim olmuş bir kulum, diyorum.”*¹⁵⁵

Aynı şekilde başörtülü kahramanlar kendilerine yapılan hakaretlere zekice cevap verebilecek kapasiteye fazlasıyla sahiptirler. Söz gelimi “Kapanmayan Yaralar Antolojisi” hikâyesinde başörtülü öğretmen Nihan’a pos bıyıklı meslektaşısı elindeki sopayı ayak ucuna doğru pervasızca sallaya sallaya *“Hocanım, sizi artık okulda görmek istemiyoruz.”*¹⁵⁶ deyince Nihan’ın cevabı hazırdır:

*“ ‘Hayatta görmek istemediğimiz çok şey vardır Taner Bey. Biz görmek istemiyoruz diye hiçbir şey yok olmaz. Ya da bizim yok etme hakkımız doğmaz değil mi’ ”*¹⁵⁷

Başörtü yasağından dolayı yapılan başörtü eylemleri de doğrudan anlatılmasa da birçok hikâyede hissettirilir. “Dazlak” hikâyesinde Seher’in annesi başörtü eylemi yapan kızlara her gün kurabiye götürür. “Büyüme” hikâyesinin sonunda ise anneyle oğul başörtü eylemine giderler:

“ ‘Biz temiz dilencileriz değil mi anne!’

*‘Hayır, biz dilenci değiliz. Sadece elimizden alınanları istiyoruz. Başkalarına ait olanları değil.’ ”*¹⁵⁸

“Kapanmayan Yaralar Antolojisi” hikâyesinde başörtülü Nihan’ın hayatının yanı sıra Cenân’ın hayatını da öğreniriz. Cenân başörtü eylemlerine katılan bir genç kızdır. Annesine göre eylem yaparken soğuk havalarda beklediği için hasta olmuştur. Cenân hastalığından dolayı 35 kiloya kadar düşmüş ve Vakıf Gureba Hastanesi’nde yatmıştır. Hikâyenin devamında da Cenân’ın öldüğünü öğreniriz. Cenân’ın annesi, duygularını şöyle ifade eder:

¹⁵⁵ Gös. yer.

¹⁵⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 51.

¹⁵⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 52.

¹⁵⁸ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 64.

“Annesi ‘O soğuk havalarda beklemeyin dedim size!’ diye bağıyordu. ‘Hadi git arkadaşın için gazeteye ilân ver! İlân ver ve de ki, Beyazıt eylemi sadece Beyazıt’ta değil! Vakıf Gureba Hastanesi’nde yatan bir Cenân da var. Sayıyorsanız hepimizi, Cenân’ı saymayı unutmayın. O artık 35 kilo. Ama 35 kilolar da sayılır değil mi?’”¹⁵⁹

Yazar başörtü meselesini kadın merkezli olarak ele almıştır. Sorunu yaşayan, kadınlardır. Hikâyelerde onların mücadeleleri, başlarını açmamak için direnirken yaşadıkları zorluklar, etraflarındaki insanlar tarafından dışlanmaları anlatılır. Bu süreçte onlar ya tamamen yalnızdır ya da anneleri tarafından desteklenmektedirler. Başörtülü eşlerin hikâyeleri anlatılırken kadınlar tamamen yalnızdırlar. Kocaları tarafından destek görmezler. Hattâ “Sevabın Kefareti” hikâyesinde başını açmamak için direnen kadına eşi başını açması için fetvalar bulur. Adam eşinin sıkıntılarını anlayamaz ve hasta olduğunu düşünerek onu akrabası olan bir psikoloğa yönlendirir. Dilek’in hayatının yanı sıra annesi ve babasının hayatını da öğrendiğimiz “Eksik Kalan” hikâyesinde Dilek’in annesi Elif de başörtü konusunda yalnızdır. Eşinden destek görmez ve ondan ayrılır. “Kapanmayan Yaralar Antolojisi”nin arka plânındaki hikâyede ise “vizyon” değiştirmek isteyen kocasının istemesiyle Emine başını açmıştır:

“Yere göğe koyamadığın Nüzhet Ağabey’in ‘Vizyon değiştirmem gerek’ diyerek karısı Emine’nin başını açmasını istemiş. Erkeklerin vizyonu hanımlarının görüntüsünden ulaşıyor dört bir yana. Emine hafızdı biliyorsun. Vizyon için hafız hanım nasıl bir yükse. ‘Çocuklarım var’ diyerek başını açtı Emine”¹⁶⁰

“İmajatörün Evi” hikâyesinde ise doğrudan eşinin başını açtırmak isteyen bir koca yer almasa da yine yalnızlaştırılan başörtülü bir kadın vardır.

Başörtülü eşler başörtü meselesinde yalnızken başörtülü öğrenciler veya başörtülü çalışanlar anneleri tarafından destek görürler. Anneler de başörtülüdürler

¹⁵⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 53.

¹⁶⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 60.

hattâ kimi anneler öğrencilik yıllarında başörtü sorunu yaşamış ve okulu bırakmışlardır:

*“Erken evlenenlerin kızları, annesinin üniversite kapıları önünde ekmiş olduğu acıları toplamak üzere üniversite kapılarında. Hayat değişirken biz bir örnek acıları içinde yaşıyoruz. Kovulmuş bir nesildik. Çocuklarımıza mirasımız kovulmanın üstüne dayak oldu.”*¹⁶¹

“Dazlak” hikâyesi anne kız ilişkisinin çok güzel yansıtıldığı hikâyelerden biridir. Hikâyede anne, kızının yanındadır ve ona moral verir. Kızının saçlarını dazlak yapma kararına saygı duyar ve bu konuda ona yardım eder.

Annelerin aksine babalar, kızlarına destek olmazlar. Onlar ya arka plândadır ya da kızlarının başörtü yasağını protesto etmesinin karşısındadır. Meselâ “İlan” hikâyesinde kızının başörtü eylemlerine katılmasına karşı bir baba vardır. “Dazlak” hikâyesinde ise okulu bırakma kararı alan kıza babası hiçbir tepki göstermez. Babayla ilgili anlatılanlar sadece bir cümledir:

*“Baba, ‘Bu fikirden vazgeçmeli, sen vazgeçirmelisin’ der gibi bakıyordu.”*¹⁶²

“Çay Bahçesi” hikâyesinde ise modern giyimli iki hanım, başörtülü bir kadını eleştirir. Başörtülü kadın, başörtüsünün ruhuna aykırı bir giyiniş sergiler. Üzerindeki pardösü yırtmaçlıdır ve yırtmaçtan pantolonu görünür. Ayak bileğinde halhaller vardır. Giydiği ayakkabı yüksek ökçeli, dikkat çekici bir ayakkabıdır. Başörtülü kadın yanındaki cılız oğlanın beline sıkı sıkıya sarılmış deniz kenarında yürümektedir. Yaşlı modern kadınlardan biri, başörtülüğü inceler ve *“Ayol bunlar da hiçbir şeyden geri kalmıyor.”*¹⁶³ yorumunu yapar.

¹⁶¹ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 54.

¹⁶² Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 72.

¹⁶³ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 53.

Alpay Doğan Yıldız, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Kırık Kalpler: Başörtülü Kadınlar” adlı makalesinde başörtü meselesiyle ilgili şunları söyler:

“Yazar başörtülü oldukları için ötelenen, yasaklanan kadınların kırık kalplerini dikkatlere sunmuş, okuru onların huzursuz ama kararlı zihinleriyle yüze getirmiştir. Başörtüsü takmanın gerekçeleri, başın açılmasına karşın ‘fetvalara’ karşı fetvalar, yorumlar vb. konular bu hikâyelerin meselesi değildir. Yazarın karakterleri başörtüsünün gereğine inanmış ve başlarını örtmüşlerdir. Başörtüsünü yasaklayan resmi otoriteye verilen sivil tepkilerden ‘hatırlama’ şeklinde söz edilir. Resmi otoritenin yasakçı tavrının yasal, hukuki durumu da tartışılmaz.

...

Hikâyelerde başörtüsüne karşı resmi tavırdan çok insanların olumsuz tavırları gösterilir. Başörtülü karakterleri resmi tavırdan çok -en yakınları da dahil- insanların kendilerini anlama gayreti içine bile girmemeleri, kendilerinden küçük bir duygusal desteğin dahi esirgenmesi üzer.”¹⁶⁴

Yazarın başörtüsü konusunda anlattığı hikâyeler, bizlere onun bu konuda kendi yaşadıklarını hatırlatır. O da hikâyelerindeki bazı başörtülü kahramanlar gibi başörtüsü sorunu yaşamış ve zor zamanlar geçirmiştir. Kübra Yalçinkaya, yazarla yaptığı mülâkatta bu konuyla ilgili sorularına şu cevapları almıştır:

“- Hikâyelerinizde başörtüsü meselesi sebebiyle sorun yaşamış genç kızlar veya onların penceresinden bakan biri çok var. Siz ne zaman kapandınız?

F.B.: Birinci sınıfta kapandım. İki ay girmişimdir okula başı açık, sonra kapandım.

- Peki sıkıntı yaşadınız mı o dönemde, çalkantılı bir dönem 80’li yıllar.

F.B.: Birinci, ikinci sınıfta sıkıntı olmadı; üçüncü sınıfta yasak geldi.

¹⁶⁴ Alpay Doğan Yıldız, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Kırık Kalpler: Başörtülü Kadınlar”, *İtibar Dergisi*, Sayı 17, 2013, s. 67.

- İhtilal zamanı ne zamandı?

F.B.:80.

- Üniversiteye İlk girdiğiniz yıl mıydı?

F.B.: Evet; ama o zaman başörtüsü yasağı yoktu. Üçüncü sınıfın ikinci döneminde geldi.

- Nasıl devam ettiniz peki?

F.B.: Felsefe koridoruna çıktığımız zaman kimse karışmıyordu, giriş kapısından geçmek önemliydi. Üçüncü sınıfta çok devam etmedik, notlar alarak sınavlara girerek. Hiç unutmuyorum haziranda, başımda siyah tülbent var, siyah tülbentün üstünde peruk var, peruğun üstünde file var, onun üzerinde bere var. Böyle gidiyorduk okula. Benim migrenim o dönemden kalmadır. Ama ben yaşadıklarım için geriye bakıp da sıkıntılıydı diyecek biri değilim. Çünkü bizi yetiştirirken büyüklerimiz zor kelimesini lügatinizden çıkaracaksınız dediler. Zor kelimesi yoktur bende. Bilmem o kelimeyi ve bir başkasına anlattığımda mesela ne kadar da zordu demem. Ne kadar zormuş dediklerinde, acaba zor muymuş diyorum. Ama kendim zordu demiyorum, öyle bir kelimem yok benim.

....

- Başörtüsü yasağı geldiğinde ailenizde kızım başını aç diyen oldu mu?

F.B.: Yok. Ben kendim ilk önce gitmek istemedim, okulu bıraktım, Kuran kursuna gideceğim, dini eğitim alacağım dedim. Bir gittim, iki gittim hiç hoşuma gitmedi Kuran kursundaki atmosfer. Babam sen bilirsin dedi. Sonra devam etmeye karar verdim. Hiç karışmadılar; ama mesela başımı örterken ağabeyim karışmıştı. Annemler o sıra Manisa'daydılar, biz ağabeyimle büyükannemlerde kalıyorduk İstanbul'da. Ben de felsefeye yeni başlamışım, birkaç ay geçmiş, rahmetli büyükannemler hacdan gelmişlerdi, 80 yıldı. Hacda dua etmiş benim başımı örtmem için, ama sonradan söylemişti. İlk derse girdik felsefede. Hoca amfide

ders anlatırken şöyle demişti: ‘Bu nedir? Masa. Masa olmadan önce neydi? Tahta. Tahta olmadan önce neydi? Ağaç. Ağaç olmadan önce neydi? Tohum. Tohum olmadan önce ne oluyor?’ İlk ders mesela beni en etkileyen kısım budur. Aradan birkaç vakit geçti. Allah selamet versin, gittik yanına. Dedi ki: ‘Felsefenin azı insanı dinsiz yapar, çoğu dindar yapar.’ Deli gibi felsefe kitapları okumaya başladım; ama nasıl okuyorum, kendimi hiç iyi hissedemiyorum. Herkes çok okuyor da ben az okuyorum zannediyorum. Herkesin benim gibi ilk tercih, ikinci tercihle geldiğini zannediyorum. Felsefe başka türlü okunmaz ki niye okunsun. Bir tutkusu vardır, öyle okuyordur zannediyorum. Hani kişiyi nasıl bilirsin, kendin gibi bilirsin. Ağabeyim fark etti. Paramız bitti, o sırada da banka havalelerinde sorun var. Ağabeyim Manisa’ya gitti, para getirecek evden. Dedi ki hiç unutmuyorum gece on bir civarı, o trene binecek: ‘Ben sende birtakım meyiller görüyorum. Bak, sakın başını örtme. Başını örtersen, sen çok istikbali açık bir kızsın.’ Bunu diyen de benden çok büyük biri değil, iki yaş büyük; ama çok hürmet ettiğim için, o da çok ağabeylik yapıyor. Öyledir tabi hürmet etmesini bilerseniz, ağabeyiniz ablanız olur. Etmezseniz dalaşırsınız. ‘Senin istikbalin çok açık, sakın başını örtme’ dedi. Ağabeyim gitti, abdest aldım, iki rekat namaz kıldım, başımı örttüm, yattım. Büyükannem hasta oldu zannetmiş. Ertesi gün, Kasım ayıydı, soğuk bir Kasımdı ki ben günlük hayatta da başımı örtmeden önce başımı örten bir insandım. Bere takarım, başörtü takarım, kaşkol takarım. Kulaklarım çok hassas çünkü. Başımı örttüm gittim, büyükannem hiç yadırgamadı. Sonra okuldan geldim, namaz kılıyorum. Kaza namazlarımı kılacağım ya bitmiyor namazım. Dindar olmakla birlikte bir korku da var insanlarda. Tarikata girer çocuğu, aklını çelerler, aşırıya kaçır. Aşırı kısmı çok vurguludur. Kapıyı açıyor, kapatıyor. Evin mimarisi çok enteresan bir mimari. Camekanlı kapıydı ve üç oda birbirine bağlıydı. Üç odadan bir diğerine geçebiliyorsunuz. Kapatıldığında üç ayrı oda oluyor. Kapılar çok ses yapıyor. Geliyor gidiyor. ‘Bu çocukta bir haller var, ne bitmeyen namazlar kılıyor bu böyle’ diye söyleniyor. Halbuki ben kaza namazı kılıyorum. Bize dediler ki kılmadığınız namazları hesaplayın. Her gün üç tane kaza namazı kılırsam, bilmem kaç yaşına kadar ancak ödeyebileceğim. Daha sonra çok devam etmedim, ilk aşk hiçbir zaman devam etmiyor. Öyle bir korkuları olmuştu. Hattâ mahalledeki bir sürü insan da çok tepki verdi. Ara sokaklardan geçiyorum, caddeye çıkmak

için, Boşnak bir mahalleden geçiyorum ve çocuklara tuhaf geliyor. Üniversiteli abla, o sıralar çok yaygın değil üniversite. Ağabeyim üniversiteli, ben üniversiteliyim. Çocuklar arkamdan bağıyorlar: 'Üniversiteli abla gidiyor, üniversiteli abla geliyor.' Onlara belli ki kıyafetim de değişik geliyor. Bir de ben pelerin giyiyordum, pelerin giymek şiirsel bir şey. Pardösü gibi değil, pelerin giyince de şöyle rüzgârdan uçuşarak gidiyor ya dikkat çekiyor. Hattâ sınıf arkadaşlarım, felsefedekiler bir şiir yazmışlardı. Tabi turnak içi şiir. Arkadaşım benim çok uzun boyluydu, beraber okuduğumuz arkadaşım. 'Gacirt dedi açıldı kapı./Süzüldü içeri mavi pelerinli, asma çantalı/Yanından ayrılmaz fasülye çangalı.'

...

- Başörtüsü yasakları ile ilgili eylemlere katıldınız mı peki?

*F.B.: 83'te başörtüsü yasağı geldiğinde çok eylem olmadı. Kapının önünde bekleme filan. Bunlara eylem diyorsak onlara katıldım; ama esas direniş, sistematik bir direniş 90'lı yıllardaydı. Ben o zaman yüksek lisans öğrencisiydim. Pendik'te yatılı okulda öğretmenlik yapıyordum. Onun için çok katılmadım eylemlere. "*¹⁶⁵

Yazar genelde kadın kahramanlarının başörtülü olduğuna dair soruya ise şöyle cevap verir:

"F.B.: Siz öyle görüyorsunuz, aslında bütün kahramanlarım başörtülü değil.

- Hepsi öyle değil ama var.

F.B.: Tabi ki başörtülü kahramanlarım olacak, çünkü hayat gibi yazdım. Mesela 'Hiçbir yer'in Müjgan'ı başı açıktı; ama onu okuyucular hep başı örtülü okumuş. Halbuki ben onu başörtülü tiplemedim, hiç öyle bir ibare yok; ama başı örtülü okumuşlar onu. Yazarı başörtülü olunca, kahramanı da öyle okuyor insanlar. Diyelim ki 'İki Kişilik Rüyalarda'daki 'Güzel Ölüm Defteri'ndeki o iki yaşlı kadın da

¹⁶⁵ Kübra Yalçınkaya, *age.*, s. 342, 343, 344.

aslında başı açık tiplerdir. Ama insanlar onu başı kapalı düşünüyor mesela. ‘Çuha Renkli Çocukluğum’da Sabahat Hanım, başı açık bir kadındır, Greta Garbo’ya benzeyen. Başı açık kahramanlarım aslında daha çoktur başı kapalılarından; ama imlemediğim için orada başı açık, başı kapalı diye okuyucu kafadan başı örtülü olarak okuyor. İtirazım yok, nihayetinde yazıldıktan sonra metin okuyucunun, nasıl isterse öyle okuyacak. Mesela ‘Medyasenfonu’nin başı açık kahramanları ile başı kapalı kahramanları eşittir neredeyse.’¹⁶⁶

Yazar sonuç olarak başörtü meselesini bazen başı kapalı kadınların yaşadıkları sorunlar, bazen de imaj uğruna başını örten kadınlar ekseninde sıkça işlemiştir. Yazarın ilk hikâye kitaplarında başörtü mağduru kadınlar varken özellikle *Rüzgâr Avı* kitabında gösteriş uğruna başını örten kadınlar ağırlıktadır. Yazar bu kadınlarla dinî gereği başını örten kadınların farklılığını göstermek için iki tip kahramanı aynı hikâyelerde kullanmıştır. Meseleden bahsederken yazarın başörtülü olmasını ve geçmişte başörtüsünden dolayı sorunlarla karşılaşmış olmasını da belirtmek gerekir.

2.5. “İMAJ” DÜŞKÜNLÜĞÜ

Barbarosoğlu’nun hikâyelerinde karşımıza en sık çıkan meselelerden biri “imaj”¹⁶⁷ düşkünlüğüdür. İmaj modernleşen Türk toplumuyla beraber hayatımıza giren bir konudur. Modernleşmeyle birlikte yapmanın yanı sıra yaptığını gösterme önem kazanmaya başlamıştır. “İmaj” bir yönüyle, yaptığını gösterme iken bir yönüyle de “mış gibi olma, mış gibi görünme” durumudur.

¹⁶⁶ Kübra Yalçinkaya, age., s. 350, 351.

¹⁶⁷ İmaj, Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğü’nde imge olarak açıklanmıştır. İmge kelimesinin karşılığına baktığımızda ise şu dört madde karşımıza çıkar:

1. Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya.
2. Genel görünüş, izlenim, imaj
3. Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj.
4. Duyularla algılanan, bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj.

“İmaj”lar öncelikle görüntüler yoluyla oluşturulur. Kişiler bu görüntüler yoluyla muhataplarının zihinlerinde farklı bir iz bırakmak isterler. Böylelikle herkesten farklı olacak ve akıllarda kalacaklardır. Günümüz dünyasında bu görüntüler yoluyla “imaj”lar oluşturmanın türlü yollarından biri de sosyal medyadır.

*“Görüntü egemen bir toplumda yaşadığımızdan başka görüntülerin ve onlara bağlı anlamların sürekli aktığı, kayganlaştığı bir dönemde yaşadığımız ortada. Bunu en çok saatlerimizi harcadığımız, bir şekilde orada da yaşadığımız sosyal medyadan biliyoruz.”*¹⁶⁸

Yazara göre, modern dünyada insanlara dayatılan birtakım sözde değerler vardır. Son yıllarda bu değerler medya aracılığıyla anlatılmaktadır. Medya moda değerleri her fırsatta çok çeşitli reklâm unsurlarıyla günümüz insanına dayatmaktadır. Bu reklâmlar bazen doğrudan bir ürün reklâmıyken bazen popüler bir insandan hareketle bir davranış, bir meslek veya bir giyiniş reklâmıdır. Popüler kültürün peşi sıra gittiğin bu “imaj”lar, insanların hayatını her alanda kuşatmıştır. İnsanlar bu “imaj”lar altında gerçek dünyaları yerine onlarla kurulu sahte bir dünyada yaşarlar. İşin en ilginç noktalarından biri de insanların yaşadıkları bu sahte dünyada kimsenin, bu sahteliğin farkına bile varmamasıdır. Barbarosoğlu, *İmaj ve Takva* adlı kitabında “imaj” ile ilgili şu yorumları yapar:

“Modern insan kimliğini en ziyade imaj yoluyla oluşturuyor. İmajlar tüketim toplumunun satın alınabilir nesnelere olarak imaj-maker’lar tarafından piyasaya sunuluyor. ‘Bana imajını göster sana kim olduğumu söyleyeyim.’ Geleneksel insanın hayat tasavvurunda mihenk taşı olan ‘yalan dünya’ imgesi modern insanın bilincinde de var, fakat dünyanın geçiciliğini hatırlatmaktan ziyade, oyun içinde oyunun meşruiyetini artırıcı bir muhtevaya bürünmüş olarak. Karşısındakinin önce nazarında, sonra zihninde iz bırakabilmek için kendi bedenini tekrar tekrar yeniden inşa etme yoluna gidiyor modern insan. Kendi bedeniyle oynayarak önce kendine, sonra başkalarına, kendi bedenine dair öyküler anlatıyor.

¹⁶⁸ Murat Tırpan, “Anlatı Makineleri”, <https://www.birgun.net/haber/anlati-makineleri-264671>, (11/08/2019)

Anlatılan öykülerin olumlu olması şart değil. Muhatabın zihninde bırakılacak izin olumlu bir iz olmasının şart olmaması gibi. Asıl olan dikkat çekmek ve fark edilmek. 'Farkı fark etsin!' diye diğerleri, imajın sürekli yenilenmesi, değiştirilmesi gerekiyor....Baudrillard post modern dünyanın anahtar kelimesi olarak 'gibi olmak' kavramı üzerinde durur. 'Gibi olmak' doğrudan görüntü ile gerçekleştirilebilecek bir kimliktir. 'Gibi olmak' beden başkalarıyla mukayese edilerek içine düştüğü mutsuzluk halinden, kostüm, makyaj ve gençlere özgü jest ve mimikler yoluyla teselli edilerek çıkarılmaya çalışılmasıdır.... Allah'ın yaratmış olduğu kul olarak 'bir tarağın dişleri gibi' birbirinin aynı olan insanlar takvadan imaja doğru seyreden ahir zaman yolculuğunda insan olma paydasında eşitlenmek yerine, para paydasında eşitlenmeyi tercih etti. Hayat parası olanların ne kadar parası olduğunu gösterebilecekleri bir sahneye dönüşürken, parası olmayanlar sanki paraları varmış gibi görünerek, yani imaja sığınarak hayat sahnesinde starlaşmayanların tesellisini icat etti.”¹⁶⁹

“İmaj”ın tarihine bakacak olursak bizim toplumumuz için Tanzimat yıllarına kadar gitmemiz gerekir. Oradan başlayıp günümüze kadar devam eden bir Batılılaşma “imaj”ı söz konusudur. Ancak 90’lı yıllarda medyanın günlük hayatımızda yaygınlaşmasıyla bu durum hız kazanmış, bilgisayar ve özellikle sosyal medya ile karşı konulmaz bir hâl almıştır. Artık insanlar, kabul edecekleri “imaj”ları ceplerinde taşıdıkları bilgisayarlar, telefonlar vasıtasıyla seçmektedirler.

“Hayatta fark edilmeyi, anlatmayı, göstermeyi’ ve gerektiğinde ‘başka görünmeyi’ önceleyen, ‘gerçek’i yerine ‘imaj’ı ile var olmayı ve bunlardan ‘fayda’ elde etmeyi hedefleyen insan zihniyeti, Fatma Barbarosoğlu’nun hikâyelerine konu olur.”¹⁷⁰ Yazarın hikâyelerinde “imaj” algısı çeşitli şekillerde kendini göstermektedir. Bazen bir eşyanın marka değeriyle, bazen bir mesleğe mensubiyetle, bazen de meşhur bir insan tavrıyla... Konunun ön plânda olduğu hikâyelere daha yakından bakarsak:

¹⁶⁹ Fatma Barbarosoğlu, *İmaj ve Takva*, 8.Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 13-20.

¹⁷⁰ Alpay Doğan Yıldız, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Eleştirilen Bir Zihniyet: İmaj Merkezli Hayat Algısı”, *Türk Edebiyatına Açılan Pencere*, Ankara, 2014, s. 524.

“Swan Sevenler Derneği”nde Swan markalı bir arabaya sahip bir adamın “imaj” merkezli hayatı anlatılır. Adamın 12 arabası vardır. Arabalarından Swan marka olanına verdiği isim ise Beyaz Kuğu’dur. Beyaz Kuğu onun için o kadar önemlidir ki bir kere bile camlarını açmamış, koltuklarını ilk günkü temizliğinde korumuştur. O Swan ile ilgili yazılan makaleleri okur ve aynı makaleleri arabaları sadece bir araç olarak gören karısına da okumayı dener. Üstelik en çok sevdiği gece kulübü çıkışında, müziği bile ihmal etmeden, yıldızlar altında... Oysa kadın için bu makaleler hiçbir şey ifade etmez. Adamın, otomobilleri ile kurduğu iletişim o kadar güçlüdür ki bu bütünleşmenin “onda birini” eşiyle kuramaz. Kahraman, Swan Sevenler Derneğinin üyesidir. Fakat onun Swan’ı eşinin arabayı aldığı bir gün küçük bir kaza geçirir ve arabanın bagaj kapağı çizilir. Adam bu çizikle arabanın sahiciliğine, güzelliğine bir zarar geldiğini düşündüğü için onu satmak ister. Fakat araba onun için o kadar önemlidir ki, satacağı kişiyi bile özenle seçmelidir. Gazetede satış ilânı üzerine arayan kişiye, Swan’ını hak edip etmediğine kendince ölçüt olabilecek sorular sorar. Müşteri sınavı geçince de bir bahaneyle ev telefonunu alır ve eşini arar. Eşine sorduğu sorulardan hareketle ailenin Swan’ını hak etmediğini düşünür ve arabasını satmaktan vazgeçer.

Hikâyede bir markaya olan düşkünlük anlatılmıştır. Başkahramanın hayatı 12 arabası üzerinden anlatılır. Ona göre bunlar mutluluğun kaynaklarıdır. Hikâyede özellikle vurgulanan, kahramanın Swan marka otomobilidir. Otomobilin işe yararlığından ziyade, markası ve bu marka üzerinden yaşanan haz vurgulanmıştır. Bu bir “imaj” meselesidir. Kahramanı mutlu eden, Swan’a bindiği zaman etrafa verdiği “imaj”dır ve otomobili sayesinde herkesten farklı olabildiği inancıdır.

“Hep Böyle” adlı hikâyede ise Ardahan’ın köylerine çekim yapmaya giden bir ekip vardır. Ekibin amacı oradaki yoksulluğu en tabii hâliyle anlatmaktır. Fakat köylüler kamera çalışmadan gayet rahat kendilerini ifade edip, tabii hâllerleriyle konuşurken kameranın ışığı yanar yanmaz “televizyondan satın aldıkları imajlarla” konuşmaya başlarlar. Yazarın ifadesiyle ya seçim propagandasına çıkmış muhtar adayı gibi ya da etraftaki güzel kızları ve güzel sesli çocukları öven tavırlarla konuşurlar. Ekip, insanları konuşturmak için türlü yollar dener fakat onları kamera

karşısında günlük hayattaki hâlleriyle konuşuramaz. Bunun sebeplerinden biri de oradaki insanların dış dünyayla diyalog kurabildikleri tek yolun televizyon olmasıdır. Onlar televizyondan türlü türlü “imaj”lar öğrenmişlerdir. Kameraları görür görmez de hemen o “imaj”ları gösterme çabasına girmektedirler. Vav diye tanıtılan kahramanın görüşüne göre, insanların kendi hayatlarını anlatma konusundaki tutuklukları televizyonda kendi hayatlarına benzer hayatları hiç seyretnemiş olmalarındandır:

“Kameralar devreye girer girmez, kendilerinden başka bir şeye dönüştüler. Jestleri ve mimikleri değişti. Duruşlarındaki o kendine aitlik gidip her gün seyredilen ve seyredildikçe hissizleşen görüntüden biri oldular ansızın. Su getirmek için çektikleri sıkıntıları kameraların yokluğunda anlatırken her birinin hikâyesi ne kadar canlı ve sıcaktı. Getirdiği suyun, yol boyunca üzerlerinde birikmiş olan tozu temizlemeye yetmediğini anlatan Mercan, hayallerini kameralar açıkken niye anlatmaktan vazgeçiyor? O ocağın başında gördüğü su dolu rüyaları ne güzel anlatmıştı.”¹⁷¹

Köydeki insanların televizyondan aldıkları “imaj”lar şu satırlarla da ifade edilmiştir:

“Buradaki herkes bir başkası gibi olarak, televizyon ekranından yansıyan bedenlerin içine girip onun hayatını yaşıyormuşçasına kendinden uzaklaşmayı deniyor.”¹⁷²

“Yaşayamadığımız Dünya” hikâyesinde ise Sıtkı adlı kahramanın radyo programcısı Cahit “imaj”ına vurgu yapılır. Cahit, Sıtkı’nın programdaki adıdır ve Sıtkı “Yaşayamadığımız Dünya” ismiyle gece yarısı program yapar. Gece yarısı kendi kimliğinden tamamen sıyrılarak bambaşka biri olur. Bu “imaj” içerisinde en belirgin noktalar dua ve sabır kelimeleridir. Gündüz sıradan bir kimlik olan Sıtkı,

¹⁷¹ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 26.

¹⁷² Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 23.

gece yarısında bütün insanları kucaklayan, yardımsever bir kişilik olan Cahit'e dönüşür:

*“Karşıdaki gerçek Cahit. Cahit de değil esasında. O benim program adım. Benim adım Sıtkı. Şimdi karşıda Sıtkı var yani. Adım Sıtkı iken her şeyden sıktım sıyrılır. Hahahha. Güzel espri. Cahit'in gelmesi için vakit gece yarısını geçmeli. Karanlık basmalı...”*¹⁷³

“Çekim Hataları” adlı hikâyede de, “Hep Böyle” adlı hikâyede olduğu gibi, kameralar karşısında değişme, farklı bir “imaj”a bürünme arzusu söz konusudur. Bu hikâyede İngiltere’de yaşayan, yüzündeki çizgilerle uyumsuz giyinişi ve tavırlarıyla 40 yaşlarında bir kadın vardır. Bu kadın, ‘Kadının Ekonomik Durumunun Göstergeleri’ adlı bir seminerde göstermek için, pazarda kendi ürettiği ürünleri satan Laz Emine Teyze’yi kameraya çekmek ister. Fakat Laz Teyze razı olmaz, hattâ kadınla iletişim kurmaya bile yanaşmaz. O, sadece müşterileriyle iletişim kurar, bunun dışındaki bütün iletişimlere kendini kapatmıştır. Laz Teyze’nin müşterileri ve hovardalığı iş edinmiş birkaç pazarcı, kızın inatla Laz Teyze’yi çekmek istemesini anlamlandıramaz ve çekim yapmak isteyen kıza türlü akıllar verir, tavsiyeler de bulunurlar. Onların sözlerinde hep olanı değiştirme, farklı bir “imaj” katarak olanı daha iyi gösterme anlayışı hâkimdir. Meselâ pazarcının biri, çekim yapan kadının, Laz Teyze’nin çiçeklerinden bahsetmesi üzerine, çiçek satan çok güzel bir Çingene kızdan bahseder:

*“ Ablacığım senin istediğin çiçek olsun. Bu Laz Teyze'nin çiçekleri ne ki?.. Bak solmuşlar bile. Benim tanıdığım bir Çingene kız var. Yanlış anlama, çiçekler kızdan güzel, kız çiçeklerden. Çekim yapacağız deyip kızın eski elbiselerini de çıkarttırırız.”*¹⁷⁴

¹⁷³ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 95.

¹⁷⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 35.

Yine orada olan yaşlı bir kadın, evinin yakınında harikulâde çiçekleri olan ve uluslararası hizmet veren bir çiçekçiden bahseder. Çiçekçinin hoş bir yeğeni olduğunu ve çekim yapılacak gün onu çağırabileceğini de eklemeyi ihmal etmez.

Hikâyede Laz Emine Teyze'ye kendinden on yaş büyük kadınların bile “teyze” diye hitap etmesi etrafına verdiği geleneksel “imaj”la ilgilidir.

“Reklam” hikâyesinde ise “imaj” merkezli hayatın ticaret hayatındaki yansımalarını görürüz. Bu yansımalar, reklâm ile ürünün bilinirliğini ve piyasa değerini arttırma durumudur. Hikâye Afyon'da geçer. Evvelâ Afyon'da geleneksel ticaret ahlâkını devam ettiren esnaf tanıtılır. Bu insanlar usta-çırak geleneğiyle yetişmiş, reklâm kültürüne yabancı, ahlâkî değerleri önemseyen bir zümredir. Sonra hikâyeye Saatçi Eşref'in oğlu Erdal Bey girer. Erdal Bey televizyonda bol bol reklâmı yapılan bir yatak markasının Afyon'da şubesini açmıştır. Fakat çarşıdaki esnafın ticaret ahlakından oldukça uzaktır. Dükkân açılırken verdiği rahatsızlıktan dolayı kimseden özür dilememiş; kimsenin yardımını, desteğini istememiştir. Ayrıca dükkânının camlarına esnafın alışık olmadığı koca koca yazılar asmıştır:

*“Koşumcu Arif Efendi bir gün nefes nefese geldi iğde ağacının altındaki ‘soluklanma meclisi’ne. Ne haddini ne kendini bilir ‘Erdal Bey’ dükkânının camlarına koca koca yazılar asmış, işi iyice terbiyesizliğe dökmüştü. Neler yoktu ki o görgüsüz yazıların içinde? ‘AİLENİZİN SAADETİ İÇİN, YATAKLARINI SEÇİN, ŞEHRİN EN İYİ YATAKLARI BURADA HİZMETİNİZDEDİR.’ Sadece yazılarla da bitmiyor densizlik. Keçeci Niyazi Usta'nın dükkânına bir an önce çeki düzen verilmesini istemek için mirasçılarını bulmanın derdine düşmüş. Etraftaki dükkânların her birini kendi dükkânının fiyakasını bozan izbeler diye anıyormuş.”*¹⁷⁵

Erdal Beyin, dükkânının “imaj”ı için düşündüğü bir başka husus ise gayet açık bir kıyafetle müşteri karşılayan satış temsilcisidir.

¹⁷⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 124.

Mahalle Esnafı, Erdal Bey'in getirdiği bu ticaret ahlâkını anlamakta zorlansa da yeni nesil, bu ahlâkı benimsemeye dünden hazırdır. Şekerci Ziya'nın oğlu lokumculuğun geleceği olmadığını söyleyip denize kilometrelerce uzak Afyon'da lokum dükkânını kapatıp mayo satmaya başlar. Üstelik daha önce bunu kimsenin akıl etmediğine hayret ederek ve mayo defileleriyle sattığı ürünlerin bol bol reklâmlarını yaparak...

“İmaj” meselesinin işlendiği hikâyelerden biri de “İmajatörün Evi” hikâyesidir. “İmaj”ın “İmaj daima kendini beğenmen için giydirdiğin türlü maskelerdir.”¹⁷⁶ şeklinde tanımlandığı hikâyede yılların değişmeyen hocası Nuri Hoca çok iyi bir dinleyici olduğu için bir öğrencisinin yönlendirmesiyle falcı olmaya karar verir. Dükkân kiralamak için, oturduğu evin sahibi merhum Mıgırdıç Usta'nın oğlu Agop'u bulur ve niyetini açıklar. Agop Nuri Hoca'ya hem dükkânı kiralar hem de onunla beraber çalışmak ister. Agop dükkâna gelecek müşteri kitlesini Nuri Hoca'dan çok daha iyi tanıdığı için ona çeşitli fikirler verir. Aslında Nuri Hoca'nın yaptığı iş tam olarak bir falcılık değildir, o insanların dertlerini dinler, onlara çözümler sunar. Yaptığı işe uygun olmasa da ismi, “imajatör” dür. Bu kelime image-maker kelimesinden uydurmadır. Yani “imaj” yaratıcısı, “imaj” danışmanı. Yılların Nuri Hocası insanların “imaj” adı altında taktıkları maskelere karşı olsa da artık adı “imaj”atördür. Nuri Hoca'nın öğrencisinin dediği gibi devir, “imaj” devridir. Dükkân işi hâllendildikten sonra dükkâna ve Nuri Hoca'ya uygun “imaj”lar bulunur. Dükkân kırmızıya boyanır, her taraf temizlenir ama tavana örümcek ağına benzeyen aksesuarlar asılır, yere yer sofrası konur, Nuri Hoca'ya uygun giysiler giydirilir ve Nuri Hoca'nın ismi “Mir” olarak değiştirilir.

Hikâyede imajatörün görevi dertli insanları dinleyip çözümler bulmaktır. Aslında o, bu işi geçmişten beri yapmaktadır. Fakat şimdi yapacağı bu işten oturum başına para alacaktır. Nuri Hoca'ya deneme amaçlı derdini anlatan kameramanın sorunu, insanların yüzündeki kusurları görmesidir. O, kişilerin “imaj”larla saklamaya çalıştıkları kusurları fark eder ve bu durumu bir meslek hastalığı diye nitelendirir:

¹⁷⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 50.

“İnsanların yüzünde onların bütün kusurlarını görüyorum. Meslek hastalığı işte. Durun şaşırmanın hemen. On yıldır televizyonda çalışıyorum.... Akli kendine yetmeyenler akıllı gibi olmak, güzel olmayanlar güzel gibi görünmek, konuşma özürülüler hatip gibi olmak... Liste uzun hocam. Çocuklar büyükler gibi olmak, büyükler çocuklar gibi olmak. Gençler ne çocuk ne de büyük gibi olmamak. Herkes başka birisi gibi olmaya takınca, bende onları ele veren görüntüleri ekrana yansıtmak gibi bir zevk geliştirdi.”¹⁷⁷

Başka bir gün, imajatöre kaybettiği “imaj”ını bulabilmek için bir pop şarkıcısı gelir. Bu şarkıcı aynı amaç için bir sürü yol denemiş ama kaybettiği “imaj”ını bulamamıştır. Öteki falcılardan da bir fayda görmemiştir. Onun için son çare imajatör Nuri Hocadır. Şarkıcı, müzik piyasasından şikâyetçidir. Yalnız olduğundan ve kendini ifade edemediğinden bahseder. Ona göre müzik piyasasında yer edinmiş sanatçılar, kendi olamayan, çeşitli maskelerle dolaşan insanlardır. Nitekim kendisinin de malûm maskelerle dolaştığını ifade eder. Fakat maskesini çıkardığı zaman kendisi olmak ister. Nuri Hoca ona kendi gibi olması ve dengeli davranması gibi öğütler verir:

“Kendi şarkını önce kendin duymalısın. Kendin olmadan, hiç bir şarkıyı duyamazsın. Onu içinde taşıdığından emin olsan bile. İmaj denemeleri yok. Kostümler, kuaförler yok... Sonra herşeyi kararınca yapmayı öğren. Modern zamanların en baş hastalığıdır bu. Hiçbir şey kararınca olmaz.

...

Önce kendi bilincinde var kıl kendini. İmaj denemeleri beyhude. İmaj daima kendini beğenmen için giydirdiğin türlü maskelerdir. Sen kendini beğendikçe kibrin batağına batarsın..... Hele saklan bakalım. Saklan ve kendinle olsun ilk saklambacın. Sobe dediğin gün, gelmiş gelecek imajların yükünden de kurtulmuş olursun.”¹⁷⁸

Daha önce de belirttiğimiz gibi, “imaj” yapmaktan ziyade yaptıklarını gösterme durumudur. Yazarın hikâyelerinde yaptıklarını göstermediği için eleştirilen

¹⁷⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 43, 44.

¹⁷⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 50.

kahramanlar vardır. Alpay Doğan Yıldız konuyla ilgili makalesinde bu duruma şu satırlarda değinmiştir:

“Yaptığı işi her fırsatta göstermeyi, anlatmayı önceleyen; gerektiğinde olduğundan farklı göstermeyi mübah sayan, bütün bunlarla günlük hayatta daha önde bir yer edinmeyi hedefleyen yeni zihniyet aile bireyleri arasındaki ilişkilere de hâkim olmuştur. Kendisini ailesine adayan, ailesine hizmet etmeyi mutluluk bilen kadın (eş ve anne) hikâye karakteri ‘İmajatörün Evi’nde anlatmadıkça, göstermedikçe yaptıklarının hiçbir anlamı olmadığını fark eder. O, göstermek için yapmamıştır hiçbir şeyi. Helâlinden kazanılmış lokmadan daha yüce bir şey yoktur, zihniyetiyle yetişmiştir. Lakin en yakınları dâhil insanlar artık farklı bir zihniyettir. Yaptığını anlatmak, göstermek gerekmektedir. Bu fark ediş kadın hikâye karakterinin zihninde daha çok kocası muhatap alınarak şöyle tartışılır:

‘İnsan en azından arkadaşlarına bir bakarmış. Herkes mesleğinde bir kariyer edinmişken, pek çok arkadaşım siyâsî istikballer vaad ederken ben evin güvenli havasında çocuk yetiştirmeyi bahane ederek, gündelikçi kadın mutluluğuyla yaşamaya nasıl talip olabilirmişim? Kocamın ve çocuklarımdan benden çok başka türlü şeyler istediklerini hiç fark etmedim. Yaptığım bir şey varsa görürlerdi. Yanılmışım tabi. Yaptıktan sonra, yaptım yaptım diye bağırarak gerekiyormuş... Kabuğumu kırmam gerekiyormuş. Başkalarının beni görmesini sağlamalıyım. ’ ”¹⁷⁹

“İmajatörün Evi” hikâyesinde bahsedilen, işini yapan fakat gösterme gereği duymayan kadına benzer hikâyeler Barbarosoğlu’nun farklı hikâyelerinde de karşımıza çıkar. “Tamir Görmemiş Aşk” hikâyesinde Nurgül, oğlu istiyor diye kendisine yeni bir kazak almak için bir ay öğlen yemeği yememiş ve biriktirdiği parayla kazağı almıştır. Fakat çocuk, annesi kazağı giydiğinde mantosunun içinde kalıp görünmediği için memnuniyetsizliğini belirtir:

¹⁷⁹ Alpay Doğan Yıldız, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Eleştirilen Bir Zihniyet...”, s. 526, 527.

“Anne niye kendine kıyafet almadın. Bir kazakla olmaz ki! Hem kazağını mantonun içinde kim görür?”¹⁸⁰

“Kitap Kurdu” hikâyesinde ise bir sürü kitap okuduğu hâlde kitaplara kendini açmamış bir kitap kurdu vardır. Kitap kurdu, etrafındaki insanlara çok okumuş bir insan olduğu “imaj”ını vermeye çalışır. Aslında bu “imaj”, bir başka “imaj”a zemin hazırlar. O da saygın ve kültürlü olma “imaj”ıdır. Bir gün kitap kurdunun karşısına kendisine hayran olan insanların bulunduğu bir ortamda bir delikanlı çıkar. Herkes ne olduğunu ve ne olmak istediğini söylemektedir. Sıra delikanlıya geldiği zaman o dileğinin iyi bir okuyucu olmak olduğunu söyler. Bu dilek üzerine delikanlıyla kitap kurdu tanışır. Delikanlı çok az kitap okumuştur. Bunun üzerine kitap kurdu kitaplarını göstermek için onu çalışma odasına götürür. Delikanlı, kitap kurduna bütün kitapları okuyup okumadığını sorar. Onun evet cevabı üzerine kitap kurdunun “kendisini kitaplara açmadığını” söyler. Kitap kurdu bir taraftan delikanlının kurduğu cümlelerden etkilenirken bir taraftan da çok kitap okumanın verdiği birikimle delikanlıyı susturduğuna inanır. Delikanlı ise onun asıl maksadını fark etmiştir:

“Hakikatte bir ayakkabı vitrini ayakkabılara dair ne biliyorsa o da vitrinlediği satırları hakkında o kadar malumat sahibiydi. Sadece konuşmak için okuyordu. En çok konuşulan konuları, en iyi bilen olmak için okuyordu. Konular daima gündemde daima moda olanlardı. Değişmeyen tek şey onun vitrininin pırlıltısıydı.”¹⁸¹

“Hayatınız Sizin İçin Yorumlanır” hikâyesinde muayenehanesine “Hayatınız Sizin İçin Yorumlanır” yazarak farklı bir “imaj” oluşturup müşteri çekmeye çalışan bir psikiyatrist anlatılır. Mesele, aslında sadece “imaj” meselesidir. Tabela dışarıdan dikkati çekecek, içeride sekreter on gün sonrasına randevu vererek çok dolu ve çok talep edilen bir yer “imaj”ı verilecek ve böylece psikiyatrist para kazanacaktır. Bu arada sekreter de değiştirilir ve onunla her şey açık açık konuşulur.

¹⁸⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 87.

¹⁸¹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 101.

Sekreterden beklenen de farklı bir “imaj” yaratmasından başka bir şey değildir. O da kendini kapının dışında bırakacak, muayenehanede dışarıdakinden farklı giyinecek ve farklı davranacaktır.

Muayeneye gelen ilk müşteri hayatını yorumlayamadığı için intihar etmeye giden, giderken de ışıklı tabelâyı görüp muayenehaneye giren fakir bir adamdır. Adam, psikiyatristin şaşıracağı ölçüde kendini iyi ifade eder. Hayatını yorumlayamadığını iddia eden birine göre hayatını gayet güzel yorumlar. Fakat adamın hayata dair anlamlandıramadığı noktalar vardır. Bunlar insanların “imaj”lar yoluyla kendilerini olduklarından farklı göstermeleridir. Adam uluslararası ilişkiler okumuştur ve okuldaki bir hocasının davranışlarına bir anlam verememektedir:

*“Sürekli uçuş halinde olan bir hocamız vardı. Dersin sloganı uçmaktı zaten. Yükselbildiğiniz kadar yükselin, diyordu. Ben, atabildiğiniz kadar atın, anlıyordum. Başka ne mânâsı olabilirdi. Her şeyi yorumlatıyordu bize. O yorumlattıkça hayranları artıyordu.”*¹⁸²

Hayatını yorumlatmaya gelen adam, üniversite hocasından sonra çalışma hayatında karşılaştığı insanlardan da şikâyet etmeye başlar. Kendisi Boğaziçi Üniversitesi’nde Uluslararası İlişkiler okumuştur fakat işsizdir. Bu niteliklerle işsiz olan kendisi, etrafta niteliksiz fakat popüler “imaj”lar takınan insanların iş sahibi olup bir yerlere gelmiş olmasına şaşırır:

*“Çok konuşan kazanıyor. Bilmeyen ama biliyormuş gibi yapan. Sürekli kendisinin tadilatıyla uğraşıp vitrini genişlettikçe genişleten insanlar kazanıyor. Her yerde bunlardan var zaten. İş yapan, kafa yoran, aldığı parayı hak etmeye çalışan insan hiç yok ya da ben karşılaşmadım. Bu beyni ve kalbi bütün fonksiyonlarını yitirmiş, vitrini geniş adamların boşluğunu benden başka kimse niye görmüyor?”*¹⁸³

¹⁸² Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 123.

¹⁸³ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 124.

“Tasvir” hikâyesinde ise halkla iç içe “imaj”ı verebilmek için tebdil-i kıyafet memur eylemine katılmayı düşünen bir yazar vardır. Yazarın niyeti medyadan habersiz gidip gördüklerini yazmak, kendi rızasının dışında haberi olmadan çekilmiş fotoğraflarının medyaya sızmasını sağlamaktır. Fakat sonra bu düşüncesinden vazgeçer:

*“Birden aklına Allah yarattı demeyerek eyleme katılanların kafasına gözüne indirilen coplar geldi. Yok bunu göze alamazdı. Göze alabilse ne iyi olurdu. Gündeme otururdu. Her haber kanalında röportaj. Sargılar içindeki yüzü. Ya da şöyle yatakta yatarken. Yok yok, ziyade olsun. İki satır haber olacağım diye değer mi bedenini gümüş tepsi içinde coplara sunmak?”*¹⁸⁴

“Yalan Makinesi” hikâyesinde ise “imaj”ın siyasetteki kullanımını görürüz. Hikâyede siyasetçi Adnan Bey’in karısı etrafındaki yalanlara karşı bir duyarlılık geliştirmiş, duyduğu her yalandan sonra kusmaya başlamıştır. Gidilen doktorlar hastalığa teşhis koyamaz. Adnan Bey karısının hastalığı üzerinden siyasî kariyerini düşünür:

*“Bütün doktorlar inanmış görünüyor bizim hatuna. Sakin sakin anlatıyor derdini. Ne bir şikâyet, ne bir acı. Midem bulanıyor diyor... Hayır, hiçbir şikâyet yok. Ama bir insan içine çıkmazın, başlıyor kusma seansları. Azizim siyaset artık hatunsuz olmuyor. İlle koluna takıp gideceksin. Mümkünse çocuklar da yanınızda. Fakat nereye gidilir bu kadınla? Gittiğimiz yerde bir iki insan konuşmasın, bizimkisi lavaboların önüne park ediyor. İğrenç bir durum anlayacağın. Çok utanıyorum yahu çok. Kendi kendime diyorum ki, ‘Kadın hastalık hastası numarası yapacaksan daha şık bir şey bulsan olmaz mıydı? Bu kadar iğrenç olmak zorunda mısın?’ Meselâ zarif bir şekilde bayılabilir, ille de ilgiyi kendi üzerine çekmek istiyorsa. Ne bileyim baş ağrısı, çarpıntı nöbetleri filân. Şöyle elinde zarif, pahalı bir yelpaze de olur, bir hava katar değil mi?...”*¹⁸⁵

¹⁸⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 86.

¹⁸⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 77, 78.

Ayrıca “Yalan Makinesi” hikâyesinde kıyafetler üzerinden yapılan “imaj” a da vurgu yapılır. Enes Yaşar, yazarla ilgili yaptığı tez çalışmasında konuyla ilgili şunları söyler:

*“Ailece yaptıkları ender kahvaltılardan birinde Adnan Bey, eşine gün boyunca yapılacak işleri sıralayarak gitmesi gereken yerlerin listesini verir. Uzayıp giden listedeki yerleri seyahat esnasında ise genel başkanın hanımından daha şık olmamasını özellikle vurgular. Hâlbuki Adnan Bey, eşine genelde her zaman şık olması gerektiğini ve kolejli kız kıyafetleriyle ortalıkta dolaşmasının kariyerine zarar vereceği uyarılarında bulunurdu.”*¹⁸⁶

“Yalan Makinesi” hikâyesinde olduğu gibi yazarın başka hikâyelerinde de hanımlarından dolayı “imaj”larının zedelendiğini düşünen eşler vardır. Meselâ “Kapanmayan Yaralar Antolojisi” hikâyesinde Nihan’a İstanbul’dan gelen mektupta Nüzhet Ağabey “Vizyon değiştirmem gerek” diyerek eşi Emine’den başını açmasını istemiş, Emine de bu istek üzerine saçlarını açmış, hattâ saçlarını civciv sarısına bile boyatmıştır. “Sevabın Kefareti” hikâyesinde ise yine karısının başörtüsünün kendi “imaj”ını zedelediğini düşünen ve karısına başörtüsünü çıkarması için fetvalar bulan bir adam vardır.

Alpay Doğan Yıldız, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Eleştirilen Bir Zihniyet: İmaj Merkezli Hayat Algısı” adlı makalesinde konuyla ilgili şunları söyler:

“Hikâyelerinde gördüğümüz hayat parçalarına dayanarak Fatma Barbarosoğlu’nun ‘gösterme, kendini anlatma, kariyer...’ gibi araçlarla inşa edilen ‘imaj’ merkezli bir zihniyeti esas alan hayat anlayışının insan ilişkilerine hâkim olmasını mesele edindiğini söyleyebiliriz. Bu anlayış aile içi ilişkilerden (karı-koca, anne/baba-çocuk) başlayarak diğer insani ilişkilere; ticarete, siyasete, medyaya hâkim olmuştur. Yine bu anlayış ülkenin en büyük şehirlerinden en ücra yörelerine

¹⁸⁶ Enes Yaşar, *Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Gelenek ve Modernleşme Bağlamında Kadın*, (Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli 2015, s. 73.

kadar yayılmıştır. Bu anlayışı besleyen, yaygınlaştıran temel kaynak medyadır. Zaten medyanın işi ‘imaj’lar imal etmek ve bunu pazarlamaktır. İnsanlar arasındaki günlük ilişkilerde bu zihniyetin hedefi pratik faydadır. İnsanlar değişik yollarla inşa edilen ‘imaj’larla ‘olduğundan farklı’ görünerek; bir anlamda muhataplarını aldatarak bu faydayı elde ederler.”¹⁸⁷

“İmaj” meselesinde söyleyebileceğimiz başka bir durum ise yazarın hikâyelerinde geçen bazı mesleklerin “imaj”ıdır. Yazar doktorların ve avukatların kendilerini asla unvansız tanıtmadıklarını sık sık vurgular. Unvanları onlara farklı bir “imaj” katar:

“Ömer geliyor yanımıza. Ay pardon, Dr. Ömer. Doktorlar kendilerini asla unvansız tanıtmıyorlar. Avukatlar sonra. Onlar, kendilerinin hayatın en acil adamları olarak görüyorlar çünkü. Acil ve zaruri. Onlar olmazsa biz yaşayamayız ki! Biz yani küçük insanlar. Çünkü onlar bizi sadece başımız sıkıştığı andaki hallerimizle tanıyorlar. Çünkü biz onların karşısında hep ağılıyor oluyoruz. ‘Ben Dr. Filan’ ‘Evet ben Avukat falan’ ”¹⁸⁸

“Doktorlar hasta olur oysa. Doktor, kibrini bir gömlek gibi sırtından çıkarıp attığında en çok doktorların hasta olduğunu görür.”¹⁸⁹

Özellikle doktorlar yazarın hikâyelerinde çokça geçen bir meslek gurubudur. Onlar kendilerini olumlu “imaj”larla tanıtırken yazar doktorları olumsuz kişilik özellikleriyle anlatmayı tercih eder. Örnek olarak “O Karanlık Kasım Sabahı” hikâyesinde hastayla iyi ilgilenme karşılığında rüşvet alan doktor vardır. Üstelik hastanede doktorlar arasında bu durum alışkanlık hâline gelmiştir. “Yalan Makinesi” hikâyesinde ise hasta kadının gittiği doktorlarda hem hasta mahremiyetinin ihlâlini hem de yalan söyleme durumunu görürüz. “Sevabın Kefareti” hikâyesinde başörtüsü açılmak istendiği için psikolojisi bozulan kadının gittiği doktor, onu anlamaktan

¹⁸⁷ Alpay Doğan Yıldız, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Eleştirilen Bir Zihniyet...”, s. 526, 527.

¹⁸⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 41.

¹⁸⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 134.

oldukça uzaktır. Plân hikâyesinde ise Dr. Asım ile hastası arasında gayri ahlâkî bir ilişki yaşandığı satır aralarında belirtilir. Yazarın hikâyelerinde bu olumsuz doktor “imaj”ı sık sık karşımıza çıkar. Doktorların olumlu bakış açısıyla anlatıldığı hikâyeler ise “Gitmiyorgibigittim.blogspot.com” hikâyesindeki doktor Nilay, doktor Reyhan ve “Her Sabah Paris” hikâyesindeki Rezan’dır.

Bu bahiste değinilmesi gereken bir başka husus ise başörtüsü “imaj”ıdır. Başörtüsü meselesi başlığı altında uzunca incelediğimiz *Rüzgâr Avı* kitabındaki başörtülü kadınlar dikkat çekicidir. Yazarın daha önceki kitaplarında başörtüsünden dolayı mağdur kadınlarla karşılaşırken *Rüzgâr Avı* kitabında, başörtüsünü dindarlık veya zenginlik “imaj”ı olarak kullanan kadın kahramanlarla karşılaşırız:

*“Tek başörtülü olarak benim davetli olduğum toplantıları tercih ediyorum. Masadaki tek başörtülü ben olmalıyım. Ancak o zaman markayı layıkıyla taşıdığımı ispat edebilirim. Evet başörtülü olmak bir marka olmayı gerektiriyor. Markayı layıkıyla taşımayı.”*¹⁹⁰

“Etiket” hikâyesindeki yazar Müberra Esen karakteri bu anlamda önemlidir. O, kişilerin birtakım “imaj”larla, olduklarından farklı görünme çabalarına karşıdır:

*“Başkan ve karısı ve avanesi ile akşam yemeği. Kına gecesi formatında. İlçenin kadınlarının giyilecek tuvaletlerini gösterme sosyalleşmesi... Ağırlanmak istemiyorum. İmaj istemiyorum. Promosyon istemiyorum. Halkla ilişkiler seremonisi istemiyorum. Sadece insan istiyorum. İnsan. O kadar. Etiket umurumda değil. Sunum umurumda değil.”*¹⁹¹

“Etiket” hikâyesinin “Bu Kumaş Bu Kumaşı Sevmemiş” alt bölümünde ise yazar Müberra Esen kahramanına benzer bir kahraman olan Füsün’un anlatımıyla Naciye’nin “imaj” uğruna yaptığı tuhafliklar anlatılır. Naciye, hiçbir eğitimi ve

¹⁹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 15.

¹⁹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 19.

yeteneği olmadığı hâlde elbiseler tasarlayıp, tasarladığı elbiseleri sattığı bir dükkân işletmektedir. Tasarımları oldukça kullanışsızdır. Tasarladığı ürünleri satmak içinse değişik “imaj”lar kullanır. Söz gelimi dükkâna gelen müşterilerin durumuna göre kendi “imaj”ını belirleyip ona göre giyinir:

“Sultanbeyli’den gelenlere başta bone, yerlerde sürünen üç etek. Bilekte iki kere dolanmış, ah biraz önce tesbihatımı yaptım temasına uygun tespih, ayaklarda terlik.

Erenköy’den gelenlere ya da gelecek olanlara diyelim... Filan hanımın bütün özel gün konseptini bizzat ben tasarlıyorum temalı tanıtım için dosya hazır. „¹⁹²

Bütün bu “imaj” denemelerine karşılık Naciye, satış sorunu olmadığını fakat “imaj” sorunu olduğunu düşünür. Hikâyede “imaj”, kelime olarak da sıkça kullanılır:

*“Birlikte çok iyi işler yapabileceğimiz imajını ver.”*¹⁹³

*“Marka olmak istiyormuş. Marka olmak için imaja ihtiyacı varmış.”*¹⁹⁴

*“İmaj yapmaya çalıştı.”*¹⁹⁵

*“İmajın benim ofisime girdiğinin on üçüncü dakikasında yerlerdedi.”*¹⁹⁶

“Haset” hikâyesinde ise yine moda olsun diye başını örten kadınlara vurgu yapılır. Hikâyede Louis marka çantası, yeni sezon güneş gözlükleri ve şık giyimiyle bir başörtülü kadın tanıtılır. Tanıtılan kadın, “imaj”ıyla görünürlük kazanmıştır ve bu “imaj”dan hareketle banka çalışanları kadın hakkında yorum yapmışlardır:

“Para bunlarda diyor şef. Aman çok kibar davranın diyor. Nasıl kibar davranacağız? İnsan bir iyi günler der. Kolay gelsin der. Benim ona hoş geldiniz mi demem gerekiyordu. Derdim aslında. Ama tepesindeki o marka gözlükleri görünce. Hayır, bana ne onun marka gözlüklerinden. O değil mesele. Dışarıda metal grisi bir

¹⁹² Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 27.

¹⁹³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 21.

¹⁹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 22.

¹⁹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 31.

¹⁹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 32.

hava hâkim iken. Bu hatun yani ne demeye başörtüsünün üstüne gözlük takmış. Gece bile başörtülerinin üzerine güneş gözlüğü takıyorlar. ”¹⁹⁷

Aynı hikâyede “keçi kızımız” diye tanıtılan kahraman, elindeki moda dergisinin kapağındaki moda şekilde başını örtüp giyinen kadını gösterir ve kendi kuzeninin de türbanlı bir sevgili bulmak istediğinden bahseder. Bu durum da modaya uygun başını örten ve giyinen kadınların tam bir “imaj” başarısıdır.

Yazarın son kitabı *Mutluluk Onay Belgesi*’nde de “imaj” kelimesi sıklıkla kullanılır. “Yumruk Yumruğa” hikâyesinden yapacağımız alıntıda “imaj” kelimesinin kullanımını örneklerirsek:

“Ulusal imajı koruma payından, bizim eve ekmek, aş düşmeyecek. ”¹⁹⁸

“Putin, sol kolunu ikna etmeye çalışmadı, ama yine de bunun mükemmel bir imaj yönetimi olarak tarihe geçeceğini, Rusya’nın ‘öz eleştiri’ geleneğini dünyaya anlatmanın bundan daha isabetli bir yolu olmadığını söyledi. ”¹⁹⁹

“Rus halkı imajlarla pek ilgilenmez.

...

Rus halkı ile Amerikan halkını birbirinden ayıran en önemli fark, imaj farkı. Amerikalılar için imaj her şeydir. İmajdan yürüyeceğiz. ”²⁰⁰

“Birlikte Bir Selfimiz Olsa Şöyle...” hikâyesinde ise anlatıcı, “imaj”ından hareketle kot pantolonlu, çimen yeşili kapüşonlu tişört giyen gencin kudüm çalmasına; tasavvuf müziği ve kültürüne vakıf olmasına şaşırır.

Yine aynı hikâyede selfi çekmeyi seven adam uçak biletiyle de selfi çeker. Hikâye anlatıcısı, adamın bu hareketi bir tren garında veya otobüs terminalinin salonunda asla yapmayacağını düşünür. Çünkü uçağa binmek zenginlik “imaj”ıdır.

¹⁹⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 67.

¹⁹⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 23.

¹⁹⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 26.

²⁰⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 27.

“Sen, Ben, Cep Telefonu, Bir de Kahve...” hikâyesinde yaşlı kadın intihar etmeden önce kendi telefonunu evde unuttuğu gerekçesiyle parkta yanında oturduğu Ayhan Sürmeli’den telefonunu ister. On beş gün önce inşaatlarda çalışmak için İstanbul’a gelen Sürmeli de yanındaki iyi giyimli, yaşlı kadına tereddüt etmeden cep telefonunu verir. Sonra kadın telefonu aldığını inkâr eder. Sürmeli, telefonumu aldı diye bağırmaya başlasa da yaşlı kadının Sürmeli’nin kendisine saldırdığını iddia etmesi üzerine oradakiler, Sürmeli’ye değil yaşlı kadına inanırlar. Çünkü yaşlı kadın, insanların kafasındaki hırsız “imaj”ına uygun biri değildir. Fakat memleketten gelen bir inşaat işçisi, saldırgan “imaj”ına uyduğu için kimse yaşlı kadından şüphelenmez:

“Sürmeli doğru söylediği halde parktakilerin doğru söyleyene değil, kendisine, yani hırsıza inandıklarını, bu inancına delil olarak da olayın kahramanlarının kıyafetlerine odaklandıklarını yazıyor.”²⁰¹

Yazarın bazı hikâyelerinde ise eşinin işinden hareketle “imaj” denemelerine kalkan kadınlar vardır. “Bir Köşem Olsaydı Şöyle Denize Nazır” hikâyesinin “Avni Bey’in Karısı” bölümünde Avni Bey’in Karısı böyle bir kahramandır. Avni Bey belediye başkanı olduğu için karısı da belediye başkanının karısı olmak “imaj”ından fazlasıyla yararlanarak kendini gösterme peşindedir.

“Her Sabah Paris” hikâyesinde ise Hayriye Hanım eşinin “imaj”ını kullanır. Eşi avukattır. Hayriye Hanım sadece eşinin “imaj”ını kullanmakla kalmaz, zorda kaldığı zaman telefonun bir ucundaki bakan “imaj”ına da sığınır. Etraftaki insanları bu şekilde etkilememek imkânsızdır. Aynı hikâyenin “Annem adına bir face hesabı açtım alt tarafı...” bölümünde ise Yasemin’in kızı, sosyal medyadaki “imaj” denemeleriyle alay eder:

“Niye şaşırıyorsun ki annemin muhitindeki bütün kadınların hesabı var. Bütün gün umre fotoğraflarından, Dubai, Arjantin fotoğrafına kadar seyyah oldum âlemi dolaşıyorum hu komşu edasında duvarlanıyorlar.”²⁰²

²⁰¹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 87.

²⁰² Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr ...*, s. 96.

Aynı hikâyede annesi adına bir face hesabı açan Yasemin'in kızı, annesine, Paris'e gitmiş de dedikodu olmasın diye Paris'e gittiğini saklamaya çalışan kişi "imaj"ı verir.

Bahsi geçen hikâyede "imaj"la ilgili söylenebilecek başka bir husus da Yasemin'in kızının, babasından kendisine araba almasını istemesi üzerine babası, kendi arabasını kızına vermeyi teklif eder, kendisinin ise işine otobüsle gidebileceğini söyler. Fakat kız, işine otobüsle giden genel müdür "imaj"ı hoşuna gitmediği için bu teklifi kabul etmez:

*"Otobüsle işe giden genel müdür babanın kızı olacağıma genel müdür babanın otobüsle okula giden kızı olmayı tercih edeceğimi biliyordun muhakkak."*²⁰³

Sonuç olarak sanatçı "imaj" düşkünlüğü meselesi üzerine kafa yormuş onu hikâyelerinde sıklıkla işlemiştir. "İmaj" mış gibi olma durumdur. Yani kişinin olduğu gibi değil de olmak istediği moda değerlere uygun görünmesidir. İmajlar modern dünyada çoğu zaman medyanın kişilere dayattığı durumlardır. Kişiler medyanın dayattığı bu çeşitli imajlarla fayda elde etmeyi amaçlarlar. Yazarın bütün hikâye kitaplarında imaj düşkünü kahramanlar varken son hikâye kitapları *Rüzgâr Avı* ve *Mutluluk Onay Belgesi*'nde bu kahramanlar ağırlıktadır.

2.6. YAZAR-OKUYUCU-ELEŞTİRMEN İLİŞKİLERİ

Barbarosoğlu'nun hikâyelerinde yazar-okuyucu-eleştirmen ilişkilerinde yaşanan sorunlar sıklıkla karşımıza çıkar. Yazar bazen hikâyenin tamamında bazen de hikâyelerde satır aralarında bu sorunlardan bahseder. Bu üçgende olumsuz eleştiri yöneltilen bazen yazar, bazen okur, bazen de eleştirmendir. Bu meseleyi yazar, en

---

²⁰³ Gös. yer.

geniş şekliyle *Acı Deniz* kitabında ele almıştır. Kitapta yer alan on yedi hikâyenin dokuzunda bu konu, temel mesele olarak işlenmiştir:

“Eserde sahicilik, yazarın eserine kendini verip verememesi, niçin yazılır, nasıl okuyucu vb. soruların cevaplarını aramanın yanı sıra yazar kendi kitabını da bir kurgu unsuru olarak iki hikâyesinde kullanır.

...

Kitabın adı çağrışım değeri bakımından özel olarak seçilmiştir. Acı Deniz’i yeniden okurken ve Hikaye avcılarını hikâyelerinde ise kitap ismi ile bu çağrışım, yazar tarafından doğrudan ilişkilendirilir.”²⁰⁴

Bunun sebebini yazar kendisi açıklar:

“Hikayenin hikayesini yazarken, reel kitabın kurgunun içinde var olmasını istedim. Okuyucunun bunu kendi yaklaşımıyla, yakalayışlarıyla zenginleştireceğine inandım.”²⁰⁵

Barbarosoğlu’nun yazar-okuyucu-eleştirmen ilişkilerine dair işlediği sorunlardan biri, okuyucuların kitapları okurken takındıkları tavidir. Yazara göre bazı okuyucular yüzeysel bir tarzda, kitaplara kendini açmadan okumaktadır. Kitaplara kendini açmadan kitabın okuyucuya verebileceği fazlaca bir şey yoktur. Kitaplara kendini açmak ise kitabın meselesini kavrayabilmek, kitabı okuduktan sonra değişmeyi göze alabilmektir. İyi okuyucu olabilmek bu nitelikleri taşıyabilmekle mümkündür. Yazar farklı hikâyelerinde kahramanlara en iyi okuyucu olmanın en büyük statü olduğunu söyler, aynı zamanda okuyucu olmak vebaldir, çünkü kitap okuyucuya, söylediklerini hayata geçirme sorumluluğu yükler:

“En iyi okuyucu olmaktan daha büyük statü tanımıyorum ve henüz okuyucunun vebalini üstlenme günahını işlemedim.”²⁰⁶

²⁰⁴ Yasemin Okumuş, *age.*, s. 49.

²⁰⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm...*, s. 183.

²⁰⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 75.

Okuyucuların kitapları doğru okuyamaması meselesi birçok hikâyede işlenir. “Kitap Kurdu” hikâyesi bunlardan biridir. Hikâyede kitapları okuduğunu zanneden ve bu zanla çok kitap okuyan bir adam anlatılır. Fakat adamın yaptığı gözlerini satırlarda gezdirmektir. O kitaplar ne sunuyorsa olduğu gibi alır, üzerinde düşünmez, alınanları yeterince biriktirdikten sonra dostlarına sunar. İsteddiği kültürlü ve saygın görünmektir. Fakat hikâyenin devamında kahramana, gözünde iflah olmaz bir cahil olan bir delikanlıdan hiç de hoşuna gitmeyen bir soru yöneltilir: “*Kitapları açtığınız kadar, kendinizi de kitaplara açtınız mı?*”²⁰⁷

Hikâyede bu soruyu yönelten delikanlının herkesin ne olduğunu ve ne olmak istediğini söylediği bir toplantıda söyledikleri önemlidir:

“*Dileğim iyi bir okuyucu olmak’ dedi. Hiç düşünmeden upuzun kartvizitlerini okuyan adamlarla alay eder gibi: ‘İyi bir okuyucu olmaktan başka bir statü tanımıyorum’ dedi.*”²⁰⁸

Aynı hikâyede delikanlının ağzından hakiki mânâda okuyucunun tarifini de öğreniriz:

“*Kendinizi kitaplara açmadıysanız onlardan size bir ses gelmez. Gönlünüzün kapısında kalır bütün sesler. O sese, kapalıysa yüreğiniz, kendinizi aramaya çıkmamışsınızdır. Kendini aramayan insana satırlar ne verebilir? Siz kendinizi aramaya çıkmadıysanız eğer, satırlarda ve satır aralarında ‘oluşunuzu’ yakalayamazsınız.*”

Satırlarda gözleriniz fikri bulup idrakinizle bunu yakaladıktan sonra gönlünüzde endişe duymuyorsanız nasıl hakiki mânâda okuyucuyu olabilirsiniz?”²⁰⁹

²⁰⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 103.

²⁰⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 102.

²⁰⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 103.

Niteliksiz okuyucular kitap okurken kitaplardan bir şeyler öğrenmedikleri gibi yazarları da tatmin etmemektedirler. Gerçek yazarlar yazdıkları okunsun ve anlaşılсын ister. Yasemin Okumuş, konuyla ilgili şunları belirtmiştir:

*“Yeniden düşünmek, üretmek için bir yardımcıdır, okuyucu. Yazılanların, hattâ yazılmayanların anlam katmanlarının oluşmasında, farklı yorumlanmasında, bakış açıları geliştirilmesinde okuyucu, yazarın elinden tutan kişidir.”*²¹⁰

Bir söyleşisinde ise yazar, konuyla ilgili şunları söyler:

*“Her yazarın karşısına bir gün bir yerde ‘ben bunun için yazıyordum’ dediği bir okuyucu çıkar. Ve okuduklarına öyle manalar yükler ki; yazmak için bu okuyucuya muhtaç olduğunuzu düşünürsünüz. Ben her yazarın çalışma masasında, görünmeyen bir levhanın varlığını hissederim. ‘Okuyucu Velinimetimizdir’. Velinimet olan okuyucu, sıradan okuyucudan çok farklı özelliklere sahiptir. Yazdıklarınıza dair bazen öyle kuvvetli sorular sorar ki; ona cevap verirken, yeni yeni fikirler doğurduğunuzu fark edersiniz.”*²¹¹

Bu durum “Sitemkâr Okuyucuya Cevabımdır” hikâyesinde anlatılmıştır. Hikâyedeki yazar okuyucusuna hitaben duygularını şöyle anlatır:

“Bir kez yazmadınız. Bir mektup... Ya da hislerinize dair bir yazı bir dergi köşesinde... Rastlamadım.

‘Kalem hakkı demişsiniz, pek güzel. Türkiye’de her yazar okuyucusundan ‘kalem hakkını’ alamadan terk-i diyar ediyor. Okuyucu-yazar ilişkisinde bilir misiniz, yalnızlık hiç paylaşılmadan hep yazarın tarafında boy verir.

...

*Sizi hiç anlamayanların elinde oyuncak olur yazdıklarınız.”*²¹²

²¹⁰ Yasemin Okumuş, *age.*, s. 29.

²¹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 182.

²¹² Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 105.

“Acı Deniz’i Yeniden Okurken” hikâyesindeki yazar da anlaşılmadığını düşünmektedir. Onun yazdıkları kendisine yetmez, kâğıtlara döktüğü anlam, başka gönüllerde yankılansın ister. Fakat kendini tam anlamıyla anlayan bir okuyucu kitlesinden mahrum olduğu için büyük bir tatminsizlik içerisinde. O, her kitabı çıktığında dayanmakta güçlük çekilen bir bekleyişin içine girer. Fakat yaşadığı hep hüsrandır. Yazar yılın romancısı ödülüne layık görülmüşken bile anlaşılammaktan ya da esas yapacağını yapamamaktan şikâyet eder ve ödülü almaya gitmez:

*“Onlar ya çok değersiz buldukları şeye ödül verirler, üzerine çullanmak için. Ya da hiç anlamadıklarına.”*²¹³

“Hikâye Avcıları” hikâyesinde ise ideal bir okuyucu ile karşılaşırız. Hikâyedeki kahramanlardan biri olan Dilara kitapları gerçek anlamda okuyan bir okuyucudur. *“Ben yalnız kitapları okumuyorum, kitaplar da beni okuyor.”*²¹⁴

Dilara okudukları kitaplardan hareketle hikâyeler kaleme alır:

*“O kitap okurken okuduğu kitap ona yeni bir ‘ben’, yeni bir kimlik armağan ediyor, o da bu yeni kimliğin kendisine sunduğu iç serüvenini anlatarak hikâyesini dünyaya getiriyordu.”*²¹⁵

Kitapları okuyup etkilenen tek kahraman Dilara değildir. “Çalınan Hikâye” hikâyesinde bir hikâye okuyup, kendi hayatına benzeten, tıpkı hikâyenin sonunda olduğu gibi intihar eden bir genç vardır. Yazar olay üzerine yazdıklarıyla etrafındaki insanları etkileyebileceğinin farkına varmış, kafası karışmıştır:

*“Bir hikâye kaç kişiye ait olabilirdi? Yazdığını zannederken kendinden kurtulduğunu zannederken esir ettiği başkaları mıydı?”*²¹⁶

²¹³ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 44.

²¹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 59.

²¹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 59,60.

²¹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 100.

Okuyucuların değişime kapalı olması sadece kitapları okumadaki tavırlarıyla ilgili değildir. Bazı okuyucularsa okudukları eserlerde sadece kendi hayatlarını ararlar. Hikâyelerde kendi hayatlarını bulabildiklerinde hikâyeyi beğenir, bulamadıklarında ise ya hikâyeyi yok sayar ya da onu beğenmediklerini ifade ederler. Bu durumun işlendiği hikâyelerden biri “Çalınan Hikâye” adlı hikâyedir:

“O, kendi hikâyesini yazdığını zannederken, ötekiler onun hikâyesinde kendi hikâyelerini arıyorlardı. Bulduklarında ‘âlâ, güzel’ diye bağırıyorlardı. Bulamadıklarında, ya yazdıklarını yok sayıyorlar ya da olgunlaşmamış bir turşuyu tatmışçasına yüzlerini buruşturup ‘olmamış’ deyiveriyorlardı. Neden olmamıştı. Kimsenin bu sorunun cevabını aramaya niyeti yoktu.”²¹⁷

Niteliksiz okuyucular yazarın “Kitap Kapakları” hikâyesinde de anlatılır. Okuyucular kitabın nasıl okunacağı bir yana, nereden alınacağını bile bilmemektedirler. Onlar eve erzak aldıkları mağazalardan kitap almaya çalışırlar:

“Neysel parası veririz. Maksat para değil ki, senin kitabını satan kitapçı bile yok. Migros’a gittik, baktık yok. Capitol’e gittik. E yani o ne?”²¹⁸

Yine “Kitap Kapakları” hikâyesinde ilk kitabını çıkaran yazara, hemşehrisi bir keresteci, kitabı dükkânına getirip reklâmını yapmayı teklif eder. Keresteci, kitaba bir meta gibi yaklaşır, kitabı almak için bilgi, kültür birikimine sahip olunması gerektiği bilgisinden uzaktır:

“Bak bu adam kitap yazmış. Yazmış da hemşehrisine getirmemiş. Yazar adam eli boş mu gezer. Şuraya koyardık. Gelen geçen görür. Biz de övünürüz seninle. Köylümüzdür, deriz anadın mı? Reklam oğlum! Buraya gelen herkes senin kitaptan alsın, eşine dostuna götürse anında biter şerefsizim. Bak haftaya bizim köyün pikniği var. Topla getir kitaplarını.”²¹⁹

²¹⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 91.

²¹⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 72.

²¹⁹ Gös. yer.

“Kitap Kapakları” hikâyesinde kitapları sekreterine ebatlarına göre tasnif ettiren hocayı da niteliksiz okuyucular konusunda belirtmeden geçmeyelim.

Hep kendinden bir şeyler arayan, bilmediklerinden korkan, niteliksiz okuyucu profili “Hal ve Hikâye” hikâyesinde de eleştirilmiştir. Hikâyede yazar, hikâye kişisine şunları söyler:

*“Kendimiz için yazıyoruz. Bizi okuduklarını mı sanıyorsun? Kandırma kendini. Okusalardı gerçekten okusalardı, seninkileri değil ama benimkileri gerçekten okusalardı... Hem hangi okuyucudan duydun yazdıklarını hissettim ve ağladım diye. Ne bileyim gastrit oldum, migrenim tuttu falan diye. O halde okuduklarının garantisi ne? Beni gazete ilanı gibi okuyan okuyucuyu ben ne yapayım? Demek ki okuyucumuz yok.”*²²⁰

Hikâyede eleştirilen yazar da okuyuculara hep sıradan hayatları anlatmak suretiyle onları yormaz. Hikâyede kitapların tam anlamıyla okunmaması, yazılan şeylerin çok kolay yazılmasıyla ilişkilendirilmiştir. Hikâyede bahsi geçen yazarın arkadaşı yazarı bu yönüyle eleştirir:

*“ ‘Ağlayarak ve titreyerek yazmıyorsun’ dedi dostu. ‘Kolay, çok kolay yazıyorsun. Yazdıkların çereze benziyor.’ ”*²²¹

Hikâyede yazar olan kahraman, hissetmeden yazıp yazmadığı üzerine düşünürken aynı zamanda yazdığı iki hikâye dikkatini çeker. Hikâyelerden birinde acı çeken bir adamı, diğerinde ise mutluluktan mest olan bir adamı anlatmıştır. Yazar çok farklı duyguları aynı anda anlatabildiğine şaşırır. Sonra düşündüğünde tam anlamıyla hissetmeden yazdığını fark eder. O, çevresindeki insanlardan yaşanmış olaylar toplayıp onları biriktirir ve sonra kullanır. Oysa yazdıkları çereze benzetilen yazar, çok zor duygular yaşamaktadır. Fakat yaşadıklarını biraz mahremiyetten biraz da hiç olmazsa yazarken huzur dolu satırlara sığınmak istemesinden yazmak istemez.

²²⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 81.

²²¹ Gös. yer.

Dostun eleştirdiği noktalardan biri de yazarın kendi gerçeklerini okuyuculardan saklayarak yazdıklarıyla onlara ümit vadetmesidir.

Aynı hikâyede yazarların, yazarak ne mahrem bir şeyler yaptıkları şu sözlerle belirtilmiştir: “*Biz ruhumuzu satıyoruz. Satmıyor muyuz?*”²²² Yazar ayrıca yazarların kendi anlattıkları fikirleri hayatlarına geçirmemelerini işler. Hikâyenin başkahramanı yazar, üstad diye anlattığı kişiyi bu anlamda takdir eder. O bir hikâyesinde sadece iki kat elbisesi olan bir adamı anlatmıştır ve başkahraman yazar, bu hikâyeden çok etkilenmiştir. Sonra o, “üstad”ın yaz kış iki gömlekle dolaştığını fark eder. “Üstad” “hâl içinde” yazan biridir. Başarısı bununla ilgilidir fakat anlatıcı olan yazar bunu başaramaz.

Barbarosoğlu kendisiyle yapılan bir söyleşide “Hal ve Hikâye” hikâyesiyle ilgili şunları söyler:

“ *‘Hal ve Hikâye’de ise; tamamen yazarın yazma süreciyle alâkalı bir yaşanmışlık söz konusu. Elindeki esere yüreğini vermekten çekinenlerin, yazmayı sadece kuru tasvirler ve vaka anlatmak olarak görmelerine eleştiri var.*”²²³

Bahsi geçen hikâyede anlatıcı yazar, yazdığı kitaplarda yanlış kelimeler kullandığını da sonradan fark eder:

“*Meselâ Hasret Yumağı hikâyesindeki küçük Gamze, annesini özledikçe ‘ıstıraplar içindeyim’ diyordu. (Ne beylik bir cümle) Dokuz yaşındaki bir çocuk ıstıraplar içindeyim der mi? Dese dese annemi çok özliyorum. Annemi özlemeye dayanamıyorum filan der. Dayanamıyorum da olmaz. Niye bunu şimdiye kadar düşünmedim. Ben Gamze’yi –dokuz yaşında annesizliği tatmış bir çocuğu- anlamaya, dünyayı onun gözleriyle idrak etmeye çalıştım mı?*”²²⁴

²²² Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 82.

²²³ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 178.

²²⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 87.

Hâl içinde yazmak meselesinden “Hikâye Avcıları” hikâyesinde de bahsedilmiştir. Hikâyedeki kahramanlardan Dilara’nın, çok beğendiği *Acı Deniz* kitabının yazarı için kullandığı “*Kendi nefsinizden geçmemiş hangi acı bu kadar gerçek beni bulabilir?*”²²⁵ ifadesi hâl içinde yazmak durumuna övgüdür.

Hissetmeden yazmak meselesi “Çalınan Hikâye” hikâyesinde de işlenmiştir. Hikâyede başkahraman yazar, nasıl yazdığını anlatır. O, içerisinde hikâyeler yazmak için malzemeler biriktirir. Bu malzemeler dışarı çıkıp hayatın içine karışması neticesinde topladığı malzemeler değildir. Yazdığı hikâyeler de biriktirdiklerinin gün ışığına çıkmasıdır. Aslında hikâyede de belirtildiği gibi, yazarın hikâyeleri kendisine gönderdiği mektuplar gibidir. Bu gerçeği fark ettikten sonra kendisine gelen mektupları başkalarıyla paylaşabilmesine şaşırır. Hikâyede yazarın evden çıkmadan yazı yazması, daha önceki hikâyelerde olduğu gibi, eleştirilmiştir.

“Tasvir” hikâyesinde de “Çalınan Hikâye” hikâyesinde olduğu gibi dışarı çıkmadan, hayatın içine karışmadan kitap yazan bir yazar vardır. Yazarın yazdıkları çok beğenilir. O, bir edebiyat dergisinde kendisiyle ilgili bir eleştiri çıkana kadar yazdıklarıyla ilgili pek düşünmez. Fakat çıkan eleştiri ağırdır ve yazarı düşündürür:

*“Binlerce sayfa yazmış ‘büyük yazarımız’, görme özürlü. Hayatı kitaplardan öğrenen sanal bir yazar var karşımızda. Savaşı bilgisayar oyunlarından öğrenen neslin yazarı. Tek bir yaşanmış satır yok satırlarında. Ay ışığı, rüzgâr ya da çamur. Hepsinden mahrum yazarımız.”*²²⁶

Yapılan eleştiriden çok etkilenen ve eleştirinin haksızlığını ispat etmek isteyen yazar, sokak sokak dolaşır, çay bahçesinde oturur, gittiği yerleri ve insanları gözlemleyerek hayatın içine karışmaya çalışır. Fakat bu çabaları yeterli olmaz. Yazarın her şeye tepeden bakan, halkı aşağılayan tavrı, onun gerçek hayatı anlatmasına engeldir:

²²⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 75.

²²⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 79.

“Kendisi dürüsttü fakat anlamıyorlardı. Şu tiksindiği insan figürlerinden edebiyat yaratmak mümkün müydü?”

...

Böyle seçkin bir muhitte bile bunca bozguncu tip ile karşılaşırsa insan, kim bilir Anadolu denen yerde kimlerle karşılaşır?”²²⁷

Hayatın içine girmeden, uzaktan bakarak hikâyeye anlatılmayacağı, anlatılsa bile bu hikâyelerin gerçekçi olamayacağı “Hikâyeye Avcıları” hikâyesinde de işlenmiştir. Hikâyede anlatıcı, keman teli kızı evden çıkmadan hikâyeye avlamaya çalıştığı için eleştirir:

“Av için yuvadan uzaklaşmak lâzım. Değil mi? Bu bizimki ininden çıkmadığına göre evet o hikâyeye avcısı olamaz, kitaplara yapışık yaşadığına göre o asalak olabilir ancak.”²²⁸

Yazarların sorunlarından biri de yazdıklarını başkalarıyla paylaştıktan sonra yazdıklarının tam olarak kendilerine ait olmamasıdır. Bu düşünce “Hikâyeye Avcıları” hikâyesinde Dilara’nın metninde şu ifadelerle belirtilmiştir:

“Aman Allahım yıllarca kendimi aradığım günlüklerim bir yabancının elinde. Hem de hissiz bir doktorun. Günlerce aç, susuz kendimi gerçekleştirebilmek uğruna yazdığım satırlar artık benim değil mi?”²²⁹

“Gözyaşı” hikâyesinde ise hikâyeye anlatan genç kızın annesi, kızının anlattığı hikâyeleri teybe kaydedip yayınevine gönderir. Yayınevi kayıtları kitap hâline getirince anne, genç kızın sevinmesini beklerken genç kız annesine darılmıştır:

²²⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 85.

²²⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 63.

²²⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 72.

“Her hikâye iki kişiliktir. Bir gönülden bir gönüle akıttığımız zannettiğim sesi nasıl kelimelere hapsedebildi? Anlatan ile dinleyen arasındaki o iki kişilik erişilmez ve elde edilemez dünyayı nasıl orta malı yapıverdi?”²³⁰

“Acı Denizi Yeniden Okurken” hikâyesindeki anlatıcı da yazılıp paylaşıldıktan sonra eserin tam anlamıyla yazara ait olamayacağını şu sözlerle dile getirir:

“Olup bittikten, neticelendikten sonra bir başkasına anlattığımız hiçbir şey artık ‘sadece’ bizim değildir. Herkes kendinde olan aynanın görüntüsünde, ona yeni şekiller, yeni desenler vermeye kalkar... Kendi iç dünyasının çizgilerini bulmuş benim kitabımda. Benim kitabım dememeliydim. Bende kalan olmadığına göre... Benim kitabım değil artık.”²³¹

Barbarosoğlu’nun yazar-okuyucu-eleştirmen ilişkileri bağlamında işlediği sorunlardan biri de eleştirmenlerin kitaplar hakkında yazdıklarıdır. Yazarlar kitap çıkardıkları zaman eserleri bilinsin isterler. Kitapları tanıtmanın yollarından biri de eleştirmenlerdir. Eleştirmenler yazdıklarıyla kitapları bazen doğru bazen de yanlış bir şekilde tanıtırlar. Barbarosoğlu’nun eserlerinde, eleştirmenler çoğu zaman yanlış, yıkıcı eleştiriler yaparak kitapların yazarlarını olumsuz etkilerler:

“Acı Deniz’i Yeniden Okurken” hikâyesinde yazar hakkında eleştiri yazan bir eleştirmen, yazarın yazdıklarının çok anlaşılmasız olduğunu yazmıştır. Eleştiri acımasızdır:

“Sayın yazar unutmasın ki, ikramiyeli bulmacayı bekler gibi onun kitaplarını beklemiyorlar. İyi ki de beklemiyorlar. Çok şükür ülkede daha anlaşılır yazan hiç olmazsa ‘yazdıklarımı anlamamalısınız’ diye okuyucusuna tepeden bakmayan yazarlar da var.”²³²

²³⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 115.

²³¹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 45.

²³² Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 42.

Aynı hikâyede doğru yapılan bir eleştirinin ne kadar önemli olduğu da şu sözlerle belirtilmiştir:

*“Bir yazar için eserinin aslına uygun olarak yorumlanması büyük nimettir tabii. Böylece en azından kendi eserim hakkında sorulara cevap vermekten, niçinleri açıklamaktan bir parça kurtulmuş oluyorum.”*²³³

“Çalınan Hikâye” hikâyesinde de eleştirmenlerden bahsedilmiştir. Hikâyedeki kahramana göre, bütün eleştirmenlerin beğendiği bir eser gerçekten güzel değildir. Fakat olumsuz eleştiriler de yazarları derinden etkiler. Hikâyedeki yazarın eserini üç eleştirmen eleştirir. Hikâye kahramanı yazar eleştirilerin etkisi altındadır. Hattâ son iki eleştiriye eşi görmesin diye saklar.

“Kitap Kapakları” hikâyesi de eleştirmenlerden bahsederken mutlaka üzerinde durulması gereken bir hikâyedir. Hikâyede ilk kitabını çıkaran genç yazar, kitabını tanıtmak ister. Yayınevi de kitaptan umutludur. Fakat kitap tek bir medya kuruluşunda bile duyurulamaz. Yalnızca bir dergide kitap hakkında bir yazı çıkar. Çok ünlü bir eleştirmen kitaptan bahsetmiştir. Fakat anlattığı, sadece eserin kapağıdır:

*“Kitap kapağından yazarın iç dünyasının renklerine de gitmek mümkün. Eflatunun tercih edilmesi yazarın tabulara karşı olduğunun ve kadın okuyucuları hedeflediğinin ön habercisi gibi. Fakat o morluğun içindeki kulübenin, bir insan kulübesi mi yoksa hayvanlara ait bir yer mi olduğu konusunda ciddi şüphelerim var. Mor alandan çıkan tavuk resimleri çok manidar. Yazar, kadınların tavuk imajının bütün olumsuzluklarını reddettiğini ima etmek istemiş olmalı.”*²³⁴

²³³ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 44.

²³⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 73,74.

Yazar “Kitap Kapakları” hikâyesiyle ilgili yaptığı yorumda şunları belirtir: “... kitabın kapağından içeri girmeyerek konuşan ve bunun üzerinden meslek icra edenlere bir gönderme var.”²³⁵

Barbarosoğlu’nun hikâyelerinde sorgulanan meselelerden biri de iyi yazarlığın ölçütleridir. Bu meseleyi sorguladığı değişik hikâyelerinde yazarın kitabının okunup okunmaması, geniş kitlelerce tanınıp tanınmaması ve imza günleri gibi meseleler üzerinden iyi yazarlığın ölçütleri tartışılır. Bu konuların doğrudan anlatıldığı “Bahtınız Açık Olsun Ey Kitaplar” metninde Barbarosoğlu, yazarların yaşadığı sıkıntıları şöyle dile getirir:

“Eserleriniz çok baskı yapsa da suçlusunuzdur. Az baskı yapsa da... Çok baskı yaparsa orta malısınızdır. Herkes sizi okuduğuna göre sıradan ve alelâdesiniz. Duygularınız, duyarlılığınız yoktur. Herkesin okuduğu, ama hiç kimsenin sahiplenmediği bir noktada öylece kalırsınız.

*Az baskı yaparsa yazdıklarınız, yine bir günahtır payınıza düşen. Okuyucuya ulaşamıyorsunuzdur.”*²³⁶

“Büyüme” hikâyesinde ise bir kadın yazara karşı bizzat oğlu tarafından sarf edilen sözler de yazarların değeri konusunda okuyucuyu düşündürür:

*“Geçen hafta ona ‘Kötü bir yazarsın sen, kendini iyi bir yazar mı zannediyorsun?’ demiştim. Tam da bana yazdığı bir yazıyı okumuştun. ‘Fikrini almak isterim’ demişti. Çok beğenmiştim. Çok etkilenmiştim. Ama sonra benim futbol oynamamı onaylamadı diye intikam almak istedim ondan. ‘Sen de iyi yazar mısın? Bizim sınıfta kimse senin adını bilmiyor.’ Annem bu tür konuşmalarla karşılaştığında ‘Banu Alkan’ı biliyorlar ama’ diye cevap verirdi.”*²³⁷

“Tamir Görmemiş Aşk” hikâyesinde ise şiirler yazan Aziz Özhan, şair ve yazarlarla ilgili görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

²³⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 220.

²³⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 9.

²³⁷ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 59.

“Bütün büyük şair ve yazarların değeri vaktinde anlaşılammıştır. Çağdaşlarım beni anlamıyor. Anlasalar üzülürüm zaten. Ben bu kadar seviyesiz miyim diye sorarım kendine. Ama insanın bugün hakiki bir okuyucusu varsa yarın yüzlercesi, binlercesi olacaktır.”²³⁸

Verilen ödüller de yazarların değeri konusunda belirleyici değildir. “Acı Denizi Yeniden Okurken” hikâyesinde yazar “yılın romancısı” ödülüne lâıyk görülmüş fakat bu ödülü almaya bile gitmemiştir:

“Onlar ya çok değersiz buldukları şeye ödül verirler, üzerine çullanmak için. Ya da hiç anlamadıklarına.”²³⁹

Eleştirilen bir diğer konu da imza günleridir. İmza günleri, kitap çıktıktan hemen sonra kitap tanıtımı için yayınevlerinin düzenlediği programlardır. Okuyucular, kitabı alır almaz imzalatmaya getirirler. İmza kuyruğunda bekleyenler, yazarın, kitaplarına yazacağı birkaç kelimeyle kendilerini özel hissetmek ister. İmzalı kitabın okunup okunmayacağı ise tam bir muammadır. “Bahtınız Açık Osun Ey Kitaplar” metninde bu durum genişçe anlatılmıştır:

“Okunup okunmayacağı bilinmeyen bir kitaba imza atmaya mahkûm olmak neden? ‘İmza günleri ses getirir’ diyor editör kendi söylediğine inanamamanın öfkesinde. Gelen sesler malûmumdur efendim. İçimden çıkıp giden sesleri anlatamamakta mazurum.”²⁴⁰

“Sitemkâr Okuyucuya Cevabımdır” hikâyesinde de imza günleri eleştirilmiştir. İmza günlerinde gelen okuyucular gerçek okuyucular değildir; onların heves ettiği, imzalıdır. Yazarlar bunları bilse dahi sırada bekleyeni fazla olan yazarları görünce kendilerini kötü hissederler:

²³⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 85.

²³⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 44.

²⁴⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 10.

“En kötüsü de, kitap fuarlarındaki imza günleri. Okumayan bir ülkede yazarın okuyucu dilendiği standlar. Hepimiz biliriz imza günlerinde, kitap alanların gerçek bir okuyucu değil de, bir imzaya heveskâr olduğunu... Ama yine de, sırada bekleyeni biraz fazla olan arkadaşa dair, kıskanma değil ama, adı bile konamayan küçük şeyler hissederiz.

Masanızda yalnız oturmanıza müsaade etmeyenler çıkar bir de... Seslerindeki tona bile dikkat etmeden ‘yazık bari biz bir kitap alalım’ deyip kitabınızı mal niyetine önünüze koyarlar.”²⁴¹

Kitap tanıtımında yaşanan sorunlar da yazarların yaşadığı başka bir sıkıntıdır. Yazara göre, eser iyi bir eser olsa da yazar onu tanıtmak isteyecek medya kuruluşu bulmakta zorlanır. Çünkü bu kuruluşlar süreçte kendilerini kârlı çıkaracak kitapları tanıtmayı isterler. Okuyucuyu yoracak, ona sorumluluk yükleyecek kitaplar tanıtılsa bile okuyucular bu kitapları talep etmeyeceklerdir. Yine yazara göre, böylesi kitaplar genelde kültürel donanımı yetersiz okuyucular tarafından okunmaktadır. Bu kitapların okunmasında bazen kitap kapağı, bazen kitap ismi, bazense okuyucuların onlarda kendi hayatlarından basit detayları bulması etkindir. Eğer kitap bu niteliklerden herhangi birine sahip değilse ilgi görmesi, kitap piyasasında zordur.

Bu zorluk yazarın “Kitap Kapakları” hikâyesinde etkili bir şekilde dile getirilmiştir. Hikâyede ilk kitabı çıkan yazar, onu tanıtmayı ve dolayısıyla da okuyucusuyla buluşmayı başaramaz. Etrafında kitabını vitrinine koyup sergilemek isteyen ev kadını, dükkânına koyup reklâm yapmak isteyen keresteci, sekreterine kitaplarını ebatlarına göre tasnif ettiren hoca, kitap kapağından içeri giremeyen eleştirmen vardır fakat gerçek anlamda kitap okuyucuları yoktur. Yazar da kitabı tanıtamamanın verdiği gerginlikle Boğaz Köprüsü’nde, tanıtıp satamadığı kitaplarıyla eylem yapar. Kolilerden çıkardığı kitaplarını gelen geçen arabalara fırlatır.

²⁴¹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 106.

“Tutkun Bir Okuyucunun Hatıra Defterinden” adlı hikâyede ise kitapların filme uyarlanması meselesi işlenmiştir. Hikâyede hikâyenin isminden de anlaşıldığı gibi tutkun bir okuyucu vardır. Okuyucu, çok sevdiği yazarın, eserini film yapmasını olumsuz yönde eleştirir. Ona göre, film yapmak, eseri çok geniş kitlelere tanıtacaktır belki fakat eserin değerini düşürecektir. Hikâyede satır aralarında yazarların eserlerini geniş kitlelere tanıtmak istemeleri ve kalabalıklar tarafından sevilme istemeleri eleştirilmiştir. Okuyucu, yazarın eserlerini o güne kadar büyük bir zevkle okur, fakat eser filme çekildikten sonra aynı duyguları yaşayamaz ve çok sevdiği yazara öfkelenir:

“O kitap, en sevdiğim, kendimi içinde nefes alır bulduğum kitap, film olduktan sonra, kahramanı benim düşüncelerimin temiz mahremiyetinden çıktı. Tek tek hafızalara nakşedilmiş biriyken orta malı oluverdi.”²⁴²

“Sitemkâr Okuyucuya Cevabımdır” hikâyesi ise “Tutkun Bir Okuyucunun Hatıra Defterinden” hikâyesine bir cevap niteliğindedir. Hikâyede başkahraman; kitabının film yapılmasına müsaade ettiği için eleştirilen yazardır. O, okurlarının kendisini anlamadığından, hattâ kitaplarının okunmadığından şikâyetçidir. Yazar başkahraman, insanların kitaplarını bazen kitabın adı merak uyandırmadığı için, bazen kitabın kapak resminden bazen de çok baskı yapmadığı için okumadıklarını belirtir. Kitapları okunmayan dolayısıyla para da kazanamayan yazar, hem kitabını herkesle paylaşmak hem para kazanmak için kitabının film yapılmasına müsaade etmiştir.

“Gözyaşları” hikâyesinde ise suskunluğundan hikâye anlatarak kurtulan bir genç kızın yaşadıkları anlatılır. Genç kız çevresindeki insanları gözlemleyerek hikâyeler biriktirir ve bu hikâyeleri daha sonra başkalarına anlatır. Amacı, insanların, onun anlattıklarını dinledikten sonra birikim sahibi olmaları ve zenginleşmeleridir. Fakat insanlar onun anlattıklarını sadece dinlerler ama onları gönüllerine indiremezler. Daha sonraları ise genç kız hikâyelerini dinleyecek kimseyi bulamaz.

²⁴² Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 79.

Önceleri ağlamamak için anlatılanlardan kaçan insanlar, sonra istemedikleri bir olayla karşılaşabilecekleri endişesiyle kızın anlatacaklarını dinlemek istemezler. Çünkü kız, daha önce birine bir hikâye anlatmış fakat arkasından tatsız hadiseler yaşanmıştır.

Fatma Barbarosoğlu'nun “Bir köşem olsaydı şöyle denize nazır...” hikâyesinde kahramanlardan Müberra Esen, yazar kimliğiyle tanıtılır. O; gösterişe önem vermeyen giyimiyle, tavırlarıyla belediye başkanı Avni Bey'in eşinin eleştirdiği bir hikâye kahramanıdır. Avni Bey'in eşi ne kadar dış görünüşü önemsiyorsa, yazar Müberra Esen de o kadar dış görünüşüne kayıtsızdır. Onun etrafındaki insanlarca önemsenmesi, Avni Bey'in eşi Hümeysra için dayanılmazdır:

“Nasılsınız Müberra Hanım. Müberra Hanım kim ya! KİM! Ninem gününden kalmış başörtüsü ile. Dikişi açılmış ayakkabıları ile. Müberra Hanım kim ya. Yazarmış. Ne yazmış. Yazmış da Nobel mi almış! Yazdığı yazılar ile hastalara şifa, dertlilere deva mı olmuş yani.”²⁴³

Hikâyede kıyafetleri ile dikkat çekmeye çalışan Hümeysra Hanım'ın değil de yazdıklarıyla önemsenen Müberra Esen'in itibar görmesi, toplumun geldiği iyi noktayı işaret eder.

Sanatçı, aynı kitapta yer alan “Yoğun gündem yoğun bakım” hikâyesinde de yine yazar Müberra Esen'den söz eder. Bu defa yazarların yaşadığı bir sorun dile getirilmiştir. Hikâye 8 bölümden oluşur ve her bölümde yazar Müberra Esen'i 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla programa davet eden kişiler arar. Arayanlar, yazarı 8 Mart Dünya Kadınlar Günü programına mantık ve saygı yoksunu bir dil ile davet ederler.

“Esra Hanım Güüünaydınnnn. Ay pardon Müberra Hanım. Sizi rahatsız etme sebebim şudur ki; Biz sizi bu akşam saat 22 sularında programımızda

²⁴³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 16.

ağırlamaktan mutluluk duyacağız. Ne demek katılmam mümkün değil. A lütfen. Hangi kelimelerle sizi ikna etmem gerekiyorsa lütfen söyleyin.

...

Müberra Hanım Bakan Bey'in makamından arıyorum. Bu akşam Bakan Bey sizi kendisinin de katılacağı z kanala davet ediyor. Nasıl gelirsiniz? Biz sizi aldıralım mı? Yoksa kendi imkânlarınızla mı gelirsiniz?

...

Günaydın Müberra Hanım. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Münasebetiyle yapmış olduğumuz çekilişte kaymakam Bey ile öğlen yemeği yeme hakkını kazandınız. Lütfen not edin. Yemek... Katılamayacak mısınız? Nasıl yani. Bir ödeme yapmanız gerekmiyor. .”²⁴⁴

Kısacası arayanlardan hiçbiri yazarı yazdıkları için aramamaktadır. Onların derdi, yazarı görüntü malzemesi olarak kullanmaktır.

Sonuç olarak sanatçı yazar-okuyucu-eleştirmen ilişkileri meselesine kafa yormuş, meseleyi hikâyelerinde işlemiştir. Meselenin en yoğun işlendiği hikâye kitabı yazarın ilk hikâye kitabı olan *Acı Deniz*'dir. Yazar meseleye bazen yazar, bazen okuyucu, bazen de eleştirmen açısından yaklaşır. Yazarları, okuyucuları veya eleştirmenleri çeşitli yönleriyle eleştirir. Sanatçının bir yazar ve iyi bir okuyucu olması ve yeri geldiğinde bahsettiği sorunları kendisinin de yaşaması ayrıca önemlidir.

2.7. MEDYA VE TOPLUM

Yazarın bazı hikâyelerinde medya dünyası yoğun bir şekilde eleştirilmiştir. Barbarosoğlu'na göre medya doğruları çarpıtarak daha fazla okunma, seyredilme veya dinlenme peşindedir. Onun bu konuyu ele aldığı hikâyeleri şunlardır:

²⁴⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 36, 37, 38.

“İmajatörün Evi” hikâyesinde başkahraman Nuri Hoca, “Mir” adıyla bir çeşit falcılığa başladığı zaman ona gelen müşterilerinden biri de bir pop müzik şarkıcısıdır. O, Nuri Hoca’nın yardımcısı Agop’a göre, kaybettiği “imaj”ını bulmak için Nuri Hoca’ya gelmiştir. Pop müzik şarkıcısı sorunlarını daldan dala atlayarak anlatır. Zirveden yerin dibine düştüğünden, içindekileri anlatamadığından ve medya dünyasında anlaşılamadığından bahseder. Şarkıcının anlattıkları medya dünyasının içerisinde bulunduğu hâli göstermesi bakımından önemlidir:

“ Bizim piyasayı bilmeyen herkes böyle söyler.

Bizim piyasa dediğime bakmayın.

Orda ben’imi biz yapacak tek bir kulak bulamadım.

Şöhretime ihanet ediyorum sanmayın.

Hayır.

İhaneti hep içimdeki şarkıya yaptım.

Bunu bilmezsiniz siz.

Şarkı piyasası tekel piyasasıdır.

Şarkısı olana şarkı söyletmezler.

Boş ağzı, satılık ruhu olanlar çıkar sahneye.

Ruhunun bütün parselleri kiralandığında, yani o artık bir başkası olduğunda şöhreti yakalar.

Anlıyor musunuz?

Bilirsiniz, en iyi maskeyi, yüzünde ifade olmayanlar taşır.

Çünkü ifade, kendini engelleyen maskeyi erken düşürür. Şarkıcılık ve şöhret de öyle.

Kendi şarkısı olmayanlar mafyanın şarkısını söyler. Şaşırmayın. Şarkı piyasası baştan aşağı mafya tuzaklarıyla doludur.

Bu tuzakları geçtiğinizde kabarık hesap cüzdanlarınız, insanların dünyalarını alt-üst eden “imaj”larınız olur. Yani maskeleriniz.”²⁴⁵

²⁴⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 48, 49.

“Yaşayamadığımız Dünya” hikâyesinde ise medya dünyasını DJ Cahit’in şahsında tanırız. Cahit, radyoda “Yaşayamadığımız Dünya” adıyla bir program yapar. Programa dertli insanlar telefonla katılır ve sorunlarını anlatır. Cahit, dinleyiciler programa katılmadan önce onları tanıtır. Program gece yarısıdır ve programa katılanların çoğu kadındır. DJ Cahit’in sesi, programın zamanı, programda çalınan müzikler ve Cahit’in seçtiği kelimeler hep dinleyicileri etkilemek üzere seçilmiş ve plânlanmıştır. Bütün bunlar, dinleyicilerin duygularını sömürmek için bir araçtır. Ödevi için “Yaşayamadığımız Dünya” programını dinlemek zorunda kalan Aslı, programa ait birçok şeyi yadırgar. Söz gelimi insanların dertlerini en yakınına değil de hiç tanımadığı uzaktaki bir insana anlatması Aslı’ya tuhaf gelir. Aslı, daha da tuhaf olayları, Cahit’le buluşmaya gittiği gün yaşar. Cahit’in o güne kadar sadece sesini duyan Aslı, onu görünce şaşırır:

*“İnsanın vücudu sesine ancak bu kadar ihanet edebilirdi. Sesin olgunluğu, davudîliği muhakkak başka bir bedenden ödünç alınıp bu sıksa, çelimsiz, hatta kavruk denebilecek vücûda monte edilmiş olmalıydı.”*²⁴⁶

Aslı, programdaki Cahit ile gerçekteki Cahit’in çok ilgisiz olduğunu düşünürken Cahit’in gerçek adının Sıtkı olduğunu öğrenir. Daha büyük şaşkınlığı ise Cahit’in, başörtüsüne olan yaklaşımında yaşar. Cahit, başörtüsünden dolayı Aslı’yı aşağılar, ona saygısızca davranır. Onun programında dertli insanlara gösterdiği şefkati, telkin ettiği sabrı, Sıtkı’nın kişiliğinde göremeyiz. Sıtkı, Aslı ile lâubâlî, saygısız tavırlar içerisinde konuşur. Aslının aklından Cahit’in ve programının ne kadar sahte olduğuna dair düşünceler geçer:

*“Yaşayamadığımız Dünya programının, sunucusunun adından başlayarak her şeyinin yalan olduğunu biliyor musunuz? Programının aksine insanlara güvenmeyen bir kişiliği var.”*²⁴⁷

²⁴⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 94.

²⁴⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 96.

Aslı radyo programlarıyla ilgili ödevine Cahit için “*Adamın yüzü maskeydi ve maskesi yüzüydü*”²⁴⁸ ifadesini de eklemeyi ihmal etmez.

“Hep Böyle” hikâyesinde ise köylerin fakirliğini göstermek üzere Ardahan’ın köyelerine giden bir ekip vardır. Ekip köyleri gezer, gerekli araştırmaları yapar. Son olarak halktan maddî imkânsızlıklarını kameralar karşısında anlatmalarını ister. Kamera yokken kendilerini iyi ifade edebilen insanlar, kameraların karşısında tabii hâlleriyle konuşamaz olurlar:

*“Kameralar devreye girer girmez, kendilerinden başka bir şeye dönüştüler. Duruşlarındaki o kendine aitlik, gidip her gün seyredilen ve seyredildikçe hissizleşen görüntüden biri oldular ansızın. Su getirmek için çektikleri sıkıntıları kameraların yokluğunda anlatırken her birinin hikâyesi ne kadar canlı ve sıcaktı. Getirdiği suyun, yol boyunca üzerlerinde birikmiş olan tozu temizlemeye yetmediğini anlatan Mercan, hayallerini kameralar açırken niye anlatmaktan vazgeçiyor?”*²⁴⁹

Hikâyede insanlar medya dünyasını evlerindeki televizyonlardan hareketle tanır. Köylerdeki fakirliğe tezat, her evde televizyon vardır. Ondan özellikle magazin haberlerini seyreden köylüler, kameralar karşısında seyrettikleri insanlar gibi olmaya çalışırlar.

“Kitap Kapakları” hikâyesinde ise yine Barbarosoğlu’na göre medya dünyasının sahteliğini görmek mümkündür. Hikâyede kitap yazan fakat yazdığı kitabı insanlara tanıtmaya fırsatı bulamayan bir yazar anlatılır. Yazar hiçbir medya kuruluşunda kitabını tanıtmayı başaramaz. Bunun üzerine kitaplarını Boğaz Köprüsü’nde gelen geçen arabalara atarak kitap eylemi yapar. Eylemi fark eden medya kuruluşları ise olayı araştırmadan haber yaparlar. Amaçları olayları çarpıtarak daha fazla izlenmesini sağlamaktır. Onlar doğruya ulaşma imkânları olsa bile onu göz ardı ederler. Örnek olarak yayınevi sahibi, televizyon kanalını arayıp canlı yayına bağlanır ve doğruları anlatır. Fakat bu doğrular, televizyon kanalının işine

²⁴⁸ Gös. yer.

²⁴⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 26.

gelmez. Çünkü söylenenler, sansasyon yaratacak nitelikte değildir. Yayınevi sahibinin telefonu haber kanalı tarafından vaktimiz yok bahanesiyle kapatılır. Fatma Barbarosoğlu hikâyeyeyle ilgili olarak kendisiyle yapılan röportajda şunları söyler:

“Bu öykü medya eleştirisi. Herkesin, her şeyi nasıl istediği gibi kırıp, kendine uygun hâle getirdiğinin öyküsü. Haberler yoluyla nasıl her şeyden habersiz kaldığımızın, görüntünün nasıl kendisinden başka bir şeye söz olarak montajlanabildiğinin öyküsü.”²⁵⁰

“İlan” hikâyesinde ise şöhret olmak için medyanın dilini kullanan bir adam anlatılır. Adam çeşitli televizyon kanallarıyla eşinin ikiz kızlarını da alarak kendisini terk ettiği yalanını yayar. Oysa adam evli bile değildir. Bu yalanı önce gazetenin ilân servisine yayınlamış, arkasından gazetede ilgili kişilerden kendisiyle röportaj yapmalarını istemiştir. Daha sonra plânı işlemeye devam eder. Kendisini program yapmak için televizyondan ararlar. Adam kanal kanal gezer. İsteddiği şöhreti artık yakalamıştır.

Hikâyede dikkat çekici bir durum da adamın kamera karşısına geçtikten sonra geçirdiği değişimdir:

“Yayımdan önce gayet donuk olan adam kamera karşısına geçer geçmez başkalaştı. Büyüdü sanki. Çok önemli biri oldu. Adam kendisini benim karşımda yeniden inşâ ediyordu. Bunu anlatabilmem mümkün değil. Bu adam benim programdan önce konuştuğum adamdan ziyade bir bilgisayar oyununa benziyordu. Sorduğum her soru adamın eksik kalan bir parçasını fark edip inşâ etmesine yarıyordu.”²⁵¹

Barbarosoğlu'nun “Vakit Nakit(mi)dir” hikâyesinde ise konu uzun telefon konuşmalarının eleştirisidir. Yazarın kendi hayatından da izler taşıyan hikâyede

²⁵⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm ...*, s. 221.

²⁵¹ Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 139.

başkahraman yazara gelen telefonlar, bazen o kadar uzar ki başkahraman telefonla konuşurken vaktini değerlendirmek için yemek yapar:

“Tanımadığım ya da tanıyıp da uzun konuşacağını tahmin ettiğim kişilerin ‘alo’ diyen seslerini duyar duymaz başlıyorum soğan soymaya. Karşımdaki konuşuyor. Yalan yok. Ben de konuşuyorum. Üstelik vaktim boşa gitmiyor diye daha rahat konuşuyorum. Sorduğu her soruyu uzun uzun cevaplandırıp anlattığı her şeyi itina ile dinliyorum. İşte bu Suna Hanım’ın aradığı gün tam bir rekor kırdım. Önce yayla çorbası. Arkasından patates oturtma, arkasından kabak yemeği, akşam için bir tabak havucun rendelenmesi, vakit hâlâ var, olmadı bir zeytinyağlı pırasa. Ee dolapta pişirecek bir şey kalmadı. Bir krem karamel yapıverseydim. Çocuklar çok seviyor.”²⁵²

Yazarın kitaplarında medya, üzerinde sıklıkla durulan bir konudur. Fakat kitapların yazıldığı tarihler düşünüldüğünde toplumsal gelişmelerle beraber ilk kitaplarında televizyon, gazete vb. iletişim araçlarıyla anlatılan medyaya sonrasında sosyal medya da katılır. Özellikle yazarın *Mutluluk Onay Belgesi* kitabındaki hikâyelerde sosyal medya en fazla üzerinde durulan konu durumundadır. Yazar söz konusu kitabında şunları söyler:

“Sosyal medya bizi, ‘beriki’ ve ‘öteki’nin keskin kılıcıyla kesiyor.

Sosyal medya cumhuriyetinin sanal vatandaşı olarak kendimizi, dert anlatmaya yeten ya da yetmeyen, 140 karakter ile; ne kadar iyi bir tüketici olduğumuzu ispat etmek niyetiyle mutluluk efekti verilmiş fotoğraf paylaşımları üzerinden ifade ediyoruz. Bu ‘paylaşımlar’ yüzünden, ‘beriki’ bile giderek ‘öteki’ halinde geliyor.

...

Dijital kültür ile birlikte hikâyemizi, yani derdimizi anlatamaz hale geldik. Sanal paylaşımlarla fotoğraf üzerinden hikâyemizi anlattığımızı zannediyoruz.

²⁵² Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 68.

Halbuki birbirimizle iletişimimizi sürdürmek, benliğimize sahip çıkabilmek için kelimelere, cümlelere, cümlelerin biriktirdiği hikâyelere muhtacız.

Hayatımıza giren her yeni teknoloji, en insani yanımızı alıp kendi sınırlarına dahil ediyor. 19. Yüzyıl teknolojisine uzuvlarımızı kaptırıyorduk, 21. Yüzyılın teknolojisine kelimelerimizi, duygularımızı, benliğimizi kaptırıyoruz. İnsan kalmak için, insan olmak için teknolojiyi zaruret miktarı kullanmak zorundayız.

Zaruret miktarını görmek üzere, sosyal hayatın kelimeler üzerinden tasvirini yapıp, öykü olarak dikkatinize sundum. Bu kitapta yer alan öykülerin tamamı, hayatımıza giren televizyon, cep telefonu, internet ve sosyal medyanın getirdiği değişime/iletişimsizliğe temas ediyor. ”²⁵³

Sosyal medyadaki ilişkilerin sahteliği, sosyal medyanın gencinden yaşlısına herkesi etkilediği, onun üzerinden herkesin görünür olmaya çalıştığı vb. meseleler, yazarın bu bahiste üzerinde durduğu hususlardır. Sosyal medya konusunun ele alındığı hikâyeleri şöyle tespit ve tahlil edebiliriz:

“Cennetlik Arkadaşımız İçin Plâket Töreni” adlı hikâyede olaylar Cennetlik İhsan’ın karısının, eniştesine verilen plâketi kıskanması ve eşini aşağılaması üzerine Cennetlik İhsan’ın arkadaşlarının ona bir tören hazırlayıp plâket takdim etmeleriyle şekillenir. Plâket töreninde orada bulunanlar töreni videoya çekerler. Çekenlerden biri de videoyu sosyal medyada paylaşır. Cennetlik İhsan’ın eşinin kız kardeşi, sosyal medyada dolaşırken “O bizim cennetlik arkadaşımız, Allah herkese böyle bir arkadaş bahşetsin”²⁵⁴ yorumlu videoyu görür ve “Ne cennetliği yahu! Bu benim kız kardeşimin kıtıpiyos kocası”²⁵⁵ diye videoya yorum yazar. Cennetlik İhsan’ın karısının videoyu ve videoya yapılan yorumları görmesiyle işler iyice karışır:

“Cennetlik İhsan ha! Tamam bundan sonra benim adım yok. Benim adım Cennetlik İhsan’ın karısı.

²⁵³ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 93, 94.

²⁵⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 14.

²⁵⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 15.

*Bütün Türkiye kim cennetlik kim cehennemlikmiş öğrenecek. Bekleyin hele, az sonra. Pasta bile kesmişler. Oh beyimiz böyle her gün pasta böreklerle. Dolap tam takırmış kimin umurunda. Böyle paşa paşa.*²⁵⁶

Videoya çok kızan Cennetlik İhsan'ın karısı kendi durumunu anlatan bir video çekmeye karar verir:

*“Benim vidyomu çek Nergis, dile benden ne dilerse. Tamam. Bekle beni Türkiye. Adam mı cennetlikmiş kadın mı? Seyret kararını ver hele!”*²⁵⁷

Cennetlik İhsan'ın karısının video çekme girişiminden sonra yaşananlar ülke gündemine oturur. Herkesin dilinde bu olay vardır. Olay, ulusal kanalların haber merkezlerine malzeme olur. Kimin haklı olduğuyla ilgili televizyon programları yapılır, anketler düzenlenir. Cennetlik İhsan ise yaşananlardan çok rahatsızdır. Eve gitmek istemediği için yaşlı halasının yanında kalır. Emekliliğini isteyip köye gitmeyi düşünmüş fakat “cennetlik plâket töreni” köyün sitesine de konduğu için bu kararından da vazgeçmiştir. O bir kanalla anlaşıp kendini savunmak da istemez. Çünkü ona göre aile sırları ortaya dökülmemelidir.

Yaşanan olayları ve ülkenin gündemine oturtulan bu anlamsız tartışmayı Cennetlik İhsan ve onun gibi düşünen arkadaşı Büyük İhsan, şaşkınlıkla izlerken diğer insanlar yaşananları kanıksamıştır. Medya dünyası adeta uyuşturucu etkisiyle insanları duyarsızlaştırmaktadır:

*“Beni en çok şaşırtan da bacanak. Ekran ekran dolaşiyor. ‘Karıncayı incitmeyen adamlardan korkacaksın’ diye yorumlar yapıyor. Sunucu denen adamlar, kadınlar da, karıncayı incitmeyen adamın hangi hareketinden dolayı korkmamız gerekiyor diye sormuyor.”*²⁵⁸

²⁵⁶ Gös. yer.

²⁵⁷ Gös. yer.

²⁵⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 17.

Yine aynı hikâyede medyanın reyting için sınır tanımayacağı, her şeyi kullanabileceği vurgulanır:

*“Yok adaşım yok. Aman sakın. Kimse bilmesin Ethem’in sınır ötesinde olduğunu. Reyting için bunu bile kullanmaya kalkarlar.”*²⁵⁹

Medyaya gençlerin bakışı yaşlıların bakışından daha farklıdır. Onlar medyaya fayda penceresinden bakabilirler. Örnek olarak Cennetlik İhsan’ın akıllı diye anlatılan kızı Neval bile babasına, ilerde kendini Cennetlik İhsanım diye pazarlayıp, mahalleye muhtar bile olabileceğinden bahseder. Bu ifadeler karşısında Cennetlik İhsan şaşkınlık içerisindedir:

*“Pazarlamak mı? Estağfurullah... Bu gençlerin mantığını anlamak bizim için pek müşkül. Hem herkes unuttur diyor, hem de kendini hatırlatıp buradan pazarlarsın diyor. Allah Allah...”*²⁶⁰

“Yumruk Yumruğa” hikâyesi de sosyal medya öğelerinin sıklıkla kullanıldığı bir hikâyedir. Hikâyenin birinci kısmı uluslararası bir toplantı salonunda geçer, ikinci kısmında ise dünya çapında yaşanan güncel yumruk savaşları anlatılır. Birinci kısımda sosyal medya konusunda anlatılan öğeler selfi çekmek üzerine yoğunlaşmıştır. Uluslararası bir toplantıda başörtülü bir kadın son model cep telefonunu selfi çubuğuna takıp fotoğraflar çeker. Görevli onu ikaz etmek için yanına yaklaştığında boynundaki katılımcı kimliğini görünce vazgeçer. Hattâ *“Beni şöyle şu açıdan alabilerseniz”*²⁶¹ teklifini de mecburen kabul eder.

Hikâyenin ikinci kısmında da sosyal medyayla ilgili kelimeler sıklıkla geçer:

²⁵⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 18.

²⁶⁰ Gös. yer.

²⁶¹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 23.

“Zaten Roket çocuk –Trump kendisinden böyle bahsediyordu- birkaç gündür, Trump’un attığı tivitlere fena halde sinir oluyordu ki yumruklu vidyolar ile iş iyice çığrından çıktı.

...

Ama benim imparator babam 48 saat boyunca hiç tivit atmayacağına dair lütfen yemin etsin.”²⁶²

“Ninemin Emoji Sözlüğü” hikâyesinde ise isminden de anlaşılacağı gibi sosyal medya başta olmak üzere artık birçok yerde kullanılan emojiler konu edilmiştir. Hikâyede bir pastanede ellerinde cep telefonu, “emoji çalışan” iki yaşlı kadın vardır. Yaşlılardan biri, emoji öğrenmek için diğerine göre çok istekli değildir. Fakat diğeri onu ikna etmeye çalışır:

“Niye uğraşmayalım, ben küçük torunu çok seviyorum. Onun dünyasından uzak bir yerde durmak istemiyorum.”²⁶³

Yaşlılar bir taraftan emoji çalışırken bir taraftan da başkaları tarafından gözetlenme endişesi içerisinde:

“Herkes sanki bizi dinliyor gibi geldi. Vidyomuzu filan çekerler. Şimdi ortam dinlemesi diye bir şey var.”²⁶⁴

Yaşlı kadınlar gerçekten de dinlenmiştir ve “Emoji çalışan iki tonton ihtiyar”²⁶⁵ diye televizyonda haber olmuştur. Yaşlılardan biri durumdan çok rahatsız olurken diğeri gayet memnundur:

“Herkes kıskanacak bizi. Bak Türkiye’nin gündemi oldu diyecekler. Dostlarımız bizim için kendilerini her an yeniliyor diyecekler.”²⁶⁶

²⁶² Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 25.

²⁶³ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 30.

²⁶⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 31.

²⁶⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 32.

²⁶⁶ Gös. yer.

“Mutluluk Onay Belgesi” adlı hikâye de sosyal medyanın yarattığı insan tiplerinin eleştirildiği bir hikâyedir. Hikâye kahramanın gördüğü bir rüya üzerine kurgulanmıştır. Fakat kahraman biraz düşününce, rüyasında gördüğü kişilere hayatında rastladığını fark eder. Hikâyede eleştirilen, sosyal medyanın yarattığı tuhaf kahramanlardır. Örnek olarak rüyada kahramanın gittiği mağazada her şeyi hakimiyeti altına almaya çalışan, mağazada çalışan kızlara ve mağazada alışveriş yapan insanlara gereksiz samimiyet gösteren, kraliçe edasındaki kadın, sosyal medyanın yarattığı bir kadın tipidir. Mağazada gördüğü birçok şeyin ojeleriyle uyumlu olduğunu söyler:

“Algısına giren her ürünün üzerine sağ elini itina ile yerleştirip ‘Tam da bu renk ojem var, bir de bu renk yüzük taktım mı...’ diyerek kendince bir ‘sunum’ gerçekleştiriyor.

...

*Kırmızı ojeli kadının; evde var dediği patlıcan moru ojesini önce patlıcan moru paspas ile sonra da ayağına geçirdiği patlıcan rengi banyo terliği ile kombinleyişi karşısında, Rabbim aklıma mukayyet ol diye yeni bir zikre başlamışken...”*²⁶⁷

O, kasayı meşgul ettiği için diğer müşteriler aldıkları ürünlerin ödemelerini gerçekleştiremez. Kasa dolu olduğu için mağazada çalışanlar dışarıdan müşteri almamaya karar verirler. Fakat başkahraman dışında bu sıkıntıdan şikâyetçi olan kimse yoktur. Başkahraman dışında kasada bekleyenler, kadının sosyal medyadan takipçileridir ve bundan dolayı bu durum, onlar için keyif vericidir.

*“Kuyruktakiler, beklenen ana nihayet kavuşmanın tadını çıkarıyor, kapının dışında kalanlar boynunu bükmüş öylece bakıyor.”*²⁶⁸

Sonra kraliçe edasındaki kadın, en inanılmaz tasarımı yapanı Instagram hesabında “#sunumdiyebunaderim” etiketi ile yayınlayacağını söyler. Bunun üzerine

²⁶⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 36.

²⁶⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 39.

bekleyenler daha çok heyecanlanır. Orada bulunan “taze anne”, heyecanını saklayamaz “Ayyyyy” diye bağıarak belli eder. Sunumunu yapmak üzere ilgili yere geçer ve çekim yapması için cep telefonunu yanındaki yaşlı kadına verir:

“ ‘Taze anne’ bir taraftan bebeğinin ayakkabısını ayağından çıkarıp, çıkardığı ayakkabıyı kapitone bebek çantasının içine yerleştiriyor bir taraftan da kendi ayakkabıları için yer beğeniyor. Ayakkabılarını beyaz güllerle dolu dev beyaz vazunun altına yerleştirdikten sonra ‘Mutlu yuvamın mutlu uyumunu... House’un renklerine borçluyum’ diyerek sunum için açılmış banyo paspasının üstüne zıplayıverdi.”²⁶⁹

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, yaşananlar aslında başkahraman kadının rüyasıdır fakat o, düşündüğünde rüyasındaki kahramanları ayrı ayrı zamanlarda hayatında gördüğünü hatırlar. Meselâ rüyada taze annenin sunum yaparken videosunu çeken yaşlı kadını, Kütahya’dan dönerken sabahın yedisinde uçağın önünde selfi çekerken görmüştür. Yaşlı kadın son selfisini uçağın kapısında çekmeye çalışırken yuvarlanmış, onun yüzünden uçak 45 dakika rötarlı kalkmıştır.

Sosyal medya konusunda üzerinde durulan bir başka husus “selfi” meselesidir. *Mutluluk Onay Belgesi* kitabındaki hikâyelerin birçoğunda bu mesele işlenmiştir. Hikâyeler selfi çeken kahramanlarla doludur. Bu çekimler çoğu zaman uygunsuz zamanlarda yapılır. “Birlikte Bir Selfimiz Olsa Şöyle” hikâyesi ise doğrudan bu konu üzerine kurgulanmıştır. Hikâyede anlatıcının dikkatini havaalanında bir adam çeker. Sürekli selfi çekmektedir. Anlatıcı bunun üzerine düşünmeye başlar:

“Bu adam, yirmi yıl önce, değil böyle ulu orta herkesin içinde deli pozları vermek, başını yerden kaldırıp kimselerin yüzüne bakmıyordu ihtimal. Ama artık o feysbuk ahalisinin bir üyesi. Üyeliğin gerekleri yerine getirilecek, ortam yeterli miktarda fotoğraf ile beslenilmeye çalışılacaktır.

²⁶⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 39, 40.

....

Rahatlıkla sınır tanımayan bir eda ile poz veriyor. Kime veriyor, kendine. Sol eli poz veriyor sağ eli çekiyor. Sol eli saçını düzeltiyor, sağ eli düğmeye basıyor. Sol işaret parmağı düşünceli düşünceli başını burguluyor, sağ eli düğmeye basıyor. Yüzüne artistik bir ifade vermeye çalışıyor. Lakin bir türlü istenen artistik ifade yakalanamıyor. Tebessüm etmeye çalışıyor. Ama görüntü pişmiş kelle görüntüsü...”²⁷⁰

Adam defalarca selfisini çektikten sonra da eline uçak biletini alarak bir de böyle selfi çeker. Adamın selfi merakı bununla da bitmez. Ayağa kalkıp üç adım atmıştır ki, ters istikametten gelen sarı saçlı, kırmızı şişme yelekli bir adamla çarpışır. Çarpıştığı kişi yabancısıdır. Adamın yabancı olması mı yoksa altın sarısı saçları mı selfi meraklısı adamın dikkatini çekmiştir bilinmez ama, selfi meraklısı hemen onunla da selfi çekilmek ister: “*Let’s make this moment a memory by taking a selfie?*”²⁷¹”²⁷²

Hikâyenin devamında yabancının adamla selfi çekmeyi kabul edip etmediği belirtilmemiştir.

“Caminin İçinde Güneş Gözlükleri İle Oturan Kadın...” hikâyesinde ise hayırsız kocasından saklanan Mebrure, akrabasına taziye dileklerini sunmak için mecburen evden çıkıp camiye gelir. Tanınmamak için de camide bile güneş gözlükleri ile oturan Mebrure, gözlüklerini temizlemek için çıkardığı kısacık bir anda “Camideyiz, pilavımızı yedik, şimdi de ayranımızı içiyoruz” şeklinde paylaşım yapan birinin fotoğraf karesine girmiştir. Sosyal medyada eski eşinin kumar arkadaşlarından biri Mebrure’nin fotoğrafını görür ve onun eski eşi Medetle paylaşır. Medet, Mebrure camiden çıkıp tramvay durağına ulaştığında onu yakalar ve kurşun yağmuruna tutar. Bu, sosyal medyanın mahremiyeti çiğnemesi ve yol açtığı trajediye bir örnektir. Artık insanlar sosyal medya yoluyla hep görünür olmaya çalışmaktadırlar. Bu durum ise hem kendilerini hem de yukarıdaki örnekte görüldüğü

²⁷⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 44.

²⁷¹ Haydi selfi çekilerek bu anı ölümsüzleştirilelim.

²⁷² Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 47.

gibi fotoğraf karelerine farkında olmadan giren başkalarını zor durumda bırakmaktadır.

“Mutluluk Hakkı” hikâyesinde ise sosyal medyanın kişiye nasıl gereksiz bir özgüven verdiği anlatılır:

“Geçen gün oğlum ev turşusu istedi. ‘Ne bileyim ben turşu kurmayı dedi.’ Turşu kurmanın bir zorluğu yok ben sana anlatırım diyecek oldum, kurmak istesem yutupta (Youtube) var dedi. Her şey oralarda var zaten.... Bir tencere yemek pişirmez, ama bütün gün, dünyanın şeflerinin vidyosunu izliyor... Varsa yoksa elindeki cep telefonu, Aypot(Ipod)”²⁷³

“#hırsızgozlerhırsızınkendisiolurmu” hikâyesi ise sosyal medya meselesinin satır aralarında geçtiği bir hikâyedir. Hikâyede başkahraman bir çalıştaydadır ve konuşmacılar konuşmalarını yaparlar. Fakat dinleyiciler, dinlememektedirler. Onlar konuşmaları dinlemek yerine ellerindeki cep telefonuyla sosyal medya dünyasındadırlar:

“Kimisi dizinin üzerine koyduğu cep telefonundan oyun oynuyor, kimisi tivit atıyor. Kimisi selfisini çekip hesabında yayınlıyor.”²⁷⁴

Kimsenin kimseyi dinlenmediği böyle bir çalıştayda herkesi dinleyip notlar alan başkahraman da bir süre sonra şenlikli bir e kütüphaneye benzeyen bilgisayarını açıp hikâye okumaya başlar. Sonra okuduğu hikâye onu hatıralarına götürür ve hikâye yazmaya başlar. Kendini hikâyelerin atmosferinde kaybetmişken telefonu çalan başkahraman, konuşmak için dışarı çıkar. Döndüğünde ise birinin bilgisayarına dokunduğunu, okuduğu kitabı görmek amacıyla geriye dönmüş olduğunu fark eder.

Başkahraman Nezihe Hanım, içinden bilgisayarının karıştırılmasına çok kızar fakat etrafındakilere bir şey söylemez. En iyi yolun sosyal medyada

²⁷³ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 64.

²⁷⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 72.

#hırsızgozlerhırsızınkendisiolurmu şeklinde hashtag açmak olduğunu düşünerek öyle yapar. Nezihe Hanım'ın açtığı hashtag in dikkate alınacağına inancı tamdır:

*“Sosyal medya ahalisi elinden geleni yapar nasıl olsa. Hayat böyle artık, bizi hiç ilgilendirmeyen konularda imece ruhu fora.”*²⁷⁵

“Sen, Ben, Cep Telefonu, Bir de Kahve...” hikâyesi de yine sosyal medyanın işlendiği bir hikâyedir. Hikâyedeki başkahraman yaşlı kadın, insanların sürekli cep telefonlarıyla ilgilenmelerinden şikâyetçidir:

*“Herkes tek başına bir masaya oturmuş açıyor cep telefonunu. İnsan bir göz teması kurar, bir merhaba der, bir afiyet olsun der öyle değil mi? Bütün selamlar, kelimeler ellerindeki o cep telefonunun.”*²⁷⁶

Aynı hikâyede medyanın olayları çarpıtıp reyting kazanma çabaları da işlenir. Hikâyede bir mağazada intihar eden yaşlıca bir kadın anlatılır. Televizyoncular olayı daha çok seyredilsin diye daha çetrefilli bir hâle getirmeye çalışırlar. Olayla ilgili çok karmaşıkmiş görüntüsü veren haberler yayımlanır. Dikkat çekip seyredilsin diye çarpıcı başlıklar atılıp sık sık bu konuyu gündeme getiren yayınlar yapılır:

*“Son dakika! Esrarengiz ölüm...AZ SONRA!!!”*²⁷⁷

*“ŞOK ŞOK ŞOK”*²⁷⁸

Olayı aydınlatmak için telefona bağlanan kişilerin olayı aktarmasına izin verilmeden programcılar tarafından yönlendirici sorular sorulur:

*“Sorularınıza cevap vermeye çalışıyorum. Ama soru sormanız sorgulamaya dönüşürse telefonu kapatacağımı söylemek durumundayım.”*²⁷⁹

²⁷⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 76.

²⁷⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 79.

²⁷⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 80.

²⁷⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 82.

*“Soru sormayı bırakıp beni dinleseniz bilgileneceksiniz ama durmadan soru soruyorsunuz. Hiçbir şey öğrenmeye niyetiniz yok. Ben yayını kendim terk ediyorum.”*²⁸⁰

*“Size işinizi öğretmek istemem ama şöyle yapalım mı? Siz hiç soru sormayın. Ben on cümle ile olayın çözümlemesini yapayım.”*²⁸¹

İnsanlar sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla kendilerini o mecrada görünür kılma çabası içerisine girmişlerdir. Sosyal medyada mutluluklar, gidilen yerler, güzel fotoğraflar kısacası olumlu görüntü içeren her şey paylaşılıp kişiler kendilerini görünür kılmaya çalışırlar. “Sen, Ben, Cep Telefonu, Bir de Kahve...” hikâyesinde iş bulamayan 47 yaşındaki Meral Şahinses, adı skandallara karışan arkadaşlarına reklâm filmlerinden iş yağarken, kendisinin işsiz kalmasına üzülür. En son bir reklâm filmi için deneme çekimi yapılır ve yönetmen, Meral Hanım’a iyi oyuncu olduğunu, fakat “tanınma performansı”nın düşük olduğunu söyler. Yönetmene “tanınma performansı”nın ne olduğunu soran kadın, göz önünde olmak, dile düşmek diye cevap alır. Oysa kadın modern insanların görünür, tanınır olmak için kullandığı bir cep telefonundan bile yoksundur. Ve kadın son çareyi intihar ederek Türkiye’nin diline düşmekte bulur. Yazarın, “performans ölüm” diye nitelediği bir ölüm seçer. Meral Şahinses, detayları inceden inceye plânlayıp bir ölüm senaryosu yazar ve bu senaryoyu ustaca oynayarak günlerce Türkiye’nin gündeminde kalmayı başarır. Kullandığı sosyal medya değildir belki ama başka medya kanallarıyla günlerce gündemde kalmayı başarmıştır.

Sosyal medyanın bir özelliği de kişilerin, kimliklerini çok kolay bir şekilde saklayabilmeleridir. Söz gelimi “Dostlukların Son Kullanma Tarihi” ndeki üçüncü hikâyede Esra, Aydan’a gerçek kimliğini açıklamaz. İkili, bir yıl boyunca internet ortamında konuşur, birinci yılın sonunda Esra gerçekleri anlayınca da dostluk biter.

²⁷⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 81.

²⁸⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 84.

²⁸¹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 86.

“Her Sabah Paris” hikâyesinin “Annem adına bir face hesabı açtım alt tarafı...” hikâyesinde ise annesinin arkadaşlarından intikam almak için annesi adına bir face hesabı açan genç kız vardır. Babasının durumu öğrenmesi üzerine yaptığı işi gerekçelendirmeye çalışır. Genç kız sosyal medya dünyasına hâkimdir:

*“Annem adına fece hesabı açtım. Paris’e gittim diye yazmadım. Paris’e gitmiş de dedikodu olmasın diye Paris’e gittiğini saklamaya çalışan ifadeler eşliğinde yazdım. Sonra bir sürü fake hesap yaptım. Ama baba fake nedir bil artık ya. Sahte hesap yani. O hesaplardan annemin hesabına hayranlık mesajları yazdım.”*²⁸²

*“Sonra ünlü Fransız artistleri anneme arkadaş olarak ekledim. Nasıl mı ekledim? Bak baba. İşte böyle. Arkadaş isteği gönderiyorsun. O da onaylıyor. Sonra falan filanla arkadaş oldu yazıyor. Yasemin Meryl Streep ile arkadaş oldu. Meryl niye mi arkadaş oluyor. Fan sayfası baba bu. Ne kadar fanın var o kadar paran var bir nevi. Babacığım yeni ekonomi böyle bir şey. Önce kendin için hayran biriktiriyorsun. Sonra onların hayranlığı sana para olarak geri dönüyor.”*²⁸³

Baba ise bu dünyadan habersizdir:

*“Sorun bende değil baba. Sorun sizde. Dünya sanal. Her şey sanal. Annem ile senin fazla hakiki dünyanıza yer yok artık. Bunu anlayamıyorsunuz. Sorun işte burada.”*²⁸⁴

Sosyal medyanın olumsuz yönde eleştirilmediği tek hikâye ise Gitmiyorgibigittim.blogspot.com hikâyesidir. Hikâyede Hakkâri’de zor şartlarda doktorluk yapan Reyhan’a arkadaşı Nilay, blog yazmayı tavsiye eder. Önceleri kendisine garip gelen bu düşünceyi Reyhan, Nilay sayesinde kabul eder. Nilay’ın Reyhan’ı iknadaki dayanağı ise Reyhan’ın yazdıklarının başka insanlara iyi geleceği fikridir.

²⁸² Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 98.

²⁸³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 99.

²⁸⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 96.

Sonuç olarak yazar medya üzerine eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşıp bunu hikâyelerinde işlemiştir. Yazara göre medya gerçeklerin saklandığı yerdir. İnsanlar doğrulara ulaşmak için medyayı takip etse de medya gerçekleri söylemeyip, olayları daha karmaşık hale getirerek reyting ve dolaylı olarak da para elde etmek ister.

Yazarın ilk hikâye kitaplarında televizyon ekseninde işlenen bu mesele son kitabı *Mutluluk Onay Belgesi*'nde sosyal medya ekseninde ele alınmıştır. Yazara göre sosyal medya kişilerin değişik imajlar takınarak kendini gösterdikleri sahte bir atmosferden başka bir şey değildir.

2.8. AHLÂKİ BOZULMUŞLUK

Edebiyat ve onun türlerinden bir olan hikâye, ahlâk kavramının sorgulanmasına ve ahlâkî zafiyetin sonuçlarını sergilemeye ve yorumlamaya imkân tanıyan metinlerden biridir. Bu bağlamda Barbarosoğlu, türün bu imkânından faydalanmış, günümüzde sosyal meselelere ilişkin olay ve durumları kaleme alırken ahlâkî bozulmuşluğu da masaya yatırmıştır. Sosyolog ve felsefeci kimliği, onu toplumsal bir yara olan ahlâkî çöküşü uzaktan seyretmek yerine, olaylara ve meselelere yakından bakıp nüfuz ve hakimiyetle onları teşrih ve tahlile sevk etmiştir.

Yazarın hikâyelerinde yalan, dedikodu, evlilik dışı ilişkiler, alkol bağımlılığı, rüşvet, gösteriş merakı, yanlış durumları görüp de susma durumları işlenmiştir. Hikâyelerde ahlâkî değerlere bağlı az sayıda kahramanın karşısında, bu değerleri önemsemeyen bir şahıs kalabalığı vardır.

“Kayınvalide Hikâyeleri” adlı hikâyede kayınvalidelerinin olumsuz yönlerini başka insanların yanında hiç çekinmeden anlatan kadınlarla karşılaşırız. Yakındaki eşlerinin konuşulanları duyması, kadınların konuşmalarını engellemez. Birinin arkasından olumsuz şeyler konuşup yüzüne gayet normalmiş gibi davranmak ise başkahramana tuhaf gelen bir durumdur:

“Hayat mücadeleleri anlatılır yeni baştan. Hayat mücadelesi eşittir kayınvalide mücadelesi. Üstelik bağıra çağıra anlatırlar. İki adım ötedeki adamlar duyacak, o kadınların, adı hayat mücadelesi olan kadınların doğurduğu adamlar duyacak, umurlarında bile değil. Allah’tan hiçbirisinin kayınvalidesini tanımıyorum. Tanımamak için ne emek sarf ettim ama. Ben dövüş sahnesinden muhabbet sahnesine o kadar kolay geçemiyorum çünkü. Kadın hakkında o kadar olumsuz şey duyduktan sonra sanki o lafları ben sarf etmişim gibi utanıyorum arkadaşlarımın kayınvalideleri ile karşılaşınca....”²⁸⁵

İnsanların arkasından olumsuz şeyler konuşup yüzüne karşı iyi davranmak aslında riyakârlıktır.

Yalan konusunun en çok vurgulandığı hikâye ise “Yalan Makinesi”dir. Hikâyede hem yalan hem de evlilik dışı ilişkiler anlatılır. Bu hikâyede evlilik dışı ilişkisini normalleştiren bir adam vardır. Adam ve etrafındakiler ihtiyaç duyduka yalan söylerler. Adamın eşi ise ahlâkî değerlere bağlı asil bir kadındır. Hattâ adam, yasak ilişkisini eşinin asil bir kadın oluşuna bağlar:

“Bayağı bir kadın. Niye mi ilişkim var? Evde bir asalet abidesi olunca ne yaparsın? Gönül işte değişiklik istiyor?”²⁸⁶

Adamın karısı uzunca bir süredir teşhis konamayan bir hastalığa yakalanmıştır. Birkaç doktora gidilmiş fakat netice alınamamıştır. Kadının hastalığı; ne zaman, nerede başlayacağı ve ne kadar süreceği belli olmayan mide bulantıdır.

Adam siyasetle ilgilenir. Makam hırsı gözünü öylesine bürümüştür ki, yaşayabileceği her olaya bu pencereden bakar. Hasta bir kadınla evli kalmak mı, ondan boşanmak mı veya o ölürse dul bir siyasetçi olmak mı sorularının cevapları üzerinden kendi kariyerini düşünür:

²⁸⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 40, 41.

²⁸⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 79.

*“Ya ölümcül bir hastalığa yakalandıysa? ... O zaman karısı ölmüş bir adam olmayı tercih etmem sence çok mu kötü olur? Dul bir adam olmamın siyâsî kariyerime faydası olur belki.”*²⁸⁷

Adam işi öyle bir raddeye vardırır ki tanıdığı bir doktorla anlaşıp eşini ona yönlendireceğini söyler ve doktordan eşiyile görüşmelerine dair gün gün rapor ister. Doktor da tıpkı kadının eşi gibi ihtiyaç duyduğu zaman yalan söyleyen biridir. Kadın, doktorun muayenehanesine gittiği zaman onun söylediği her yalanın arkasından kusmaya başlar. Kadının hastalığı yalanlarla ilgilidir, yani, yalan söylenen bir ortamda kusmaktadır. Hiçbir doktor, kadının yalan söyleyen insanların yüzüne bakınca midesinin bulandığının farkına varamamıştır. Birçok tetkik yapılmış fakat sonuç vermemiştir. Etrafta o kadar yalan ve o kadar yalancı vardır ki kadın, insan içine çıkınca mide bulantıları başlar. Sonunda kadın, hastalığının teşhisini kendisi koyar:

*“...Korkarak yüzüne baktım. Onun yüzünde geçmişimi görüyordum. İlk bulantılarımın başladığı günleri. Kocam gecenin bir yarısı ‘Komisyondan beni çağırdılar, işler sabaha kadar sürer beni bekleme’ diyerek evden çıkıyordu. Etrafında kopkoyu bir duman. Koyu ve ağır kokulu. Boğulacak gibi oluyordum. Oğlum telefonda okul kırma planları yaparken salona giriyordum. Doktor benim yanımda nişanlısına yalan söylüyordu. Dernek başkanı ödül alan yazar hanımdan nefret ediyordu. Genel başkanın hanımı ‘Bu kolej kılıklı kadından nefret ediyorum’ diyordu beni gösterip. Göz göze gelir gelmez, ‘Ne kadar zarıfsınız sizi çok iyi gördüm. Dumanlar içinde. Her şey dumanlar içindeydi. Ben bunca dumanın içinde nasıl nefes alıyordum?’*²⁸⁸

Ahlâkî bozulmuşluk meselesinin en belirgin işlendiği hikâyelerden biri de “Kırlı Yağan Karlar” hikâyesidir. Hikâye Rusya’nın Belgarod bölgesinde bir şantiyede geçer. Oraya çalışmaya gelen Türk erkekleri, fuhuş ve içki batağı içerisindeyler. Evli olanlar bile Türkiye’de bir aileleri olduğunu unutarak başka

²⁸⁷ Gös. yer.

²⁸⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 98.

kadınlarla beraber yaşamaktadır. Beraber yaşanan kadınlar da sürekli değişmektedir. Gurbetçi erkeklerin çoğu, aynı durumda olduğu için kimse kimsenin hatasını dile getirememekte, tam tersine herkes birbirinin hatasını kapatmaktadır. Türkiye’den gelen telefonlar en güzel yalanlarla süslenerek, ailelerine hiçbir şey hissettirilmemektedir. Bütün bu yaşananlar, orada “*Ruslaşalım*” kelimesiyle ifade edilir, “*Ruslaşmak*” demek, bol içmek ve kadınlarla gönül eğlendirmektir:

“Ahlâksızlığın adı, riyânın, midesizliğin adı Ruslaşmak. Ruslar çok geride kalıyor Ruslaşmak yolunda.

Türk erkekleri hızla Ruslaşıyor. Birbirlerine vaktinde sevgilisi olmuş kadınları tavsiye ediyorlar. ‘Lena’nın tadına bakmadan terk etme Belgarad’u!’ ”²⁸⁹

Belgarod’da çalışan Türk erkekleri Türkiye’de nişanlılarına, eşlerine yapmadıkları incelikleri orada sevgililerine yaparlar:

“Neler de öğreniyorlar Rus kadınlarından. Önce çiçek almayı. Tatvanlı Musa elinde bir demet gülle pazarlık yapıyor. Çiçek almak yetmiyor. Üzerine ille de sim döktürüyor. Kan kırmızısı güllerin içi, simden ışıl ışıl.

Nikâhlısı, değil demet demet güller, bir tek dal çiçek almış mıdır bu kara nasırlı ellerden? Ama Belgarod modernleştiriyor Musa’yı. Rus kadınlar modernleştiriyor. Her sabah tıraş olmayı, tıraş losyonu sürmeyi, bıyıklarını kesmeyi ve çiçek almayı öğreniyor. Sevgililerini değiş tokuş ediyorlar sonra. Günahlarını almayalım ‘gurbet kuşlarının’. Votkaya alışmış olsalar da domuz eti yemeyerek ‘kendi öz benliklerine’ bağlılıklarını sürdürüyorlar.”²⁹⁰

Şantiyede çalışan tek Türk kadın Zerrin Hanım ise etrafında yaşanan bu kadar olumsuzluğa müdahale etmek ister fakat doğrudan bir şey yapamaz. Hâl ve hareketleriyle olaylara tepkisini hissettirir ve başarılı olur. Etrafındaki Türkler kendilerini baskı altına almaya çalışan Zerrin Hanım’dan rahatsız olur ve dönem sonunda onun iş sözleşmesi yenilenmez.

²⁸⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 72.

²⁹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s.75, 76.

“Şiirli Yalnızlık” hikâyesinde de “Kirli Yağan Karlar” hikâyesine benzer bir konu işlenir. İki hikâye de Rusya’da geçer. Başkahraman kadınlar, oraya çalışmaya giden Türk erkeklerinin ahlâkî bozulmuşluğundan ve bu durumun Türk aile yapısına verdiği zarardan şikâyetçidir. “Şiirli Yalnızlık” hikâyesinde başkahraman Gülsun, kırk yaşındaki marangoz Hamdi’nin, Stalin’in sekreterinin kızıyla evlenmesinden rahatsızdır. Hamdi, eşini on sene önce kaybetmiş, beş çocuk sahibi bir adamdır. Fakat Gülsun, Hamdi’nin eşini hayatta zanneder. Millî ve manevî değerlere önem veren Gülsun, Hamdi’nin Stalin’in sekreteriyle evlenecek olmasını kabullenemez. Gülsun, Hamdi’nin evleneceği haberini alınca bu duruma çok üzülür:

“Ayancıklı ve beş çocuk babası. Yarın Stalin’in sekreterinin kızıyla evleniyormuş. Hamdi’nin karısının acıları doluyor içime. Üç yıldır günleri ve geceleri nasıl birbirine düğümledi gözyaşlarıyla. Gidenlerin dönmeyişlerine dair hikâyelerini dinledikçe nasıl daraldı içi. Akrabalarına karşı nasıl savunmak zorunda kaldı Hamdi’yi. Evimin eri diyordu belki gözleri parlayarak. Çocuklarının nafakası için gurbet ellerde deyip tülbendinin ucuyla gözyaşlarını siliyordu utana utana.”²⁹¹

Hikâyenin sonunda Hamdi’nin eşinin on sene önce öldüğünü Gülsun’un kocası dile getirir. Ancak okuyucu, Gülsun’un tepkisini öğrenemez.

Türk erkeklerinin Rus kadınlarla yaşadıkları ilişkiye “Hep Böyle” hikâyesinde de kısa bir şekilde değinilmiştir. Hikâyede Ardahan’ın köylerine oraların fakirliğini göstermek için çekime giden ekip, oradaki sefaleti halktan dinler ve dinlediklerini kamera karşısında anlatmalarını ister:

“ ‘Seher Teyze sen buradaki adamların, çolukları çocukları her gün katıksız ekmekle yaşamaya çalışırken, haftada 10 kilo un tüketmenin dışında yiyecek hiçbir şey bulamazken, Nataşalar için bir hayvan satıp otele gidişlerini anlatacaksın. ’ ”²⁹²

²⁹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 122.

²⁹² Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 27.

Yukarıda bahsi geçen hikâyelerin tamamında manevî değerlere bağlı kadın kahramanlar yoluyla yalan söyleyen, dedikodu yapan, içki içen, fuhuş yapan vb. hikâye kahramanları tanırız. “Kayınvalide Hikâyeleri”nde etrafındaki kadınların, kayınvalidelerinin arkasından konuşmalarını eleştiren bir kadın vardır. “Yalan Makinesi” hikâyesinde çevresinde söylenen yalanlardan rahatsız olup, bunu farkında olmadan hastalık hâline getiren kahraman, kadındır. “Kirli Yağan Karlar” ve “Şiirli Yalnızlık” hikâyelerinde Rusya’daki içkiyi ve fuhşu olumsuz yönde eleştiren yine kadın kahramanlardır. Bu kadın kahramanların eşleri ise yaşanan olumsuzlukların “Yalan Makinesi” hikâyesinde olduğu gibi, ya öznesi ya da yaşanan olumsuzluklara duymaz kalan kişilerdir. Kadın kahramanların eşlerinin, yanlış davranışları görüp de müdahale etmemeleri, yazarın eleştirdiği başka bir sosyal meseledir.

Meselâ “Kirli Yağan Karlar” hikâyesinde Zerrin Hanım’ın eşi Ziya Bey’in, Türkiye’den çalışmaya giden Türk erkeklerinin içkiye ve fuhuş batağına saplanmış olmaları karşısında hiçbir tepki göstermemesi, dikkate değerdir. O, diğer Türk erkekleri gibi fuhuş ve içki bataklığında değildir ancak olayları normalleştirmesi ve o erkeklerle hiçbir şey olmamış gibi ilişkisini sürdürmesine Zerrin Hanım bir anlam veremez. Aynı tepkisizliğe “Şiirli Yalnızlık” hikâyesinde Gülsun hanımın kocasının tavrında rastlarız. Gülsun’un kocası, Hamdi’nin Stalin’in sekreterinin kızıyla evlenmesine hiçbir tepki vermez, hattâ Hamdi’nin düğününe gider:

“Erkekler birbirlerinin gayrı ahlâkî davranışlarına karşı ne kadar müsamahakar oluyor. Oysa ben odanın duvarlarında Hamdi’nin karısının bakışlarını görüyorum durmadan.”²⁹³

Bahsi geçen hikâyelerde ahlâkî değerlere bağlı kahramanlar sayıca az ve etkisizdirler. Olumsuz özellikleri olan kahramanlar ise kalabalık ve etkilidirler. Meselâ “Kayınvalide Hikâyeleri”nde başkahraman, insanların arkasından konuşmayan, saygılı ve ilkeli hâliyle yalnızdır. Çevresinde anlayabileceği kimseyi bulamadığı için eşinin işinden dolayı gittikleri gezide yalnızlık çekmektedir. “Yalan

²⁹³ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 123.

Makinesi”nde ise yalan duyunca midesi bulan kadın, evli ve çocuk sahibi bir kadın olduğu hâlde yalnızdır. “Kirli Yağan Karlar” ve “Şiirli Yalnızlık” hikâyeleri de ahlâkî değerlere bağlı kadınların yalnız kaldığı hikâyelerdir. İlgili hikâyelerde başkahramanların eşleri bile kadınların ahlâkî değerlere duyarlılıklarını anlayamazlar:

*“Çocuklarımla konuşamıyorum. ‘Biraz uyumlu ol anne’ diyorlar. Uyumlu olmak Moskova’da bir Rus gibi mi davranmak?... Eşim benden ümidi çoktan kesmiş.”*²⁹⁴

Fatma Barbarosoğlu’nun hikâyelerinde geçen sosyal meselelerden biri de rüşvettir. “O Karanlık Kasım Sabahı”nda torun, ayağı kesilecek dedesiyle ilgilenmesi için doktora rüşvet verir. Hastanede doktorların rüşvet alması alışkanlık hâline gelmiştir. Bu parayı doğrudan isteyemeyen doktorlar, aracı olarak hastabakıcıları kullanırlar. Hastabakıcılar, hasta yakınlarına doktorların cebine yüz doları nasıl bırakacaklarını anlatır:

*“Hastasının yüzüne bakmadı diye duvar diplerine çöküp kalmış hasta yakınlarının yanına, onun ayak izleri daha soğumadan iş bitirici hademeler yanaşır yavaşça. Yüz doları nasıl vereceğini anlatır maharetle. Yüz doların var mı demeden. Yüz doların olup olmayacağını bile hesap etmeden.”*²⁹⁵

Aynı hikâyede dedesinin bacağı kesileceği için lokantada fenalık geçiren torun hakkında etraftaki insanlar farklı farklı yorumlar yaparlar. Bir kadın, çocuğuna bulaşır korkusuyla hastanın yanına yaklaşmaz ve durumu eleştirir. “Markalı” bu mekânda yaşadığı olaya bir anlam veremez. Başka biri, para verme endişesiyle ambulans çağırmak istemez. Bir başkası ise olup bitenlerin tamamının rakip firmanın işi olduğunu düşünmektedir. Hiç kimse hastaya merhamet duygusuyla yaklaşmaz.

²⁹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 121.

²⁹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 72.

Gitmiyorgibigittim.blogspot.com adlı hikâyede ise Dr. Nergis, ahlâkî çöküntü içerisinde olan bir kadındır. O, ilk olarak kocasını bekâr bir doktorla aldatmıştır. Arkasından da evli bir adamı ağına düşürmüştür. Yazarın hikâyelerinde görmeye alışık olduğumuz ahlâkî çöküntü içerisinde bulunan erkek tipinin aksine, anlatılanların kadın olması dikkat çekicidir.

“Her Sabah Paris”de ise gösteriş meraklısı, dedikodu yapmaktan çekinmeyen bir grup kadınla karşılaşırız. Kadınlardan Avniye ve Saniye’nin kocaları iş ortağıdır. Hayriye’nin kocası ise ötekilerin işlerini takip eden bir avukattır. Hayriye, bütün kentin dedikodusunu bilen, bunları da etrafa yayan bir kadındır. Hikâyede anlatılan mantıcıda buluştukları gün konu, Yasemin’dir. Avniye ve Saniye, Yasemin’in kırışksız cildinin sırrını merak ettikleri için kullandığı kremlerin markasını öğrenmek isterler. Bu konuda görevlendirilen kişi, her şeyden haberi olan Hayriye’dir. Fakat Hayriye de çok çabalmasına rağmen bu bilgiyi öğrenemez. Bölümün sonunda Yasemin’in, her sabah Paris’e uçtuğu yalanını söylemesi üzerine Avniye ve Saniye, kremlerin Paris’ten alındığına hükmederler. Bahsi geçen Yasemin ise gösterişle, dedikodu ile işi olmayan, kanser tedavisi gören bir kadındır.

Avniye ile Saniye’nin Hayriye ile bir arada olması tamamen çıkara dayalıdır:

*“Saniye ile Avniye uzun uzun mütalaada bulunduktan sonra bir prensip olarak YANİ, Hayriye ile daima dışarıda buluşmaya karar verdiler. Yasemin’in cildinin şifrelerini öğreneceğiz diye tepede taşıma da bir yere kadar YANİ.”*²⁹⁶

Hayriye’nin de Avniye ve Saniye ile vakit geçirmesinde bir çıkar ilişkisi söz konusudur. Hayriye’nin eşi, kendi işlerinin iyi gitmesi için eşinin, müvekkillerinin eşleriyle görüşmesini önemser. Hayriye’nin kocası, böylelikle müvekkillerinin özel hayatını denetim altında bulunduracaktır.

²⁹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 90.

Bahsi geçen kadınların gösteriş merakı da hikâyede vurgulanan başka bir husustur:

“Sırf Hayriye karısının kahrı daha kolay çekilsin diye böyle yerlerde buluşmaya razı olunuyor. Yoksa saraylarda yaşayan pek asil hanımlar olarak bu mantıcıda oturacak insanlar değillerdi o ikisi. Zaten mantıcının önündeki park yeri bile onların park ettiği arabaları benden değildir benden değildir diye reddediyor YANİ...”²⁹⁷

Hayriye'nin işlerini yürütmek için başvurduğu taktiklerden biri de etrafında hatırı sayılır, makam mevki sahibi insanlar olduğu görüntüsünü vermektir. Söz gelimi mantıcıda istediği marka maden suyu olmayınca şef garsona bakanın bir tanıdığıyla konuşuyormuş görüntüsü vererek işini gördürür. Bu sık kullandığı bir numaradır:

“Şef garson gelirken telefonunu açıp konuşmaya başladı Hayriye Hanım. Arzı hürmetler ederim efendim. Sağlığınıza duacıyız efendim. Bakan Bey çok yoruluyor elbette. Bütün Türkiye olarak bunun farkındayız.”²⁹⁸

Yazarın “Eflatun Prenses” hikâyesinde ise taktığı eflâton lensler ve diğer fizikî özellikleriyle etrafındaki erkekleri etkilemeye çalışan Nesteren Hanım vardır. O hem fizikî özellikleriyle hem de yaptığı farklı davranışlarla ahlâkî yönden zayıf bir kadın “imaj”ı çizer:

“Herkes onu sevip beğenirken o kimseleri ne sever ne de beğenirdi. Ama beğenmediğini belli etmek şöyle dursun, sanki karşısındaki onun için ve herkes için dünyanın en önemli şahsiyetiymiş gibi davranırdı. Karşısındakinin bilincinde nasıl yer etmek istiyorsa öyle. İş bilen titiz bir mühendis gibi statik hesapları yapar, kurduğu imajın çökmemesi için elinden gelen gelmeyen her şeyi denerdi.”²⁹⁹

²⁹⁷ Gös. yer.

²⁹⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 92.

²⁹⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 73.

Nesteren Hanım'ın amacına ulaşmak için yalan söyleme huyu da vardır. Patronu Kemalettin Bey'in emekli öğretmen Sedat Bey'den almak istediği eski evi almak için türlü yollar denedikten sonra yalan söylemekten de geri kalmaz.

“Haset” hikâyesinde ise başkahraman Didem'in, etrafındaki insanlarla ilişkisinden hareketle ahlâkî bozulmuşluk içerisinde olduğunu görürüz. Didem bankada çalışan bir memurdur. Hikâyede Didem'in bankadaki yarım günü anlatılır. Didem'in banka müşterileriyle ve diğer banka çalışanlarıyla ilişkisi sahte ve çıkarıcı davranışlar üzerine kuruludur. Örnek olarak gelen müşteri yakışıklı bir beyse Didem; sarı saçlı, cazibeli bir kadına dönüşür. Gelen müşteri yardıma muhtaç bir yaşlıysa Didem, yardım etmek için etrafta seyirci olmasını bekler. Müşterilerle olan diyalogunda şefin etrafta olup olmaması belirleyicidir. Çünkü terfiyi kaçırmak istemez:

*“Şef ortalıkta dolaşıyor. Bezgin hal derhal derlenip toparlanıyor, ortalığa çıkarılıvermiş bir hırka gibi. Kısa mesafe koşmaya hazır. Canlı ve dipdiri. Terfiyi yine kaçırmak istemiyor.”*³⁰⁰

Didem iş arkadaşı olan ve “Keçi Kızımız” diye bahsettiği kadına karşı ise tam bir kıskançlık içerisinde. Doğum gününde “Keçi Kızımız” diye tanıtılan kahraman için para toplanmış ve hediye alma görevi Didem'e verilmiştir. Didem istemeye istemeye bu görevi kabul eder ve sipariş üzerine 250 liralık bir parfüm alır. Parfümü taşıırken içinden düşmesini ve kırılmasını diler:

*“Şu parfümü düşürsem ve kırılrsa. Bize hoş bir koku, keçi kıza kırık bir şişe kalsa. Ah kaza şekerim. Uğurdur uğur.”*³⁰¹

“Keçi Kızımız”a gelen tek hediye, parfüm değildir. İş yeri dışından tanıdıkları da bazı hediyeler göndermişlerdir. Bu hediyeler de Didem'i oldukça kıskandırır:

³⁰⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 65.

³⁰¹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 70.

*“O ne! O masanın üzerindeki kocaman çiçek. Orkide sepeti. Çikolata sepeti. Şarap sepeti. Benden de Karamürsel sepeti. Sürpriz yapcez biz buna ha. Sürprizzzz. Keçi kızımız hasılatı dizmeye başladı.”*³⁰²

Kıskançlık duygusunu bastıramayan Didem, son olarak bankadaki çalışanlara “Keçi Kızımız”ın esaslı bir terfi aldığı yalanını yayıp onların da Keçi Kızımıza karşı kıskançlık hisleriyle dolmasını sağlamaya çalışır.

“Bir Köşem Olsaydı Şöyle Denize nazır...” hikâyesinin “Avni Bey’in Karısı” bölümünde gösteriş düşkünü tavırlarıyla Hümeyra Hanım ahlâkî bozulmuşluk içerisindedir. Hümeyra Hanım’ın eşi Avni Bey belediye başkanıdır. Hümeyra Hanım da eşinin kariyerini kullanarak öne çıkma, görünür olma hevesi içerisindedir. Onun için dış görünüş son derece önemlidir. Gideceği toplantılara ne giyeceğini günler öncesinden düşünür; pahalı kıyafetler, aksesuarlar alır:

*“Bu toplantı için günlerdir hazırlanıyor. Avni Bey’in eşi olarak temsil kabiliyetini bütün teferruatıyla ortaya koydu. Tepeden turnağa yeni kıyafet, ayakkabı ve çanta alındı. Ve elbette marka bir tayyör... Ah ben nasıl öyle herhangi bir şey giyebilirim. Koskoca Avni Bey’in eşi olarak.”*³⁰³

Hümeyra Hanım, kendi giyimini önemsemenin ötesinde etrafındaki dış görüntüsünü beğenmediği kadınlara karşı da tam bir aşağılama içerisindedir. O toplantıya katılan ve sade giyimiyle dikkat çeken yazar Müberra Esen’i şu sözlerle eleştirir:

“Ay şu haline bakın. Ne kötü. Ne pasaklı bir vaziyet. İnsan azıcık kilosuna dikkat eder. Ne bu böyle paytak paytak. Akşam yemeğine asla giyilmeyecek bir kıyafet giymiş üstelik. Ah ne kötü. Bu kadınlar bizi temsil etmiyor kocacığım.”

³⁰² Gös. yer.

³⁰³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 13.

Ayayayayahu. Öteki kadınlardan nasıl utandım. Sanki söküük etek, kaçık çorap ile ben yakalanmışım gibi.”³⁰⁴

Hümeýra Hanım, yazar Müberra Esen’in kıyafetini eleştirmesinin yanında onunla aynı masada oturmaktan da rahatsızdır. Müberra Hanım’ın, etrafındaki insanlardan takdir görmesi, bütün dikkatlerin onda olması Hümeýra Hanım’ı oldukça rahatsız eder. Ölümü pahasına zayıflama ilâçları alarak beş kilo verdiği, masajlar yaptırdığı, giyeceği kıyafeti Paris’ten getirdiği, yüzüne bakım, ellerine manikür yaptırdığı, gözlerine Türkan Şoray kirpiği taktığı toplantıda bütün dikkatlerin kendisinde değil de aynı masada oturduğu ve pasaklı diye nitelediği Müberra Hanım’da olması onun için dayanılmazdır:

“Bu kadar mesai. Bu kadar çalışma. Bunca itina. Eee... Yani!!! Nasılsınız Müberra Hanım. Müberra Hanım ki ya! KİM! Ninem gününden kalmış başörtüsü ile. Dikişi açılmış ayakkabıları ile. Müberra Hanım kim ya. Yazarmış. Ne yazmış. Yazmış da Nobel mi almış! Yazdığı yazılar ile hastalara şifa, dertlilere deva mı olmuş yani.”³⁰⁵

Hikâyede ilgi gösterilen, takdir edilen kişinin Hümeýra Hanım’ın değil de yazar Müberra Esen’in olması toplumun geldiği müspet noktayı işaret eder.

Daha sonraki hikâyede ise Hümeýra, Avni Bey’in sevgili eşi olmaktan kurtulup kendi işini kurmak ister. Hümeýra’nın kardeşi Füsün, işini iyi yapan bir kıyafet tasarımcısıdır. Almanya’da doğmuş, ailevî sebeplerle liseyi Türkiye’de okumuş, başörtüsü yasağı sertleşince de Almanya’ya geri dönmüştür. Moda ve tasarım okuyan Füsün, çizdiği başörtüsü desenlerini de bazı firmalara çaldırılmıştır. “Bu kumaş bu kumaşı sevmemiş” hikâyesinde Hümeýra, Füsün ve Naciye arasındaki ilişkiler anlatılır. Hümeýra ve Naciye Füsün’u kullanarak bir yere gelme çabasındadırlar. Hümeýra, Naciye’nin; Naciye ise Hümeýra’nın plânlarından habersizdir. Onlar birbirlerine gerçek niyetlerini belli etmezler. Hümeýra, Füsün

³⁰⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 15.

³⁰⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 16.

aracılığıyla Naciye'den para alma peşinde, Naciye ise Füsün'un otobiyografisinden yararlanma derdindedir:

*“Ben bunun otobiyografisine talibim. Hikâyesi uluslararası bir hikâye. Onun otobiyografisi üzerinden kendi markamı yaratacağım.”*³⁰⁶

Naciye ve Hümeýra, sahip olmak istedikleri şeyler uğruna ahlâkî kuralları çiğneyecek kişilik özelliğinde kahramanlardır. Hümeýra, Naciye ile Füsün'un ortak iş yapması bahsinde kendi menfaatlerini düşünür. Amacı kendi işini kurmaktır. İşin arka plânında eşi Avni Bey de vardır. Fakat eşinin varlığını ve kendi gizli plânlarını Füsün'a anlatmaz. Füsün bunlar öğrenince de hemen işi iptal edip Almanya'ya geri dönme kararı alır. Naciye ise Füsünla iş yapmak için ilk etapta gereken on bin dolardan çok daha fazlasını türlü hilelerle belediyeden temin eder.

Hikâyede kahramanların kendi menfaatleri uğruna neler yapabilecekleri anlatılmıştır. Kahramanlar menfaatleri uğruna her türlü kural ve ahlaksızlığa tevessül ederler. Hikâyede ahlâkî değerlere sıkı sıkıya bağlı tek kahraman ise Füsün'dur. O, çizdiği kıyafetleri bile dünyayı, insanlığı düşünerek tasarlar:

*“Tüketimi hızlandıracak hiçbir giysi ve ürün pazarlamayacağım. Dünyanın tek bir zerresinin boşa harcanmasını istemiyorum. Benim felsefem bu. Beğenmediniz mi? Ben bu ideal ile okudum. Bu ideal uğruna, İngilizce, İtalyanca, Fransızca öğrendim.”*³⁰⁷

“Dengeli Beslenme” hikâyesinde ise ismi belirtilmeyen, gösteriş meraklısı bir kadın anlatılır. Kadın, kayınvalidesi “markalı” porselen takımından bazı parçaları yere düşürüp kırdığı için üzgündür. Etrafında onu anlayacak, derdine ortak olacak kimsesi de yoktur:

³⁰⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 32.

³⁰⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 29.

“Niye eline aldıysa... Gerçek bir KPM idi o. Kim bilebilir bu evde onun kıymetini. Yani. Königliche Porzellan-Manufaktur. Duymuşlar mıdır adını? HAYIR. Üzüntüme ortak olmalarını bekliyorum ben de. Acılarımda ve üzüntülerimde bile ne kadar yalnızım!”³⁰⁸

Hikâyenin devamında aynı kahraman yardım amaçlı düzenlenmiş olup bitiminde yemek servisi yapılacak olan bir konser bileti satın alır. Konsere oğluya giden kahraman, konserden hemen sonra yemek servisi yapılmadığı için kızgındır. Onun derdi konser veya yardım etmek değil yemek yemektir:

“Ama efendim biz dengeli beslenmez isek fakirlere nasıl yardım edebiliriz! Önce kendimizi düşünmek zorundayız değil mi efendim. Rica ediyorum. Çok rica ediyorum. Camianın bu halde olduğunu göreceğime kırmızı karların yağdığını görseydim emin olun daha az şaşırırdım.”³⁰⁹

Kadın, görünüşü o denli önemser ki belediye başkanının akşam yemeğini de içeren toplantısında sofraya örtüleri sentetik olduğu için yemeklere dokunmaz. Peçetelerin de kâğıttan olmasını eleştirir. Bunlardan dolayı başkanın eşini arayarak durumu görüşür.

Sonuç olarak, yazarın hikâyelerinde işlenen en önemli sosyal meselelerden birinin de ahlâkî bozulmuşluk olduğu söylenebilir. Toplumsal huzurun ahlâk ve geleneksele bağlanmakla sağlanabileceği vurgusu, hikâyelerdeki aykırı durumlarla altı çizilerek verilmeye çalışılır. Modern hayatın getirileri arasında ahlâkî değerlerin ötelenmediği bir günlük hayatın mümkün olabileceği durumların tasvirleri, yorumu okuyucuya bırakılarak gözler önüne serilir.

³⁰⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 41.

³⁰⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 45.

2.9. TOPLUMSAL DEĞİŞİM

Yazarın hikâyelerinde işlenen sosyal meselelerden biri de toplumsal değişimdir. Bu değişimler geleneksel hayat tarzından modern hayat tarzına geçişte yaşanan sıkıntılardan kaynaklıdır. Yaşanan toplumsal değişim hayatın birçok alanında olmuştur. Ekonomik değişimle birlikte bahçeli evlerden apartman dairelerine geçilmiş; eski mahalleler ve komşuluk ilişkileri değişmiştir. Bu değişimler karşılıklı olarak birbirini etkilemiştir. Yine çeşitli alanlarda yaşanan değişimle birlikte kadın çalışma hayatına girmiş, çocuklarıyla geçirdiği zaman kısalmıştır. Ayrıca insan ilişkileri değişmiş, olaylar karşısında gösterilen tavırlar farklılaşmıştır.

Toplumsal değişimi örneklendirmeye “Son Bayram” hikâyesindeki kuşak çatışmasıyla başlanabilir. Hikâyede biri kulakları duymayan, diğeri ayakları felçli abla-kardeş ile onların etrafındaki gençler dil ve üslupları itibariyle birbirlerinden oldukça farklıdır. Yaşlı kadınlardan büyüğü, doksan yaşında ve kulakları duymamaktadır. O, torunlarının çocuklarıyla konuşmak ister fakat onlar, söylediği her söze alay içeren cümlelerle karşılık verirler. Bu tam bir kuşak çatışmasıdır:

“Aç kaldık. Açık kaldık. Başımızın üstünde bir dam olmadı. Velakin bir gün kırmadık birbirimizi. Malın ardına düşmedik. Yokluğumuzu bölüştük. Olaydı paramuz, pulumuz, onu da bölüştürdük.

Biri hariç ötekiler kahkahalarla gülüyorken geveze olanı şamata şenlik bağıra bağıra itiraz ediyor. ‘En kolay bölüşülen yokluktur. Olaydı fındık bahçeleriniz, çay tarlalarınız... Bakalım neyi ne kadar paylaştınız?’

İki takıma ayrılıveriyor torunlar. ‘Yok benim ninem diye söylemiyorum, bizimki cömerttir. Sizin ninenizin hakkını elden geldiğince verirdi. Ama tam vereceği sıra Hakkı sizlere ömür. Meğer Hakkı ölmemiş mi?’

Sarışın oğlanın Hakkı’yı öldürme esprisinin altında kalmayan yeşil gözlü kız ‘Yok şimdi bu olmadı. Hakkı öldü diye hak vermemek olmaz. Bizim ninemiz sizin

ninenizden daha cömerttir. Mesela olaydı mal-mülk, fındık, çay bir bir paylaşırdı hepsini. Bütün malı ortaya koyar 'seninki benim, benimki de benim diye...'”³¹⁰

Barbarosoğlu'na göre, zaman değişmiş, değişen zamanla birlikte insanların olaylar karşısındaki tutumları da farklılaşmıştır. Eskiden gençlikle yaşlılıkla olaylar, durumlar üzerine uzun uzun sohbet edebilen insanlar, şimdilerde sadece hazzın peşinde koşmaktadırlar. Bu durum özellikle genç nesil üzerinde etkilidir. Sohbet edilirken karşı tarafın söylediği cümleye karşı alay içeren başka bir cümle söylemek ve komik durumlar oluşturabilmek temel amaçtır. Günümüzde gençler bu şekilde sohbet ortamlarında kendini göstermektedir. Böylece hem eğlenceli bir ortam oluşmakta hem de sözde iyi espri yaptığı kabul edilen kişi, tanınıp sevilabilmektedir. Yapılan şakaların veya alay içeren sözlerin karşı tarafı rahatsız edip etmediği de düşünülmez. Güldürü unsuru olmayan, felsefi, toplumsal veya bilimsel sohbetler, günümüz gençleri için oldukça sıkıcıdır. Hikâyede bu durum vurgulanmış ve gençlerin gülmeyi çok sevmeleri şu sözlerle dile getirilmiştir:

“Yeniden gülmeye başlıyorlar. Ah bu gençler ne çok gülüyorlar. Eşyanın, sesin, sözün dört cephesi var sanki. Gençlikte görülen en muzip cephesi. Yıllar kahkahaların üstünden mi aşır geliyor?”³¹¹

“İmajatörün Evi” hikâyesinde yaşanan toplumsal değişim ise “Son Bayram” hikâyesindeki gibi bir kuşak çatışması değildir. Hikâyenin başkahramanı Nuri Hoca, çocuklarıyla fikir ayrılığına düştüğü gibi eşiyile ve diğer yaşlılarıyla da fikir ayrılığına düşmektedir. O değişen zamana inat, değişmeyen Nuri hocadır:

“Herşey değişiyordu. Değişmeyen bir Nuri Hoca. Sanki tek başına, zaman denilen ve bütün değişiklikleri mübah kılan şeye karşı direniyordu.”³¹²

“1.60 boyu, dökülmüş kırmızı saçları, yıllar yılı hiç değişmeyen gri pantolonu iki yırtmaçlı kahverengi ceketi ve yüzündeki yarım kalmış tebessümüyle

³¹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 110, 111.

³¹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 112.

³¹² Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 31.

zamanın geçtiğinden dem vuranları yalancı çıkartmaya yeminliymiş gibi öylece duruyordu Nuri Hoca.”³¹³

Nuri Hoca bahçeli müstakil evlerin henüz siteye dönüşmediği zamanlardan kalma bir kahramandır. O, Mıgırdıç Usta'nın ölene kadar kendisine emanet ettiği bahçeli tek katlı evde oturmak için tek başına direnir. Eşi ve çocukları bu durumdan son derece rahatsızdır:

“...Ama çocukları vefayı bilmiyordu işte. Bilselerdi, çelik çomak oynadıkları şu bahçeyi, çıtır böreği dedikleri katmeri yedikleri ceviz altının serinliğini unutup ikide bir ‘bu bekçi kulübesi kılıklı ev’ derler miydi?

*Tamam gençtiler. Ama şu baygın kokulu iğde ağacı gençlikte daha çok seviyecek bir şey değil miydi? Filbahri, hanımeli, nazlanmadan yayıldıkça yayılan ortancalar hiç mi bir şey demezdi çocuklarına?”*³¹⁴

Değişen toplumla beraber insanlar tabiatla iç içe bir hayattan ziyade konforlu bir hayatı önemsemeye başlamışlardır. Bu durum eski müstakil evler yerine apartmanların tercih edilmesine sebep olmuştur. Apartmanların yapılması ise doğrudan ekonomiyle ilgilidir. İnsanlar müstakil evlerini müteahhitlere vererek kârlı bir alışveriş yaptıklarını düşünürler. Tabii müteahhitler de bu alışverişten yüksek miktarda kâr ederler. Böylece müstakil ev sahipleri hiç zahmetsiz yeni ve konforlu dairelerine taşınırlar. Müstakil evlerini müteahhite vermeyen az sayıda insan vardır. Bu insanlar “İmajatörün Evi” hikâyesinde olduğu gibi, aileleri tarafından yadırganır.

Hikâyelerde evlerini müteahhite kolayca veren insanlar genellikle gençlerdir. Yaşlılar gençlere, erkekler ise kadınlara göre toplumsal değişime direnç içerisindedirler. Örnek olarak “Gün Akşamsızdır”da yaşlı kadın, eşi öldükten sonra yalnız başına, sekizinci katta yaşamaktadır. Apartman dairesindeki hayatından

³¹³ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 32.

³¹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 34, 35.

şikâyetçidir. Eski mahallesine, komşularına özlem içerisinde. Eski komşularının evlerini müteahhite bu kadar kolay vermelerini anlamakta zorlanır:

“Kendini bu sekizinci katta, eteğinden baş aşağı olarak gökyüzüne takılı kalmış zannediyordu. Oysa eski evi ne kadar güzeldi. Mimoza sarısına, erguvan pembesinin karıştığı bahçede, sanki bütün bir hayat nefes alır vaziyette toprağın altına gömülüvermişti. Ahde vefa.

Nerede.

Ne güzel komşulukları vardı. En çok da Melahat hanımı anlamakta güçlük çekiyordu. Niye çocukları ille de müteahhite verilsin diye ısrar etmişlerdi.”³¹⁵

Müstakil evlerden apartman dairelerine geçişle birlikte komşuluk ilişkileri de değişmiştir. Eskiden mahalle, yaşayan ve kendine ait kuralları olan bir yerdir. Mahallede insanlar birbirlerini tanır; acılar, sevinçler paylaşılır. “İncir Ağaçlarının Gölgesi” böyle bir mahallenin anlatıldığı hikâyelerden biridir. Hikâyenin üçüncü bölümünde mahalle, mahalledeki insanlar, komşular arasındaki ilişkiler anlatılır. Anlatılan mahalle, günümüzdeki mahalleden oldukça farklıdır. Zaman, insanların birbirlerine karşı güven duygusunu yitirmediği bir zamandır. İlişkiler samimidir. İnsanlar birbirlerinin yüzüne karşı kızsız da kimse kimsenin arkasından konuşmaz. Birinin evinde pişen diğerlerine tattırılır. Yemeği yiyen memnuniyetini dile getirir. Komşular akrabadan farksızdır. Birinin sevinci, diğerlerini sevindirirken; birinin kederiyle bütün mahalle dertlenir:

“Ermeni komşularımız, katmerin kokusunu aldıkları gibi bahçeye gelirlerdi. Elllerinde bana verilmek üzere daima incik boncuk. Kızardı Sabahat Hanım sanki kendi emeği, kendi unu, yağı çarçur ediliyormuş gibi. ‘Verdiklerini al, ama sen bu gâvurlara bir şey verme’ derdi. Büyükkannem dik dik başını sallardı.”³¹⁶

“Çuha Renkli Çocukluğum” hikâyesinde yine eski mahalle hayatlarının en canlı tasvirleriyle karşılaşırız. Hikâyedeki başkahraman, mahallenin tek kız

³¹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 116.

³¹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 15.

çocuğudur ve bu durum ona ayrı bir itibar kazandırmıştır. Oradaki bütün kadınlar kendi elbiselerinden arta kalan kumaşlarla ona elbise diktirirler. Bu işi mahalle terzisi Rüveyda abla yapar. Mahalleli kadınlar bir yere giderken kendi oğullarını değil de başkahraman kız çocuğunu götürürler.

Yine aynı hikâyede mahallede yaşanan olayların bütün mahalleyi etkilediğini görürüz. Terzi Rüveyda'nın, nişanlısı terk ettikten sonra hastalanıp yataklara düşmesi, bütün mahallenin uzun yıllar gündeminde kalacaktır:

“Rüveyda ablanın türküsünü yakacak bir deli Kezban yoktu Şenlikköy’de.

Ama masalını anlatan çok oldu

Kimi kara sevdadan dedi.

Kimi nişanlısı başka bir kızı seviyordu, buna dayanamadı dedi.

Kimisi ninesi torununu çok severdi, bak nasıl arkasından sürükledi dedi.”³¹⁷

“Bahar Temizliği” hikâyesinde ise anlatıcı “bahar temizliği” konulu ödevi için kendisine gelen erkek çocuğuna eskiden mahallelinin yaptığı bahar temizliklerinden bahseder. Baharın gelmesiyle mahalleli temizlik yapmaya başlar. Başta sobalar silkelenip kaldırılır, soba boruları çuvalın içinde kömürlüğe indirilir. Kışlıklar naftalinlenip sandıklara yerleştirilirken yazlıklar dışarıya serilir. Yün döşekler kılıfları sökülerek iyice havalandırılır. Mahallede yorgancı, kalaycı, eskici sesleri duyulmaya başlar. Temizlik yapılan eve komşular yiyecekler getirirler:

“Bahar temizliği yapılan eve, öteki hanelerden ‘komşuda pişip nasibe düşen’ yiyecekler gelecektir öğlene doğru. ‘Senin işin çoktur dedim’ diyerek mahcup bir edada uzatılacaktır. Kiminden bir tabak kuru fasulye, kiminden acısı bol bir tarhana çorbası.”³¹⁸

Bahar temizliği konusunu çocuğa anlatan anlatıcı, kendi öğrencilik yıllarına da gider. Okullar da öğretmenler de değişmiştir. Anlatıcının öğrencilik yıllarında

³¹⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 16.

³¹⁸ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 20.

öğrenciler, bahar gelince dışarıda ders yapmak ister, öğretmen bahar konulu ödevler verir, öğrenciler okulda birbirleriyle etkileşim halinde olunan oyunlar oynarlar:

*“Öğretmenimizi bahçeye çıkarmak her zaman kolay olmazdı. Özellikle bahçede Leyla öğretmenin sınıfı varken. İkna edemediğimizde ‘Ama öğretmenim’ derdik, ‘bizim evde bahar temizliği yapılabiliyor ne vakit oldu.’ Meteoroloji uzmanları henüz hayatımızı, ‘Mevsim normallerinin altında’ diye başlayan cümlelerle, korku filmine çevirmemişti. Global ısınma yoktu.”*³¹⁹

Yine aynı hikâyede günümüz sınav sistemi şu sözlerle hicvedilir:

*“Hayatımızda, yanlışların doğruları götürdüğü test ortamı yoktu. Bizim doğrularımızı üstelik, hiç kimse hiçbir yere götüremezdi.”*³²⁰

Toplumsal değişimin güzel bir şekilde anlatıldığı, eski mahalle hayatlarını gösteren hikâyelerden biri de “O Yaz” hikâyesidir. Zaman; süper marketlerin, taksitli satışların, kredi kartlarının insanların hayatına girmediği yıllardır. Hikâyede olaylar Bakkal Nuri üzerinden anlatılır. Nuri, evinin altındaki dükkânını işletir. O, sadece mahallelinin ihtiyaçlarını karşılayan bir bakkal değil, onların arkadaşı, çocukların Nuri amcasıdır:

*“Bir sakız için yemek yediği sofrasını bırakıp üç kat aşağı inendi o. Kendi çocuklarından hiç ayırmadan bakkala gelen sakız kutularını, karamela kutularını bize pay edendi o. Canımızın ne zaman gazoz çekeceğini bilendi. Yerli malları haftasında ‘Bu da benden olsun’ diye soframızı zenginleştirendi. Kimsesiz işçilerin ağabeyiydi. Kasalarıydı. Borç defterleriydi. ’”*³²¹

³¹⁹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 23.

³²⁰ Gös. yer.

³²¹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 13.

“Reklam” hikâyesinde ise değişim Şu sözlerle dile getirilir: “*Her Şey Şehir henüz kendinden başka bir Şeye dönüŐmeden az önce yaŐandı.*”³²² Bu hikâyede toplumsal değişim meselesinin esnafa yansıyan kısmını görürüz. Hikâyede anlatılan zamanda esnaf, mahallelinin ihtiyaçlarını karŐılayarak geçinen insanlardır. Esnaf olmanın geçmişten getirilen ve çoğu yazılı olmayan kuralları vardır. Meselâ esnaf dürüsttür, birbirlerine saygılıdır, para kazanmak için ahlâkından taviz vermez, tutamayacağı sözleri vermez. Hikâyede Niyazi Usta’nın son sipariŐini bitirip yeni bir iş için söz vermeden ölmesi gıpta edilen bir durumdur:

“ *‘Tam da ölecek zamanı buldu. Bizim Şu işi yapıp gitseydi’ diyecek tek bir kul bırakmadan ölmek her esnafın harcı mıydı ya!’*”³²³

Aynı hikâyede bazı mesleklerin yavaş yavaş lŐ ise Şöyle dile getirilir:

“*Ne ki sesler yavaş yavaş dağılıyordu. Esnafın çoğu iş deęiŐtiriyordu. Bazı meslekler yavaş yavaş ölüyordu. Belki çoktan ölmüŐtü de öldüğünün anlaŐılması için kendisini maharetle yapmış ellerin dahi yeryüzünden çekip gitmesini bekliyordu. Nuri Usta’nın bakır dövdüğü dükkâna çoktan bir pastaneye çevrilmiŐti. Kulaklar onun o maharetli ellerinin bir enstrüman alarcasına çıkardığı seslere Şahit olmuş mudur? Kimler hatırlamaktadır üzerine turna kuŐu kondurulmuŐ kalaylı gelin gğmlerini?’*”³²⁴

Hikâyede Saatçi EŞref’in oğlu Erdal Bey’in, İstanbul’dan dönüp mahallede televizyonda bol bol reklâmı yapılan bir yatağın bayiliğini açması, mahalleli esnafı için oldukça farklı bir durumdur. Erdal Bey’in dükkâna açmadan önce etraftaki esnafla konuşup vereceği rahatsızlıktan ötürü özür dilememesi, kendilerinin babasının arkadaşı olduğunu ve kendilerinden destek beklediğini dile getirmemesi, dükkânın caddeye bakan yüzünü tamamen camla kaplaması ve üzerine reklâm ifadeleri yazması, esnafın yadırgadığı durumlardır:

³²² Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 121.

³²³ Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 123.

³²⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 121.

“ ‘Erdal Bey’ dükkânının camlarına koca koca yazılar asmış, işi iyice terbiyesizliğe dökmüştü. Neler yoktu ki o görgüsüz yazıların içinde? ‘AİLENİZİN SAADETİ İÇİN, YATAKLARINI SEÇİN, ŞEHRİN EN İYİ YATAKLARI BURADA HİZMETİNİZDEDİR.’”³²⁵

Eski esnaf, reklâm kültürüyle kendi malını değerinden fazla övmediği gibi başka dükkânlardaki malları asla yermez. Bundan dolayı Erdal Bey’in sattığı yatakların reklâmını yapması, esnafın kabulleneceği bir şey değildir:

“Hasan Efendi’ye göre iyi mal ortadadır ve fazla söze lüzum yoktur. Görmeyen göze kulak ile ulaşmak ne mânâsızdır... Onun için ‘Erdal Bey’in böyle koca koca yazılar yazıp dükkâna asmaya kalkışmasını hiç mi hiç anlamıyordu. Soruyordu; sattığı mal iyi ise öyle yazılara ne gerek vardı? Malı iyi olmadığı halde iyi diye yazılar yazıyorsa, müşteri gördüğü yataklara mı inanacaktı yoksa yazıya mı? ‘Yoldan geçenlerin ilgisini çekmek için’ dedikleri zaman büsbütün anlayamaz oluyordu Hasan Efendi. Adamın yatağa ihtiyacı yokken ilgisini çekip ona fazladan bir yatak aldırılmaya kalkışılmasını düpedüz ahlâksızlık sayıyordu.”³²⁶

Erdal Bey’in yaptıkları bu kadarla kalmaz, belediyeye gidip etraftaki dükkânların her birini kendi dükkânının fiyatını bozan izbeler diye şikâyet eder. Bu durumlar geçmişten günümüze ticaret ahlâkının değişimini gösteren örneklerdir. Oysa Erdal Bey gelene kadar esnaf birbirlerinin rakibi değil arkadaşıdır. Onlar çok para kazanma derdinde değil yaşayacak kadar para kazanma telâşındadırlar. İştin arta kalan zamanlarında beraber vakit geçirmeyi severler:

“Baharda iğde ağacı çiçek açınca bütün esnaflar ‘bir soluklanalım’ bahanesi ile taburelerini ağacın altına çeker, soluklanma bazen akşama dek uzar giderdi.”³²⁷

³²⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 124.

³²⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 126.

³²⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Senin ...*, s. 121.

“Senet” hikâyesinde ise değişen ticaret ahlâkına paralel olarak bu durumun Bekir Efendi’de yarattığı rahatsızlık anlatılır. Bekir Efendi eşinin teşvikleriyle kızının çeyizine, sekiz ay taksitle bir halı satın alır. O hayatında ilk defa taksitle bir şey almıştır. Eve gelince gördüğü kâbusun da etkisiyle müthiş bir pişmanlığa kapılır. Yaptığı şey adeta sekiz ay hayatta kalacağına garanti vermektir ve bu da bir nevi Azrail’le randevulaşmaktır. O gece sabahı zor eden Bekir Efendi, sabah namazından sonra halıları aldığı dükkâna gider, niyeti halıların peşin parasını vermek, paranın yetmediği durumda dededen kalan köstekli saatini ve gümüş tabakasını satarak senetleri geri almaktır. Bekir Efendi sabah dükkânda niyetini anlattıktan sonra oracıkta yığılır kalır. Dükkân sahibi onu hastaneye kaldırır. Bekir Efendi’nin karısı ise kocasını evde bulamadığı için telâş içerisindedir:

*“Kardeşinize halı almıştık hani. Bunu bile dert etti. Taksitle mal alınır mıymış? ‘Paran varsa alırsın’ deyip başka bir şey demiyor. Yakında taksitle hacıya da gidermişiz. Ah Bey nerede kaldın? Gel de bana her gün öfkelen. Râzıyım. Herkes, değişsin bir biz ikimiz aynı kalalım. Dündeki gibi kalalım. ‘Herkes böyle yapıyor’ dersem dilimi eşek arıları soksun.”*³²⁸

Değişen toplumsal durumlardan biri de kadının iş hayatına girmesiyle birlikte çocuklarına ayırdığı zamanın azlığıdır. “Sevilmek İçin Randevu Alan Çocuk” hikâyesinde annesi ve babası yoğun çalıştığı için sevilmek için randevu alan bir çocukla karşılaşırız. Eskiden annelerin şefkatiyle büyüyen çocuklar, kadının çalışma hayatına girmesiyle beraber aile büyüklerinin elinde veya yuvalarda büyür. Hikâyedeki anne o kadar yoğun çalışır ki eve bile iş getirmek durumunda kalır. Bu kadar işin ortasında çocuğuyla yeteri kadar ilgilenemez. Hikâyedeki babanın da durumu anneden farklı değildir. O da yoğun çalışan, çalışma saatleri dışında da arabalarla ilgilenen, çocuğuyla zaman geçirmeyen biridir. Hikâye günümüz toplumunda çocukların durumunu göstermesi bakımından önemlidir:

³²⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 118.

“Masanın üzerindeki dosyalara baktı öğrenerek. Dindirilemez bir pişmanlık doldurdu içini. Uyandırmaktan korka korka küçük alnına bir öpücük kondurdu. Çocuk sanki bu öpücüğü bekliyormuşçasına ‘İşin bitince beni sever misin?’ dedi.”³²⁹

Yasemin Okumuş, hikâyeyeyle ilgili olarak şunları söyler:

“Sevilmek İçin Randevu Alan Çocuk öyküsünde anneanne, gelenekseli imgeler; modern dünyanın hayatın dışına ittiği yaşlıları temsil eder, masal anlatır, hataları bağışlayıcıdır, anlayışlıdır, çocuğu susturmaz, iyi bir dinleyicidir, iyi dua eder ve iltifat eder

...

Anne, modern zamanları imler. Zamanın rüzgârıyla savrulmaktan çocuğuna zaman ayıramayan, yorgun, evde olduğu zamanlarda vaktini telefonla konuşmakta harcayan bir kadın olarak çizilir. Kadının dünyasında çocuk, kendi başına oyuna terk edilir, konuşulmaz, zaman ayrılmaz. Konuşmak istediğinde azarlanır, ertelenir, ötelenir. Modern zamanda çocuk, eşya hüviyeti kazanmıştır. Çanta gibi bir aksesuardır.”³³⁰

Yazarın “Mutluluk Hakkı” hikâyesinde de toplumsal değişim meselesi işlenmiştir. Hikâyede toplumsal değişim meselesi Marmaray’da tanımadığı bir kadınla sohbet eden yaşlı kadının hayatı üzerinden irdelenir. Yaşlı kadın beş çocuğunu birçok zorlukla büyütmüş ve okutmuştur. Fakat ona zamane gençliğinin hâl ve hareketleri tuhaf gelmektedir. Hikâyede özellikle üzerinde durulan kişi, yaşlı kadının gelinidir. Yaşlı kadının gelini rahatına düşkündür, 18 aylık çocuğuna bakmak kendisine zor geldiği için “Ben bunu yetiştiremeyeceğim.”³³¹ diye bağırır. Bebekler de değişmiştir. Kayınvalidenin yeni doğanlar için bulduğu ifade “bilgisayar kafalı” tabiridir:

³²⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 21.

³³⁰ Yasemin Okumuş, *age.*, s. 63.

³³¹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 61.

“Bilgisayar da sözden anlamaz oluyor ya hani bazen, kilitlendi diyorlar ya. Sen ne yaparsan nafîle o yapacağını yapıyor. Yeni bebekler de öyle. Kapattı mı kendini aç açabilirsen.”³³²

Yaşlı kadının eleştirdiği durumlardan biri de gençlerin sevgi anlayışıdır. Bu anlayışta da toplumsal değişimin olumsuz seyrini görmek mümkündür:

“Oğlum ayran gönüllü. Boşanmak istiyor. Şimdi gençler hoşlanmayı sevgi sanıyor. Hoşlandığın şeyden bir bakarsın hoşlanmaz olmuşsun. Sevgi öyle değildir. Sevilenden vazgeçilmez.”³³³

Hikâyede toplumsal değişimin vurgulandığı noktalardan biri de genç neslin yaşlıların deneyimlerinden faydalanmak yerine merak ettiklerini sosyal medya yoluyla öğrenme çabalarıdır. Yazara göre, gençlerin öğrenebilecekleri kaynakların her daim ellerinin altında olması, onlara özgüven kazandırırken bu durum gençlerle yaşlılar arasında iletişim kopukluğuna yol açmaktadır. Hikâyede bu durum yaşlı kadının oğlunun, eşinden ev turşusu istemesiyle anlatılır. Eşinin isteğine karşılık gelinin tepkisi *“Ne bileyim ben turşu kurmayı”*³³⁴ olmuştur. Kayınvalide yardımcı olmak istediğini belirtse de gelin *“Kurmak istesem yutupta (Youtube) var”*³³⁵ der.

“#hırsızgozlerhırsızınkendisiolurmu” hikâyesinde ise anlatıcı Nezihe Hanım’ın kendi çocukluğundan bahsettiği hikâyesinde toplumsal değişim göze çarpar. Hikâyenin anlatıcısı toplumsal değişimi şu sözlerle dile getirir:

“Eskiden ayakkabı meselesi hem daha kolay hem daha zordu.

Kolaydı. O marka şu marka yoktu. Marka nedir bilmezdik çünkü. Ama iyi ile kötüyü, pahalı ile ucuzu birbirinden ayırt etmeye yarayan sorularımız vardı.”³³⁶

³³² Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 61.

³³³ Gös. yer.

³³⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 64.

³³⁵ Gös. yer.

³³⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 67.

Aynı hikâyede Yerli Malı Haftasıyla ilgili anlatılan kısımda da toplumsal değişimi görmek mümkündür. Yerli Malı Haftasında anlatıcı Nezihe ve arkadaşları sınıflarındaki Gülhan isimli öğrenci yüzünden çok sinirlenirler. Öğretmen muz getirilmesini her yıl yasaklamasına rağmen, patron kızını diye anlatılan Gülhan'a yasak sökmeyiz. Gülhan masasını kraliçe sofrası gibi donatır:

“O zaman evler ikiye ayrılıyor, muz giren evler, hiç muz görmeyen, bilmeyen evler olarak...”³³⁷

Yazarın “Her Sabah Paris” hikâyesinin “Annem adına bir face hesabı açtım alt tarafı” bölümünde de toplumsal değişimi görmek mümkündür. Hikâyede kanser tedavisi gören ve bu süreçte kızını ve eşiyle bile karşılaşmak istemediği için arkadaşı Rezan'da kalan Yasemin'i tanıyan Hayriye, gittiği mantıcıda Yasemin'in her sabah Paris'e gittiği yalanını yayar. Hayriye'nin yanındaki kadınlar da Yasemin'in cildinin tazelik sırrını merak eden, gösteriş meraklısı, dedikoducu kadınlardır. Hayriye'nin Paris yalanından sonra orada bulunan Avniye ve Saniye, Yasemin'in cildini güzelleştirmek için kullandığı kremleri Paris'ten aldığına hükmederler. Bütün bu konuşmaları tesadüfen orada olan Yasemin'in kızını duyar ve çok hiddetlenir. Kendince bir intikam plânı yapar ve annesine face hesabı açarak plânını uygulamaya koyar. Kadınları kıskandırmak için hesapta annesini Paris'te çeşitli mekânlarda ünlü insanlarla tanıştırır. Bunlar Yasemin'in asla tasvip edemeyeceği şeylerdir. Yasemin'in kızına göre ise benimsediği yöntem, en etkili intikam şeklidir. Zira bu yöntem, hem annesinin iyileşmesine katkıda bulunacak hem de Avniye, Saniye ve Hayriye üçlüsünü üzecektir:

“Çok düşündüm. Ne yaparsam bu kadınları huzursuz edebilirim diye. Ne demiş Hz. Ali Efendimiz. Hani babaannemin günde üç defa söylediği söz. Düşmanın silahı ile silahlanacaksın. Madem onlar annem adına bir senaryo üretiyordu Paris'e çanta almaya giden müsrif kadın odaklı olarak. Demek ki onları en çok bu ilgilendiriyor, öyleyse en çok üzülecekleri konu da budur diye düşündüm.”³³⁸

³³⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 68.

³³⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 98.

Yasemin'in kocası, kızının, annesi adına bir face hesabı açtığını duyunca şaşırır ve ondan açıklama bekler. Kızının yaptığı açıklamalar, kullandığı kelimeler babaya yabancısıdır ve toplumsal değişimi göstermesi bakımından önemlidir:

“Sizin adınıza üzülüyorum. Çağınıza yabancı olmanız neyse de... İnsanları kendiniz gibi, kendiniz kadar sahici sanma yanılmanız beni deli ediyor.”³³⁹

Yine Yasemin'in kızının babasına söylediği aşağıdaki sözler de toplumsal değişimin bir başka cephesini gözler önüne serer:

“Sorun bende değil baba. Sorun sizde. Dünya sanal. Her şey sanal. Annem ile senin fazla hakiki dünyanıza yer yok artık. Bunu anlamıyorsunuz. Sorun işte burada.”³⁴⁰

Yazarın hikâyelerinde anlattığı toplumsal değişim alanlarından biri de görünür olma, saklama konusundadır. Barbarosoğlu'na göre eskiden insanlar ellerindeki varlıkları etrafa bağıra bağıra göstermemekte, tevazu içerisinde yaşamaktadır. Değişen toplum yapısıyla birlikte sunum önemli bir hâle gelmiş; insanlar giydiklerini, yediklerini, içtiklerini paylaşır olmuştur. Bu durumla beraber gösteriş meraklısı insanlar modern hayatta yerlerini almıştır.

Yazarın özellikle *Rüzgâr Avı* hikâye kitabında bu tip kahramanlara rastlamak mümkündür. Ahlâkî Bozulmuşluk başlığı altında uzun uzun anlattığımız bu kahramanlara burada da kısaca değinmek gerekirse “Bir köşem olsaydı şöyle denize nazır...” hikâyesinde Avni Bey'in karısı Hümeysra gösteriş meraklısı bir kadındır. O, belediyenin düzenlediği bir toplantı için günlerce hazırlanır. Türlü yöntemlerle tam beş kilo verir, eve Çeçenistan'tan gelen meşhur masajcı çağırılır. Kıyafeti Paris'ten getirtilir, bir başörtü için 250 euro büyük bir para olmaktan çıkar.

³³⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 95.

³⁴⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 96.

Rüzgâr Avı kitabındaki “Dengeli Beslenme” hikâyesinde ise ismi belirtilmeyen yine gösteriş meraklısı bir kadından bahsedilir. O markalı yemek takımından bazı parçaları kayınvalidesi kırdığı için üzgündür. Kayınvalidesi ve eşini yemek takımı hususunda cahil bulduğunu şu sözlerle anlatır:

“Hepsi bir sanki! Daha hoşaf kâsesi ile komposto kâsesi arasındaki farkı bilmiyorlar. Değil aşure kâsesinin hükmünden haberdar olacaklar. Şeytan diyor ki bir gün diz masanın üzerine sergi gezdirir gibi gezdir. Bu yoğurt kasesi, bu komposto kasesi, şu küçük olanlar reçel kaseleri. Bunlar Paşabahçe, bunlar Berlin, bunlar Macaristan, bunlar Belçika. Mümkün mü anlamaları. Geçmişleri girer devreye. Güne uyum sağlamak nerede. Tencerede pişirip kapağında yemeğe almışlar. Önemli olan yemek değil sunumdur dense cevap hazır. Biz yemek için yaşayanlardan değiliz; yaşamak için yiyenlerdeniz. Bizim soframızdan fakir eksik olmazdı.”³⁴¹

Toplumsal değişimin bir de muhafazakâr insan tipine yansımaları vardır. Yazarın özellikle son hikâye kitaplarında bu tip insanlarla daha çok karşılaşırız. Ona göre eski dönemlerde dinin hem şekil özelliklerini hem de özünü iyi kavrayan Müslümanlar varken zamanımızda modanın hayatımıza girip “imaj” merkezli bir hayatı insanlara dikte etmesiyle birlikte dinin şekli kalmakla birlikte özü yavaş yavaş kaybolmuştur. Başörtüsü meselesinde konuyu başörtüsü bağlamında ele almıştık. Eskiden dini için her türlü zorluğu göze alarak başını kapatan ve türlü yasaklara rağmen başını açmayan kadınlar varken günümüz dünyasında başını moda için kapatan, başını kapattığı hâlde dinin diğer ibadetlerini yapmayan, gösteriş meraklısı kadınlar vardır. Bu olumsuz değişimle ilgili olarak Yasemin Okumuş şunları söyler:

“Barbarosoğlu, Müslüman kadınların dünya görüşü ve taşıdıkları dini değerlerin modernizm karşısındaki dönüşümünü (silikleşmeyi) hikâyelerinde gösterir. Etiket sahibi olmak ve taşıdıkları etikete uygun davranabilmek adına değerlerinden taviz veren başörtülü kadınları da eleştirir”³⁴²

³⁴¹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 42.

³⁴² Yasemin Okumuş, *age.*, s. 147.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu meseleyi başörtü konusunda anlattığımız için burada tekrar ele almayacağız.

Dinin şeklini alıp da özünü boşaltmak meselesi “Yaşayamadığımız Dünya” hikâyesinde de işlenir. Hikâyede radyo programcısı Cahit, programında bol bol sabır ve dua kelimelerini kullanır. Muhafazakâr bir dilde ilerleyen program, dinleyicileri bu şekilde etkiler. Oysa Cahit veya gerçek ismiyle Sıtkı, dindar biri değildir. Hattâ kendisiyle söyleşi yapmak için yanına giden Aslı’nın başörtüsüyle alay edecek kadar da dine muhaliftir.

Yazarın değişen muhafazakârlık meselesine değindiği hikâyelerden biri de “#hırsızgozlerhırsızinkendisiolurmu” hikâyesidir. Hikâyede mesele şu sözlerle dile getirilir:

*“Bunların babaları (ya da kendileri) daha on yıl önce kapı çalınınca ya kapıyı evin sahibesi açtıysa diye hafifçe sırtlarını döner, harem-selamlık ev düzeninde söz söze, göz göze değmesin diye tedbiri tedbire eklerdi. Şimdi saldım lafi çayıra, kim kayırırsa kayıra efekti ile çam devirip çağdaş olduklarını sanan bu zevat...”*³⁴³

Yazar “Kalem Bitti” hikâyesinde ise toplumsal değişimle birlikte yazının insan hayatındaki yerindeki değişimini de şu sözlerle anlatmıştır:

*“Aşklar günübirlik; gençlik, sevgilisi için bile eline kalem almaya üşeniyor. Postacılar beyannameler, çekler, protestolar ve üç kelimelik bayram kartları taşır. Mektup mu? Unutulmuş... Yazılacak ne kaldı ki! Memur kafalı daktilo tuşlarından ukalâ bilgisayarlara uzanan bir hükümranlıkta...”*³⁴⁴

Görüldüğü gibi yazarın hikâyelerinde her anlamda bir toplumsal değişimle karşılaşırız. Bu toplumsal değişim sosyal, ekonomik, kültürel vb. gibi birçok alanda

³⁴³ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 73.

³⁴⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 138.

meydana gelmiş ve karşılıklı olarak birbirini etkilemiştir. Neticede insanlar tabiattan koparak paranın ve reklâmın ön plânda olduğu daha yapay bir dünyada yaşamaya başlamışlardır.

2.10. ÇEVRE SORUNLARI

Çevre, insanların ve diğer canlıların hayatları boyunca içinde yaşayıp ilişkilerini devam ettirdikleri ortamlardır. Çevrenin önemli unsurlarından biri, biyolojik çevre yani tabiattır. İnsan, tabiatın sahibi değil tabiata ait bir varlıktır. Onu tabiattan kopardığımız zaman mutsuz olacaktır. Oysa günümüzde kişiler tabiattan kopmuş, içerisinde yaşadıkları tabiatın farkına bile varamamaktadırlar. Hâl böyle olunca tabiata verilen zarar kişilerin dikkatini çekmez. Oysa tabiata verdiği zararın sonuçlarını uzun yıllar sonra insanoğlu görecektir. Bizden önce tabiata verilen zararlar nasıl bugün bizi etkiliyorsa bugün insanoğlunun tabiata verdiği zararlar da bundan sonraki kuşakları etkileyecektir. Tabiata insanlar çok çeşitli şekillerde zarar vermektedir. Yeşilin kaybı; kava, su, toprak kirliliği, sera etkisi bunlardan bazılarıdır. Bu çevre sorunlarından biri de betonlaşmadır. Yazar bazı hikâyelerinde doğrudan betonlaşmayı eleştirirken bazı hikâyelerinde ise mahallelerin betonlaşmadan önceki hâlini tasvir ederek okuyucuya şimdiki vaziyetin olumsuzluğunu hissettirmeye çalışır. Söz gelimi “İmajatörün Evi” hikâyesinde yazar, betonlaşmaya doğrudan vurgu yaparken “İncir Ağaçlarının Gölgesi” adlı hikâyede yerleşime yeni açılmış, tabiatla iç içe bir mahalle tasvir edilerek bu durumun güzelliği vurgulanır:

*“O zamanlar Sefaköy bomboş. Sancak tül fabrikasının hemen yanında uçsuz bucaksız bir mısır tarlası. Mısır tarlasını geçince üzümlerini ellerimizle toplayıp sepetlere yerleştirdiğimiz, sepetin ebadına göre para verdiğimiz bağ, bağdan fırına kadar boşluk. Öylesine bir boşluk ki Tepeüstü Mahallesi’ne kadar yani Küçükçekmece yoluna kıvrılan noktaya kadar ufkumuzu bölen hiçbir şey yok.”*³⁴⁵

³⁴⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 13.

Yazar hikâyelerinde bolca ağaç, çiçek isimlerinden bahseder. O; ağacı, yeşili anlatmayı sever. Hikâyelerde satır aralarında hep tabiatı, tabiat sevgisini görürüz. Tabiatı kopuş, betonlaşma ise olumsuz yönde eleştirilir. Yazarın betonlaşmayı eleştirdiği hikâyelere geçmeden önce tabiata yer verdiği bazı hikâyeleri incelemek olumsuz değişimin boyutlarının daha iyi anlaşılmasına katkı yapacaktır:

“İncir Ağaçlarının Gölgesi” hikâyesinde olaylar hep incir ağaçlarıyla ilişkilendirilerek anlatılır. Zaman, insanların tabiatı kopmadığı, mahallede yaşayan insanların güzel ilişkiler kurabildiği zamandır. Mahalle sakinlerinden Tülay abla, sevdiği Fahri abiye yazdığı mektupları incir ağacının gövdesine saklar, Fahri abi beş dakika sonra mektupları incir ağacının gövdesinden alır. Bir sonraki bölümde Necmi Ağabeyin düğün masası, incir ağacının gölgesine kurulmuştur. Başka bir bölümde ise kahraman, eve gelmeyen ağabeyini sabaha kadar incir ağacının altında bekler. İncir ağacı ve arka plânında tabiat, hikâyelerdeki insanların vazgeçilmezidir. İnsanlar tabiatı kopmamış, onunla iç içe bir hayat yaşamaktadır.

“Son Bayram” hikâyesi ise ormanlık bir yerde geçer. Biri kulakları duymayan diğeri ise ayakları felçli iki ihtiyar kız kardeş, hikâyenin en önemli kahramanlarıdır. Onlar tabiatla iç içe yaşamışlardır. Ayakları felçli kardeş dışarı çıkamadığı için tabiata özlem içerisindedir: “*Abla yukarı bahçeden mi geliyorsun. Mis gibi işde kokuyorsun.*”³⁴⁶

Ablası rüzgârın sesini duyabilsin diye kardeşini dışarı taşımak ister fakat buna gücü yetmez.

Hikâyede büyük kardeş de tıpkı küçük kardeş gibi tabiatı sever. Bir bayram günü torunlarının çocukları ile evde vakit geçirirken, gençlerin her söylediğini alaya alıp üzerine şakalar yapmalarından dolayı evden çıkar ve kendini rüzgârın kollarına atar. İhlamur ağacının altına gider ve orada ölür. Ölüyü yavaşça içeri götürürlerken

³⁴⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 112.

küçük kardeş “bir kucak ıhlamur kokusu getirmiş”³⁴⁷ der ve başka bir şey demeden o da ölür.

Yukarıda bahsettiğim gibi yazarın eserlerinde çiçek isimleri bolca geçer. Bunları örneklendirirsek:

“Annem bütün çiçeklerini arkasında bıraktı. Kuşkonmazlar, sardunyalar, arapsaçı, dokunmabana küserim sana, tavşan dudağı. Oturma odasının tavanının iki kere çevrelemiş, rayıhası ile insanı divane eden mum çiçeğini bile orada bıraktı.

*Perdesi sökülmüş evimizi, begonya saksılarının sıcaklığı, mum çiçeğinin kalbi ele geçiren kokusu ile arkamızda bıraktık.”*³⁴⁸

*“Şu gelin çiçeklerinin güzelliğine bakın. Bunları değme çiçekçilerde bulamazsınız. Şakayık güllerine bakın top top. Bu sokağın şakayık gülleri çok meşhurdu biliyor musunuz? Baharda bu sokağa girmeye korkardı insanlar. Çiçek kokusundan sarhoş olmaktan korkarlardı.”*³⁴⁹

Kübra Yalçınkaya, çiçek sevgisiyle ilgili olarak yazara sorduğu soruya şu cevabı alır:

“-Sanırım çiçekleri de çok seviyorsunuz. Hemen hemen bütün hikâyelerinizde çiçeklerin ayrı bir yeri var.

F.B.: Çiçekleri ben seviyorum; ama benim annem ve büyükannem çok çiçek severdi. Hattâ ne kadar çok çiçek sevdiklerini şöyle söyleyeyim: Ağabeyim bürosunu değiştirdiğinde, bürodaki masayı eve getirdi. Sekiz kişilik bir yemek masası gibi düşünün, onun üzeri hep menekşeydi. Annem camın önüne koymuştu onu güneşe, renk renk katmerli ve taşınacağız. Taşınırken bütün eşyalar kamyonu yükleniyor; ama çiçekler ne olacak. Annem günler öncesinden düşünüyor bu çiçekler ne olacak,

³⁴⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 113.

³⁴⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 118.

³⁴⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 83.

konu komşuya söylüyor. Baktım babam at arabası kiralayıp gelmişti. O çiçekler at arabasıyla taşındı. Biz de at arabasının arkasından gidiyoruz. İnsanlar durduruyorlar at arabasını, satılık mı şu kaça, bu kaça diye. Erkek kardeşim anneme benzemiş, çiçeğin sapını dikse tutar. Onlardaki o sevgiyi gördüm ben, onun için kendime seviyorum diyemem. Hakikaten bitki Allah'ı zikrediyor. Mesela âşık merdiven vardı, ben de gelin olurken getirdim onu. Bu eve gelen temizlikçi kadınlar öldürdü o çiçeği. Çiçeğin bir özelliği vardır. Arasından bir yaprak sallanmaya başlar. Onun için adı âşık merdivendir. Seküler şeyler çiçeğin ismini bile değiştiriyor aslında zihnimizde. Rahmetli büyükanneler o çiçeğe âşık merdiven derlerdi. Çünkü arada duruyor, birbirlerine 'Bak bak görüyor musun şu yaprak geçen gün de çok zikrettiydi canım benim' şeklinde görüyor. Halbuki seküler zamanda günümüzde aşk merdiveni diyorlar o çiçeğe. Hattâ bununla ilgili bir yazı yazayım diyorum, çok çarpıcı geliyor bana. Eşyaya, bitkilere bakımımızı değiştiriyoruz. Önce isimden başlıyor aslında değişiklik. Âşık merdiven nerede, aşk merdiveni nerede? Çünkü ona aşk merdiveni diyen, sevgilisiyle ne bileyim kocasıyla tırmanıp duracaklar diye bakıyor. Ama âşık merdiven diyen, Allah'ım bak seni zikrediyor, o bile seni anıyor da bugün ben seni daha mı az andım diyor ve kendine de ibret çıkarıyor."³⁵⁰

Hikâyelerinde tabiata ve tabiat sevgisine genişçe yer veren yazarın anlattığı sosyal meselelerden biri de betonlaşmadır. Devir değişmiş, geleneği temsil eden müstakil evler yerine modern hayatı temsil eden apartmanlar, sonra apartmanlardan oluşan siteler yapılmıştır. Müteahhitlere direnen insanların evlerinin sayısı ise oldukça azalmıştır. Bu evlerdeki babaların aksine çocuklar ve anneler apartman dairelerine özenmekte, oralara taşınmak istemektedirler.

“İmajatörün Evi” hikâyesinde Nuri Hoca, ailesinin ve etraftaki diğer insanların ısrarlarına aldırmadan Mıgırdıç Usta'nın bahçeli eski evinde oturmaya devam eder. Mıgırdıç Usta evin sahibidir. Kendi ailesi apartman dairesinde oturmak istediği için Şişli'ye taşınmış, o da evi Nuri Hoca'ya kiraya vermiştir. Nuri Hoca eve ve daha da önemlisi bahçesine o kadar iyi bakar ki Mıgırdıç Usta, Nuri Hoca'ya zam

³⁵⁰ Kübra Yalçınkaya, *age.*, s. 355, 356.

yapmaz, hattâ şakayla karışık, kendisinin ona bahçıvan parası vermesi gerektiğinden söz eder. Mıgırdıç Usta, kendisi öldükten sonra da Nuri Hoca'nın, hayatının sonuna kadar onun evinde bedava oturmasını, ölmeden önce güvenilir biri bulunursa bahçenin ona emanet edilmesini vasiyet eder. Bahçesinin bozulmaması, daima yeşilliğini muhafaza etmesi, ev oturulmayacak bir hâle gelse bile yerine asla bir apartman dairesi dikilmemesi Mıgırdıç Usta'nın vasiyetleri arasındadır. Veda mektubuna “*Benim ölümüm, apartmanların soğuk çehrelerinden yüz bularak bana ulaştı.*”³⁵¹ diye yazmıştır.

Nuri Hoca ise bahçeli evi sevmeyip apartman dairesine çıkmak isteyen çocuklarına hiçbir anlam veremez:

*“Tamam gençtiler. Ama şu baygın kokulu iğde ağacı gençlikte daha çok seviyecek bir şey değil miydi? Filbahri, hanımeli, nazlanmadan yayılan ortancalar hiç mi bir şey demezdi çocuklarına?”*³⁵²

Nuri Hoca'ya göre ev belki zamanın şartlarına uygun, modern bir ev değildi fakat evin bahçe içinde olması bütün ayıplarını kapatıyordu. Fakat Nuri Hoca'nın ailesi, bu konuda kendisinden oldukça farklı düşünmektedir:

*“Anne babamı ikna et, Sen karısı değil misin? Hem ev kadına aittir. Bütün gün bu evin kahrını çeken sensin. Bak her taraftan karıncalar giriyor. Köy evinden beter. Yeter artık taşınalım buradan.”*³⁵³

“Tasvir” hikâyesinde de “İmajatörün Evi” hikâyesindeki Nuri hocanın evi gibi, apartmanların gölgesinde kalmış bir evden bahsedilir. Evin sahibi müteahhitlerin ikna edemediği yaşlı bir adamdır. O ev de tıpkı Nuri hocanın evi gibi çok güzel bir bahçeye sahiptir. Evin bahçesinde envaiçeşit çiçek vardır. Ev sahibi ise bahçesiyle ilgilenen, bahçesiyle ilgili konuşmayı çok seven biridir.

³⁵¹ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 34.

³⁵² Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 35.

³⁵³ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 36.

Aynı hikâyede gökdelen gölgesinde kalmış evlerle ilgili dizi hazırlayan bir adam vardır. Yaşlı adamın evinin etrafında gezen birini gören komşu teyze, onu diziyi hazırlayan kişi zannederek ona evle, bahçeyle ilgili bilgiler verir.

“Gün Akşamsızdır” hikâyesinde ise yaşlı kadın, oturduğu sekizinci kattaki apartman dairesinden şikâyetçidir, o bahçeli eski evini özler:

*“Kendini bu sekizinci katta, eteğinden baş aşağı olarak gökyüzüne takılı kalmış zannediyordu. Oysa eski evi ne kadar güzeldi. Mimoza sarısına, erguvan pambesinin karıştığı bahçede, sanki bütün bir hayat nefes alır vaziyette toprağın altına gömülüvermişti. Ahde vefa.”*³⁵⁴

Yazarın “Eflatun Prenses” adlı hikâyesinde ise eski evini müteahhite vermekte zorlanan Sedat Bey ile karşılaşırız. Sedat Bey emekli öğretmendir. Evinden ayrılmak, evinin yıkıldığını görmek Sedat Bey’e ağır gelir. Patron Kemalettin Bey ise Sedat Bey’in evini almak için çok uğraşmıştır:

*“Şu Sedat Bey’i tavlama için bir yıldır kandil, bayram, sevgililer günü, dünya gülme günü, sigarayı bırakma günü yerli yersiz her özel gün bahanesiyle adamla teşrik-i mesai geliştirmek için canını dişine takmış uğraşırken, bak sen şimdi bunun yaptığına”*³⁵⁵

Hikâyenin sonunda ise ne zamandır ikna edilemeyen Sedat Bey’i eflatun lensli sekreter kız, başka insanlarla anlaşıldığı yalanını uydurarak ikna eder.

Sonuç olarak yazarın hikâyelerinde tabiat sevgisinin önemi iki şekilde hissettirilir: Bunlardan biri tabiatı çok seven onunla iç içe yaşayan insanların huzuru diğeri ise bahçeli evlerini müteahhite veren insanların tabiatın yoksun kalma durumları. Hikâyelerde bazen evini müteahhite veren kişilerin pişmanlığı, bazen de

³⁵⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 116.

³⁵⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 77.

evini müteahhite vermek istemediği için ailesiyle çatışmalar yaşayan kişiler anlatılır. Neticede yazarın çevre sorunu olarak işlediği en temel mesele betonlaşmadır.

2.11. KADINLAR

Fatma Barbarosoğlu, hikâyelerinde genellikle kadınları anlatır. Yukarıda farklı başlıklar altında incelediğimiz meselelerin birçoğu kadınlarla ilgilidir. Bir kadın olması hasebiyle ve aldığı eğitim sayesinde kadın psikolojisini iyi bir şekilde anlamış ve anlatmıştır. Kadınlar onun hikâyelerinde eş, arkadaş, öğrenci gibi birçok kimlikle karşımıza çıkar. O toplumda tek bir kadın tipini anlatmaktan ziyade farklı farklı kadın tiplerini anlatmayı tercih etmiştir. Biz burada yazarın kadın kahramanlarını anlatmaktan ziyade kadınlarla ilgili olarak ele aldığı meseleleri anlatmaya çalışacağız. Buna geçmeden önce yazarın, seçtiği kahramanlarına yaptırdığı kadın yorumlarına dikkat çekmek istiyoruz:

“İmajatörün Evi”nde Mıgırdıç Usta, eşinden hareketle kadınlarla ilgili şu yorumu yapar:

*“Nuri Hoca Mıgırdıç Usta'nın kendi çocuklarına 'madamın çocukları' demesiyle latife eder, 'İlahi Ustam, onlar senin çocukların değil mi?' derdi. O zaman Mıgırdıç Usta'nın yüzü bulutlanır, sol gözünün seyrimesi iyice artardı. Kısık bir sesle hayatın en önemli sırrını vakitsiz ifşa ediyormuş gibi tedirgin 'Değil be kuzum, çocuk daima kadınındır. Herşey kadınındır. Mal mülk, çocuk. Kadın kısmısı herşeyi benimser de bir tek kocasını benimsemez' derdi.”*³⁵⁶

“Senet”te ise Bekir Efendi, kadınları modern değerleri çabuk kabullendiklerinden dolayı ve kendilerini çoğunluğa uyum sağlamaya zorladıklarından dolayı eleştirir:

³⁵⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 34.

*“Kadın milletinin gönlü hiç geçmiyor. Herkes kimse o herkesin içinde en çok karısı var. Herkesten en çok o haberdar. Herkesin sözü en çok onun kulağında.”*³⁵⁷

“Mazi Rüyalari”nda ise kadın kahramanlardan biri erkekler hakkında değerlendirme yapar. Değerlendirmede erkeklerin kadınlardan farklı karakter yapılarına sahip olduğu vurgulanır. Bu vurgudan hareketle kadınların kişilik yapılarıyla ilgili bir fikir edinilir:

*“Ortak bir mâzileri yok bu adamların. Konuşabilecekleri ortak bir dünyanın çizgisini çizebilecekler mi? Ne önemi var? Üstelik Çiğdem’e göre öylesine konuştukları, öylesine maç seyrettikleri için her ortama uyabilir erkekler. Esas biz birbirimize yıllar sonra tahammül edebilecek miyiz?”*³⁵⁸

“Tasvir” de erkek kahramanın kadınlarla ilgili yorumu da şöyledir:

*“İltifat manyağı kadınlar, ses tonunu güzel ayarlayıp ‘Sevgilim sen gördüğüm en güzel kütüksün’ desen bile göklere çıkarlar. Böyledir kadın milleti hem ‘kelebek sevgilim’i iltifat olarak havada kapar, hem de kendisini larva olarak görenlere savaş açar. Çünkü kadın milleti için ne söylediğinin önemi yok. Ses tonunu düzenle, en özel şeyi söylüyormuş gibi yap, tamam.”*³⁵⁹

Yazar “Karanfilli Kavga”da ise kadın kahramana kadınlarla ilgili şu yorumu yaptırır:

“Kadın önce sevgilidir. Sevdiği her şey sevilen. Her şeyin ‘acaba o beğenir mi?’ sorularıyla seçildiği günler. Sonra sevgili adamın karısı olur. Geçmiş gelecek her şey anlatılır kadına bir bir. Hem sevgilidir o, hem adamın koruma duygularını tatmin eden bir çocuk, hem de şefkatiyle adamı emziren bir anne. Aylar, yıllar değil

³⁵⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 114.

³⁵⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 19.

³⁵⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 86.

sadece günler geçer. Bir gün kadın bir tas çorba, derli toplu bir ev demek olduğunu anlayıverir.”³⁶⁰

“Kim Kimdir” hikâyesinde çocuklara yapılan cinsiyet ayrımı satır aralarında verilmiştir. Kızlar daha çocuk yaşta evde oturmaya, evlenip çoluk çocuğa karışmaya toplumun ortak diliyle yönlendirilir. Küçük kızın ağabeyiyle yaşadığı anların anlatıldığı hikâyede, kızın ağzından anlatılan şu sözler dikkate değerdir:

“Çünkü eve gelen herkes beni görmezden gelip:

-Bu çocuk pek zekî, ya hâkim olur ya paşa, derlerdi.

İçinde biraz adalet kırıntısı taşıyanlar, hadi beni de ihmal etmeyip ‘öğretmen kızımız’ diye bir rüşvet-i kelâmda bulunuverirdi.

*Bayramlarda o el öptüğünde mendili, harçlığı ‘Paşa olasıca, hâkim olasıca’ diye verilir. Bana gelince erkekler ‘Çok yaşa evlâdım’ diye sırtımı sıvazlardı; kadınlar çeyizime koymak üzere daha süslü mendiller takdim edip ‘Nişanını, düğününü de göreceğiz inşallah’ derlerdi.”*³⁶¹

“Çuha Renkli Çocukluğum”da yine bir çocuk kahramanın anlatımıyla toplumda kadınlara olan bakış açısını öğreniriz:

“Büyükannem, kadınların boylarından büyük işler yapmamaları gerektiğini söylerdi.

Kadınların yaptıkları işi nasıl santimlerdi bilmiyorum.

Onun söylediklerinin doğru olduğuna inanıyordum. Birol beni oyuna almak istemediği zaman, sen hem kızsın hem de çelimsizsin derdi.

*Birol’un babasına göre kız halimle onun oğlundan daha akıllıydım.”*³⁶²

Yasemin Okumuş, tezinde konuyla ilgili şunları ifade eder:

³⁶⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 54.

³⁶¹ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 13.

³⁶² Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 10.

“Yazar, kadın sorununu eş, anne, çalışma hayatı, ev hanımı gibi çeşitli rolleri ile ele alır. Üniversiteli genç kızlardan, yaşlılık hâllerine kadar, kadın her dönem itibarıyla hikâyelerde yer alır. Kadının bu rollerdeki bölünmüşlüğü, bu bölünmüşlüğün getirdiği çatışma ve çatışmanın getirdiği acıyı ele alarak irdeler. Ancak bir çözüm önermez. Sevilmek İçin Randevu Alan Çocuk hikâyesinde dile getirilen kadın sorunsalı, çalışan kadın olmakla anne olmak arasında kalmışlıktır. Kadın, geleneksel dünyada, evinin ve çocuklarının hayatını düzenleyici bir unsur olarak yer alır. Ancak modern hayatta kadın sosyal hayatın içine çekilmiştir. Dolayısıyla kadının rollerinde değişim söz konusudur.”³⁶³

Kadınların yaşadıkları sıkıntıların en önemlilerinden biri annelikle ilgili problemlerdir. Kadının çalışma hayatına girmesiyle birlikte çocuk bakımı sorun olmaya başlamıştır. Kadınlar işleriyle, çocukları arasında bir tercih yapmak durumunda kalırlar. Bu durum ise kadını psikolojik yönden olumsuz etkiler. Bu hususun işlendiği hikâyeler şunlardır:

“Sevilmek İçin Randevu Alan Çocuk”, bu konunun en etkili şekilde işlendiği hikâyedir. Hikâyenin kadın kahramanı bankada çalışır. Bankada işler yoğundur, hattâ eve iş getirir. Çocuk ise annesinin işinin bitmesini ve kendisini sevmesini bekler. Anne çocuğun bu bekleyişi karşısında duygulanır:

“Masanın üzerinde dosyalara baktı iğrenerek. Dindirilemez bir pişmanlık doldurdu içini. Uyandırmaktan korka korka küçük alnına bir öpücük kondurdu. Çocuk sanki bu öpücüğü bekliyormuşçasına ‘İşin bitince beni sever misin anne’ dedi.

Kadın, sevmek için randevu alan çocuğuna bakarak sabaha kadar ağladı.”³⁶⁴

Aslında annenin çocuğuyla ilgilenmemesinin tek sebebi işi değildir. Çocuğun ağzından anlatılan hikâyede babasının arabaları, annesinin ise telefonla konuşmayı çok sevdiği belirtilmiştir. Anne-baba çocuklarıyla ilgilenmek yerine

³⁶³ Yasemin Okumuş, *age.*, s. 61.

³⁶⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 21.

sevdikleri başka etkinlikler yapmayı tercih ederler. Çocuk hikâyede duygularını masum bir şekilde şöyle anlatır:

“Hiç kimsenin sevdiği şey birbirine benzemiyordu. Annesi telefonu, babası arabayı seviyordu. Her şey erteleniyordu telefon ve araba söz konusu olduğunda. Bir de eve misafir gelecek oldu mu kendisine hiç yer kalmıyordu. Nerelere gitsindi?”³⁶⁵

Ayrıca hikâyede çocuğun ağzından erken kalkmanın ve annesinden ayrılarak kreşe gitmenin zorluğunu da öğreniriz:

“Uykusunun baldan tatlı olduğu sabahlarda, melek öpüşlerle uyandırılmaz olur. Anne bağırır:

‘Çabuk ol servisi kaçıracaksın!’

Baba kükrer:

‘Ne yatmasını biliyorsun, ne kalkmasını!’³⁶⁶

Modern hayatın kargaşasında hayat çok hızlı akar. İnsanlar en temel ihtiyaçlarını bile hızlıca karşılamak zorundadırlar. Bu ortamda küçük çocuklar sabah erkenden kalkıp kreşe giderler. Küçük bir çocuğun erkenden kalkması ve kreşe gitmek mecburiyetinde olması, modern hayatın getirdiği zorluklardandır.

Bazı anneler ise çocuğunun bakıcı tarafından büyütülmesini istemediği için mesleğini bırakır. Bu, zor bir karardır. Fakat bu anneler çocuklarını kendileri büyütmeyi öylesine önemserler ki mesleklerini bırakmak onlara zor gelmez. Örnek olarak “Dostluk Efektü” adlı hikâyede yaşlı kadına dertlerini anlatan kadın, eşi gibi mimarlık okumuştur fakat çalışmaz, çocuklarına bakmayı tercih etmiştir. Onun için çocuklarının “özel tarihi”ni bilmek önemlidir. İlk defa neyi ısırdığını, çişini ilk söylediği günü, ilk konuştuğu kelimeyi, ilk yaptığı resmi annesi olarak önce kendisi bilmek ister. Zengin bir adama ev çizecekler diye insanın çocuğunu kapıcının karısına bırakmasına bir anlam veremez. Şikâyet ettiği ev işi yoktur. Her şeyi zevkle

³⁶⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 20.

³⁶⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 17.

yapar. Bu durum zamanla kendisini çalışan arkadaşlarından ayırır, evlerine gelenler gelmez olur:

“Sınıf arkadaşlarımızdan biri gelince –biz ikimiz de mimarlık okuduk-kendini ezdirmemek için herhalde, onların yaptığı her şeyi küçük görürdü. Zengin bir adama ev çizeceğim diye insan çocuğunu kapıcının karısına bırakır mı falan gibi şeyler söylerdi. Çocuklarınız büyürken yanında değilsiniz, çocuğunuzun çocukluğuna tanık kapıcının karısı... Alay ederdi sanki arkadaşlarıyla. Tabi görüştüğümüz insanların sayısı yavaş yavaş azaldı. Apartmandaki kadınlarla da görüşmüyordu pek. Onlar için de hayatlarında camların temizliğinden başka bir şey yok diyordu.”³⁶⁷

“Yalan Makinesi”nin kadın kahramanı ise üniversiteyi son sınıfta terk ederek evlenmiştir. Bir çocuğu vardır. Kariyer yerine ev hayatını tercih eden kadının, bu durumla ilgili herhangi bir şikâyeti yoktur.

Yazarın hikâyelerinde aile hayatı için mesleğini bırakan başka kadınlarla da karşılaşırız. “Aşk Nedir” hikâyesindeki kadın, oğlunu daha iyi yetiştirmek için mesleğini bırakmış ve onu istediği gibi de yetiştirmiştir.

“Seninle Hesabımız bitmedi Julya” hikâyesinde ise beş yıl önce aldığı tezini bir türlü bitiremeyen Ayşe Şerife ile karşılaşırız. O hem ev işleri ve çocuk bakımından hem de tezinin Miss Julia Pardoe kısmını sevmediğinden çalışmasını bitiremez. Miss Julia Pardoe kişinin özelliği ise Bursa’nın erkeklerini alabildiğine güzel, kadınlarını ise çirkin bulmasıdır. Ayşe Şerife, Miss Julia Pardoe başlığını sevmemesine rağmen hocası tarafından bu tez kendisine verilmiştir. Ayşe Şerife’nin hocası Mahzun Hoca, öğrencisinin Miss Julia Pardoe’ye taraflı davrandığını, yani onun karşısında objektif olamadığını düşünür. Ayşe Şerife ise Mahzun Hoca’nın Julya üzerinden Türk kadınlarını olumsuz yönde eleştirmek istediğini düşünmektedir. O, bu düşünceler içerisinde tezine odaklanamaz ve kendini yemek yapmaya ve diğer ev işlerine verir:

³⁶⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 103, 104.

“Her gün üç çeşit yemek yapmak zorunda olan akademisyen kimliği ile bu kadar oluyor hocam.”³⁶⁸

“Ah gene mutfaktayım. Gene tencere, tava, soğan, sebze arasında. Sebzeleri yıka yıka yıka. Sonra tekrar yıka. Yıkar yıkamaz hemen yemeği kotar. Sonra sebzeler küser. Büzülür. Tencerelere girmem diye isyan çıkarır.

Yemeği kotarmakla olmuyor. Orada öylece başını bekleyeceksin. Tek ayaküstü cezaya kalmış öğrenci gibi.”³⁶⁹

Ayşe Şerife'nin evdeki bütün bu sorumluluklarına karşın eşi Ali Haydar, evi dağıtır. Her şeyi tamir etmeye çalışır ve tamir ettiği şeyleri de bozar. Onun da tıpkı Ayşe Şerife gibi bitirmesi gereken bir tezi vardır fakat o da tezinden kaçmak için tamirata sığınmıştır. Ali Haydar tamirat yaptıktan sonra etrafı toplamak ise Ayşe Şerife'nin görevidir. Ayşe Şerife, bir yemek kitabı çıkarıp geliriyle bir yardımcı kadın tutmayı hayal eder:

“Kitabım çok satınca kendime yıl boyu yardımcı kadın parası çıkarmış olurum. Böylece hiç yemek yapmak zorunda kalmadan sadece tezimi çalışırım. Üç ay bile bana yeter. Bütün malzemem hazır. Sadece toparlamam gerekiyor. Ama yatak yorgan toparla, Ali Haydar Bey'in her tarafa saçtığı tamirat aletlerini toparla, matkabım nerde, yıldız tornavidamı bulamıyorum sorularına cevap ver.”³⁷⁰

Aynı hikâyede ev hanımlarının değer görmediği de şöyle vurgulanır. Ayşe Şerife okuduğu bir kitapta “camideki Allah levhasının” yazılacağı yerde “camideki Allah tablosu” yazıldığını görür ve tablo ifadesine çok kızıp yayınevini aramak ister. Fakat oradakilerin evden aradığını fark etmesi üzerine kendisine değer vermeyip dikkate almayacaklarını düşünerek vazgeçer.

³⁶⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 52.

³⁶⁹ Gös. yer.

³⁷⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 55.

Ayşe Şerife bir taraftan da kendini etrafındaki diğer kadınlarla rekabet içerisinde hisseder. Bu psikoloji ise onun için rahatsızlık vericidir:

“Bütün kadınlarla yarışmak zorunda olmak hasta ediyor bünyeyi. Kaynanam kadar güzel turşu yapmak, annem kadar iyi hamur açabilmek, Selda kadar bakımlı olmak, elim kadar iyi para kazanabilmek.”³⁷¹

Hikâyede çocuk yetiştirme hususuna da vurgu yapılır. Hikâyedeki anne Ayşe Şerife, çocuk bakımından birinci derecede sorumlu kişidir. Çocuk da babasıyla değil de annesiyle zaman geçirmeyi sever. Bir taraftan ev işleri ve çocuk bakımı diğer taraftan ise tezini bitirme telâşını, Ayşe Şerife’yi zaman zaman gerginleştirir. Çocuğunun sorduğu soruları karşılıksız bırakır ve modern pedagojiyi eleştirir:

“Modern pedagojinin canı cehenneme. Modern anne olmak isteyenler uysunlar kılı kırk yaran kişilikli bir çocuk yetiştirilirken nelere dikkat edilmeli başlığı altında ebeveyni köleleştiren kurallara.”³⁷²

“Tamir Görmemiş Aşk”ta ise yukarıdan beri anlattığımız hikâyelerden farklı bir durum söz konusudur. Diğer hikâyelerde çocuk bakımı işini anne üstlenirken bu hikâyede bu işi baba yapar. Fakat annenin feragat ettiği başka bir şey vardır. Kadın, Aziz Özhan ile evlenmek için çok sevdiği öğretmenlik mesleğinden vazgeçip bankada çalışmak zorunda kalmıştır. Çünkü kocası, eşinin tayini çıktığı Anadolu kentine gitmek istemez. Yaşamak istediği tek şehir İstanbul’dur. Aziz Özhan, yaşamak istediği şehir konusunda olduğu gibi diğer birçok konuda da evdeki baskın kişiliktir. İsteddiği gibi bir iş bulamadığı için evde oturup ev işleriyle ilgilenmeyi tercih etmiştir. Bu durumda eşi Nurgül evin geçimini sağlamak durumunda kalır. İş hayatında yaşadığı zorluklar, ev geçiminin zor olması ve eşi Aziz Özhan’la yaşadığı fikir ayrılıkları, Nurgül’ü oldukça yormuştur. Son olarak Nurgül, eşinin kendisini eczası Aysel ile aldatmasına bile uzunca bir süre katlanır. Onun hemen boşanma

³⁷¹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 51.

³⁷² Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 57.

kararı almaması intikam duygusuyla hareket etmek istememesindedir. Boşandıktan sonra ise Nurgül çocuğunu da alarak başka bir yere taşınır.

“İmajatörün Evi”nde Nuri Hoca’ya dert anlatmaya gelen kadının hikâyesi de dikkate değerdir. Kadın evlidir ve üç çocuğu vardır. Evin günlük işlerini zevkle yapıp hiçbir şeyden şikâyet etmemektedir. Fakat çocuklar büyüyünce annelerinden uzaklaşırlar. Kadın bu durumda eşiyile aynı duygu ve düşüncede olmayı bekler fakat yanılmıştır. Adam, eşini çalışmıyor, dışarıda mücadele etmiyor diye eleştirir. O, eşinin evin güvenli havasında çocuk yetiştirmeyi bahane ederek, gündelikçi kadın mutluluğuyla yaşamasına bir anlam veremez. Fakat kadın, eşinin kendisinden bekleediklerine çok uzaktır:

“O kaçınıcı defa yeni bir tur için başlarken ben daima aynı turdaymışım. Kendimi hapsettiğim inimden çıkmalıymışım artık. Kolay olanı seçmişim ben. Dışarda kıran kırana bir mücadele varken, ben hâlâ Ayşegül küçük anne oyununu bıkip usanmadan oynamayı sürdürüyormuşum. İnsan en azından arkadaşlarına bir bakarmış....”³⁷³

“Aşk Nedir”de ise annenin çocuk yetiştirirken karşılaştığı farklı güçlükleri öğreniriz. Okuldaki öğretmenler sundukları klasik eğitim metotlarıyla öğrenciler hakkında teşhis koyarlar. Teşhis konulan öğrencinin annesi ise oğlunu istediği gibi yetiştirmek için kariyerini feda eden bir kadındır. O, oğlunun kişilik sahibi bir birey olabilmesi için elinden geleni yapmıştır:

“ ‘Sorun’u bizim standartlarımıza uymuyor mânâsında mı kullanıyorlar? Çok teşekkür ettiğimi söylerim o zaman. Biz standartlara karşıyız efendim, derim...Ben çocuğum standart bir tip olmasın diye ne emekler sarf ettim. Çok şükür Rabbim sonunda istediğimi verdi. ”³⁷⁴

³⁷³ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 55.

³⁷⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 60.

Anne oğluyla ilgili bir sorundan dolayı okula çağrılınca merakından dolayı çok zor birkaç saat geçirir. Hikâyenin devamında sorunun oğlundan değil de niteliksiz öğretmenlerden kaynaklandığını fark eder. Sistem, aynı özelliklere sahip insanlar yetiştirmek ister ve kişinin bir konuda farklı düşünmesi sorun gibi algılanır. Hikâyede eğitim sisteminden kaynaklı bu problem, etkili bir şekilde işlenmiştir.

Yazarın bazı hikâyelerinde ise çocuğu olmayan kadınlarla karşılaşırız. Bu durumun kadınlar açısından yarattığı duygusal etkiden ise hikâyelerde bahsedilmez.

“Kayınvalide Hikâyeleri”nde Ayşe evlidir fakat çocuğu yoktur. Hikâyede Ayşe’nin kaç yıllık evli olduğu, çocuksuzluğunun bir tercih mi yoksa biyolojik bir kusur mu olduğu belirtilmemiştir. Ayrıca hikâyede çocuk özlemine dair herhangi bir ifade de geçmez. Okuyucu anlatılanlardan hareketle sadece Ayşe’nin çocuğunun olmadığını bilir.

“Gün Akşamsızdır”da ise başkahraman yaşlı kadının çocuğu yoktur. Eşini de kaybettiği için kendini yalnız hissetmektedir. Yalnızlığını gidermek için çıktığı gezintilerden birinde bindiği bir otobüste çok sevdiği, ideal gelininden bahseder. Fakat bu sözler sadece karşı tarafla sohbet için söylenmiş sözlerdir. Başka bir gün parkta otururken yaşlı kadının yanına yine kendisi gibi yaşlı bir başka kadın gelir. Kadın, söz arasında kendisinin de çocukları olduğu için onu anlayabileceğinden bahseder. Bu imalar yaşlı kadını çok rahatsız eder:

“Doğurduğun çocuk sıkıntısını anlatmakta cimri. Bilmez değilsin ya! (Bilmezdi tabi, ne bilsindi.) Onun için televizyondaki gelinlere, damatlara, kızlara yalancı çocuklarım derim ben.... Evlatlarından alâka dilenir durursun. Oysa yalancı çocukların hep aynı saatte. Daima daha cömert. Bilmez değilsin ya!”³⁷⁵

“Kirli Yağan Karlar”da da Zerrin Hanım’ın çocuğu yoktur. Fakat hikâyede bu konuya değinilmez. Bu malûmat, okuyucunun hikâyeyi okuduktan sonra vardığı bir sonuçtur.

³⁷⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 126.

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi”ndeki dördüncü hikâyede Saime ve eşinin, “Swan Sevenler Derneği”nde ve “Karanfilli Kavga”da ise bahsi geçen ailelerin çocukları yoktur.

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi”ndeki birinci hikâyede ise evlât edinme söz konusudur.

Hikâyelerdeki bazı kadınlar ise bekârdır. Örneğin “Kuru Emine Hanım’ın Sofraları” hikâyesinde Emine Hanım hiç evlenmemiştir. “Kapanmayan Yaralar Antolojisi”nde ise Nihan bekârdır. O nişanlısını bir deniz kazasında kaybetmiştir. Nişanlının ölmesi olayı yazarın “Her Sabah Paris” hikâyesinde de vardır. Hikâyede doktor Rezan’ın nişanlısı ölmüş ve Rezan evlenmemiştir. Hikâyelerdeki kadın kahramanların bekâr olmalarının kendileri açısından bir sorun teşkil edip etmediğine ise değinilmez.

“Şiirli Yalnızlık”ta ise kadın olduğu için burs kazandığı hâlde uzağa gönderilmeyen ve eğitimi yarım kalan Gülsun anlatılır. Gülsun’u kadın diye eğitim almak için uzağa göndermeyen ailesi, evlenmek için onun uzak diyarlara gitmesinde hiçbir sakınca görmez. Çünkü babaya göre kadının yeri kocasının yanındır. Fakat Gülsun gittiği Rusya’da mutsuzdur. Evliliğinin üzerinden yıllar geçer fakat Rusya’ya alışmak kolay değildir. Rusya tabiatıyla, kültürüyle ve insanlarıyla ona yabancıdır:

*“Ben bu şehrin yabancısıyım. İçine girmeye çalıştıkça dışında kalan bir yabancı. Beni bu şehrin içine alacak hayat kırıntıları toplamaya çalışmam boşuna. Bilmediğim kokulara açılan evlerin kapı aralıklarından bakmaya çalışmam boşuna. Üst üste hayatların yaşandığı bu barınaklar yaşayanların kimliğine dair hiçbir ipucu sunmuyor. Gecenin bir yarısında köpek ulumalarına piyano sesleri karışıyor.”*³⁷⁶

Gülsun’un yalnızlığını giderecek bir arkadaşı da yoktur. Türkiye’den gelen telefonlar da onu avutmaya yetmez. Telefon edenler, Gülsun’un nasıl olduğunu, yaşadıkları hakkında neler hissettiğini sormazlar.

³⁷⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Acı ...*, s. 121.

“Evde Raks” hikâyesinde ise kadınların popüler kültürün etkisi altında kalması meselesi vardır. Hikâyedeki başkahraman kadın, çalışan kadınlara heveslenen fakat bunu belli etmek istemeyen biridir. Bütün gün kadın programlarını, dizileri takip eder, hattâ hiçbir diziyi kaçırmamak için dizileri komşularıyla paylaşır, bol dedikodu yapar. Kitap okumak, çocuklarını daha iyi yetiştirmek için çabalamak veya buna benzer herhangi bir çabası yoktur. Yazar bu kadından hareketle bu tip kadınları eleştirmiştir.

Başkahraman kadının bir derdi de, çalışan bir kadın olmadığı için, değer görmemesidir. O çalışan kadınların paralarının çoğunu çalışmaktan kaynaklı giderlere harcadıklarını düşünse de bu kendince bulduğu bir savunma mekanizmasıdır. O da çalışmak ister, hattâ evde takı tasarlar, fakat takıları kendisinin tasarladığını etrafındaki insanlara söylemez. Söylediği takdirde takıların satılmayacağından emindir. Takıları fakir bir üniversite öğrencisinin tasarladığını söyleyerek satar. Takılar çok beğenilir ve kadın bu takı işi sayesinde bin dolar para kazanır. İnsanların beğenilerinin nesneyi hazırlayan kişiye göre değişmesi dikkate değerdir. Bu durum markalaşma meselesine benzer bir durumdur. Takıyı yapan üniversite öğrencisi, hattâ güzel sanatlar öğrencisi ise takı güzeldir, ev hanımı ise takı güzel değildir:

“Bak sana bir sır vereceğim şu boynumdakini görüyor musun? Ben yaptım. Gören bayılıyor. ‘Ben yaptım’ desem hiç değeri olmaz. ‘Fakir bir öğrenci var, o tasarlıyor’ dedim. Herkes ‘Bana da al ne olur’ diye yapıştı yakama.”³⁷⁷

Hikâyelerde “Tamir Görmemiş Aşk”taki Nurgül gibi çalışan, üreten, ev geçindiren kadınlardan da bahsedilir.

“Hep Böyle” hikâyesinde ise köylerde hayat mücadelesi veren kadınlar vardır. Çoğunun eşi, çalışma mecburiyetiyle büyük şehre gitmiştir.

³⁷⁷ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik....*, s. 31.

“Çekim Hataları” hikâyesinde ise pazarda kendi yetiştirdiği kara lahana, mısır, yumurta, çökelek ve çiçeği satan Laz Emine Teyze anlatılır. O, kendine güveni tam, kimseye eyvallahı olmayan biridir. Laz Emine Teyze tabii duruşuyla ve yetiştirdiği tabii ürünlerle yurt dışında yaşayan bir araştırmacı kadının dikkatini çekmiştir. Araştırmacı, Laz Emine Teyze’yi çekmek ve görüntüleri “Kadının Ekonomik Durumunun Göstergeleri” adlı seminerde kullanmak ister. Araştırmacının başkalarını değil de Laz Emine Teyze’yi çekmedeki ısrarı onun sattığı tabii ürünler ve sattıklarını piyasa ile ilgilendirmemesi ile alakalıdır:

“Şu tezgâhta gördüğünüz her şey bu kadının kendi emeği ile gerçekleştirilmiş ürünler. Yumurta kendi tavuklarından. Peynir kendi ineğinden. Kara lahana kendi bahçesinden.

...

Evet benim tezim açısından bu tezgâhı ve bu aksi kadını bu kadar özel kılan sebep şu: Bahçesinde yetiştirdiği şu otantik çiçeklere bakın!.. Bu çiçekleri hiçbir çiçekçide bulamazsınız. Çünkü bunlar dayanıklı ya da pahalı çiçekler değil. Ama bu kadın çiçek piyasasına göre algulamıyor bu çiçekleri. Ben yetiştirdim, öyleyse kıymetli diye düşünüyor.”³⁷⁸

“Çay Bahçesi”nde ise dantel örerek evinin geçimine yardımcı olan bir kadınla karşılaşırız. Kadın kocasıyla geldiği çay bahçesinde bile dantel örme telâşındadır, üstelik bir de hamiledir. Dantellerin alıcıya yakın zamanda teslim edilmesi gerektiği için kadının kocası dantel örmesi için onu zorlar. Fakat o dinlenmek ister ve çalışmayan kadınlara heveslenir:

“O deminden beri ellerini dele dele bir motif daha eklemenin derdine düşmüşken insanlar nasıl boş boş bakıp, yiyip içip zevk alıyorlar? Alınan zevk nasıl bir şey? Zevk neye benziyor? Üç aydır ‘Çocuk doğurunca öremezsin’ diye tepesinde dikilen kocasının işveren konumunda durmadan kamçılamasından usana usana beş

³⁷⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 34, 35.

yüz milyonluk dantel örmüştü; zevk için dantel ören kadınların dünyasına hiç yaklaşmadan. Yeterdi artık. Sirtüstü yatıp dinlenmeden ha babam tığ salla. ”³⁷⁹

“ ‘Kadın’ ve Kadın” da ise varlıklı evlere temizliğe gidip evlerinin geçimine destek olan kadınlar vardır. Kadınların bazıları bu işte daha eski olduğu için bu piyasayı daha iyi tanır ve yeni katılanlara yol gösterirler. Hikâyede yazar, temizlikçi kadınlarla ev sahibi kadınlar arasındaki toplumsal sınıf farkını çok iyi bir şekilde işlemiştir.

Sonuç olarak yazar çeşitli meseleleri kadınlar ekseninde işlemiştir diyebiliriz. Onun hikâyelerinde çok çeşitli kadın tiplerini bir arada bulmak mümkündür.

2.12. FAKİRLİK-GERİLİK-SEFALET

Yazarın hikâyelerinde işlenen meselelerden biri de fakirlik, gerilik ve sefalettir. Bu mesele hikâyelerdeki en temel meselelerden biri olmasa da ayrıntılarda ona değinilmiştir.

“ ‘Kadın’ ve Kadın” hikâyesi fakirlik temasının en belirgin şekilde işlendiği hikâyelerden biridir. Hikâye iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde evlere temizliğe gidip yevmiye alan kadınların Gebze İstasyonu’nda birbirleriyle karşılaşarak treni beklemeleri ve gelen trene binmeleri anlatılır. Kadınlardan yaşlı olanı dışında geri kalanları, yaşadıkları hayatı kanıksamış, evlere temizliğe gitmeye alışık, bu işte yoğrulmuştur. Bu kadınlar evlere temizliğe gitmenin piyasasını, hangi evlere gitmenin daha kârlı olacağını iyi bilirler.

Hikâyenin ikinci bölümünde ise ilk bölümde değinilen yaşlı kadının hayatına dair ayrıntılar verilir. Yaşlı kadın; iki oğlunu trafik kazasında kaybetmiştir,

³⁷⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 50.

eşi hastadır. Yaşlı kadın, geçmişte, tıpkı evlerine temizliğe gittiği kadınlar gibi zengindir. Hikâyede kadının şimdilerde neden fakir olduğuna değinilmez. Üzerinde durulan konu, yaşlı kadının yaşadığı zorluklardır. İstasyonda trene binerken kalabalıkta bol gelen ayakkabısını düşürdüğü için ayağına bir poşet bağlar. Temizlik yapmaya geldiği evin sahibi ise kadını bu hâlde görünce sakat zanneder. Hem yaşlı hem de sakat bir kadını çalıştırmak istemez. Bunu dile getirmekten de çekinmez:

“ ‘A Seval günaydın şekerim. Uyandırmadım ya! Senin kadını arayıp yollasana bugün. Aman birini gönderdiler. Ne iş yapacak bu ayol! Hem yaşlı, hem sakat. İş bundan kaçır, bu işten cinsi. Gelmiş artık vereceğim parasını. Aman be! Başımın gözümün sadakası olsun. ’”³⁸⁰

O, fakir fakat görgülü biridir. Ev sahibinin görgsüz, küstahça tavırlarına karşılık soğukkanlılığını korur, hattâ ev sahibiyle iletişim kurmaya çalışır. Fakat onun bütün iletişim kurma gayretlerine karşı ev sahibi aşağılamalara devam eder ve kadın, ev sahibinin vereceği paraya çok ihtiyacı olmasına rağmen evi terk etmek mecburiyetinde kalır:

“Beddua etse tutacağını hissetti o an. Ah çekse ahının yerde kalmayacağını. ‘Allah seni iyi etsin. Ne diyeyim...’ dedi kapıyı çekip giderken.

Yeşil çuha masanın başına geçti hışımla. Kâğıtları desteledi yeniden. Sesini sokaklara duyuracakmışçasına bağırды: ‘Allah beni fazla iyi etmiş, kafasız karı! Seni hiç içeri almamak vardı. Yürü. Yürü. Anca gidersin. Lanet şey.’”³⁸¹

Yazarın fakirlik temasını işlediği diğer bir hikâyeye ise “Hep Böyle” hikâyesidir. Hikâyede Ardahan’ın köylerine çekim yapmaya giden bir ekip vardır. Ekibin amacı köylerde yaşanan sıkıntıları gözler önüne sermektir. Köyler fakirliğin had safhada yaşandığı yerlerdir. İnsanlar haftada on kilo un tüketerek katıksız ekmek yer, ekmeğin dışında yiyecek bir şey bulunamaz. Yaşlı kadınlar tezek yapar. Evlerde olmayan su, çok uzak yerlerden getirilir; getirilen su getiren kişinin tozunu, pisini

³⁸⁰ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 39.

³⁸¹ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 41.

temizlemeye bile yetmez. Evler tuvaletsizdir, yani insanlar sefalet içinde yaşar. Ekip Samanbeyli, Samandere, Taşlıdere ve Çağlayık Köylerini ziyaret eder. Her ne kadar erkeklerin ceplerindeki cep telefonları ve evlerin bacalarındaki çanak antenler, bu fakirlikle tezatsa da bunlar köylerdeki fakirlik gerçeğini değiştiremez:

*“İneklerle, kazlarla, çocukların su içmek için dereye aynı anda kafalarını sokuşlarına; tuvaletsiz evlere, tezek yapan yaşlı kadınlara, bir köpeğin dişleriyle karşılaşmışçasına insanı şaşkına çeviren azman kara sineklere, omzundaki sıırıkla iki koca bidonu üç saatlik yoldan getirmeye uğraşan kocakarı kılıklı yeni gelinlere bakıp yüz yıl önceki zamana geri dönebilirdiniz”*³⁸²

“Tamir Görmemiş Aşk” hikâyesinde ise geçim sıkıntısı çeken bir aile vardır. Aslında ailenin geçim sıkıntısı çekmesinin sebebi, evin erkeği Aziz Özhan’ın çalışmaması ve bütün yükü evin hanımı Nurgül’ün çekmesidir. Aziz Özhan çalışmayıp evde çocuk bakımıyla ilgilenmesinin yanı sıra kitap okur ve şiir yazar. Nurgül ise bankada çalışır ve aldığı maaş evin ihtiyaçlarına yetmez:

“Anne ne zaman bana ayakkabı alacaksın? Yuvada en eski ayakkabılar benim. Onur’un annesi çok tatlı bir anne. Hem de çok güzel.

Tatlı anneler çocuğunun her dediğini yapan anneler... Tatlı anneler, güzel giyinen anneler.

Biliyor musun? Onur’un annesinin portakal rengi kıyafetleri var. Sen niye hep siyahlar giyiniyorsun? Ben siyah rengini hiç sevmiyorum. Ben kendi çizdiğim adamlara hiç siyah renkli elbiseler yapmam. Kara men olursa o başka. Siyah kötülüklerin rengi. Sen kara men misin anne?

Siyah dayanıklı olandır. Eskiliğini yüze vurmayan. Eski ne? Yeni ne?

...

*Halbuki bir ay öğlen yemeği yenmemiştir. Her gün yeni bir mazeret uydurabilme telaşıyla yemek fişleri saklanmıştı. Binbir emek ile biriktirilen para yazık ki bir turuncu kazak için yüze gülmüştür.”*³⁸³

³⁸² Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 24.

³⁸³ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 86, 87.

Nurgül'ün ağzından yazılan şu sözler de geçim sıkıntısını anlatması bakımından önemlidir:

*“Giydiğim kazakların top top olan kolları. Her sabah boyayarak mukavemeti arttırılmaya çalışılan ayakkabılar isyan bayrağını açalı belki yüzyıl olmuştur.”*³⁸⁴

“Sefer” hikâyesinde ise “Tamir Görmemiş Aşk”taki duruma benzer bir durum söz konusudur. “Sefer”de Selim, tıpkı “Tamir Görmemiş Aşk”taki Aziz Özhan gibi, kitapların dünyasına meraklı biridir. Bu dünyadan ayrı kalmamak için evde kitap okur ve torununun bakımına yardımcı olur. Evin geçimini ise daha okul çağındaki oğlu sağlar. Fakat onun getirdiği para da ev geçimine yetmemektedir. Aile ciddi bir maddî sıkıntı içerisinde ve evin hanımı Müzeyyen, eşi Selim'in çalışmayıp evde kitaplarla zaman geçirmesine tepkilidir:

*“Üç yetişkin çocuk, bir torun ve kendine rağmen kitaplarda yaşayan Selim'e öfkeleniyor. Dizin dibinde oturan Selim'e. Büyük oğlan üç kuruşa çalışmasa açlıktan öleceklerini görmez mi bu adam?”*³⁸⁵

“Son Bayram” hikâyesinde yaşlı kadının geçmişi anlatırken kullandığı şu cümleler de geçmişteki fakirliği anlatır:

*“Hey uşağım kolay sanırsın yokluğu bölüşmeyi. Kuru ekmeklere dış geçirmedin hiç. Isırgan çorbasının sıcaklığına ne yağlı aş diye sevinmedin. Donsuz kalmadı bacağı.”*³⁸⁶

“Hayatınız Sizin İçin Yorumlanır”da “muayenehâne”sine “Hayatınız Sizin İçin Yorumlanır” yazıp insanların hayatını yorumlayarak para kazanmak isteyen adama gelip hayatını yorumlatmak isteyen kişi de oldukça fakirdir. Adanın

³⁸⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 84.

³⁸⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 101.

³⁸⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 111

kıyafetleri harap vaziyettedir. Ayakkabılarının burunları açılmış, yazarın ifadesiyle ayakkabıları bir timsah ağzını andırırçasına yukarı kalkmıştır. Psikiyatrist, gelen bu kişinin dış görüşünden hareketle dilenci olduğunu düşünür. Başta para kazanamayacağı bu kişiye karşı olumsuz duygular beslese de sonra durumu fırsata çevirip onu bir denek olarak kullanmaya karar verir. Fakir adam hayatını uzun uzun anlatır. Gerçekten de dükkân sahibinin tahmin ettiği gibi beş parasızdır. Hayatını anlamsız bulduğu için intihar etmek ister, intihar etmeye giderken de “muayenehâne”nin tabelâsını görerek içeri girmiştir.

“#hırsızgozlerhırsızınkendisiolurmu” hikâyesinde de fakirlik meselesiyle karşılaşırız. Hikâyedeki anlatıcı Nezihe, çocukluk günlerini anlatmıştır. Yıllar yokluk yıllarıdır. Çocukların kimisi su geçirmeyen ayakkabılar giyebilirken kimisinin ayağında lâstik ayakkabılar vardır. Anlatıcı Nezihe de bir yaramazlık sonucu rugan ayakkabılarını yırttıktan sonra aile kararıyla lâstik ayakkabı giymeye mecbur olur:

“Gece boyunca kafamda lastik ayakkabı ile sınıfa nasıl gireceğimi düşündüm.

Bir kere asla ayakkabılarımdan utanmamalıydım. Kara lastiklerim ayağымda seçilmiş beğenilmiş ayakkabı olarak durmalıydı. Ailemin ceza olarak bana lastik ayakkabı aldığı öğrenilirse eyvah ki ne eyvah!”³⁸⁷

Hikâyede fakirliğin tespit edildiği yerlerden biri de Yerli Malı Haftası’nın anlatıldığı bölümdür. Nezihe ve arkadaşları Yerli Malı Haftası’nın kutlandığı günlerde çok sinirlidirler. Çünkü öğretmenlerinin her sene muz getirilmesini yasakladığı hâlde sınıfın zengin kızı Gülhan, inatla muz da getirerek masasını kraliçe sofrası gibi donatır. Oysa o yıllar, muzun lüks olduğu yıllardır. Bazı evlere muz girerken bazı evler de hiç muz görmeyen, muzu bilmeyen çocuklar vardır.

Fakirlik meselesini yazar, yukarıda bahsettiğimiz gibi dört hikâyesinde temel mesele olarak ele alır. Bazı hikâyelerde ise bu mesele satır aralarında işlenir.

³⁸⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 70.

“Sefer” ve “Tamir Görmemiş Aşk” hikâyelerinde evin erkekleri çalışmadığı için yaşanan geçim sıkıntısı anlatılmıştır. “Son Bayram” ve “#hırsızgozlerhırsızinkendisiolurmu” hikâyelerinde ise ülkede genel anlamda yaşanan bir fakirlik söz konusudur. “Kadın ve Kadın” hikâyesinde fakirlik meselesi kocası hasta ve yatalak bir kadının ekseninde anlatılmışken “Hep Böyle” hikâyesinde anlatılan ise Ardahan’ın köylerinde yaşanan fakirliktir.

2.13. YAŞLILIK

Barbarosoğlu’nun hikâyelerinde yaşlılık da bir sosyal mesele olarak karşımıza çıkar. Hikâyelerde birçok yaşlı insan, kahraman olarak yerini almıştır. Bu yaşlılar çoğu zaman geleneksel dünya görüşünü temsil ederler. Hikâyelerdeki bazı yaşlılar, etraflarındaki insanlardan ilgi görmezler. Bu ilgisizlik onları yalnızlaştırmıştır:

“Geleneksel geniş ailelerde evin büyükleri tarafından nesiller boyunca sürdürülen sosyal, kültürel ve dinî değerlerle sağlanan aile birliktelikleri ve önlenen kuşak çatışmaları ‘Ölümün Adı Şiir’ hikâyesinde gösterilmek istenildiği gibi bireylere bir iç huzur sağlarken, yeni toplumsal düzenle birlikte eskiden kendisine danışılan, saygı gösterilen, sözlü kültürün taşıyıcısı ve toplumsal hafıza rolünü üstlenen yaşlıların bilge kişiliklerini ve toplumsal sorumluluklarını değersizleştirir.”³⁸⁸

Yaşlılık durumunun irdelendiği hikâyeler ve onlarda geçen hadiseler şunlardır:

“Gün Akşamsızdır”da başkahraman yaşlı bir kadındır. Eşi Hacı Bey’i kaybettikten sonra yalnızlaşır, konuşmak için bile kimseyi bulamaz. Yalnızlığını gidermek için evden çıkıp sokak sokak dolaşır; otobüslere, vapurlara binip uzak yerlere gider. Aslında kadının sağlığı da buna elvermez. Fakat yalnızlık onun için

³⁸⁸ Abdullah İnce, *Modern Dönemde Yaşlanma ve Din, The Journal of Academic Social Science Studies*, C. 5, S. 8, 2012, s. 74.

katlanılmaz bir durumdur. Yine yalnızlığını gidermek için evden çıktığı bir gün iyice gücünü kaybeder, yardım istediği boyacı çocuk, onu kapıya kadar getirir ve kadın kapının önünde hayatını kaybeder.

“Son Bayram” da yaşlılık meselesinin işlendiği hikâyelerdendir. Hikâyede yaşlı iki kız kardeş anlatılır. Kardeşlerin aralarında on yaş vardır. Büyüğünün kulakları duymaz, küçüğü ise yatağa bağlıdır. Onlar çocuk, torun, hattâ torununun çocuğuna sahip yaşlılardır. Etraflarında insanlar vardır fakat onlar kalabalıklar içerisinde yalnızlık çekerler. Etraflarındaki insanlar onlara hürmet göstermek yerine onların her söylediğini alaya alırlar. Onların sözlerini alıp şaka malzemesi yapmak için adeta fırsat kollarlar:

“Aç kaldık. Açık kaldık. Başımızın üstünde bir dam olmadı. Velakin bir gün kırmadık birbirimizi. Malın ardına düşmedik. Yokluğumuzu bölüştük. Olaydı paramız, pulumuz, onu da bölüştürdük.

Biri hariç ötekiler kahkahalarla gülüyorken geveze olanı şamata şenlik bağıra bağıra itiraz ediyor. ‘En kolay bölüşülen yokluktur. Olaydı fındık bahçeleriniz, çay tarlalarınız... Bakalım neyi ne kadar paylaştınız?’

İki takıma ayrılıveriyor torunlar. ‘Yok benim ninem diye söylemiyorum, bizimki cömerttir. Sizin ninenizin hakkını elden geldiğince verirdi. Ama tam vereceği sıra Hakkı sizlere ömür. Meğer Hakkı ölmemiş mi?’

Sarışın oğlanın Hakkı’yı öldürme esprisinin altında kalmayan yeşil gözlü kız ‘Yok şimdi bu olmadı. Hakkı öldü diye hak vermemek olmaz. Bizim ninemiz sizin ninenizden daha cömerttir. Mesela olaydı mal-mülk, fındık, çay bir bir paylaşırdı hepsini. Bütün malı ortaya koyar ‘seninki benim, benimki de benim diye...’ ”³⁸⁹

Yaşlılar da gençlerin bu lâubalî tavırları karşısında susup, bir kenara çekilmeyi tercih ederler.

“Dostluk Efektî” adlı hikâyede komşusunun dertlerini dinleyen bir yaşlı kadın vardır. Kadının kimsesi yoktur. Komşusunun dertlerini dinlerken mutlu olur.

³⁸⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 110.

Onun mutlu olduğunu fark eden komşusu ise anlatmak için hiç olmayan dertler uydurur. Biri anlatırken öbürü dinlerken mutludur. Fakat daha sonra görüşmez olurlar. Bu süreçte yaşlı kadın ölür, komşusu ise hastaneye yatırılır. Yaşlı kadın ölünce vakıftan gelip bütün mallarını açık arttırma ile satarlar.

“Şehirde Bir Adam” ve devamı niteliğinde “Dağlar Kadar Katı” hikâyesindeki yaşlı adam ise hastadır. Adamın bir torunu vardır ama torunuyla iletişimi güçlü değildir. Kendi evinin köyde olması sebebiyle ameliyat olmak için torununun evinde kalır. Adam hastalık sürecinde hem yalnızlıkla hem de hastalıkla uğraşmak zorundadır.

Yazarın hikâyelerindeki kronolojik sıraya bakarsak en son çıkan hikâye kitabı *Mutluluk Onay Belgesi*'ndeki yaşlıların zamana uyum sağlayan, teknolojik gelişmeleri kendince takip etmeye çalışan yaşlılar olduğunu görülür. Bu yaşlıların yalnızlık çektikleri ile ilgili herhangi bir bilgi verilmez. Örnek olarak, “Ninemin Emoji Kitabı” hikâyesinde iki yaşlı kadın pastanede oturup emoji çalışmaktadır. Aynı kitapta “Mutluluk Onay Belgesi” hikâyesinde ise uçağın kapısında selfi çekmeye çalışırken merdivenlerden yuvarlanan 70 yaşlarında bir hanım vardır.

“Mutluluk Hakkı” hikâyesinde ise yine başkahraman yaşlı bir kadındır. Yaşlı kadın, metroda karşılaştığı genç kadına, anlatma ihtiyacıyla hayatından bahseder. Yolculuk boyunca yaşlı kadın anlatır, genç kadın ise dinler. Yaşlı kadının zamana karşı bir yabancılığı vardır. Çocuklarını büyütmüş, okutmuştur fakat zamanın şartlarına uyum sağlamakta zorlanır. Metroya binerken bile kendini güvende hissetmez. Gelininden şikâyetçidir. Aslında gelinin şahsında kadının şikâyetçi olduğu, değişen zihniyettir. Ayrıca o, oğlunun evine misafir gibi gitmekten de hoşlanmamaktadır:

*“Nereye açacaksın misafirsin zaten. Bin dert ile okuttuğun oğlunun evine 24 saat, o da ancak bir misafir gibi konabiliyorsun.”*³⁹⁰

³⁹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 63.

“Sen, Ben, Cep Telefonu, Bir de Kahve” hikâyesinin girişinde modern zamanlarda yaşlıların nasıl yalnızlaştırıldığı şu sözlerle anlatılmıştır:

“Her yer yaşlı dolu. Hiç genç yok. Nereye gitti bu gençler? Bizim sokağın başına şu Alman ürünleri satan yer açıldı. Hem alışveriş yapıp hem kahve içilen küçük mağazalardan. Bir kahve içeyim dedim. İçerde dört beş masa var. Tamamında yaşlılar. Cadde artık yaşlılar kulübü gibi oldu. Gündüz ortalarda görünmeyen gençler gece olunca canavar kesiliyor. Arabasının egzozuyla oynayan bütün züppeler geceleri Cadde’de.”³⁹¹

Hikâyedeki yaşlı başkahraman Meral Şahinses’in Avustralya’da yaşayan bir kızı vardır. Kendisi ise yalnız yaşamaktadır. Yalnızlıktan şikâyetçidir. Yalnızlıktan bir nebze olsun kurtulmak için sokaklara atar kendini. Hattâ ölen eşine dert yanar:

“Ya yaşasaydın benimle dedim, ya beni de götürseydin gittiğin yere.”³⁹²

“Gitmiyorgibigittim.blogspot.com”un “Havaalanı yalnızlığı” bölümünde de yaşlı bir kadın vardır. Yaşlı kadın yalnız başına ilk defa seyahat edecektir. Seyahatin uçakla yapılacak olması işi iyice zorlaştırır. Havaalanının kapısından girer girmez kendini yalnız ve çaresiz hisseden yaşlı kadın, hikâyenin başkahramanı olan Reyhan’dan yardım ister. Yaşlı kadının çantasına koyduğu su şişeleri güvenlikten geçtiği sırada sorun olmuştur. Görevli çantasından suları çıkartmaya çalışırken çalan cep telefonu ayrı bir problemdir. Yapması gerekirken yapamadıkları ve yapmaması gerekirken yaptıklarından dolayı çalan sinyaller onu iyice huzursuz eder. Yaşlılığın verdiği hayat tecrübesiyle havaalanında çaresizlik içerisindeyken altı-yedi yaşlarında biri kız, biri erkek, iki sarışın çocuk, kendilerine refakat eden bir hostes eşliğinde ve kendilerinden gayet emin bir şekilde geçip giderler. Bu durum Reyhan’ı tecrübe üzerine düşündürür:

³⁹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 77.

³⁹² Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 79.

“Tecrübe nedir Reyhan? Üç karış boyu ile kendinden bu kadar emin bu iki çocuğun karşısında 70 yaşındaki teyzenin tecrübesi nedir? Tecrübe yaşadıklarımızdan arta kalan mıdır yoksa yaşamadıklarımızdan/yaşayamadıklarımızdan arta kalan mı?”³⁹³

Yaşlı kadının yalnızlığı “Mutluluk Hakkı” hikâyesindeki yaşlı kadını hatırlatmaktadır.

“Güzel Ölüm Defteri”ndeki Yüksel ile Necibe ve “Kapanmayan Yaralar Antolojisi”ndeki Huriye Kadın da yaşlı ve yalnızdır fakat bu durumdan şikâyetçi değildir. Hikâyede vurgulanan mesele de onların yalnızlığı değildir.

Yazar hikâyelerdeki yaşlı insanların durumuyla toplumdaki yaşlılık meselesine vurgu yapar. Geleneksel yapıda yaşlılar gençlerle aynı evde yaşar, yaşlının ihtiyaçları gençler tarafından giderilir, birçok meselede onların görüşü alınır. Fakat değişen toplum yapısıyla birlikte yaşlılar yalnızlaştırılmıştır. Onların kapısını çocukları veya aileden herhangi biri çalmaz. Yaşlılar sohbet etmek için bile kimseyi bulamazlar.

2.14. MADDEYE BAĞLILIK

Yazarın hikâyelerinde maddeye bağlılık meselesi bazen para bazen de araba, makam vb. üzerinden ifade edilir.

“İmajatörün Evi” hikâyesinde Nuri Hoca kendi hâlinde, parada pulda gözü olmayan, emekli bir öğretmendir. Mıgırdıç Usta’nın kendisine emanet bıraktığı bahçeli bir evde ailesiyle yaşar. Fakat bu mütevazı hayata ailesini razı edemez. Onlar modern dünyanın nimetlerinden faydalanma peşindedirler. Banyodaki termosifonu odunla tutuşturmak veya muslukların armatürlerin şıklığından uzak olması, Nuri

³⁹³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 123.

Hoca'ya göre bir sorun teşkil etmez. Fakat ailesi için bu bir sorundur. Ayrıca Nuri hoca iki çocuğunun da istikballeri güzel olsun diye uğraşmış, biri okulu bitirmiş, diğeri de bitirmek üzeredir. Fakat onlar, arkadaşlarının kendi arabalarıyla okula gelmelerini bahane ederek babalarına kendi durumlarını şikâyet eder olmuşlardır. Nuri Hoca ise ailesinin maddî şeylere bağlılığından dolayı farklı arayışlara girer ve Mıgırdıç Usta'nın oğlu Agop'un da yönlendirmesiyle Agop'la birlikte bir dükkân açar. Dükkânda “imajatör” sıfatıyla insanların dertlerini dinler ve onlara çözüm önerileri sunar.

Nuri Hoca'ya dükkân açma konusunda yardımcı olan Agop da parayı önemseyen biridir:

“Ne kadar uğraşıyordu bu Agop sanki kendi fikriymişçesine. ‘Paranın kokusu bu taraftan geliyor’ diyordu alnındaki boncuk boncuk terleri silerken. Paranın kokusu. Agop’u bunca yüreklendiren paranın kokusu muydu sahiden?”³⁹⁴

Agop'un, paranın kokusunu bu kadar iyi almasına karşılık başkahraman Nuri Hoca, paraya çok yabancıdır. Hattâ çocukken dedesi insanlar onun uğruna her türlü kötülüğü yapar diye parayı öyle tiksintiyle anlatmıştır ki eline para verip de bakkala gönderdikleri ilk gün dakikalarca ellerini temizledikten sonra benim ellerim kirlendi mi diye annesine sorar. Bu olay aile meclisinde günlerce konuşulur. Fakat şimdi ailesi başta olmak üzere etrafında bulunan herkes, parayı merkeze alarak yaşamaya başlamıştır. Bu da Nuri hocanın yalnızlaşmasına ve evi terk ederek bir nevi falcılık yapmasına sebep olmuştur. Nuri Hoca insanların sıkıntılarını dinler ve onlara çözüm yolları önerir. Yaptığı işin karşılığında kazanılan para oldukça yüksektir:

“İşte para. Sahi kaç para kazanmışlardı dört gündür. Televizyona çıktığının ertesi günü aradı arkası kesilmemişti gelenlerin. Eskiden herkes parasına göre giderdi

³⁹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 41.

*gideceği yere. Yirmibeş dakika için elli dolar vermeye kalkan insanlar, hiç de zengin insana benzemiyordu. ”*³⁹⁵

Fakat Nuri Hoca yine de yaptığı işten memnun değildir. Kısa bir süre sonra işi bırakmaya karar verir:

*“Yok bu iş olmayacaktı. Bunca yıl paranın, içinde bir yerleri kirleteceğini düşünüp düşünüp de; şimdi insanların umutsuzlukları üzerinden para kazanmaya çalışmak...”*³⁹⁶

“Yalan Makinesi”nde ise makam-mevki düşkünlüğü söz konusudur. Adnan Bey milletvekilidir ve siyasî kariyeri için hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz. Hattâ eşiyle ilişkilerini bile buna göre düzenler. Siyasî çevrede aile çok önemli olduğu için, kendisi istemese de gittiği yerlere eşini götürür. Kendi gidemediği toplantılara eşini gönderir. Eşiyle ayrılmayı zaman zaman düşünse bile bu durumun siyasî kariyerine zarar vereceği endişesiyle bundan vazgeçer. Hasta olan eşinin ölmesinin onun siyasî kariyerini ne şekilde etkileyeceği ile ilgili ince hesaplar yapar:

*“Ya ölümcül bir hastalığa yakalandıysa?.. O zaman karısı ölmüş bir adam olmayı tercih etmem sence çok mu kötü olur? Dul bir adam olmamın siyasî kariyerime faydası olur belki. ”*³⁹⁷

“Swan Sevenler Derneği”nde ise yazar, on iki arabası olan ve bu arabalara bağlanıp onları adeta hayatının merkezine koyan bir adamı anlatmıştır. Hikâyede başkahraman; Swan marka arabasını, eşi bagaj kapağını çizdirdiği için satmak istemiş fakat bir taraftan da satmaya kıyamamıştır. Yazar, bütün bu olaylardan hareketle başkahramanının arabalara olan bağlılığını anlatmıştır.

³⁹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 46.

³⁹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 41.

³⁹⁷ Fatma Barbarosoğlu, *Senin...*, s. 79.

“İncir Ağaçlarının Gölgesi”nin üçüncü bölümünde ise mahalle sakinlerinden Necmi Ağabey, çok sevdiği nişanlısı Zehra ve ailesinin istediği dört metrelik zinciri alamadığı için sevgililerin düğünü iptal edilir.

“O Karanlık Kasım Sabahı”nda ise daha önce değindiğimiz doktorlar rüşvet alırlar.

Özetle sanatçı bazı hikâyelerde maddî varlıklara bağlılığı işlemiştir. Bu varlıklar bazen para veya bir eşya iken bazen de bir makamdır. Hikâyelerde maddiyata düşkün kahramanlar ile onların tam aksine maddiyatı önemsemeyen kahramanlar birlikte yer alır. Meselâ “İmajatörün Evi”ndeki Nuri Hoca ile çocukları, maddiyata düşkünlük bakımından zıt kutuplardır. “Swan Sevenler Derneği”nde ise arabalara düşkün eş ile arabaları sadece bir araç gibi gören eş farklı kutuplardır. “Yalan Makinesi”nde bu zıtlığı, makam peşindeki koca ile her yalan duyduğunda midesi bulanık karısı arasında görürüz. Yazar birbirine zıt kişiliklerle durumları daha kuvvetli olarak vurgulamak istemiştir.

2.15. GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİLERİ

Yazar bir hikâyesinde doğrudan bu meseleyi anlatmışken bazı hikâyelerinde ise bu meseleyi satır aralarında işler. Çoğu zaman kayınvalidelerle gelinler çatışma içerisindedir. Yazarın bazı hikâyelerinde bu çatışmanın sebebi anlatılmazken bazı hikâyelerde kayınvalidelerden yana bir tutum izlenir. Gelinler “imaj” merkezli hayatı yaşayan gösteriş meraklısı tipler olarak tanıtılıp kayınvalidelerini anlamaktan uzaktır.

“Kayınvalide Hikâyeleri” isminden de anlaşıldığı üzere, gelin-kayınvalide ilişkilerinin hikâyenin bütününde temel mesele olarak işlendiği bir hikâyedir. İki bölümden oluşan hikâyede, ikinci bölüm de dört alt bölümden oluşmuştur. Hikâyenin ilk bölümünde anlatılan Hatice Hanım’ın hem kayınvalidesinin hem de gelininin ismi Hatice’dir. Üç Hatice aynı evde yaşarlar ve hiçbir Hatice hayatından memnun değildir. Kayınvalideler gelinlerden, gelinler ise kayınvalidelerden şikâyetçidir.

Ortanca Hatice, kayınvalidesinden o denli rahatsızdır ki kayınvalide; kaderinin, torunu Hande de devam etmemesi için onu düşünlerde kayınvalidesi olmayan her gelinin karşısına oturtur.

“Kayınvalide Hikâyeleri”nin ikinci bölümünde ise başkahraman Ayşe hariç, kayınvalidelere iyi niyetle bakan hemen hemen hiç kimse yoktur. Karşılaşılan her kadın kahraman, olumsuz kayınvalide hikâyeleri anlatır. Hepsi kayınvalideleri tarafından kötü muamele gördüğünü, haksızlığa uğradığını iddia ederler. Bu hadiseleri anlatan kadınlardan biri de Ayşe’nin arkadaşı Tercan’dır. Ayşe ve Tercan, eşlerinin işlerinden ötürü üç aylığına bir yere gelirler ve oradaki misafirhanede kalırlar. Orada eşlerinin işinden dolayı gelen başka hanımlar da vardır ve onların bütün sohbetleri kayınvalidelerinden gördükleri kötü muamele üzerinedir. Tercan da kendi kayınvalidesi Şadiye Hanım’ı saygısızca eleştirir.

“ ‘Bunlar İskenderunlu ya, en iyi mutfak bunlarda. Kadın her hafta sonu telefona sarılır. Kızım -bak kızım diyor bir de iyi kaynana ayaklarında- mercimek köftesi yaptım. Buyurun kahvaltıyı birlikte yapalım. Ayol ta Altunizade’den Beşiktaş’a mercimek köftesi yemeğe gidilir mi? Kadın, bir rahat versen de biz de Pazar günümüzü bilsek değil mi? ... Yok ama oğullarını öyle bir şartlamış ki en iyi mercimek köftesini benim annem yapar diye. ”³⁹⁸

Ayşe, Tercan’ın anlattıklarından dolayı şaşırılmış ve üzülmüştür. Anlatılan Şadiye Teyze kendi tanıdığı Şadiye Teyze’den oldukça farklıdır. Şadiye Teyze’nin kendisine çok nazik gelen davranışları bile gelini Tercan’ı rahatsız eder. Meselâ Şadiye Hanım’ın Ayşe’ye gelirken evde yetiştirdiği kaktüsü getirmesi, Tercan’a göre, pastaneden bir şey almamak için düşünülmüş bir çaredir:

“Ah Şadiye Hanım teyzeciğim ne zahmet ettiniz. Çok teşekkür ederim. Evet ben kaktüsleri severim. Maşallah ne güzel yetiştiriyorsunuz.

³⁹⁸ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 37.

*Ne cimri kadın görüyor musun, pastaneden bir şey almamak için evindeki sakıyı kucaklayıp geldi. Dinletemedim valla. Ayşe zarif kızdır, böyle kaba saba götürülmez ki dedim. Dinleyen kim şekerim?”*³⁹⁹

Hikâye Şadiye Teyze'nin hastalanıp hastaneye kaldırılması ve gelini Tercan'ın umursamaz tavırlarıyla sona erer.

Hikâyede dikkat çekici bir yön de yazarın kayınvalideleri hep olumsuz kişilere olumsuz yönde anlattırmasıdır. Onlar kitap okumayan, hayatın ince duyarlılıklarına sahip olmayan, günübirlik yaşayıp giden, sıradan insanlardır. Mahremiyet nedir bilmezler. Eşlerinin ve özellikle de kayınvalidelerinin kendilerince olumsuz yanlarını arkadaş ortamlarında hiç çekinmeden anlatırlar:

*“Kahvaltı yapıp keyif kahveleri de içildikten sonra herkes başlıyor ‘hayat mücadelesi’ni anlatmaya. Allah’ım ne mücadeleci kadınlar. Hepsinin mücadelesi kayınvalidesiyle başlayıp kayınvalidesiyle bitiyor. Belki de evin dışına hiç çıkmamışlar. Hayat bir düşman ister. ‘Cadı kadın, bana neler çektirdi’ diye lafa başlayan daha sözünü bitirmeden öteki başlıyor anlatmaya: ‘Ay şekerim o da bir şey mi? Sen esas benimkini bir görseydin.’”*⁴⁰⁰

Herkesin kayınvalidesinden şikâyetçi olup da Ayşe'nin bu durumlara bir anlam verememesinin de hikâyede izahları vardır. Ayşe'nin kayınvalidesi yoktur, annesinin de kayınvalidesi olmamıştır. Üstelik annesi kendi yaşlılarından çok yaşlı kadınlar tarafından ziyaret edildiğinden, kötü kayınvalide hikâyelerinden çok, kötü gelin hikâyeleri dinleyerek büyümüştür. Ama şüphesiz asıl sebep, Ayşe'nin görgülü, duyarlı, etrafındaki kadınlardan çok farklı özelliklere sahip olumlu kişilik yapısıdır. O, kitap okuyan, kendini iyi ifade eden, aydın bir kadındır:

³⁹⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 41.

⁴⁰⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 36, 37.

“Yanımda getirdiğim bütün kitaplar bitti. Ev toplamak yok. Yemek yapmak yok. Çarşı pazara çıkmak yok. Hesap ettim. Bir haftada tam iki bin sayfa okumuşum. Roman, gezi, biyografi ne bulursam... Kadınlardan kaçıp satırlara sığıyorum.”⁴⁰¹

Ayşe, diğer kadınlar gibi dedikodu da yapmaz, dedikodu yapılan bir ortamda oturmak bile istemez. Diğer kadınlar yanında kayınvalidelerini anlatınca ortam kendisini rahatsız eder:

“Hayat mücadeleleri anlatılır yeni baştan. Hayat mücadelesi eşittir kayınvalide mücadelesi. Üstelik bağıra çağıra anlatırlar. İki adım ötedeki adamlar duyacak, o kadınların, adı hayat mücadelesi olan kadınların doğurduğu adamlar duyacak, umurlarında bile değil. Allah’tan hiçbirisinin kayınvalidesini tanımıyorum. Tanımamak için ne emek sarf ettim ama. Ben dövüş sahnesinden muhabbet sahnesine o kadar kolay geçemiyorum çünkü. Kadın hakkında o kadar olumsuz şey duyduktan sonra sanki o lafları ben sarf etmişim gibi utanıyorum arkadaşlarımın kayınvalideleri ile karşılaşınca...”⁴⁰²

Yazar “Gün Akşamsızdır”da ise istenen, beklenen gelin-kayınvalide ilişkilerini başkahramana şu cümlelerle söyler:

“Ah efendim şimdiki gençler ne kadar anlayışlı ve başarılıydılar. Hele okumuş genç hanımlar bir başka asil oluyordu. Mesela kendi gelini iki üniversite bitirmişti. Oğlu öyle birisiyle evlendiği için çok şanslıydı. Kendisi de tabii. Geçenlerde kolu kırılmıştı da aylarca gelininin itimamlı hizmetine mazhar olmuştu. Çalıştığı halde. Bir gün yüzünü ekşitmeden...”⁴⁰³

Fakat yaşlı kadının çocuğunun olmadığını, anlattıklarının tamamen hayali şeyler olduğunu hikâyenin devamından anlarız.

⁴⁰¹ Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 36.

⁴⁰² Fatma Barbarosoğlu, *Ahir Zaman...*, s. 40, 41.

⁴⁰³ Fatma Barbarosoğlu, *Gün Akşamsızdır...*, s. 120.

Gelin-Kayınvalide ilişkileri konusunda kötü bir örnek de “Cennetlik Arkadaşımız İçin Plâket Töreni” adlı hikâyede geçer. Rana Hanım’ın teyzesi ve annesi beraber hac ettikleri zaman, aldıkları kefenleri zemzem suyunda ıslatıp ölümleri için hazırlık yaparlar. Fakat Rana Hanım’ın teyzesinin gelini, kefeni kayınvalidesine hiç sormadan bir yerlere kaldırır, belki de atar. Bunun üzerine Rana Hanım’ın teyzesi, kız kardeşinden yaşça büyük olduğu gerekçesiyle kefenini ister.

“Mutluluk Hakkı” hikâyesinde ise yaşlı kadın Marmaray’da karşılaştığı başka bir kadına gelininden yana dert yanar:

*“Gelin adamına göre davranıyor. Oğlumun zengin arkadaşlarını seviyor, fakir arkadaşlarını sevmiyor... Bir kızları oldu. 18 aylık dilli dibek. İnadım inat adım kör murat cinsi. Gelin ben bunu yetiştiremeyeceğim diye bağırıyor.”*⁴⁰⁴

Gelinin hayattan memnun olmayan hâlleri, çokbilmiş tavırları kayınvalide için tuhaftır. Çünkü kayınvalide birçok zorlukla beş çocuğunu büyütmüş olan yaşlı bir kadındır. Gelininin basit şeylerde yılgınlık göstermesine bir anlam veremez. Yaşlı kadının yadırgadığı durumlardan biri de gelinin mutfakta bir şeyler hazırlamamasına rağmen çokbilmiş tavırlarla her şeyi biliyormuş gibi bir tavır takınmasıdır. Geline bu rahatlığı veren de sosyal medyadır:

*“Geçen gün oğlum ev turşusu istedi. ‘Ne bileyim ben turşu kurmayı dedi.’ Turşu kurmanın bir zorluğu yok ben sana anlatırım diyecek oldum, kurmak istesem yutupta (Youtube) var dedi. Her şey oralarda var zaten.... Bir tencere yemek pişirmez, ama bütün gün, dünyanın şeflerinin vidyosunu izliyor... Varsa yoksa elindeki cep telefonu, Aypot(Ipod)”*⁴⁰⁵

“İncir Ağaçlarının Gölgesi”nin üçüncü bölümünde ise Necmi Ağabey diye tanıtılan kahramanın getirdiği çekirdek zincirin boyunun uzunluğunu beğenmeyip düğünün iptal olmasına sebep olan bir kayınvalideden bahsedilir.

⁴⁰⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 61.

⁴⁰⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Mutluluk Onay ...*, s. 64.

“Evde Raks”ta ise başkahraman kadın, kayınvalidesinin kendisini arayıp konuşmasından ve iltifat beklemesinden rahatsızdır:

*“Ama kaynana programlarını seyretmiyorum. Seyretsem bile seyretmiyorum diyorum. Senden laf çıkmaz. Neden mi? Ay neden olacak kaynanam yüzünden. Seyredip seyredip telefona sarılıyor. A bak ne insanlar var diye. Her seferinde ‘Ah evet anneciğim. Sizin gibi kayınvalide var mı?’ dememi bekliyor. Ama bir iki. Her gün sayıp dökemem ya. Ona bakarsan, o da benim gibi gelini nereden bulacak!”*⁴⁰⁶

“Eksik Kalan”da ise Elif’in kayınvalidesi ona iyi niyetle tavsiyelerde bulunur. Bu tavsiyeler Elif’in kızı Dilek’in ağzından anlatılır:

*“Kızım beni yanlış anlama ama... Yani demem o ki... Kocanın etrafında bir sürü genç, güzel kadın var. Şöyle çeki düzen ver kendine biraz. Saçlarına boya attır. Yüzüne gözüne azıcık sür sürüştür. Evin içinde örtme şu başındakini. ‘İhtilâl oldu’ diyorlar. Postmodern ihtilalmiş bu! Karısının başı kapalı olanlara neler neler yapıyorlarmış... Hak ver kocanın sıkıntılarına. Hadi aç başına. Günahın benim olsun evladım. Bak Şadiye Hanımın kızı açmış başını. Kocasını üniversitedeydi biliyorsun. Devir fedakârlık devri. Sedat bu kadar yükün altından kalkamaz.”*⁴⁰⁷

“O Yaz”da ise Sabahat Hanım ile kayınvalidesi Mürüvvet Hanım arasında anlaşmazlık vardır. Hikâyede sorunun ne olduğundan bahsedilmese de anlaşmazlıktan bahsedilir. Mürüvvet Hanım’ın oğlu Nuri ikisi arasında bir meseledir. Nuri Bey öldükten sonra ise anlaşmazlık da kalmaz. Sabahat Hanım kayınvalidesinin hep kendisiyle beraber kalmasını ister. Öbür gelin Oya, Sabahat Hanım’ın parası için kayınvalidesine bakacağını düşünse de Sabahat Hanım “Üç aylığın gitsin, sen kal anne”⁴⁰⁸ diyerek gerçek niyetini belli eder.

⁴⁰⁶ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 30.

⁴⁰⁷ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 49.

⁴⁰⁸ Fatma Barbarosoğlu, *İki Kişilik...*, s. 17.

“Dostlukların Son Kullanma Tarihi”nin birinci bölümünde Çiğdem ile kayınvalidesi arasında da anlaşmazlık vardır. Hikâyede ayrıntılardan bahsedilmez, anlaşmazlık “Kayınvalidenin çelikten çenesine laf yetiştiremeyen Çiğdem...” ifadesiyle sezdirilir. Ayrıca hikâyede Çiğdem ve eşinin çocukları olmaması üzerine onlar evlâtlık alma fırsatını yaşlı kadın ölünce bulurlar. Kayınvalidenin bunu istememesi de böylece okuyucuya sezdirilmiş olur.

“Mazi Rüyaları”nda Güner’in yatalak kayınvalidesine bakmasının zorluğundan bahsedilir. Aralarında herhangi bir sorun olup olmadığına ise değinilmez.

“Dengeli Beslenme” hikâyesinde ise kayınvalide gelininin en sevdiği yemek takımından birkaç parçayı kırmıştır. Kayınvalide ve oğluna göre önemsiz olan yaşananlar, gelin için dayanılmazdır:

“ Niye eline aldıysa.... Gerçek bir KPM idi o. Kim bilebilir bu evde onun kıymetini. Yani. Königliche Porzellan-Manufaktur. Duymuşlar mıdır adını? HAYIR. Üzüntüme ortak olmalarını bekliyorum ben de. Acılarımda ve üzüntülerimde bile ne kadar yalnızım Yarabbi, ne kadar yalnızım! ”⁴⁰⁹

“Kayınvalide Hikâyeleri”nde ana mesele, yukarıda bahsettiğimiz diğer hikâyelerde ise satır aralarında işlenen bu meselede çoğu zaman gelinler yaşlıları anlamaktan uzak bir tavır sergileyip birçok hikâyede kayınvalideleri aleyhinde konuşurlar. Bu gelinler saygısız ve kültürsüz tavırlarıyla öne çıkarlar. Yazar gelin-kayınvalide meselesinden bahsettiği hikâyelerde kültürsüz kahramanlara kayınvalideleri eleştirerek kayınvalidelerden yana bir tavır sergilemiştir.

---

⁴⁰⁹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 41.

2.16. TERÖR

Terör meselesi yalnızca yazarın *Rüzgâr Avı* kitabında “Gitmiyorgibigittim.blogspot.com” hikâyesinde işlenmiştir. Meselenin işlendiği başka bir hikâye yoktur.

Hikâyede İstanbul’da yaşayan genç psikiyatrist Reyhan’ın tayininin Hakkâri’ye çıkması neticesinde yaşananlar anlatılır. Reyhan tayini çıkınca Hakkâri’ye gitmek üzere yola çıkar. İstanbul’dan ayrılmak ona zor geldiği için gitmiyor gibi gitmeyi plânlar. Eşya götürmez, kimseyle vedalaşmaz. Önce uçakla Van’a, Van’dan da otobüste Hakkâri’ye gidecektir. Havaalanında onu Doktor İhsan’ın “Hismımız olur” diyerek tanıttığı Mehmet Amca karşılayacak ve doktorlar apartmanındaki dairesine yerleştirecektir. Fakat işler hiç de plânlandığı gibi yürümez. Mehmet Amca havaalanına Reyhan’ı karşılamaya gelmez, Reyhan Mehmet Amca’ya telefonla da ulaşamaz. Gideceği yere sora sora kendi gitmek zorunda kalır. Yollar hiç hayal etmediği şekilde zordur. Tamamen yabancı olduğu bir ortamda Hakkâri’ye varır. Yoldaki tesellisi kendi gibi iş gereği oraya giden Hayriye ve Kübra öğretmenlerle tanışmasıdır. Onlarla yoldaki arkadaşlıkları öğretmenevinde de devam eder. Öğretmenevindeki garsonun doktor Reyhan’ı hekimler evine yönlendirmesiyle yol arkadaşlıkları sona erer.

Otobüsten iner inmez Reyhan’ın tespiti, Hakkâri’nin eylem yorgunu bir şehir olduğudur. Mehmet Amca’nın Reyhan’ı karşılamaması da yine bu durumla ilgilidir:

“Eylem yorgunu bir şehirdi beni karşılayan. Devrilen çöp bidonları, taşlar, sopalar, camları kırılmış dükkânlar.

...

Herkesin yaptığını yaptık ilk şaşkınlığı atlattıktan sonra. Sanki eylem olmamış, ayaklarımızın bastığı zeminde cam kırıkları, taşlar, sopalar, yokmuş gibi;

şehir, kimsesizliğin içinde uğunmuyormuş da her şey çok normalMİŞ gibi. Bu taşlar taş değil gülmüş. Bu cam kırıkları konfetiymiş gibi.”⁴¹⁰

Reyhan'ın yol arkadaşları da endişelidir. Hayriye öğretmen yatalak annesinden tayin yerini saklamış, Ankara'nın bir köyüne gittiğini söylemiştir. Kübra Öğretmenin annesi ise kaygıyla şehit edilen öğretmenlerin, polislerin çetelesini tutmaktadır.

Hakkari'de terör tehdidinin yanı sıra hayat zorlukları da vardır. Meselâ elektrikler, sular sık sık kesilir. Bazı günler güvenlik gerekçesiyle sokağa çıkılamaz. İnsanların Hakkâri'den gittikten sonra nasıl kimlik değiştirdikleri şu cümlelerle anlatılır:

“Ama zaman içinde GELENLERin çoktan gittiğini, kendinden bile başka yere gittiğini gördüm. Eski sosyalistler buradan gidince yeni ulusalcı kimlikleri ile en yakınlarını bile şaşırtacak. Aileleri bile inanmayacak belki de yaşadıkları değişime. Onca hümanist duygularla gelenler, torba torba öfke biriktiriyor.”⁴¹¹

İnsanların, Hakkâri'de yaşadıkları zorlukların yanı sıra orada buldukları süre zarfında takındıkları tavır da yaşamayı zorlaştıran bir faktördür. Oraya gelen memurlar, sırtında bir sepet yumurta taşıyan insan dikkatiyle işlerini çok dikkatli yaparlar. Fakat işlerini yaparken gösterdikleri bu aşırı dikkat onların hayata karışmasını engeller. Gelen memurlar sokaktaki insanlarla çok az iletişim kurar. Bu durum da mekâna ait olma duygusunu zedeleyen bir unsurdur.

Kişiler gün boyu yaşadıkları zorlukların yanı sıra akşam da haberlerde bol bol Hakkâri haberleri dinlerler. Bu haberler kişilerin hayata ilgisini bozacak cinstendir.

⁴¹⁰ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s.128, 129.

⁴¹¹ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s.137.

Hakkâri terör olaylarının yanı sıra sosyal yönden eksiklerin de olduğu zor bir yerdir. Söz gelimi çocukların oyun alanları yoktur. Reyhan'ın çalıştığı hastanede başhekim hastanenin bahçesine çocuk parkı yaptırır. Fakat oyuncak az, çocuk çok olduğu için park yetersizdir. Başka mahallelerde ise bu kadarı bile yoktur. Subay lojmanlarının olduğu mahallede lojmanın içerisinde çok güzel bir çocuk parkı varken dışında yoktur. Dışta kalan çocuklar, demir parmaklıkların ardından içeridekilere öfke ile bakarlar. Küçük çocuklar lojmanın parkında oynayan çocuklara taş atmaya çalışırlar. Yaşananları Reyhan, yardımcısı Lalezar'dan dinleyince hem üzülür hem de aklından Hakkâri halkının talep etmesini bilmediği geçer.

Bütün bu sorunlarla uğraşılırken Reyhan'ın annesi kızı için endişelidir. Televizyonlarda her akşam Hakkâri ile ilgili o kadar olumsuz haber dinledikten sonra endişelenmemek imkânsızdır. Fakat Reyhan annesi endişelenmesin diye Hakkâri'ye dair hep olumlu görüntüler sunar:

“Annem beni aradığında daha önceki cevapsız aramalarını gördüm. Endişeli sesine cevap olarak Tennis dersindeydim dedim. Orası çok zengin bir yer mi dedi annem. Zengin bir yer dedim.

...

Her telefon konuşmasında yediğim tropikal meyvelerden bahsediyorum anneme zenginlik “imaj”ı sunmak için. Ben de tam avakado yiyorum diyorum.”⁴¹²

Reyhan'ın annesi onun Hakkâri hakkında böyle olumlu yorumları sıralamasından sonra kendisini oraya davet etmesini bekler. Fakat bu, nafile bir bekleyiştir:

“Bahara çikalım seni buraya getireceğim anneciğim, cümlesini beyhude bekliyor kınalı saçlım. (Hayır, annem seni buraya getiremem. Hakkâri'ye birkaç güzel gün bile henüz fazla. Güneşli günlerin ardı kepenk kapatma, kontak kapatma. Taşlar, molotof kokteyller. Kolundan tutulup getirilen çocuklar. Cezai ehliyetlerinin

⁴¹² Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 142, 143.

olup olmadığına dair sorular, gözlemler. Benim yüküm çok ağır annem. Senden gelecek bir tüyü bile taşıyamayacak kadar.)”⁴¹³

Reyhan’ın mesleği Hakkâri’de yaşamayı daha da zorlaştırmaktadır. İşi gereği muhatap olduğu hastalara çeşitli sorular sormak durumunda kalır. Sorulara muhatap olanlar ise memnuniyetsizdir ve soruların sadece kendilerine sorulduğunu düşünerek alınganlık gösterirler. Meselâ güvenlik görevlisi olmak için rapor alması gereken bir adam, sorulan sorulara cevap vermek yerine şu sözleri sarf eder:

“Bir sıkımlık canın var Doktor Hanım dedi. Bir sıkımlık canınlan bunca yiğitsin. Kadınlığındandır yiğitliğin. Bizim burada kadına el kalkmaz. Bir daha geleceğim iyi düşün hele. Ya verdin bana raporu ya verdin.”⁴¹⁴

Hakkâri’deki insanların kendilerini haksızlığa uğramış gibi hissetmeleri de terör eylemlerini arttırıcı bir durumdur. Yukarıda bahsettiğim güvenlik görevlisi silah alabilmek için kendisine sorulan soruları cevaplamak istemeyerek onların sadece bu bölgede yaşayan insanlara sorulduğunu düşünmektedir. Molotof kokteyli atması üzerine yakalanıp doktor Reyhan’a muayeneye getirilen Leyla’yı Reyhan izahlarıyla bilinçlendirmeye çalışır:

“Leyla dedim, siz taş atarsanız buraya öğretmen gelmez. Doktor gelmez. Öğretmen gelmezse siz okuma yazma öğrenemezsiniz. Doktor gelmezse hastalarınızı ta Van’a götürmek zorunda kalırsınız. Doktor, öğretmen burada olsa daha iyi değil mi?”⁴¹⁵

Bu sözler üzerine ikna olmuş görünen Leyla’yı dışarıdan gelen radyo haberi değiştirir. Haber şöyledir: *“Doğu bölgeleri kara teslim olmuşken Batı bölgeleri karın keyfini çıkarıyor. Kayak merkezleri dolup taşı.”⁴¹⁶*

⁴¹³ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 143.

⁴¹⁴ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 145.

⁴¹⁵ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 149.

⁴¹⁶ Fatma Barbarosoğlu, *Rüzgâr...*, s. 150.

Bu haber üzerine aydınlanmaya başlayan Leyla'nın yüzü kırmızıdan siyaha döner. Haksızlığa uğramak fikri burada da kendini gösterir. Reyhan, Leyla'yı o gün son kez görmüştür. Daha sonra onun dağa çıktığını öğrenir.

Reyhan yöre halkıyla kaynaşır özellikle çocukları farklı meşgalelere yönlendirir. Örnek olarak tenis müsabakaları, konserler, tabiatta resim çalışmaları düzenlenir. Bunların üzerine Reyhan'ın olumlu gayret ve yaklaşımlarından rahatsız olan terör örgütü, Reyhan'ı tehdit etmeye başlar. Terör örgütünün sözcüsü Doktor Seyfettin'dir:

Reyhan ise tehditleri ciddiye almadığını göstermek için kimseye söylemez. Tehditleri almasından iki hafta sonra da annesinin rahatsızlığından dolayı Akşehir'e gider. Orada olduğu zaman içerisinde halkın gönül dilini yakalama noktasında yardımını istediği Aziz Hoca'nın sekiz kurşunla öldürüldüğü haberini radyodan öğrenir. Aynı gün kendisini İçişleri Bakanlığından arayıp ona koruma vereceklerini söylerler. Reyhan, yaptığı işin koruma kaldırmayacağını söyleyince de istediği başka bir yere tayin edileceğini bildirirler. Reyhan bunun üzerine Hakkâri'ye dönmez.

Terör meselesi yazarın sadece yukarıda bahsettiğimiz hikâyesinde anlattığı bir meseledir. Barbarosoğlu, meseleyi çeşitli boyutlarıyla verip okuyucuyu düşündürmek istemiştir.

SONUÇ

Fatma Barbarosoğlu, edebiyatımızın hikâye, roman, deneme, makale, söyleşi gibi birçok türünde eser vermiş, üretken yazarlarından biridir. Yazar, toplumsal sorunlara yakın ilgi duymuş ve onları eserlerinde işlemiştir. O, sosyal meselelere yer verirken bireyi arka plânda tutmamış, sosyal meselelerin bireye etkilerini ustaca yansıtmıştır. Diğer yandan bu sosyal meselelerle ilgili doğrudan bir mesaj vermekten kaçınmış, durumu anlatıp okuyucuyu o sorunlar üzerinde düşündürmek istemiştir.

Yazarın hikâyelerinde sosyal meseleler bakımından ilk plânda on altı sorun dikkat çekmektedir. Bunlar iletişimsizlik, konuşma ihtiyacı, yalnızlık, başörtüsü, “imaj” meselesi, yazar-okuyucu-eleştirmen ilişkileri, medya ve toplum, ahlâkî bozulmuşluk, toplumsal değişim, çevre sorunları, ailede ve sosyal hayatta kadınlar, fakirlik-gerilik-sefalet, yaşlılık, maddeye bağıllık, gelin-kayınvalide ilişkileri ve terördür.

Barbarosoğlu’nun, eserlerinde en çok üzerinde durduğu sosyal mesele, iletişimsizliktir. Hikâye kahramanları çeşitli sebeplerle etraflarındaki insanlarla sağlıklı iletişim kuramadıkları için içlerine kapanırlar. İletişim kuramama durumu kimi zaman eşler kimi zaman da arkadaşlar arasında olur. Meselâ “Eksik Kalan”, “İmajatörün Evi” hikâyelerinde eşler arasında dikkate değer bir iletişimsizlik söz konusudur. Bahsi geçen hikâyelerde eşler birbirleriyle iletişim kurmaktan vazgeçip bu şekilde bir ilişkiyi sürdürmeye çalışmaktadırlar. “Dostlukların Son Kullanma Tarihi”, “Sınanan Dostluklar”, “Şiirli Yalnızlık” hikâyelerinde ise arkadaşlar arasında iletişimsizlik söz konusudur.

Yazarın kimi hikâyelerinde ise konuşma ihtiyacı meselesi vurgulanır. Kahramanlar konuşarak kendilerini ifade etmek isterler. “Dostlukların Son Kullanma Tarihi”, “Kuru Emine Hanım’ın Sofraları”, “Dostluk Efektü” bu meselenin işlendiği hikâyelerden bazılarıdır.

Sanatçının işlediği meselelerden biri de yalnızlıktır. Yalnız kahramanların durumu bir taraftan etraflarında iletişim kurabilecek kendilerine yakın hissettikleri insan bulamadıkları için gönüllü bir yalnızlıkken bir taraftan da başka çareleri olmadığı için mecburî bir yalnızlıktır. “Gün Akşamsızdır” hikâyesindeki yaşlı kadın, “Kayınvalide Hikâyeleri”ndeki Ayşe, “Kirli Yağan Karlar” hikâyesindeki Zerrin Hanım yalnız kahramanlardan bazılarıdır.

Fatma Barbarosoğlu, ülkemizde 1990’lı yıllarda kamuda başörtüsü yasaklarının uygulandığı dönemi anlattığı hikâyelerinde başörtüsü meselesini işlemiştir. O, meseleye dinî açıdan yaklaşmaz, yasakların kişilerde yarattığı etkiyi tahlil eder. “Dazlak”, “Sevabın Kefareti”, “Kapanmayan Yaralar Antolojisi” ve “Eksik Kalan” bu anlamda dikkate değer hikâyelerdir. Başörtü yasaklarının ortadan kalktığı son yıllarda yazdığı hikâyelerde ise yazar başörtüyü moda için örten kadınları eleştirir. Bu kadınların başlarını örtmeleri dışında dikkat ettikleri herhangi bir dinî hassasiyetleri de yoktur. Yazarın *Rüzgâr Avı* kitabında bu kahramanlar yoğunluktadır. Avni Beyin karısı Hümeysra ve Naciye karakterleri bu duruma en güzel örneklerdir.

“İmaj” meselesi ise sanatçının özellikle son yıllarda üzerinde en fazla durduğu konulardan biridir. İncelediğimiz eserlerdeki kullanımıyla “imaj”; bir şeyi yapmaktan ziyade yaptığını gösterme, -miş gibi görünme veya olma, temelinde herkesten farklı olma dürtüsü bulunan gösteriş düşkünlüğüdür. “Swan Sevenler Derneği”, “Yaşayamadığımız Dünya”, “Bu Kumaş Bu Kumaşı Sevmemiş” “imaj” meselesinin anlatıldığı bazı hikâyelerdir. Bu hikâyeler dışında “imaj” yazarın birçok hikâyesinde bazen konu olarak bazen ise satır aralarında çok fazla bahsi geçen bir meseledir. “İmaj” merkezli hayatları eleştiren yazar, her fırsatta gelenekten yana olduğunu hissettirir.

Yazarın özellikle ilk hikâye kitabı *Acı Deniz*’de işlediği yazar-eser-eleştirmen ilişkileri en çok üzerinde durduğu meselelerden biridir. Kitapta yer alan on yedi hikâyenin dokuzunda bu mesele temel mesele olarak işlenmiştir.

Barbarosoğlu, bu meseleye bazı hikâyelerde yazar, bazı hikâyelerde okuyucu, bazı hikâyelerde ise eleştirmen tarafından bakarak çeşitli eleştirilerde bulunur.

Medya ve toplum yazarın hikâyelerinde üzerinde durup olumsuz yönde eleştirdiği bir konudur. Yazar ilk hikâyelerinde medya dünyası ağırlıklı olarak televizyon üzerinden eleştirilirken özellikle son hikâye kitabı *Mutluluk Onay Belgesi*'nde yazar sosyal medya üzerinde durur. Kitaptaki hikâyelerin tamamında sosyal medyanın sahte dili üzerinde durularak sosyal medya eleştirilir.

Sanatçı, “Yalan Makinesi”, “Kirli Yağan Karlar”, “Şiirli Yalnızlık” başta olmak üzere kimi hikâyelerinde ahlâkî bozulmuşluk meselesini ele alır. Bu soruna özellikle dedikodu, fuhuş ve maddiyata düşkünlük açılarından yaklaşır.

Toplumsal değişim ve çevre sorunları da yazarın sıklıkla üzerinde durduğu konulardır. Yazara göre, değişen ekonomik yapıyla birlikte insanlar müstakil evlerden apartman dairelerine geçmiş, bu durum da insan ilişkilerinde birçok değişimi beraberinde getirmiştir. Kadının çalışma hayatına girmesi çocuk bakımıyla ilgili zorluklara sebep olmuştur. “Son Bayram”, “Bahar Temizliği”, “O Yaz”, “Reklam” gibi hikâyeler toplumsal değişim konusunu bulabileceğimiz hikâyelerken “İmajatörün Evi”, “Tasvir”, “Gün Akşamsızdır” gibi hikâyeler çevre sorunlarından bahsedilen hikâyelerdir. Yaşanan değişimlere gençlerin ve kadınların daha kolay uyum sağladıkları görülürken yaşlılar ve erkekler değişime uyum sağlamakta zorlanmışlardır.

Fatma Barbarosoğlu'nun hikâyelerinde işlediği sosyal meselelerden biri de kadınların problemleridir. Kadın olduğu için okula gönderilmeyen, çocuk bakımında sorun yaşayan, her türlü fedakârlığa rağmen eşlerini memnun edemeyen kadınlar, onun meselesidir. “Sevilmek İçin Randevu Alan Çocuk” yoğun iş temposundan dolayı çocuğuna vakit ayıramayan bir annenin hikâyesidir. “İmajatörün Evi”, “Dostluk Efektü”, “Yalan Makinesi” vb. hikâyelerde her türlü fedakârlığa rağmen eşlerini memnun edemeyen kadınlar vardır. “Çay Bahçesi”, “Hep Böyle”, “Kadın ve Kadın”, “Tamir Görmemiş Aşk” vb. hikâyelerde türlü zorluklarla evin geçimine

katkıda bulunmak isteyen kadınlar vardır. “Seninle Hesabımız Bitmedi Julya” hikâyesinde Ayşe Şerife’nin evdeki sorumlulukları doktora tezini bitirmesine engeldir. “Aşk Nedir” ve “Dostluk Efektı” hikâyelerinde ise başkahraman kadınlar çocuklarıyla daha iyi ilgilenebilmek için çalışma hayatından vazgeçerler.

İncelediğimiz hikâyelerde dikkat çeken bir başka önemli nokta ise yazarın kahramanlarının ağırlıklı olarak kadınlardan oluşmasıdır. Çizdiği kültürlü kahramanlarıyla popüler kültürün etkisi altında kalmadan bireylerin kendilerini geliştirebileceğini ve şahsiyet olabileceklerini vurgular. Fakat son dönem yazdığı hikâyelerinde daha önceki hikâyelerinin aksine popüler kültürün etkisinde kalmış, “imaj” peşinde koşan kadın kahramanlar ağırlıktadır. Yazar, aynı hikâyelerde bu kahramanların tam tersi kişilik sahibi kadınlara yer vererek aradaki farkı göstermek istemiştir.

Yazar, “Kadın ve Kadın”, “Hep Böyle”, “Sefer”, “Tamir Görmemiş Aşk” vb. hikâyelerde ise fakir insanları ve onların hayatını konu almıştır. Meselenin anlatıldığı “Sefer” ve “Tamir Görmemiş Aşk” hikâyesinde fakirlik ailede erkeğin sorumluluklarını yerine getirmemesi üzerinden anlatılırken meselenin anlatıldığı diğer hikâyelerde devrin ekonomik koşullarından dolayı yaşanan fakirlik anlatılmıştır.

Yaşlılık meselesinin anlatıldığı hikâyelerde ise yaşlıların toplumsal değişimle birlikte toplum dışına itilmesi ve yalnızlaştırılması konu edilmiştir. “Gün Akşamsızdır”, “Dostluk Efektı”, “Mutluluk Hakkı”, “Son Bayram” vb. hikâyeler meselenin anlatıldığı hikâyelerdir.

Maddeye bağlılık meselesi de yazarın hikâyelerinde temel mesele olarak ele almadığı fakat satır aralarında işlediği bir meseledir. Yazar bu meseleyi satır aralarında da olsa işleyerek bu durumu olumsuz yönde eleştirmiştir. Bu mesele bazı hikâyelerde doğrudan paraya bağlılık olarak anlatılırken, bazı hikâyelerde de bir eşyaya bağlılık veya makama bağlılık olarak işlenmiştir. “Yalan Makinesi”, “Swan

Sevenler Derneği”, “İncir Ağaçlarının Gölgesi”, “O Karanlık Kasım Sabahı” yazarın bu meseleyi işlediği hikâyelerdir.

Gelinler ve kayınvalideler arasında yaşanan sorunlar “Kayınvalide Hikâyeleri” hikâyesinde temel mesele olarak ele alınmakla birlikte başka bazı hikâyelerde de işlenmiştir. Mesele çoğu yerde gençlerin yaşlıları anlamaması üzerinden tahlil edilmiştir.

Terör meselesi ise yazarın sadece “Gitmiyorgibigittim.blogspot.com” hikâyesinde anlatılan bir meseledir. Hikâyede Hakkâri’de yaşanan bu sorun farklı cepheleriyle ve etkili bir dille anlatılmıştır.

Yazar, hikâyelerinde tabii hayatı, tabiatı, samimi insan ilişkilerini yüceltirken, tüketim kültürünü ve popüler kültürü değişik şekillerde eleştirir. Sanatçının birçok hikâyesinde ele aldığı yalnızlık ve yabancılaşma durumu, tüketim kültüründen ve popüler kültürün hayata yansımalarından kaynaklanmaktadır. Hikâyelerde bazı kahramanlar ne kadar “imaj” düşkününü, tüketim çılgını hâline gelmişse bu kahramanların etraflarındaki insanlar da bir o kadar yalnızlaşmışlardır. Topluma yabancılaşan, toplumun tüketim çılgınlığına, “imaj” düşkünlüğüne ayak uyduramayan idealist kahramanlar, bir süre sonra yalnızlığı seçerler. Dolayısıyla yazarın eserlerinde görülen bireysel temaların da hep toplumsal bir karşılığı vardır.

Yazarın hikâyeler kaleme aldığı ortalama yirmi yıllık zaman dilimi düşünüldüğünde eserlerdeki bazı meseleler her ne kadar ortak ise de zamanın şartlarına ve toplumsal olaylara göre işlenen konularda yine de farklılaşma gözlenmektedir. Meselâ Türkiye’de kamuda başörtüsü yasaklarının uygulandığı yıllarda yazar, bu duruma duyarsız kalmamış, birçok hikâyesinde bu meseleye yer vermiştir. Sonraları ise kamuda başörtüsü sorununun çözülmesinin ardından başörtüsü modası ortaya çıkınca yazar, bu duruma da duyarsız kalmamış, meselenin yaşandığı son yıllarda çıkan kitaplarında bu meseleyi bu sefer başka bir cepheden eleştirmiştir.

Yazarın hikâyelerinde kendisinden de izler bulmak mümkündür. Yazar bir insan olarak geleneği önemser, muhafazakâr bir dünya görüşüne sahiptir; başörtülü ve mütevazı biridir. Eserlerindeki mesajlar doğrudan olmayıp dolaylı şekilde olsa da onun gelenekten yana olduğunu fark etmemek imkânsızdır.

Sonuç olarak, Fatma Barbarosoğlu'nun, hikâyelerini yazarken sosyal meseleleri kuvvetli bir dikkatle tespit ettikten sonra onları ustalıkla teşrih ve tahlil eden bir yazar olduğu görülmektedir. Onun sosyolog kimliği ve insanî duyarlılığı, bu sorunlara eğilmesinde etkili olmuştur. Okuyucu onun eserlerinde hem bireyi hem de devirler ve dönemler içinde toplumu bütün realitesiyle görebilmektedir. Diğer yandan aynı eserlerin, edebiyat sosyolojisi bakımından da önemli kaynaklar olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

I. Fatma Barbarosoğlu'nun İncelenen Eserleri

- Barbarosoğlu, Fatma, *Acı Deniz*, 6. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2011, 135 s.
- ....., *Ahir Zaman Gülüşleri*, 7. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul 2013, 125 s.
- ....., *Bahçeler Sokaklar*, 1. Baskı, Gendaş Kültür Yayınları, İstanbul 2003, 120 s.
- ....., *Gün Akşamsızdır*, 8. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2012, 136 s.
- ....., *İki Kişilik Rüyalar*, 4. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul 2013, 127 s.
- ....., *Mutluluk Onay Belgesi*, 2. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2017, 197 s.
- ....., *Rüzgâr Avı*, 1. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul 2013, 157 s.
- ....., *Senin Hikâyen*, 7. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2013, 144 s.

II. Yararlanılan Diğer Kaynaklar

II.a. Kitaplar

Aktaş, Şerif, *Refik Halit Karay*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, 416

Argunşah, Hülya, “*Yakın Dönem Kadın Hikâyelerinde Kadının Kadını İnşası*” *Hikâyenin Bugünü-Bugünün Hikâyesi*, 80 *Sonrası Türk Hikâyesi Sempozyumu*, 19-20 Ekim 2007, haz. Prof. Dr. M. Fatih Andı-Doç. Dr. Ömür Ceylan, Ümraniye Belediyesi, İstanbul 2008, 374 s.

Barbarosoğlu, Fatma, *İmaj ve Takva*, 8. Baskı, Profil Yayıncılık, İstanbul 2010, 232 s.

Barbarosoğlu, Fatma, *Şov ve Mahrem*, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul 2006, 202 s.

Barbarosoğlu, Fatma, *Sözüm Söz*, 2. Baskı, Profil Yayınları, İstanbul 2012, 382 s.

Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, C.1, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, 4317 s.

Korkmaz, Ramazan, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, Yap Kredi Yayınları, İstanbul 1997, 397 s

Lekesiz, Ömer, *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları*, Selis Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2006. 255 s.

Taş, Songül, *Samim Kocagöz Yazar-Eser-Üslûp*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, 271 s.

Temizyürek, Fahri-Erdem, İlhan-Temizkan, Mehmet, *Konuşma Eğitimi*, 1. Baskı, Öncü Basımevi, Ankara 2007, 377 s.

Yalçın, Sıdika Dilek, *Haldun Taner'in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1995, 344 s.

II.b. Makaleler

İnce, Abdullah, “Modern Dönemde Yaşlanma ve Din”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, C. 5, Sayı. 8, Strazburg Fransa 2012, s. 743-759

Sağlık, Şaban, “Âlime ve Edîbe Kimlikleriyle Fatma Karabıyık Barbarosoğlu”, *Kafdağı*, Sayı 48, Nisan 1999, s. 28-35

Yıldız, Alpay Doğan, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerine Yansıyan Kadın Kimliği”, *Journal of Turkish Studies*, Volume 7 Issue 4-1, Ankara 2012, s. 579-588

Yıldız, Alpay Doğan, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Kırık Kalpler: Başörtülü Kadınlar”, *İtibar Dergisi*, Sayı 17, İstanbul 2013, s. 67-77

Yıldız, Alpay Doğan, “Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Eleştirilen Bir Zihniyet: İmaj Merkezli Hayat Algısı”, *Türk Edebiyatına Açılan Pencere*, Ankara 2014, s. 519-528

II.c. Tezler

Bulut, Bağdagül, *Fatma Barbarosoğlu’nun Roman ve Hikâyelerinde Kadın*, (Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli 2016, 221 s.

Çivioğlu, Mehmet, *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu’nun Romancılığı ve Hikâyeciliği*, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2013, 293 s.

Evat, Yılmaz, *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu’nun Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerine Bir İnceleme*, (Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir 2015, 589 s.

Kateroğlu Şimşek, Burcu, *Fatma Barbarosoğlu’nun Hikâyelerinde Kadın Kimliği* (Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yozgat 2015, 135 s.

Koçal, Abdullah, İnci Aral ve *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu’nun Romanlarında Aile Kurumu*, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2011, 143 s.

Küçükçivriz, Zerrin, *Fatma Barbarosoğlu'nun Eserlerinde Gelenek ve Modernizm*, (Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu 2018, 127 s.

Okumuş, Yasemin, *Fatma Barbarosoğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir 2013, 295 s.

Yalçınkaya, Kübra, *Fatma Barbarosoğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa 2014, 360 s.

Yaşar, Enes, *Fatma Barbarosoğlu'nun Hikâyelerinde Gelenek ve Modernleşme Bağlamında Kadın*, (Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli 2015, 146 s.

Yıldız, Esen, *Fatma Barbarosoğlu'nun Hikâye Kişileri Üzerine Bir İnceleme*, (Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2013, 173 s.

Yılmaz, Mehmet Emin, *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2015, 228 s.

II.d. Söyleşiler Açık Oturumlar

Barbarosoğlu, Fatma, “Fatma Barbarosoğlu’yla Röportaj”, *Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, Hece Yayınları, Ankara 2000, 624 s.

“Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile Söyleşi: Bir Uzak Ülke Fatma Aliye”, Söyleşenler: Nazife Şişman, Münire Daniş, Nazan Bekiroğlu, Sema Karabıyık, Seval Akbıyık, *Yeni Şafak gazetesi kitap eki* 05.01.2007, 64 s.

“Osmanlı Modernleşmesi ve Kimlik”, Avanos- Kızılırmak I. Kültür ve Sanat Günleri Avanos Yazarlar Buluşması (Konuşma, Soru-cevap), Avanos Belediyesi Yayınları, Ankara 2010, 384 s.

“Öykü Tartışması”, Gerçekleştiren: Aslı Tohumcu, Katılanlar: Ayfer Tunç, Ali Teoman, Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, Sadık Yalsızuçanlar, *Akşam gazetesi kitap eki*, (11.06.2012), 13 s.

“Unutturulmaya Çalışılan Kadın”, Söyleşen: Ç. Begüm Soydemir, *Radikal* gazetesi, *Radikal Hayat*, (11/10/2008), 23 s.

II.e. İnternet Tabanlı Kaynaklar

Barbarosoğlu, Fatma Karabıyık, “Öğretmenler Günü Yazısı Olsun!”, <http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=30&makaleid=4674#refresh>, (05.05.2019)

Barbarosoğlu, Fatma, “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile Röportaj” yayiniletisimkulubu.blogcu.com/fatma-karabiyik-barbarosoglu-ile-roportaj/2932491, (09.05.2019)

Barbarosoğlu, Fatma , “Zaruri Bir Açıklama”, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/fatmabarbarosoglu/zaruri-bir-aciklama-artik-sadece-barbarosoglu-25874>, (09.05.2019)

Barbarosoğlu, Fatma,, “Medya Ne Kadar Masum?” <https://www.yenisafak.com/arsiv/2002/mayis/16/kultur.html> (09.05.2019)

Barbarosoğlu, Fatma, “Türk Romanının Varlığı ve Yokluğu Meselesi II”, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/fatmabarbarosoglu/turk-romaninin-varligi-ve-yoklugu-meselesi-ii-23091>, (13.05.2019)

Tezcan, Gülcan, Fatma Barbarosoğlu ile Söyleşi: ‘Hâl dilinin hikayesi için fikrimi yoruyorum...’, <http://haber.stargazete.com/sanat/hal-dilinin-hikayesi-icin-fikrimi-yoruyorum/haber-721112>, (07.07.2017)

Tırpan, Murat, “Anlatı Makineleri”, <https://www.birgun.net/haber/anlati-makineleri-264671>, (11.08.2019)